
IKAROS

SVATOPLUK Č

IKAR

NAKLADATEL F. TOPIČ
V PRAZE.

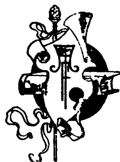
SEBRANÉ SPISY

SVATOPLUKA ČECHA.

POKRAČOVÁNÍ POSMRTNÉ. — POŘÁDÁ VLAD. S. ČECH.

DÍL XXI.

IKAROS.

V PRAZE

NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC

1908.

IKAROS.

ROMÁN.

NAPSAL

SVATOPLUK ČECH.

V PRAZE

NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC

1908.

»Ikaros« byl uveřejněn poprvé ve Květech r. 1885. Hodlaje dílo to od základu přepracovati, básník ho nepojal zatím do XX svazků svých Sebraných spisů, jež za jeho života vyšly. Nyní arci nezbylo, než otisknouti je přesně ve znění původním, i se všemi jazykovými a pravopisnými zvláštnostmi, které by autor, tehdejší vzorný redaktor Květů, považuje je za nesprávné zajisté byl nepřehlédl, a opraviti jen zřejmé chyby tiskové.

V. S. Č.

Tiskem »Unie« v Praze.

I. Zámecký ples.

Golkonda měla spíše poskytnouti své diamanty za rámec k obrázku, který zářil z prostého břečťanového věnce, uvitého nožíkem řezbářovým kolem oválného toilettního zrcadla. Dvě půvabně zdvižená, oblá, bílá ramena, dávající nahlednouti poněkud i v rozkošné stinné skrýše pod svislými, jedva do třetiny ramen jdoucími rukávci sněžné košile; dětsky okrouhlé a důlkovaté prstíky, vlnící se v peřeji hnědých kadeří nad spánkem, kde rovnaly přitknutou růžovou stuhu; obličej sice o poznání plnější, než dovolují přísná pravidla krásy, ale přece idealně spanilý se svými jemnými tahy a snivě přibledlou pletí; veliké hnědé oči, do pola zastřené měkkými dlouhými brvami; dosud jen těsným živůtkem oděné, v plném jarním vděku pučící poprsí — vše to bylo by snad i přísného soudce přimělo, aby dal rozhřešení mému banálnímu démantovému úvodu.

Avšak co mimo tento úryvek, zachycený jasnou plochou zrcadla, dvojice svíček na toilettním stolku ozařovala v dívčí komnatě, hodí se mi — na štěstí pro čtenáře — méně k zevrubnému líčení.

V báječném neladu bělala i pestřila se tu na stole, po sedadlech, na posteli, ba i na podlaze směs odhozených kartounových a podobných škvárů vedle čekající atlasové a jiné nádhery, směs, jakáž povstává nezřídka tam, kde se vyklobává z prosté domácí kukly zářivý plesový motýl.

„Už zase schází knoflíček u košile — můj bože, můj bože!“ ozvalo se z vedlejšího pokoje a poslední slova té žaloby zněla skorem úpěnlivě.

Dívka před zrcadlem obrátila sličnou tvář ke dveřím a patřila na ně chvilku okem náhle zachmuřeným; potom škubla poupátkovým rtem a zahleděla se znovu do zrcadla.

„A manšety! Tohle že jsou lidské manšety!“ zněl dále žalobný a káravý hlas. „Utěšené hospodářství v každém ohledu. Půjde-li to tak dále — Gabrielo!“

Dívka pohodila vzdorovitě hlavou.

„Gabrielo! — Gabrielo!“ opakoval volající hlasem, jehož síla se stupňovala povážlivě.

Gabriela máchla nevrle rukou a chvátala s bojovným výrazem, šustíc a vlajíc mnohoslibnými začátky své plesové toiletty, do vedlejšího pokoje.

Tam seděl před velikým nástěnným zrcadlem otec její, starý pan Sezima, bývalý hospodářský a nyní bankovní úředník, z dola k pasu již svátečně černý, ale nahoře neladně obklopený bílými záhyby a cípy, s nimiž sobě nevěděl patrně rady. Nápadně veliké ruce alespoň byly zaměstnány na krku, jakoby pokládaly hořejší obrubu košile za nástroj sebevražedný; hrdlo bylo již do červena pohmož-

děno a zarudlý, naběhlý obličej s vystouplýma očima věstil blízkou smrt zaškrcením.

„Což se stalo, tatínku?“ ptala se Gabriela ostře.

„Co se stalo!“ supal starý pán. „Manšety propálené — knoflíček utržený — košile úzká k zadušení — není bezpochyby ani moje — myslím, že je toho dosti, aby člověk z kůže vyletěl. Takový pořádek nemůže u nás zůstati — rozhodně nemůže — —“

„Ale, tatínku, knoflíček je na svém místě a ta čmouha na manšetě — mohu-li já za to, že Mařena neumí žehlit? Jí neříkáš nikdy ani slova a na mne sváží se všechno.“

„Tak! Mám se tedy starati ještě o služebné! Dohlížeti na žehlení! Snad abych se chopil sám cihličky? Kdyby to tak viděla nebožka — —“

Řeč jeho přervalo zaťukání, které se ozvalo kdesi na levé stěně pokoje. Sezima pohledl plaše v tu stranu a doložil přitlumeným hlasem: „Dočkal jsem se pěkných věcí na stará kolena!“

„Však vím dobře, tatínku, proč vidíš dnes všude nepořádek. Mrzí tě ta zábava u Šťastných. Ale mojí vinou přece není, že nás pozvali. Mohl jsi odříci. Na mne nemusil jsi se ohlížeti — uvykla jsem vzdávati se každé radosti. Uvykla jsem již pohlížeti s resignací na jiné, jak spěchají ze společnosti do koncertů, z divadla do plesů, jak se pyšní svými šaty a šperky, kdežto já zatím nemám slušného oděvu na ulici. Všechny již mají nové zimní klobouky, jen já musím posud ve své muchomůrce sloužiti za terč jejich úsměšků. Ať již neužiju ani toho ubo-

ného venkovského plesu..." Mluvila v rozčilení a skončila přidušeným vzlykotem.

„Ještě výčitky! Ještě nevydávám dost hříšných peněz na zbytečný přepych! Není tomu ani měsíc, co jsi dostala nový klobouk. Můj bože, můj bože! Tolik obětí přináším a ještě výčitky! Výčitky starému otci, který v péčích o děti sešedivěl, který —"

Nový důtklivý výkon „ťukacího ducha" ve stěně přerval opět výbuch spravedlivé nevole.

„Nechci tedy ničeho, nechci! Nežádám obětí; zůstanu doma." Jako na dotvrzení svého úmyslu strhla s kadeří růžovou stuhu, které před chvilkou u zrcadla tolik péče věnovala. Její krásné oči svítily hněvem i slzami lítosti. Štkajíc odkvapila do své komnaty.

„Jdi, jdi, nezdárnice!" mluvil za ní otec hlasem přitlumeným z ohledu na tajemnou stěnu. „Tak — ještě bouchne dveřmi! Zdárná dceruška! Radost by z ní měla nebožka. Takový je nynější duch mládeže — takové ovoce vydávají nynější znamenité školy a ústavy. A já jsem slabý — slabý —"

Dlouho ještě mručel svůj mravokárný monolog, přecházeje kvapně pokojem.

Zatím seděla Gabriela ve své komnatě, jednou rukou zastírajíc uslzený obličej a druhou prudce škubajíc ubohou růžovou stuhou. Posléze odhodila ji na podlahu a přistoupila k oknu. Venku bělaly se modravým šerem večerním posněžené skupiny stromů a křovin i země pod nimi — pozůstatek někdejší rozsáhlé zahrady, který tu spolu s pustnoucím letohrádkem smutně živořil uprostřed rychle vzrůstajícího předměstí, zaujavšího větší jeho část svými kasárnickými domy a čtyrhrannými, vysoko obezdě-

nými neb omříženými kousky půdy v trpasličí záhony rozměřené a ubohými křovinkami porostlé, jež osobovaly si název zahrádek. Ten zbytek tu z nedostatku kupců ještě zachovával kus „jara v lůně pustých skal“ a také zima mohla na něm kouzliti posud ukázku své bělostné panenské krásy navzdory okolní městské nudě. V pohledu na tuto chladnou čistou krásu roztál hněv a vzdor slečny Gabriely a z očí jejích perlily se pouhé slzy žalu. Uprostřed bílých stromů mihla se jí silhueta zámku — jasně osvětlená okna — sál s fábory a chvojí po stěnách — postavy tančících a mezi nimi jedna hrdě vztyčená hlava s vybraným účesem černých kadeří, se sladce velitelským okem a s tím zvláštním úsměvem kolem pěkných rtů, jimiž probleskují krásné sněhobílé zuby . . .

Obrátila se, vyrušena zavrznutím dveří. Vzdor vrátil se na vypjaté čelo. Rychle setřela slzy.

Vešel pan Sezima, černý již od hlavy k patě, s nákrčníkem v ruce. S okem sklopeným a tváří trochu zardělou podával jí nákrčník a mluvil tonem lhostejným, ale poněkud nepevným: „Přivaž mi, prosím tě, tu prožluklou pásku. Nějaký rarach vynašel ty nové přístroje. Už mám všechny prsty rozbodané. — Avšak co to? Tys dosud neustrojena? Či chceš počkati, až budou státi sáně před domem?“

„Ale vždyť jsem řekla, že se vzdávám dnešního plesu. Zůstanu doma,“ odvětila Gabriela, přijímajíc vahavě nákrčník.

„Nech bláhových vzdorů! Nebuď dětinská! Mám tě snad ještě prosit? Rychle, rychle!“

Chopiv ji za okrouhlou bradu, pozdvihl její obličej, ale ten zůstal zachmuřen.

„Pozejtří koupím ti zimní klobouk nejnovější fasony; chceš-li, objednám jej přímo z Paříže —"

Ale ani tato vyhlídka nerozplašila tvrdošíjnou chmůru. Mlčky uvázala Gabriela otci nákrčník a začala bezúčelně to i ono kutit po komnatě.

„Pospěš si!" připručoval starý pán, odcházeje do svého pokoje.

Leč Gabriela chápala se jen zvolna opět přerušené toiletty; teprve po chvíli vjela jí do rukou předešlá čilost a poslední knoflíček rukavičky byl zapjat právě v čas, když ozvalo se na chodbě silné dýchání, dupání, škrabání, oklepávání.

Pan Sezima tam posvítil.

„Ach, vítám vás, pane Růžku! Jen dále, jen dále!"

Avšak útlý mladíček ve svrchníku kožešinou obšitém, s huňatým jezevčím rukávníkem, zavěšeným na zelené šňůře kolem krku, neustával oklepávati své ohromné myslivecké boty a oprašovati sníh se své kosmaté srbské čapky.

„Vejděte přece! Což po trošce sněhu!"

„Ó prosím, prosím."

Konečně vešel mladík do předsíně a po mnohých okolcích vstoupil do pokoje pana Sezimy.

„Snad jste přijel k vůli nám — v takové zimě —"

„Ó dnes je tam velmi mírně," namítal zdvořile pan Růžek, hladě si fialově červenou rukou ojíněné vlasy za ucho, rudé jako laloch krocana.

„Přijel jste snad se saněmi?" ptal se pan Sezima s úsměvem.

„Ó arci. Je sanice znamenitá! Mám dole též karabáč, aby bylo všechno jak se sluší."

„Sedněte si, prosím, pane Růžku; dcera není tuším posud ustrojena —“

V tom zašuměl do pokoje vonný růžový oblak; ale hlava i ramena Venuše v něm zahalené zamihly se prozatím oslněnému Růžkovi jen jako vzdušný, tajemný zákmit nebeské vidiny. Zaslechl jen líbezný pozdrav a zahledl k uvítání vztaženou božskou ruku v jemné, stříbrně sivé rukavičce, kterou si však nedovolil znesvětiti dotknutím svých hrubých, ozáblých prstů.

„Budete nám tedy rytířským průvodcem, pane praktikante? Prosím, sedněte si přece!“

„Ó díky, slečno! Jsem šťasten — že smím —“ Slibný tento začátek zanikl nesrozumitelným šepotem a hlubokou úklonou drobného ruměného obličeje, nad nímž trůnily dvě mohutné vlny světlých kadeří, mistrné kusy kadeřnického umění, a jemuž splnila dnes zima nejsmělejší sen: jinovatkou nastíněné bílé knírky nad zamodralým rtem.

Gabriela pokynula znovu na vycpané sedadlo a praktikant si konečně usedl na jeho kraj. Osmělil se také vznésti na okamžik zraky do vznešených oblastí, kde zářila idealní krásou hlava bohyně. Přes růžové řásy a stuhy, přes blyštivou šňůru perel zaletěl bázlivý pohled na bělostné hrdlo, od něhož se rozkošně odstiňovala jemná, sličně vykroužená brada, výše na lahodný úsměv obličeje, ku hnědým, přívětivým hvězdám pod měkkými brvami a tu poklesl zmatek zpátky na parketovou podlahu, kde ó běda! potměšilé boty šířily rmutná jezírka.

„Ó pardon!“ Vyskočil a chvátal ku dveřím.

„Zůstaňte!“ bránil mu pan Sezima. „Což o tro-

chu vody. Beztoho brzy pojedeme — jen co se drobet ohřejete."

„Ó je mi teplo. Bude ostatně dobře, vydáme-li se hned na cestu. Společnost již čeká."

„Nuže, jeďme! — Gabrielo, opatři se dobře — myslím, že je notný mráz."

„Pořádná zima — a větřík jako břitva," potvrzoval Růžek, zapomínaje na svůj nedávný opáčný výrok.

„Jen ty nezapomeň náležitě se obrnit, tatínku," napomínala Gabriela s láskyplným pohledem a odskočila sama pro kožich otcův.

S něžnou starostlivostí, milostný obraz lásky dětské, nastavovala starému pánovi huňaté nitro rukávu. Rámě jeho vklouzlo tam lehce, ale hůře bylo na druhé straně, kde zdvihal obrubu kožichu úslužný praktikant. Zde musila hledající ruka překonati mnohé svízele, nežli šťastně zabočila do hřejícího tunelu.

Vzorná dcera vyhrnula ještě pečlivě huňatý límec a došla si pak sama pro kožíšek a rukávník.

Konečně stáli v polární úpravě na chodbě a pan Sezima zavolal do dveří na levo: „S bohem, Otokare!"

„S bohem! s bohem!" zaznělo za dveřmi zvukem, který by se byl zcela dobře hodil ke slovům: „Těší mne, že konečně jdete."

Provázeni Mařenou, která jim svítila na schody, sestoupili před portál domu, kde čekaly Třemšínské sáně. V nejistém osvětlení nehotové předměstské ulice mohla si obraznost lehounký ten povoz, pnoucí se v předu do vysoké špičky s nějakou záhadnou, fantastickou ozdobou, vyšperkovati dle libosti. Na

kozlíku choulil se ramenatý kočí v beranici a důkladném kožichu. Bělouši, z nichž se kouřilo, házeli bujně hlavami, čímž rozkyvovali pestré chocholy nad nimi strmící a budili příjemné zvuky svých rolniček.

Sezima s Gabrielou vyplnili vnitřek pomalované kocábky spoustou kožešiny, shawlů a houní, z níž vyzíraly jen oči jejich jako rytířským hledím; praktikant polo stoje, polo sedě, umístil se jízdmo na zadním úzkém výběžku saní, třímaje dlouhý karabáč; kočí pobídl koně a sněhový člun rozejel se ptačím letem.

S obou stran prchaly nazad řady jednotvárných domů s osvětlenými okny a krámky; mizely tlupy lidí, hledící za zvonícím, střelhbitým povozem; konečně vyjely sáně do volných polí, po nichž se míhaly sněhem stříbrné svity a nad nimiž bezehvězdný večer spřádal měkký závoj modravého soumraku.

Praktikant zahájil nyní třesoucí se rukou svoji karabáčovou produkci. Prvním pokusem dosáhl malé cti; zapletl se sám do kliček koženého hada, bezmála jako Laokoon. Ale po několika nových pokusech vyloudil z něho ohlušivé prásknutí a pak neustal již karabáč práskaje a hvízdaje točiti se vesele vzduchem. Kdyby byl nástroj tento spůsobilejším tlumočiti sladké city lidské, byl by zajisté hudl čarovný nápěv milostné touhy. Leč i drsný jeho práskot pomísený s lahodným cinkotem rolniček zněl panu Růžkovi, letícímu za vtělením svých nejkrásnějších snů do mlhy a šera, do běle a stříbra, čirým mořem sněhovým s těkavými světélky vzdálených vesnic, navzdor žhavým polibkům mrazu jako hudba nebeská . . .

Zatím panoval v zámku Třemšínském, cíli poetické této jízdy, nebývalý život. Jindy tratíval se za večera ve svém zákoutí mezi lesnatými vrchy a jen ve přízemku kmitávalo několik osvětlených oken houštinou malého parku. První patro bývalo veskrze tmavé a jen pověrčiví vesničané vídali tu někdy s hrůzou těkati podivné světélko řadou oken — kahanec v ruce bludného ducha, nerozlučného druha všech starých zámků. Dnes však zářila velká část patra veselým světlem pozemským, lijícím se z lamp, rozestavených po stolech, a z valného počtu svíček, zatknutých do nástěnných svícnů i do velikého lustru z nesčetných mnohohranných skel, který visel se stropu dlouhého sálu.

Na dvoře tísnily se různotvárné sáně a občas hlásily se před zámkem ještě některé veselým cinkotem, načež vrátný z vrátnice, znějící rozjařeným hovorem cizí čeledi, do průjezdu vybíhal a zadní vrata na dvůr, k vůli průvanu zavřená, s rachotem otevíral. Z houní a bůt dobývaly se pak posněžené a ojíněné neforemné kupy kožešiny, z nichž se pozvolna vyklobávali vážní staří páni, mladiství švihácí, rozšafné paničky, ba i ku podivu hezounké zjevy dívčí, jejichž líčka ozdobil kosmetický umělec Mráz nejkrásnějším karminem na světě.

Jindy poskytovala schodiště a hořejší část zámku obraz čiré opuštěnosti. Vrchnost nepřijížděla sem nikdy, aniž dbala o nové zařízení, neb jinaké upotřebení osiřelých komnat, jejichž probrakovaný inventář pomalu tlel a trouchnivěl v teskných upomínkách na šumný, veselý život, jaký zde panoval za časů dřívějšího držitele, měvšího stálé sídlo v oblíbeném tom zákoutí. Nyní proháněl se tudy leda pan

Větrovský, naříkaje a hvízdaje dlouhou chodbou, řinče nepřilehavými dveřmi a okny, klapaje vetchými žalusiemi, skřípaje sešlými obrazy na zrezavělých skobách.

Dnes však ozývaly se po jasně osvětlených, čistě vysmýčených schodech a chodbách kročeje hostů, šustění dámských šatů, slova vítání, přátelský hovor, smích a dívčí šepot. Libá vůně krmí poletovala vzduchem a v jednom výklenku chodby zařízen byl sklep a výčep: stál tam chvojí ověnčený sud pod péčí jindy mlčelivého, ale dnes ku podivu hovorného zahradníka, kterému přidělen byl čestný úřad sklepmistra. V okolí toho sudu bylo také často viděti vyčouhlou postavu v obnošené trojbarevné livreji — bývalého panského lokaje, který trávil v Třemšíně stáří své na odpočinku v nějaké dvorské službičce a dnešní noci, k výpomoci při obsluze hostů a pro zvýšený lesk zámeckého plesu, znovu se zaskvěl v někdejší slávě.

Ze dveří na konci chodby vynořila se dívčí postava a spěchala lehkým, téměř skákavým krokem ke schodům. Tam se pojednou zastavila, hleděla chvilku dolů a napřáhla pak obě ručky vstříc mladému muži, jenž stoupal vzhůru po schodech.

„Ah, pan Vysocký! Vítám vás. Tedy přece!"

Lampa, upevněná na rohu chodby a schodů, ozařovala jasně dívku i příchozího. Ona byla útlé, filigránské postavy, ale tvářička, vyzírající z měkké bílé látky, jako ze sněhových hvězd utkané, jíž si proti zimě na chodbách zahalila černovlasou hlavinku a ramena, zářila jarostí a čilostí, vysílajíc z černých očí celý ohňostroj škádlivých světel a jisker. Příchozí byl štíhlá, vysoká podoba s obli-

čejem tahů sice pravidelných, ale jaksi chabých a neurčitých, k čemuž přispívala bledosť a nelad jejich rámce: pocuchaných světlých vousů a vlasů. Ostatně byla v tuto chvíli tvář jeho zakalena sledy mrazu a stopami tajících sněhových hvězdic; jíní bělilo jeho obočí, sníh pokrýval huňatou čapku a neúhledný svrchník s vyhrnutým ošumělým límcem.

„Tedy přece," opakovala dívka. „Poslovi jste řekl, že se dostavíte na umluvené místo; ale zatím přivezly sáně pouze pana tajemníka."

„Volil jsem klusati raději pěšky."

„Pěšky? Takovou dálku — v takové zimě! Jste dosud týž výstřední člověk. A zdá se, že je tam nyní pořádná metelice?"

„Ovšem. Chumelí se z oblak, jakoby všichni kůrové andělští pelichali."

„Haha! Máte krásná porovnání. Nezměnil jste se v ničem. Ale tady změnilo se za ten čas mnoho. Pojďte, projdeme se trochu chodbou. Náhoda nám přeje, že si můžeme hned při prvním setkání o samotě pohovořit."

Zašli spolu do prázdné části chodby, jen slabě osvětlené několika blikavými lampičkami.

„Tedy slyšte: Tady na vás skoro již zapomněli. Málem by vás byli vynechali v seznamu šťastných smrtelníků, kterým dopřálo nebe účastniti se našeho plesu. Ale máte zde příznivou vílu, která tu věrně chrání upomínku na vás a která se postarala, aby mohla po dlouhém čase opět stisknouti ruku starého přítele. A vy jste ovšem chvátal na perutích touhy, abyste okřál blízkostí té víly — Či snad —?"

Smějíc se pohrozila mu růžovým prstem.

„Či snad" — pokračovala tiše — „či snad přivábilo vás kouzlo jiné? Kouzlo, které vám závěje trudné cesty měnilo v samé růže a sypalo na vás místo sněhu metelici hvězd. — Vyzvěděl jste asi, že je také pozván pan Sezima — ještě s někým — Oč?"

„Již přijeli?" ptal se Vysocký rychle.

„Ó dosud šlehá ten prudký žár. Avšak musíte míti ztrpení. Ještě nepřijeli. Ale přijedou jistě, za chvilku. Otec poslal pro ně sáně s panem Růžkem — blažený Růžek, není-li pravda? — Nekaboňte se! Již mlčím. Vím, že se nesmí mluviti takovým profanním způsobem o vašem svatém tajemství. Je dosud pohřbeno ve hlubině vašeho — a mého srdce? Ach, ovšem — Gabriela byla by se jistě alespoň nějakým slovem prozradila. Ale rcete, proč halíte své city tak hustým závojem? Proč je ukrýváte tak úzkostlivě, že já sama, vaše důvěrnice, uhodla jsem je pouze náhodou a vyrvala vám tajemství takořka násilím? Proč se nepokusíte alespoň o sblížení? Nabídla jsem vám svoje prostřednictví —."

„Netažte se mne, milá Olgo, proč je zamítám jako dříve. Nechte mi to sladké tajemství. Mohu spoléhati, že zachováte, co jste slíbila?"

„Jako na skálu. Uznáte sice, že je to krušný úkol pro mne, kteráž stokrát více miluju stříbro mluvení nežli zlato mlčení. Avšak slibu svému dostojím. Chcete-li, zachovám rybí mlčení tak dlouho, jak dlouho potrvá náš tajný přátelský svazek — to jest: for ever!"

Mladý muž stiskl jí vřele ruku.

„Leč nyní musím přistoupiti ku vlastním záležitostem. Ó, zde v Třemšíně se mnoho nezměnilo.

Víte-li pak, že jsem napolo zasnoubena — hahaha!" zasmála se jasně, plným hrdlem. „A víte-li, že chudák Azor skončil své pozemské toulky kulí hajného? Tak, to jsou prozatím nejdůležitější věci. A nyní je třeba, abychom se rozešli. Vy musíte upraviti svou toilettu — tamhle improvisovali jsme šatnici pro pány — a mně je tu již zima — mimo to šeptáme zde spolu příliš dlouho o samotě, pro posudek světa — Co je nám po světě, není-li pravda? Ale mne volají dolů světější povinnosti: — kuchyně. S bohem tedy a na brzkou shledanou!"

Stiskla mu ruku s rozmarným úklonkem a hopkovala rychle se schodů, prozpěvujíc tichounko veselou melodii.

Vysocký postál chvíli v myšlenkách. Pak obrátil se nikoli k šatnici, nýbrž nazpět ke schodům. Sestoupil do přízemí, vyšel i prázdným v tu chvíli průjezdem. Brodil se znova sněhem, přecházeje venku podle průčelí zámku. Časem pohlížel do šerého vzduchu, plného vířících bílých vloček, mezi úbělové a stříbrné větve keřů a stromů, vroubících širokou zamrzlou cestu, rozbrázděnou kolejemi saní. Někdy se i zastavoval a naslouchal.

Pojednou mu prudce zabušilo srdce. Z dáli ozval se jemný cinkot rolniček. Ozýval se jasněji, silněji. Konečně vynořily se z šera a vířících vloček obrysy běloušů a trčícího předku saní s fantastickým chocholem na špičce. Vysocký ustoupil za posněžený keř, a vesele zvoníce, letem střely mihly se kolem něho koně s vlajícími hřívami, ozdobné sáně s dvojicí hlav, nořících se z kosmatého obalu, drobná schlípená postava pana Růžka vzadu. A

mžikem zaniklo všechno jako přelud, pohlceno širokým jícnem průjezdu.

Vysocký vyšel z úkrytu a hleděl z venčí, s utajeným dechem, jak sáně v průjezdu se zastavily, jak prve než vrátný s Růžkem přiskočiti mohli, ztepilá dívčí postava, půvabná i v tom těžkém, teplém obalu, lehce do průjezdu se vyhoupla, jak hebká ruka v perlově sivé rukavičce z huňatého černého rukávníku se vysmekla a starému pánovi ze saní pomáhala — srdce zachvělo se mu při tom pohledu.

Obrátila přes oblé rameno směrem k němu obličej, který pod měkkými hvězdami modré, posněžené tkaniny, kolem něho ovinuté, pýřil se na lících skvostným ruměncem broskví, vykouzleným žhavými pocely mrazu; jako krůpěje rosy třpytily se na sladkých těch broskvích sledy roztálého sněhu. Spatřil na chvilku krásné hnědé oko pod ojíněnou brvou; zahledl v záhybu poodhrnuté tkaniny též bělostnou pleť hrdla, rozkošně se odstiňující od hebké, černé, dlouhé srsti vyhrnutého kožíškového límce, bohatý hnědý vlas a pod ním šarlatově zrudlou špičku ouška.

Pak zmizely mu obě postavy v chodbě přízemí.

Slyšel hřmotný bas pana ředitele, otce veselé Olgy, vítajícího nové hosty. Slyšel otázku: „A což pan syn?“ a odpověď Sezimovu: „Otokar? Ó ten vězí pořád ve své práci.“ Pak zněl ještě dále hovor obou pánů a vzdaloval se s dívčím smíchem a štěbetáním, se hřmotem kroků a šustěním šatů vzhůru po schodech.

Ale Vysocký zíral posud do prázdného již průjezdu a posud viděl tam onen obličej . . . Proč jej vidí stále a všade? Když ještě poslouchal pohádky,

již tehdy jevila se mu mihavě ona tvář s velikým, snivým okem pod křišťálovou korunou zakleté princezny. Když hltal jinoch básně a romány, prosvítala mu líčením každé krásy ženské, zářila před ním jako idol všech těch nadšených veršů, okazovala se mu pod přílbou i pod baretem, pod růžovým věncem i pudrovanou příčeskou všech spanilých hrdinek románových. Kdykoli se duch jeho vznesl z prachu zemského, vždy setkal se s touto vidinou. Pak zahalil ji na čas mrak všedních starostí, zastínila ji svým příkrým světlem myšlenka, která jednou jako blesk osvítila jeho mozek a navždy jej zanítila svým sžíravým ohněm.... Ale z toho žáru, ze chmůry péčí vyšel znovu vítězně onen obličej a zjevil se mu tentokrát ve tvaru skutečnosti, tělesný, živoucí.... Měl zůstat raději vzdušným zjevem pohádkovým, snem, básní —?

Vysockého vyrušil ze snění hlas pana Růžka. Stál opět v průjezdě a pravil vrátnému, který mohutným kartáčem napravoval přežalostný stav jeho šatu: „I čelo jsem si narazil. A karabáč tam někde také zůstal — měj si ho ďas!"

Vytržen ze svého blouznění, ubíral se Vysocký kolem praktikanta, který ho ani nepozoroval, podruhé průjezdem do chodby a vzhůru po schodech. Cosi jako stud a výčitka prochvěly teď jeho nitrem. Zdaž to konání rozumného člověka: vraceti se od samých dveří plesového sálu nazpět do sněhu a mrazu, jen aby uviděl vystupovat ze saní tu, na kterou bude mu popřáno hleděti celou noc!

Nahoře spatřil u sudu opět zahradníka-sklepmistra s vysloužilým lokajem. Už jsem pověděl, že ustoupila dnes obyčejná zamlklost prvního nevšední

hovornosti; nyní přidružil se k ní také žertovný rozmar. Lokaj naproti tomu byl dnes vtělená vážnost. Provázel jeho šprýmy leda útrpným pokrčením ramen, stoje před ním hrdě vztyčen ve své tříbarevné velebnosti a shlížeje k němu polopřivřeným okem přes vypjatou bradu, pod níž si rovnal ustavičně tu levý, tu pravý cíp stojatého límečku, křivě při tom pokaždé příslušnou tvář způsobem podivu hodným.

Zočiv příchozího, obrátil se k němu s nepatrným úklonkem a pravil vlídně: „Ah, pan Vysocký! Má úcta!“

Na to máchl rukou nazad směrem k nejbližším dveřím: „Tam — prosím — garderoba pro pány —“

A když Vysocký po malé chvíli opět z šatnice vyšel, mrknul po něm lokaj se strany okem a shrnul výsledky svého pozorování ve škubnutí retním koutkem a lehké poškrábání pod vypjatou bradou.

Vysocký, odloživ čapku a svrchník, objevil se sice v obstojné čamaře, avšak do lva plesového měl daleko, velmi daleko.

Nový host vešel konečně do vlastních místností zábavních. Ocítil se v jasné záři, ve slavnostním ruchu a šumu, v oslnivé směsi černých fraků a čamar, sněhobílých pásek a rukaviček, atlasu a hedbáví, pestrolesklých vějířů, umělých květů. Jeho příchod nevzbudil v té směsi valného pohnutí. Obyčejné fráze a lehké úklonky, tu a tam blahosklonný úsměv, někde stisknutí ruky a srdečnější slovo, pohledy měřící zběžně jeho úpravu až dolů k botám, které sice v šatnici poklasný-garderobier úslužně leštidlem a kartáčem zpracoval, ale jimž pravé ple-

sové tournury a záře dodati nedovedl — a nový zjev ztratil se jako šedý kamének v pestré mosaice.

Prohlížeje nádheru kolem zevrubněji, rozeznal jsi v ní ovšem leckteré stíny v podobě rozličných toilettních poklesků a nedbalostí. Vedle pitvorných odlesků velkopanské skvělosti a škrobenosti viděl jsi tu také pravou uhlazenost, vedle pochybného šviháctví i starosvětskou prostotu. Zkrátka, živly zábavy byly dosti smíšené. Správci, pojezdní, obroční, nadlesní a polesní se svými paničkami a dceruškami, adjunkti a praktikanti, honorace z blízkého venkovského městečka i několik pražských hostů, z vesnice starosta, lékař, páter Tykal, učitel — takový byl asi rejstřík vyvolených. S mnohými byl Vysocký již znám z doby dřívější, kdy v zámku Třemšínském zastával úkol vychovatele u malého bratra Olžina.

Olgu spatřil v prvním pokoji s páterem Tykalem a dvěma neznámými mladými pány. Seznámila ho s nimi. Pražští hosté: doktor práv Bedřich Blanda (Olga pohledla při tom významně na Vysockého) a jeho přítel Stanislav Hvězdný, známý spisovatel — „který mne laskavě udržuje v jakéms takéms styku s literárním ruchem," dodala s úsměvem, probírajíc se dvěma knížkami v ozdobné vazbě.

Zrak Vysockého utkvěl na doktoru Blandovi. Musel mu v duchu přiznati, že je králem dnešního plesu. Ztepilá postava, pečlivě upravené leskle černé kadeře a vousy, krásný, výrazný obličej, bezvadná elegance v každém záhybu černého fraku. A přece neučinil na Vysockého dosti příznivý dojem. Nelíbil se mu sebevědomý, samolibý výraz jiskrného oka, které asi sotva potřebovalo těch třpytných, zlatem ovroubených sklíček, jež ustavičně tančila v krásné,

drahými prsteny ozdobené ruce; nelíbil se mu hrdý, jemně ironický úsměv, jenž pohrával kolem kyprých rtů a objevoval zářivou běl krásných zubů.

Vysocký zašel do druhého pokoje, do třetího a přehledl skupiny pánů, zde přátelsky spolu hovořících, tam zákusky pojídajících, onde damám se dvořících; prošel sálem, jenž ozdoben byl chvojí a bělorůžovým organtinem a kde na podium již seděli venkovští hudebníci, u stěn pak na pohovkách a křeslech již se uvíjel majestátní věnec gardedam, klonících k sobě se zlověstným šepotem hlavy v bohaté úpravě šperků i nádherných květů, vonících pižmem; nahlédl bystře i do poslední komnaty, která se hemžila vábnými dívčími zjevy. Jí nebylo nikde. Mešká asi dosud v garderobě.

Vrátil se k malé společnosti v rohu prvního pokoje, usednuvší tam zatím za inventární stolek, jehož starožitnou vetchost zakrýval bělostný ubrus.

Olga rozesmála se hlasitě. Měla smích dětsky upřímný: zářící celým obličejem, hloubící drobné důlky do tváří, kryjící řasami oči až na dvě skákavé jiskřičky a jevící za to bez ostychu obě povědomé šňůry perel. Při tom kývala i celou hořejší polovicí těla do předu a do zadu, až se černé kučery nad krásnou hlavičkou tetelily.

Pánové se smáli s ní. Dr. Blanda smíchem pouhé zdvořilosti, ale mimicky bezvadným a stejně uhlazeným, jako byla celá jeho osoba. Méně zdařilým byl nucený smích Stanislava Hvězdného, jehož měsíčně snivá, řídkým bledým vousem obrostlá tvář nerada se vyrušovala ze sladkobolných dum. Páter Tykal, jehož okrouhlý obličej naopak téměř ani

nevycházel z veselé nálady, smál se od srdce plným hrdlem.

Olga, jakoby se byla zalekla svého nevázaného smíchu, položila si rychle prst na ústa, ale smála se po tichu dále.

Konečně vzala knihu, kterouž byla před tím na stůl odložila, a vyhledavši příslušnou stránku pravila: „Poslyšte jen, pánové: — Hrdina povídky naší zadíval se na stůl před sebou. Byl to stůl ne velký, ne malý, o jediné, prostě vyřezávané noze, která spočívala na okrouhlém podstavci. Okrouhlá deska stolu byla pokryta bílým ubrusem, na jednom místě spravovaným a jevícím některé bledé stopy skvrn, které odolaly všemu úsilí čistících rukou. Uprostřed stály v dřevěném, černě natřeném podstavci s obou stran stejnobarvého, nahoře cibulovitou ozdobou končícího sloupce, objaty mosaznými obroučky, štíhlohrdlé, velkouché láhvice s octem a olejem. Tohoto bylo ještě do tří čtvrtin láhve, onoho již jen skrovný zbytek na dně. Vedle nalezal se porcelánový popelník v podobě okrouhlé, vlnovitě prohýbané škeble, nad níž klečel buclatý Amorek s uraženým do pola lukem, poskytuje svůj široký toul na zádech za schránku sirek. Konečně tu stála ještě mosazná pepřenka v podobě kolmého válce, vybíhajícího nahoře ve špičatý kužel, který byl hustě provrtán drobounkými, tečkovitými dirkami...“

Olga odložila knihu a smějíc se pohlížela kolem.

„Střízlivé, ale důkladné,“ mínil se smíchem páter Tykal. „Jen zapomněl doložiti, byl-li ten stůl z měkkého nebo tvrdého dříví.“

„Naturalismus,“ prohodil dr. Blanda nedbale.

„Ať se to jmenuje tak či onak,“ pravila Olga, „jisto jest, že mám na této jediné ukázce dosti a že panu Hvězdnému knihu tuto s díky vracím. Ale požádám jej o tuto druhou, která mne vábí již jménem svého autora.“

Hvězdný kývl jen hlavou v rozpačitém uzardění.

„Ach, dovolte,“ pravil dr. Blanda sahaje po druhé knize a pohlédnuv na titulní list, pokračoval s jemnou ironií: „Historická povídka. Tam bude ovšem slečně více po chuti vzletné líčení nějaké pošmourné hlásné věže, třeba by se tvarem svým hrubě nelišila od naší ubohé pepřenky.“

„Inu ovšem: v oné je poesie a v této — pepř....“

„Poesie — poesie — zcela jako přítel Hvězdný. Jen poesie! Ale pravdivost, studium skutečného života — Pardon!“

Toto „pardon“ platilo páterovi, který nedovedl sečkati do konce jeho výkladu s následující poznámkou: „Jednu přednost má takové zevrubné líčení dozajista. Kdyby byli středověcí autoři tak svědomitě vyličovali všední zjevy svého okolí, jak zajímavá byla by to pro nás četba! Jak plasticky stál by ten malebný život před našimi zraky, které musí nyní obraz jeho pracně shledávati ze skoupých narážek v haldě nudných foliantů, z rozptýlených trosek starobylosti.“

„Ah, velebný pán pohlíží na všechno se svého archeologického stanoviska,“ smál se dr. Blanda. „Ale ve slovech těch je přece zlaté zrno pravdy. Jakou cenu budou míti také pro naše potomky básnická —“ pronesl to slovo s ironickou příchutí —

„ale nepravdivá líčení minulých dob a vzdálených krajů, jež autoři neznají, jež malují tak, jakými nikdy nebyly a nejsou, o nichž prostě píšou více méně nesmyslné báchorky. Za to líčení skutečnosti — par exemple: i ta nešťastná pepřenka bude pro čtenáře současné i budoucí mnohem užitečnější nežli nejkrásnější romantická přilba s obligátním vlajícím chocholem.“

„Jen že se příštím věkům sotva do ruky dostane; zvláště při nynějším chatrném papíře —“

Dr. Blanda, který za svého výkladu horlivě sklíčky šermoval, natknul si je rázem na nos a pohledl ostře na Vysockého, jenž se těmi slovy do rozprávky vmísil. I na něho učinil nyní Vysocký nepříznivý dojem. Nebyl mu sympatickým ten bezbarvý obličej s dumnými stíny, s nesrovnaným vousem a vlasem, a ty oči, nyní oživené zvláštním třpytem, dráždily jej přímo výrazem jakési nevážnosti a bojovnosti.

Kousl se lehce do rtu a pravil nedbale, jako v tlumeném zívnutí: „Sapristi! Povstává mi nový odpůrce. Pan — pan — ah, pardon — pan Vysocký náleží patrně také k těm, kteří nevěří v budoucnost jedině pravého směru, kteří mají hlavy plny hvězdné mlhy, rty plny krásných větrných frází a pohlížejí na svět s onoho oblačného, vznešeného stanoviska —“

„Toť doslovná pravda,“ zažertoval páter Tykal. „Pan Vysocký má vskutku povznešené, velmi povznešené stanovisko — bezmála v oblacích —“

Tázavý pohled obou Pražanů; úsměv na rtech dívky; náhlý ruměnec na tváři Vysockého.

„Nu ovšem," vysvětluje velebný pán, „na Hradčanech — a k tomu ještě bůh ví kolik stop nad zemí —"

„Jak že?"

„Sto — dvě stě — Počkejme! — Dle starého popisu: až po první prkna 97 loket a několik palců; spodní báň 15 loket a několik palců — ó mám výtečnou paměť —"

„Mon dieu!" zvolal dr. Blanda s posměšným pohledem na Vysockého. „Snad nebydlí pan — pan — já nemám tak dobrou paměť! — někde v makovici svatovítské věže?"

Olga vidouc, že se tento obrat rozprávky nepříjemně dotýká Vysockého, přerušila vysvětlování kaplanovo poznámkou: „Lépe je, hledíme-li na svět s vysokého stanoviska — můžeme-li trochu setřásti prach všednosti, a proto chci také v literatuře povznášeti se k ideálním výšinám. Nesahám ke knize proto, abych tam našla bledou fotografii toho, co mě každodenně do omrzení obklopuje, nýbrž abych si vyletla právě někam jinam, do jasnějšího a krásnějšího kraje — a třeba jím byla pouhá obraznost básníkova. Nalezám-li tam jen lahodné vzrušení fantasie — něco pro ducha, pro srdce... Za pepřenku uctivě děkuju."

„Stále jen pepřenka!" mrzel se dr. Blanda. „Té konečně nehájím, ač je snad v oné knize — vzhledem k ostatnímu obsahu — zcela na svém místě. Ovšem, takový suchý popis všedních věcí, není-li jinak odůvodněn, patří do — soudního inventáře. Ale tím není můj náhled nikterak zvrácen, nejméně pak slovy jako „nadšení", „prach všednosti", „poesie" a podobnými rezavými zbraněmi z pestré ve-

tešnické boudy idealismu. Návrat ku přírodě a pravdě! toť pravé heslo. Ne poletovat nebem a peklem, nadýmat se ku hvězdám v lichém pathosu, řinčet věčně tím bombastem vzletných slov, jejichž jádro dávno vyhnilo, přelhávati sebe a čtenáře nemožnými city, zmítati se v horečných vytrženích — ne! — ale zůstati pěkně na zemi a rozhlednouti se bystře kolem. Sem ponoř oko, pane poeto! Zde zpytuj a studuj! Zde máš nepřebranou zásobu vděčné látky. Zkoumej tajiny lidské duše, osvěcuj hlubiny společnosti, řeš socialní problémy — I v tom tak zvaném všedním rmutu najdeš diamanty."

„V tom je pouze část pravdy," ozval se znovu Vysocký. „Úkoly takové plní věda ... politika ... a přiznávám ... také literatura ..." (Vysocký vázl; bylo znáti, že nemá řečnického nadání.) „Ano, také literatura ... totiž ... Ale jest něco tajemného, něco tíhnoucího k výši a světlu, co zůstane věčně v prsou člověka ... Jest něco neodvislého od prchavých poměrů doby, povzneseného nad těkavý ruch skutečnosti — —"

„Pojmenujte to přece bez okolků starým známým slovem," posmíval se dr. Blanda. „Krása! Věčná krása! Ta větrná, nedůtklivá krása starých professorů, kterou nikdo nikdy neviděl, která se musí opatrovati před každým vánkem a práškem, aby se nerozplaskla jako duhová koule mydlinek ..."

„Ale, pánové, kam jste to zabředli od nešťastné pepřenky! Můj náhled jest: Ať píše každý, jak chce a jak umí — jen aby to bylo k čemu!"

Tímto moudrým prohlášením pátera Tykala ukončena šťastně ochotnická literární rozprava, tím

spíše, poněvadž zavzněl právě ze sálu slavnostní tuš a do pokoje všustila Gabriela Sezimova.

Vznášela se jako bohyně ve svých růžových oblacích, s okouzlujícím úsměvem na rtech, pochylujíc spanilou hlavu v bohatých vlnách hnědých kadeří, třepotajíc velikým, skvostným vějířem, v jehož bílé půdě zavřením a rozevřením slétali se a rozlétali něžní andílkové, laškující nad sadem báječných květů..

Pánové povstali. Tvář její, nyní po zmizení ruměnců mrazových půvabně přibledlá, zarděla se opět, když dr. Blanda krokem dokonalého kavalíra k ní přistoupil a jako známý směsí vybroušené zdvořilosti a milé srdečnosti ji uvítal.

Opětovala pak lehce němý úklon Vysockého; udržovala s ním již z doby dřívější chladné společenské styky.

Dr. Blanda provázel obě dívky, živě s nimi rozmlouvaje, do sálu. Vysocký zůstal u stolku v prvním pokoji.

Ocítil se tu mezi dvěma ohni. Hvězdnému (netřeba snad ani podotknouti, že bylo nezvyklé to jméno pouhý pseudonym, jemuž šťastný jeho vynálezce ve svém veřejném i soukromém životě výhradnou platnost zjednal) nešel z mysli nerozřešený literární spor. Za přítomnosti doktora a slečny rojilo se sice množství šťastných myšlenek v jeho duchu, ale všechny uvázly v hrdle; nyní vyhrnuly se valem a básník dokládal je ukázkami ze svých prací.

Páteru Tykalovi zase vězela v hlavě stará udání výšky, z nichž některými nedávno se pochlubil. Snažil se marně vzkřísiti v paměti ostatní. „Ano —

až po první prkna 97 loket — spodní báň 15 loket — ale prostřední — třetí — eh!"

Duch Vysockého však meškal jinde.

Nikoli tam v sále, kde snad nyní šťastný švihák s Gabrielou na opojných vlnách tance se kolébal. Zachvátila ho jiná představa, jiná myšlenka — žehavá ona myšlenka, která mu již jednou, na delší čas pronikavou září svou mladý ideál zatemnila a teď znovu, alespoň na chvilku, přezářila ty drahé tahy. Myšlenka, která jej stále v poutech svých držela jako otroka a v tajemnou dálku jej poháněla plamenným bičem.

Také Vysocký stoupá do výše jako páter se svými číslicemi. Cítí, jak se zvolna vznáší z té vyšňořené společnosti, nad plesový ruch, nad střechu zámku, výše a výše do volného vzduchu.

Dvě zářivá křídla vzpínají se za ním a rozptylují v úžasně rychlém letu vločky sněhové metelice. Však již mizí sníh. Jasný, teplý vzduch kolem; nahoře bezoblačná safírová klenba nebeská.

A dole hluboko pod ním země.

Pestrý koberec, v němž splývá zeleň luhů, temno lesů, stříbro vod. Vrchy zdrobnělé v krtčí hromádky. Teď pod ním lesklé šíré moře.

A nyní pojednou cítí v náručí sladké břímě. Vynořila se opět zaplašená drahá vidina. Objímá ji ramenem, nese ji v objetí, přižehuje krásná ňadra ku svým prsům a líbá tváře, hořící týmž skvostným ruměncem, jímž ozdobila je dnešní zima.

Vichřivým letem unáší svůj drahocenný plen a spouští se s ním konečně dolů, k modré hladině mořské, na rajský ostrov, plný palmových vějířů a čarokrásných květů, na lože upředené z lian...

Škubnutí za rukáv vytrhlo jej ze hluboké dumy.

Rušitelem byl páter. „Již to mám!“ zvolal drsně do úponkových snů Vysockého. „Ne sice na lokty starého měření, ale přesně ve vídeňských stopách. Tři sta osmnácte stop obnáší celá výška věže až po kříž, jejž nad makovicí třímá v pazourech český lev. Na vous tři sta osmnácte stop — o několik stop více než výška plzeňského sv. Bartoloměje. Obydlí hlásného jest arci o značný kus níže, ale přece můžete se chlubiti jedním z nejvyšších bytů v Čechách.“

„Opravdu tedy — na věži svatovítské?“ tázal se Hvězdný v nedůvěřivém ‚úžasu.

„Právě tam,“ potvrdil Vysocký, jenž mluvil nyní, po odchodu dra. Blandy, bez rozpaků o svém nebetyčném sídle.

„Na věži svatovítské!“ opakoval Hvězdný s úsměvem, jenž tlumočil předtuchu nějakého žertu.

„Aj, vyť se divíte, jakoby svatovítská věž byla nějakým báječným oblakovým hradem!“

„Myslím, že je můj úžas odůvodněn. Kdybych vykázal hrdinovi některé své povídky takový byt, utržil bych při nejmenším výtku, že je to příliš hledané... Tedy opravdu? A jak jste se, probůh, dostal až tam?“

„Zcela prostě. Přistěhoval jsem se ku svému strýci a náhoda tomu chtěla, že je můj strýc hlásným na oné věži.“

„Věru vzácná náhoda!“ vydechl Hvězdný a zrak jeho utkvěl na Vysockém s komickou ztrnulostí, jako na člověku, jenž se nám pojednou objevuje v nimbu neobyčejnosti.

„Jsem přesvědčen, že hlodá pana Hvězdného závist," žertoval páter. „V básnickém jeho duchu míhá se velkolepý hvozd smělých oblouků a štíhlých fiál, pošmourný sad mystických kamenných růží —"

„— jímž obcházím já jako Quasimodo?" smál se Vysocký.

„Bez žertů — ano, závidím vám," pravil vážně Hvězdný. „Hnízditi v nebetyčné lebce gótického titána, převysoko nad šumem a ruchem všednosti, rozhlížeti se jak orel nesmírnou dálkou — nevymyslil bych věru vhodnější místnosti pro svou duševní dílnu."

„Nevím, nevím, jak dlouho byste si u nás liboval. Můj strýc má tam nahoře sice tři appartementy, ale jsou zpropadeně těsné —"

„A těch 266 schodů není také lákavým přídavkem," doložil páter Tykal. „Pan Vysocký volil by si asi ku svému bytu místo křídel nadšení raději křídla skutečná, nějaký pohodlný létací stroj, který bohužel není dosud vynalezen —"

Vysocký vzhledl kvapně na mluvícího a zapýřil se živě.

„— a nikdy vynalezen nebude," ukončil páter svou poznámku.

„Chraňte se tvrzení tak určitého!" pravil Vysocký, s jehož tváří onen ruměnec již zase zmizel. „Nevíme, co tají v klíně svém třeba nejbližší budoucnost. Za našich dob vynález stíhá vynález a možná, že právě v tuto chvíli nějaký řešitel toho problemu jásá své vítězné: Heureka!"

„Ah, ah, jak vážně to pravíte! Nepochybuju, že třeba tisíc bláhovců pošetilostí takovou o spánek se okrádá. Znám divné pavouky, kteří se zapředli do utkvělé myšlenky, že vynaleznou přec konečně — perpetuum mobile. Ale že by vůbec možné bylo, aby kdy některý moderní Ikaros ke slunci se povznesl, tomu přikládám právě tolik víry jako povídce o voskových křídlech Daidalových.“

„A já zase věřím nezvratně, že se ta stará báje stane skutečností. Ona svědčí, jak dávná je snaha člověka rozšířiti svou vládu i do oblastí vzduchových. A snaha tato dědila se s pokolení na pokolení, stávala se vždy úsilovnější. Tisíce hlav zabývaly se touto myšlenkou, tisíce hloubají o ní dosud. Bádavý duch lidský slavil již tolik netušených triumfů a dříve či později rozřeší zajisté i tento problem, jímž se hmoždí tak vytrvale a s takovým úsilím. Již unáší nás balon nad oblaky a snad za krátko dovedeme sami se povznášeti s orly o závod. Snad skončí ještě sto Ikarů svůj povzlet tragickým nebo komickým pádem, ale jistě vyskytne se na konec jeden, který promění posměch učených i neučených v radostný jásot a bouři obdivu.“

Vysockému jiskřily se oči skutečným zápalem.

„A snad se toho ještě my dočkáme?“ posmíval se páter. „Nu, hezké by to bylo. Avšak do té doby zůstanu nevěřícím Tomášem. Ostatně, k učené kolbě nějaké nemám chuti. Fysika není silnou mojí stránkou. Myslím jen, že právě ta spousta nezdařených pokusů svědčí ve prospěch mého náhledu. Jaký je výsledek všeho úsilí? Balon, vzduchová loď bez kormidla i vesla, hříčka větrů, za níž se člověk po-

tácí vzduchem jak ohon za dětským drakem. A létací stroje? Četl jsem nedávno zase článek o té věci, která se potlouká po časopisech právě tak vytrvale jako muž se železnou maskou. Rozesmál jsem se znovu nad tou řadou létadel, sestrojených z pér a blan, z pák a klapek, jedno důvtipněji než druhé, a majících vesměs jen tu jedinou vadu, že — jimi nelze lítat. Na příklad nešťastná produkce v povětří toho bodrého krejčíka, tuším v Norimberce — nesvede-li to ani krejčí!! Nebo ten vídeňský hodinář se svými hůlkovými perutěmi, jimiž ku své škodě a hanbě celou Paříž rozesmál. A tak dále a tak dále. Ne, ne, zlatý příteli, s letouny a ptáky nebudeme nikdy závodit, poněvadž se tomu příčí celé ústrojí těla lidského, nepoměr síly a tíhy..."

„Ať tomu jakkoli," vmísil se do rozprávky Hvězdný, „jisto jest, že by vynález ten způsobil v lidstvu převrat velkolepý. Nejskvělejší sny básnické došly by netušeného splnění. Báje o andělích byla by rázem uskutečněna."

„Ah, vy pojímáte všechno hned s poetické stránky," usmál se páter. „Bezpochyby vznáší se před vámi již nějaká lítající pozemšťanka, toť se rozumí na skvoucích křídlech serafa. Ale možná, že byste byl šeredně sklamán. Pochybuju totiž, že by měl ten dopravní prostředek budoucnosti vůbec podobu křídel. Byla by to spíše nějaká nestvůra ze šroubů, kladek a podobných věcí. Moderní vynálezci mívají pramálo básnického smyslu. Vizte jen ty kolejnice a střízlivé vlaky železných drah, ty nudné kůly a dráty telegrafu!"

„Celá věc je dosud v naší obraznosti," bránil

se Hvězdný; „proč bych si tedy nepřimyslil raději perutě? Tato představa je nejpřirozenější. Byla by božská podívaná, až by v čistém jarním vzduchu nad kvetoucími větvemi poletovali jinoši a dívky zářivých motýlích křídel."

„Avšak otcové a manželé by se asi málo potěšili z toho přírůstku toiletty. Ženušky a dcerušky by se třpytily vzduchem jako tropičtí motýli a kolibříci a živitelé jejich by zatím v dusném kancelářském brlohu věšeli ošumělá netopýří křídla, v těžkých starostech o peníze na tu vzdušnou nádheru ... hahaha!"

„A velkolepé bitvy v povětří, jako nadzemský zápas duchů v báji o bojišti Catalaunském!"

„Přitáhněte již uzdu své bujné obraznosti! Vidím v tom skvělém obraze povážlivé stíny. Zle bylo by věřitelům. A kdo by měl pokladníka, musil by jej k pokladně přivázati řetízkem jako výra. A což teprve policie, až by se honila s nějakou sítí v ruce kdesi v oblacích za křídlatými darebáky! — Ne, nechme již té hříčky fantasie, jíž bychom obrátili celý svět na ruby. Co vy tomu říkáte, proroku příštího létavého věku?"

Vysocký protrhnul se tím oslovením z myšlenek, v nichž jen zpola naslouchal žertovné rozprávce obou. Přejel si rukou čelo a prohodil nutě se do úsměvu: „Věk ten by arci změnil dokonale tvář světa. Křídla jeho by smetla všechny hranice majetku a moci — Avšak dosti jsme se pobavili tou dětinskou myšlenkou, není-li pravda?"

„Ba, věru. Dobře, že nás nikdo neposlouchal. Nechme povětří ptákům a proleťme se raději okří-

dlenou nohou po hladké podlaze. I já chci dnes Kollárovi na vzdor

. . . . . v tanci nohy necvičné
pokoušeti pro pochvalu skrovnou."

Odebrali se ke dveřím sálu, který šuměl již pestrým tanečním vírem. Vysocký hledal v tom reji kolotajících bálových hvězd svoji krasopaní a postřehl brzy pod hnědým, v letu se chvějícím oblakem kadeří lahodnou její tvář v těsné blízkosti u hrdého Joviše. Jemně uzardělá, s okem přimčeným jako sladkou unylostí, klonila se ku statnému ramenu dra. Blandy, který ji unášel jako pyšný vítěz drahocennou kořisť. Šepot kritického sboru podle stěn prohlašoval tuto dvojici tančících za korunu dnešního plesu.

A Vysocký musil jim dáti za pravdu, ač podroboval svatokrádce, který svým drsným dotknutím znesvěcoval jeho ideál, nejpřísnějšímu soudu. Bláhová žárlivost zmítala jeho nitrem. Ten její pohled! A nyní ten blažený úsměv, jímž provází šepot svého tanečníka, který se jí nachýlil s úsměvem k růžovému oušku! Ne, ne! — ozval se hlas v duši Vysockého — onen uchvatitel třímá pouze její sivou rukavičku — vše ostatní jest od něho vzdáleno širší propastí, než jaká zeje mezi nejsvětlejší poesií a nejvšednější prósou.

V tom připadla také Vysockému nedávná slova Olžina, že jest napolo zasnoubena — onen významný pohled, když mu dra. Blandu představila — není pochyby, že jest on jejím nápadníkem.

Rozhlednul se po její laškovné černovlasé hla-

vičce. Zakývala mu právě z protější strany sálu. Přečetl v jiskřivých očích a v pohybu útlých ruček žertovnou důtku, proč že otálí vyzvati ji k tanci.

Propletl se k ní opatrně mezi tančícími a velebným věncem gardedam.

„Že konečně —!"

„Musím?"

„Ovšem že musíte — snad byste nechtěl zdobiti vchod sálu jako zkamenělý rytíř zápraží báječného zámku!"

Vysocký objal dosti nemotorně filigránskou postavu a zabočil s ní do kola. Před areopagem podle stěn nedošel tento párek veliké cti.. Leckterá přísná tvář pod majestátní příčeskou vyšpoulila pohrdlivě ret nebo se obrátila k sousedce s významným mrknutím a posměškem.

Příčinou nepříznivého dojmu nebyla ani tak nesrovnalost obou postav — vysokého, hranatého tanečníka a drobné jemné tanečnice — jako spíše nejapný tanec Vysockého. Náležel k té části naší mladé intelligence, která s jakýmsi pohrdáním zanedbává všechny zručnosti tělesné, jež nynější fysicky zakrnělá společnost pěstuje jako surrogáty středověkých tělocviků rytířských: tančil špatně, neuměl jezditi na bruslích, nevěnoval se ani jezdeckému ani jinému podobnému sportu, ba nepokusil se nikdy ani ve hře na kulečníku.

Vysocký, dobře cítě svou nedostatečnost, byl tedy povděčen hudebníkům, že za krátko své nástroje k delší přestávce odložili.

„Povolila byste mi krátkou promenádu o dvou? Rád bych s vámi promluvil o některých věcech," požádal Olgu.

„S radostí.“

Ale sotva promluvil Vysocký k Olze několik slov, objevil se po druhé její straně doktor.

„Nebudete se jistě hněvati, pane doktore,“ promluvila k němu dívka s laskavým úsměvem, „požádám-li vás o krátkou nepřítomnost. Musím tomuto pánovi sděliti důležité tajemství. Prosím jen, abyste nežárlil.“

„Ah, excusez!“ Doktor střelil po Vysockém nevlídným pohledem a vzdálil se k sedadlu, kde si Gabriela vějířem ovívala rozehřátou tvář.

Vysocký s Olgou, obcházejíce sálem, zabrali se v přitlumený hovor.

„Dle přiznání na chodbě — nebylo-li pouhým žertem — uchází se někdo o vaši ruku,“ začal Vysocký. „A ze způsobu, jakým jste mi dra. Blandu představila, usoudil jsem, že jest on vaším nápadníkem. Mýlil jsem se?“

„Nemýlil, pane inkvisitore. Ono přiznání bylo jen z části žertem. Pan Blanda nepožádal totiž dosud o mou ruku, ale neklamné známky nasvědčují tomu, že tak hodlá učinit. Soudím, že moji rodiče již se připravují na vážný ten obřad a že jej v duchu již zakončují spokojeným: amen.“

„A vy?“

„Já se chovám způsobem hříšně lehkomyslným. Jsem zpola herečkou a zpola diplomatkou. Někdy tvářím se jako naivní dušinka, která sní dosud o loutkách a nemá ni tušení o milostných záležitostech, jindy hraju si zase na sentimentální hrdinku románovou, ale celkem vyhybám se diplomaticky každému opravdovému sblížení a určitému projevu. Mám v zásobě všelijaké bezvýznamné obraty a posunky —

podívejte se, na příklad tenhle! — jimiž si šťastně pomáhám přes všeliká úskalí toho nejistého poměru."

„A vaše srdce?"

„Jste příliš zvědav. Chcete proniknouti na dno mé duše a svoji přede mnou bedlivě uzamykáte. Musím stále jen hádati. Nyní na příklad hádám z vaší zachmuřené tváře, z vašich pichlavých očí, které se zarývají do jednoho konce sálu: že duch váš úsilovně se zabývá pěkným skupením, které tam tvoří dobrá moje matka, živě rozmlouvající doktor a hlavně — slečna Sezimova. A ráda bych zvěděla příčinu, proč místo chmurného pozorování z dálky nezajdete raději k oné skupině a nepožádáte slečnu o příští tanec?"

„Příčinu mohla jste poznati před chvilkou. Tancem bych u ní nezískal přízně. Neumím učiniti pořádný krok — a jsem přece komediantské dítě!"

„Jakže? Dítě komediantské?"

„Hledíte na mne s ustrnutím, není-li pravda? Máte asi podobný pocit, jakoby se náhle kmitla před vámi pestrá ještěrka? Představujete si ubohé malé stvoření, zkrucující do nemožnosti své hubené tělo ve strakatých cetách a pozlátkových hvězdách? — Takovým jsem sice nebyl, ale přece vtiskla mi svůj cejch povržená kočující Musa."

„Ach, vypravujte mi o tom! Hleďte, já jsem vám již dávno sdělila všechny příhody svého života a vy jste mi dosud nesvěřil ničeho ze své minulosti, která jest dle posledních vašich slov patrně velmi zajímavá."

„Ó, můj životopis má pro vás málo vděčné látky. Bojím se také, že ztratím ne-li všechny, alespoň

*

část vašich sympathií, až vám odestru neutěšený obraz své mladosti. Vy jste vyrostla v čistém, jasném ovzduší dostatku a rodinného blaha, nasyceném jen zlatými sny mládí — a já jsem poznal záhy ústrky i kal života."

„Tím vzrůstáte spíše v mých očích. Jen vypravujte!"

„Ale teď — v tom krátkém oddechu tance? Vyčkejte příhodnější čas a místo."

„Nikoli. Kdož ví, kdy vás opět uvidím! Napjal jste mou zvědavost. Povídejte alespoň úryvek — vysvětlete mi, proč jste sebe nazval dítětem komediantským?"

„Chcete-li mermomocí, budiž! Mé první vzpomínky představují mi dřevěné, křiklavými obrázky polepené stěny kočovnického vozu, mezi nimi směs rozličného hamparátí a zvláště jednu starou, okovanou truhlu, jež chovala pro mne poklad největší. Kdykoliv otec odklopoval víko, bývalo mi, jakoby se otvírala brána kouzelného hradu, z něhož vycházely před mým radostně žasnoucím zrakem zářivé postavy pohádek: kouzelníci a víly, rytíři v lesklém odění, princezny v hedbávu a zlatohlavu —"

„Ach, váš otec měl loutkové divadlo? Ale toť velmi krásné. Prosím, vylíčte mi ten život hodně obšírně."

„Vaší obraznosti se jeví krásným. Vidíte jen ty třpytivé podúbky, před nimiž jste dětinnou radostí v ručky tleskávala, představujete si volné putování světem, plné změn a zábavných dobrodružství. Ale skutečnost je jiná. Ten pestrý veselý obraz má temný a smutný rub. Za vábnými kulisami toho malého jeviště sedává těžká starost o kousek suchého chle-

ba, a smíchem Kašpárka prozníva mnohdy zoufalý stesk bídy.

Vzpomínám na doby hladu a jektání zubů, na ústrky a svízele všeho druhu. Ale přece okazuje nyní, z dálky onen život i mně více své jasné stránky a blýštivé cety, v nichž se kochávala dětská mysl. Slunné dni, kdy naše archa klidně plula po široké bílé silnici mezi košatými jabloněmi nebo strmými topoly a dokola se usmívala krajina stále se měnící, ustavičně jevící nové půvaby; zastávky ve stinném, šumavém boru, který mne okouzloval svým pestrým kvítím a hmyzem, svými jahodami a zástupy různotvárných hub; strakatý rej hlučného trhu mezi starými, šedými domy podivných lomenic, na širém náměstí nebo v úzkých ulicích neznámých měst; večerní představení v hospodách vesnických, kde kupil se před naším divadélkem roj mladých i starých, žasnoucích a smějících se obličejů — světlé tyto chvíle převládají v mé paměti a zatlačují do pozadí výjevy bídy a ponížení.

Zvláště pak z okované truhly prýštil se nevyčerpatelný zdroj útěchy.

Můj otec přinesl si z řemesla, jež dříve provozoval, zručnost v prostých pracích řezbářských; měl také zvláštní náklonnost a schopnost k mechanice. Největším jeho potěšením bylo hotoviti a vynalezati rozličné důvtipně sestrojené strojky a hříčky, z jichž prodeje mu plynul skrovný vedlejší výdělek. Myslím, že i ve mně dřímá podobné nadání a že by můj život byl platnější, kdybych místo gymnasiálních studií byl dosáhl zdokonalení v tomto směru.

Rozumí se, že otec těžil ze svých schopností především ve prospěch našeho drobného divadla. Je-

viště mělo množství důmyslných přístrojů a zařízení a také personál, který vyšel vesměs z jeho tvůrčí ruky, vynikal daleko nad své kollegy u jiných divadel toho druhu. Uměl nejen rukama šermovat, kolena ohýbat, hlavou a ústy pohybovat, očima koulet, nýbrž znal i jiné umělejší kousky, že se mnohdy diváku zdálo, jakoby ty loutky hrály skutečným životem.

Péče o divadelní garderobu připadla matce, která konala ve svém oboru též pravé divy. Všecka nádhera, jakou lze rozvinouti pomocí strakatých odstřižků, pozlátka a kočičího stříbra, obestírala vznešené osoby našich rytířských dramat. A když matka skvostné ty oděvy hotovila, sedal jsem blažen u jejích kolenou, pohlížeje s obdivem na každou hvězdičku, již k řásným karkulkám a pláštíkům přišívala, a naslouchaje při tom celou duší pohádkám, které mi pak ochotně vypravovala. V mém nitru spřádal se z těch báchorek a z loutkové družiny zvláštní fantastický svět, plný báječných tvarů a barev, jež vrhaly své kouzelné odlesky i do mého bdění, na ty prkenné stěny našeho nestálého příbytku a celé nuzné okolí. A když jsem usínal vedle zázračné truhly, otvíralo se její víko a třpytná společnost vystupovala z ní na duhovou nivu mých snů. Dosud navštěvuje mne časem ve spaní ta pestrolesklá chasa.

Ve společnosti svých dřevěných miláčků a pohádkových vidin zapomínal jsem na hlad a zimu, k nim vracel jsem se rád ze společnosti lidí, která se dotýkala drsně a nelaskavě mého mladého srdce. Pocítil jsem záhy osten pohrdlivého úsměšku, s nímž pohlíželi na dítě tuláka-komedianta, a hořkost, jež

vnikala do dětské duše, provázela mě odtud stále a učinila ze mne samotářského misanthropa, jakým jste mne poznala.

Můj otec nebyl člověk nevědomý. Měl bystrý přirozený rozum a hojné zkušenosti. Byl také ozbrojen perným vtipem a vkládal rád Kašpárkovi do klapavých úst satirické narážky a šlehy, namířené na všeobecné poměry politické a společenské nebo i na zvláštní poměry místní, s nimiž se rychle seznamoval. Ale při tom byl povahy dobromyslné, a kdo pozoroval opravdovost a horlivost, s jakou před malým diváctvem hry své provozoval, pomyslil si jistě, že je sám loutkář veliké vousaté dítě. Jedinými jeho vadami byly občasná umíněnost a náhle vyšlehující prchlivost.

Tyto vlastnosti ve spojení s Kašpárkovou satirou spůsobily nenadálou, osudnou katastrofu. Podrobnosti její zaryly se ostře do mé paměti.

Byla třeskutá zima jako dnes, když jsme jednou za pozdního večera dorazili do malé vesnice, která byla již v tichu a temnu pohroužena. Jenom v osvětlené hospodě panoval ještě hlučný život.

Za chvíli seděli jsme u sálavých kamen v hostinské jizbě. Na představení toho dne jsme již nepomýšleli. Hřáli jsme si jen skřehlé údy a posilňovali se jídlem a pitím.

Bylo mi po trampotné jízdě mrazivým večerem velmi příjemno v teplé světnici, u praskavého ohně. Leže na truhlici s loutkami, kterou sem otec z vozu dopravil, hleděl jsem snivě na třpytnou holubičku, zhotovenou z prázdného vejce a pestrých cetek, která na tenounké, jedva viditelné niti nad plotnou se stropu visíc, mihotavě třepetala duhovýma křídlo-

ma. Na zářivém tom ptáku vznášel jsem se, zvolna usínaje, do báječné říše. Nerušila mne vřava pozdních pijáků: naslouchal jsem jí klidně jako člověk ležící na bezpečné výspě hlukům bouřlivého moře.

Avšak náhle byl jsem vybouřen ze svého klidu.

Rozjařená a z části již opilá společnost vesničanů, kteří otce již znali z návštěv dřívějších, žádala na něm, aby jim zahrál ještě dnes, za dobrou odměnu, oblíbený šprýmovný kus našeho repertoiru. Po delším zdráhání otec konečně svolil. Musil jsem se stěhovati s milované truhly a pomáhati při budování malého jeviště.

Pijáci provázeli naše konání křikem a smíchem a když představení začalo, jali se nahlas brousiti nemotorný vtip o dřevěné herce a skákati jim do řeči. Chvíli měl otec strpení, ale pak ustali malí umělci ve hře a Kašpárek, přistoupiv až k obrubě jeviště a učiniv divákům slušnou poklonu, měl k nim žertovně káravou řeč, v níž poukazoval na dětinskost a nespůsobnost takového jednání a domáhal se klidu a slušnosti, jinak že by se spustila prostě opona. Tu a tam vyniklo také některé dosti špičaté slovo, jevící podrážděnost otcovu nad pohaněním jeho mistrných řezbářských výrobků.

Někteří z pijáků skutečně ztichli, ale jeden pokročil hřmotně k jevišti, podepřel si rukama boky a zasypal Kašpárka haldou neurvalých a hanlivých slov, jichž smysl byl asi ten, že si nedá od takového skřečka nic rozkazovat, že tu jsou v hospodě a nikoli v kostele a že se nemá komediant starati o ně, nýbrž pěkně dělati, zač mu obecenstvo platí. Jiní provázeli odpověď jeho souhlasným křikem a smíchem.

Tu ztratil již Kašpárek svůj humor a pojmenoval konání neurvalců pravými slovy, neštítě se peprných výrazů a doráženje zvláště na vůdce družiny tak ostře, že tento hněvem zrudnul.

Avšak náhle zazněl třesk, a nebohý Kašpárek, zasáhnut pádnou ranou sukovité hole, sklesl žalostně pochroumán přes obrubu jeviště.

V příštím okamžiku ozval se za jevištěm hlomoz a můj otec, jehož zlá hodina přišla, vyřítil se na drzého škůdce.

Obořil se na něho i na ostatní slovy, jež mu napovídal prudký, slepý hněv, oni shrnuli se na otce, útočník udeřil svou holí znova do divadélka, otec uchopil jej vztekle za hrdlo, nastal ohlušující ryk a hřmot, zdvihaly se židlice, lítaly žbánky, slovem: povstala divoká rvačka, v níž zanikalo chlácholení hospodského a bědování mé matky.

S hrůzou viděl jsem, jak pod ranami podnapilých zuřivců padá v kusy a cáry sláva našeho jeviště, jak s divokým chechtotem roztloukají a pod nohou drtí naše krásné, umělé loutky... V tom chopila mne matka a vystrčila rychle do jakéhos kumbálku, kde jsem klesl ke stěně s hlasitým pláčem... a když vřava utichla, když jsem se vrátil do hostinské jizby, kterou zuřivci opustili, spatřil jsem hrozný obraz: divadélko v troskách, na podlaze rozházené, polámané loutky jako trupy na bojišti a prostřed světnice hořekující matku, lomící rukama nad mým otcem, jenž tu ležel bez pohnutí, jen z hluboka chroptě, a jemuž hospodská ovazovala zakrvácenou hlavu. Prudká rána cínovou konvicí zasáhla ve rvačce jeho lebku.

Jak malicherné jsou někdy zbraně nepřátelského osudu! Titěrná, malá loutka stala se původem smrti otcovy. Následkem oné rány zemřel po několika dnech v nemocnici, kam jej matka dopravila.

Tak smutně končí první kapitola mého života. Vidíte, že se nehodí vypravování o něm k veselému dnešnímu ruchu."

V tom přišustila k oběma paní ředitelka Šťastná a pravila k Vysockému s nucenou přívětivostí, z pod níž vyzírala nevrlost: „Pan Vysocký dovolí.... Pojď sem na okamžik, Olgo!"

„Díky prozatím," šeptla dívka a vzdálila se s matkou k místu, kde bavil dr. Blanda Gabrielu.

Vysocký, usednuv na prázdné křeslo v protějším rohu, zamyslil se. Hudba znovu zazněla, před ním zavířilo zase taneční veselí, ale jeho hlavou táhlo dále probuzené hejno vzpomínek. Doplnil řadou míhavých obrazů pásmo své minulosti.

Matka jeho, zbavena výživy smrtí manželovou, hledala pomoci u příbuzných. Ale ti byli většinou sami chudí. Konečně našla přece u jednoho útulek. Byl farářem v malé vesnici a potřeboval hospodyni pro svou skrovnou domácnost.

Hochovi prošlo několik šťastných let. U vděčné paměti chová Vysocký bělovlasého, přívětivého starce, který o něho pečoval téměř otcovsky; s radostí vzpomíná si na tichou farku s malou, ale bohatou zahradou, kde pěstoval strýc botanik množství nejkrásnějších květin a vzácného ovoce, jehož sladké plody zlatem a nachem z hustého listí tak vábně kynuly mlsnému chlapci.

Ujec farář pečoval také o jeho vychování a vymohl později, že byl hoch přijat za bezplatného

chovance seminářského chlapeckého konviktu. Ještě jedny blažené prázdniny ztrávil malý Vysocký na tiché faře, ale než příští léto nadešlo, ležel jeho dobrodinec pod zemí a matka stála znovu opuštěna ve světě.

Přistěhovala se do Prahy a živila se tu bídně posluhováním po domech. Trpké chvíle oslazovala jí myšlenka, že syn knězem se stane a že snad jí dopřeje osud, aby ztrávila sklonek života opět na faře, v dostatku a spokojenosti.

Vysocký byl snad nejchudším chovancem ústavu. Nedostával z domova žádného přilepšení, neměl žádného útulku, kde by užíval prázdnin volně a vesele jako ostatní. Představení chovali se k němu chladně a mezi soudruhy nenašel upřímného přítele. Ani na gymnasiu, ač se pilně učil, nemohl mezi spolužáky vyniknouti. To všechno ve spojení s pochmurným ovzduším semináře utvrzovalo jeho uzavřenou a samotářskou povahu. Zapřádal se nejraději jako pavouk do některého odlehlého kouta dlouhé seminářské chodby, pohřížen v pilné studium aneb volně pouštěje uzdu své dobrodružné obraznosti, která ho ještě často unášela nazpět do společnosti třpytných loutek a pohádkových hrdin nebo mu plnila hlavu rojem nejsmělejších zámyslů.

Se světem zevnějším neměl téměř žádných styků. Matka bydlela v podnájmu, a dusná podzemní světnice, plná cizích lidí, nevábila ho k delšímu pobytu. Častěji a déle meškával návštěvou jen u strýce hlásného. Již zvláštnost obydlí lákala tam jeho dobrodružnou mysl. Rád putoval, naskytla-li se příležitost k vycházce ze semináře, vzhůru na Hradčany a rozveselen stoupal po točitých tmavých scho-

dech do závratné výše. Zdálo se mu, že s každým schodem klesá část té tíhy, která ho dole hnětla, a nahoře bývalo mu tak volně, tak blaze! Obcházel vzdušnou chodbou kolem obydlí hlásných a shlížel hrdě a radostně na město v závratné hloubce rozestřené, na krásnou spoustu kamenných oblouků a pilířů, která pod ním věnčila boky dómu, a zrak jeho zaletal pak dále, dále v rozlehlý kraj až ku mlhavému obzoru, duch jeho rozpínal nad širým světem fantastická křídla.

A jak vahavě, s jak těžkým srdcem sestupoval pak nazpět do hlubiny! Jako v bránu žalářní vstupoval vždy po takovém výletu do fortny semináře. Tam jej tížilo všechno. Příčinou nebyla touha po světském životě, ale žhoucí žádost neobmezené volnosti. Na kněžství ani z daleka nepomýšlel; duchem jeho míhala se neurčitá představa jiných velikých věcí.

Z nenadání zastižen byl mladý Vysocký krutou ranou. Matka jeho náhle zemřela, nedočkavši se ani přežádoucí chvíle, až by její Pavlík, v černé říze bohoslovce, ovinul si hrdlo jedním z pěkných kolárků, které pro něho již vlastní rukou zhotovila. Na kolárky pak vůbec nedošlo. Smrtí matčinou klesla jediná páska, jež poutala Vysockého k pošmourným zdem semináře. Nedbaje odporu strýce hlásného, jehož těžký hněv tím na sebe uvalil, s volným srdcem vykročil zasmušilou fortnou na svobodu.

Bezstarostný mladý bloud neměl v té chvíli ani tušení, že v tom svůdném náručí svobody očekává jej zároveň martyrium chudého studenta. Za krátko poznal dny hladu a trpkost bezplatných obědů před

očima dobrodinců, se stříbrnou almužnou pod servitkem; poznal zápas o bytí, v němž třeba častokráte zapříti stud a hodně hluboko sehnouti hlavu; naučil se míjeti plaše živé ulice a vyhledávati stín a šero, s nimiž příznil se ošumělý jeho zjev jako můra s temnotou noční — ucítil všechny ostny té koruny trnové, z nichž nejkrutěji snad bodá osten ponížení.

Arci, mladost províjela mu ji také leckterým květem. Z těch nejkrásnější otvíraly opojný kalich svůj z večera, za svitu tenké lojové svíčky v tiché podkrovní komůrce, kam Pavel po trampotné plavbě denní uchyloval se jako na vrchol bezpečného majáku a kde mohl volně pouštěti uzdu dobrodružným snům a nadějím. Ano, tam v tom výstupku staré šindelové střechy, v pokojíku sotva prostornějším nežli pověstná klec nešťastného Bajazeta, bývalo mu nejlépe.

Podkrovní jeho útulek byl ode dávna studentským pokojem, jejž drobná matrona, paní Kavková, pronajímala od skrovného bytu, jehož druhý pokojík s kuchyní stačil potřebám jejím a jejího manžela. Tato vzorná matka studentů, se stopami bývalé krásy v příjemném dosud obličeji a s hladce přičesaným černým vlasem, jímž proskakovaly stříbrné nitky, měla jen dvě slabosti: tabatěrku z březové kůry a blouznivý obdiv pro jakéhos pana Sobičku, jednoho z bývalých svých podnájemníků. Ač prošlo již několik let, co tento pán opustil podkrovní pokojík, chovala v živé paměti každou podrobnost jeho pobytu a poutala ku každé příležitosti vzpomínku na některou z výborných jeho vlastností.

Vysocký dověděl se hned prvního dne, kde stávala postel pana Sobičky, kde jeho kufřík, kde visel

vyšívaný pantoflíček na krásné jeho hodinky se zlatým řetízkem a kde jeho flétna, na kterou uměl hrát jako málo kdo. Bylo třeba napjetí všech sil, aby Vysocký se ctí obstál vedle takového skvělého vzoru. Nějaký čas dařilo se mu, že si zachoval alespoň jakýs takýs nimbus pořádnosti. Ale nimbus ten bledl a zhasínal část po části. Skrovné výtěžky z hodin, jimiž se protloukal, nestačily nikam. Jednoho měsíce, několik dní po prvním, vetkala paní Kavková do své rozmluvy s podnájemníkem rozpačitou poznámku, že pan Sobička platíval nájemné vždy přesně prvního. Když odcházela, vykoktal uzardělý student omluvu, že tentokráte platy z hodin v čas neobdržel, že však zítra nebo pozejtří jistě za pokoj zaplatí.

Zaplatil skutečně, ale před koncem téhož měsíce vstoupil jednou z nenadání do kuchyně, kde paní Kavková obyčejně sedávala v otřené kožené lenošce, s kostěnými brejlemi na špičce tenkého nosu, s punčochou v ruce a s ohmatanou modlitební knížkou na stolku před sebou. Vstoupil tak divně, že matrona leknutím až punčochu upustila. Přišoural se k ní s okem plachým, s plamenným ruměncem na tváři a vypravil ze sebe zmatenou žádost o malou zápůjčku. Paní Kavková zarděla se rovněž hluboce a šeptala v rozpacích, že právě — že její muž — avšak vyňala chvějící se rukou vetchou tobolku a shledala z jejích přihrádek částku, o niž Vysocký požádal.

Tím okamžikem rozplynul se poslední zbytek nimbu, jejž si podnájemník dotud zachoval. Zmínky o panu Sobičkovi zněly mu teď jako zahanbující výčitky. Paní Kavková nedala si již brániti, aby

se neujímala mateřsky studentových záležitostí. Jednou přinesla bez vyzvání náruč polínek z vlastní zásoby do jeho komůrky a rozdělala mlčky oheň v ledově studených kamnech, u nichž seděl Vysocký ve dvou kabátech, s šálem kolem hrdla, všecek zmodralý zimou. Po druhé, když polední svou vycházku podezřele zkrátil, nabídla mu k ochutnání talíř svůdných, cukrem hustě posněžených buchet a učinila své nabídnutí způsobem tak jemným, že nemohl odepříti.

A příští měsíc, když se placení nájemného opět protáhlo, vytasila se s radou, aby si získal Vysocký nějakého spolubydlitele. „Místa je tu více než dosti," pravila, máchajíc rukou ke stěnám komnatky, kterou téměř s polovice vyplňovala postel studentova. „Ovšem, pan Sobička bydlel zde také sám — ale což pan Sobička!"

Vysocký cítil osten toho porovnání, ale zamítl přece rozhodně návrh její. Přepych, jakým bylo bydlení bez soudruha, nehodlal si odříci, třeba by nebyl hoden rozvázati ani řeménky u obuvi pana Sobičky.

Dobrá panička se podrobila. S povzdechem prodlužovala lhůty platební, poskytovala půjčky a jevila jen úzkost před okamžikem, až se o všem tom dozví její manžel, o němž nemluvila jinak než s posvátnou bázní.

Pan Kavka nevypadal ostatně nikterak jako domácí tyran. Měl jemný, bezbarvý obličej, který se zhusta zardíval, světlé vlasy a vousy, promíchané tu a tam šedinami jako popelem, a pěkné, bledě modré oči, jež dívaly se však do světa jaksi ztrnule a bez výrazu. Meškával téměř celý den mimo dům

za svými záležitostmi, jež zůstaly Vysockému podnes tajemstvím, a doma chodíval jako ve sny pohřížen z kouta do kouta, pošinuje časem na hlavě ošumělou domácí čepičku. Byl-li nucen věnovati pozornost svému okolí, tvářil se nevrle, jakoby rozmrzen vyrušením; činíval pak chorobně prudké pohyby a vyrážel slova jako zlostně ze sebe.

Jednou z večera nadešel okamžik, kdy roztrhla paní Kavková před svým manželem závoj, halící mu posud neblahé poměry sousedního pokoje. Vysocký soudil tak ze zvuků, které k němu dorážely z obydlí manželů. Slyšel hlas pana Kavky, jenž podrážděn ze sebe vyrazil: „Tak! Pěkně! Hezky! Sbíráme snad peníze na ulici — co!“ a prudký klapot pantoflí, v jehož přestávkách ozýval se šepot paní Kavkové, přerušovaný prudkými slovy přísného manžela: „Mlč! Prosím tě, mlč! To je rozum! K čemu pak tiše! Snad se budeme ještě ostýchat!“ Na konec ozval se tam těžký pád do pohovky a hluboký povzdech: „Ach, můj bože! můj bože!“

Za několik dní na to vstoupila paní Kavková s tajemným výrazem do studentského pokoje a pokynula Vysockému: „Můj by s vámi rád promluvil několik slov!“ V tónu těchto slov obrážela se vážnost poselství.

Vysocký šel zvolna za ní, tuše nepříjemný výstup s panem Kavkou, vůči němuž ostatně nesdílel bázlivou úctu dobré paní. Tato otevřela dvéře svého pokoje s posuňkem, s jakým se uvádějí žadatelé do kabinetu velmocných pánů.

Pan Kavka stál tu s insigniemi své domácí důstojnosti: v ošumělé čepičce a rozedraném strakatém županu.

Zapýřil se živě a upíraje kamsi do prázdna pěkné modré oči, začal s nezvyklým klidem: „Ach, ano — příkladně — chci se jen zeptati — ale sedněte si přec —“ vyzvání to vyrazil ze sebe již nevrle — „sedněte si na chvilku!“

„Sem na pohovku, pane Vysocký,“ zvala panička.

„A co na pohovku!“ osopil se na ni manžel, který měl ve zvyku podobné posupné opáčení. „Nu, ano, třeba na pohovku. Myslím, že studujete filosofii — á?“

„Ovšem.“

„Jako pan Sobička,“ podotkla matrona.

„A co —!“ utrhnul se pan Kavka a pohodil odmítavě ramenem, jako činil vždy při zmínce o panu Sobičkovi. „Filosofii. Nu snad neškodí. Přicházím — příkladně — do rozličných společností —“

„Můj má mnohé známosti,“ vpadla jeho choť s pyšným pohledem na Vysockého.

„A co známosti! Jaké pak známosti! Sešel jsem se s panem Kabeláčem — je solicitatorem u doktora Hubatky — ředitelem kanceláře“ — pan Kavka vypjal prsa — „přišla tak řeč — uprázdnilo se místo v kanceláři — dvacet pět zlatých měsíčně — což?“

„To by se vám snad hodilo, pane Vysocký?“ zvolala radostně matrona.

„A co hodilo? Proč by se nehodilo? Mnoho pánů studujících píše v doktorských kancelářích. Chce-li pan Vysocký, dojdeme spolu zítra k panu Kabeláčovi a basta!“

Od prvního stal se pan Vysocký skutečně mundantem v kanceláři doktora Hubatky. Veplul do

mrtvé zátoky, kde sešla a zetlela již tak mnohá junácká loď, jež kdysi v růžovém svitu nadějí hrdě rozepjala plachty k letu za cílem velikým. Týraje ruku a ducha od rána do večera nudným opisováním suchopárných žalob a žádostí, zapomínal znenáhla na studie, na zkoušky, na budoucnost, na všechno. Z výnosu své práce nemohl si ovšem výskati; než zabočil přece alespoň vůči paní Kavkové do kolejí pořádku.

Avšak nezištný pan Kavka připravil po čase sám sebe o nájemníka. Zalíbilo se mu v roli otcovského přítele a dobrodince tou měrou, že se ohlížel stále po výhodnějším ještě postavení pro Vysockého. A pomocí „svých známostí“ opatřil mu konečně vychovatelské místo v zámku Třemšínském.

Když Vysocký se loučil s útulným podstřeším, zarosily se oči paní Kavkové i pravila: „Mějte se tedy dobře, pane Vysocký! A nezapomeňte na nás! Kdož ví, koho nyní za vás dostaneme. Není mnoho takových nájemníků, jakým byl pan Sobička a jakým jste byl vy.“

Vysocký cítil s pohnutím vyznamenání, jakého se mu dostalo tímto sdružením s panem Sobičkou.

A také pan Kavka s pohnutím potřásal rukou Vysockého a pravil s uzarděním: „Buďte zdráv! A kdybyste příkladně později potřeboval nějaké, — rady nebo pomoci — jen se obraťte na nás!“

Tak vypravil se Vysocký do Třemšína. Pan ředitel Šťastný, představiv jej krátce choti a dceři, odbyl s ním v saloně delší poradu, v níž seznámil Vysockého s ohromnými, posud arci v puku ztajenými schopnostmi svého syna a rozvinul před ním své náhledy o věcech víry, mravouky, politiky a

vychovatelství, neopomenuv pochlubiti se svou znalostí Rousseauova Émila. Pak vyměřil v obřadné konfrontaci vzájemná práva i povinnosti učitele a žáka a zavedl onoho do pěkného pokoje v prvním patře zámku, jenž byl uchystán za jeho obydlí.

O první večeři u ředitele bylo mu dosti nevolno. Mnohdy klopýtá obr přes maličkosti. Filosof, který o samotě s výše svého ducha pohrdlivě shlíží na titěrné konání „vyfintěných loutek", ocitňuje se časem, sedě mezi těmi loutkami, ve smrtelných rozpacích a stává se sám terčem jejich posměchu. Podobně dálo se Vysockému. Pravil sobě, že je povznesen duchem nad tuto společnost, a přece seděl mezi nimi v rozpačité tísni, netroufaje si téměř pozvednouti zraků od talíře, na němž neobratný jeho nůž bez úspěchu se potýkal s nejkrásnějším, do zlatova upečeným křídlem kapouním. Ovšem přispívala k tomu nezvyklost. Slušná úřadnická jídelna byla nádhernou hodovnou knížecí u porovnání s místnostmi, kde obyčejně sloužíval svému žaludku, a také společnost, skládající se z ředitele, jeho rodiny, jednoho adjunkta a známého nám již praktikanta Růžka, lišila se rozhodně od obyčejné assistence jeho hospodských požitků.

Štěstí ještě, že nebyl mnoho znepokojován. Ředitel, vzrušen nedávnou rozmluvou s vychovatelem, oslňoval hlavně oba své podřízené, naslouchající s povinnou zbožností, rozborem všelikých vznešených předmětů, které as jindy zřídka zavadily o tento kruh. Paní ředitelová trůnila v čele tabule s důstojností královny; jedva pohybovala majestátní, dosud krásnou hlavou a zřídka, jako z milosti sklouzla nějaká věta s jejích rtů, jež ráda vyhrno-

*

vala v pohrdavém posuňku aristokratky. Jen šikmo naproti Vysockému, za pestrým stínítkem lampy, číhalo vážné nebezpečí. Kmitala se tam něžná hlava, plná lesklých, černých kadeří, a kdykoli zrak jeho v tu stranu zaletěl, setkal se s vesele výbojným pohledem jiskrných černých oček; i když klopil oko na talíř, měl pocit, jakoby jej na tváři žehly ty všetečné jiskrné zřenice a jakoby s úsměvem stopovaly každý pohyb nešťastného nože, jímž dosud marně řešil spletitou záhadu kapouních kloubů a svalů.

Ale když se po večeři samoten ocitl nahoře ve svém pokoji, jehož zařízení bylo pro něho šlechtickým přepychem, když otevřev okno, ucítil na tváři čerstvý venkovský vzduch a spatřil snivé hvězdy nad temným obrysem lesnatého chlumu: tu vniklo do jeho srdce tušení, že začíná novou krásnější episodu svého života.

A tušení jej nezklamalo. Bytost jeho, ztýraná a zpráhlá nuzným životem a duchamorným opisováním v nudné kanceláři, okřívala a vzpružovala se v dostatku a bezstarostnosti, uprostřed jemnějších zjevů a požitků, v osvěžujícím náručí krásné přírody. Pouto odvislosti bylo jen lehké. Vyučoval v určitých hodinách tichého, skromného hocha ve svém pokoji a ostatní čas trávil volně buď tam nebo procházkami v parku a lesnatém okolí.

S ředitelem a jeho chotí stýkal se téměř jen u oběda a večeře. Častější byly styky s Olgou. Z počátku plnily se obavy, které v něm zbudila o první večeři neklidná hlavička za stínidlem lampy. Ponurého samotáře, nezvyklého zábavě s dámami, natož s dívkou tak hezounkou, uváděly do krušných

rozpaků škádlivé útoky neunavné pokušitelky. Ale pozvolna střásal tíseň, ba nacházel zálibu v jejích žertech a nevěda ani jak, ocítil se v důvěrném spolku s roztomilou nepřítelkou.

Poznal v ní bytost, která zalétla jako veselý paprsk sluneční na chmurnou jeho dráhu; poprvé setkal se s dívkou, k níž mohl se chovati zcela prostě a upřímně jako bratr k sestře. Nebylo při ní ani stopy koketerie, marnivosti, přetvářky. Byla to bytost průhledná až na dno duše, bytost dobrého srdce a bystrého rozumu, obestřená nevinnou veselostí jako úsměvem jarního slunce, který štěstím zjasňuje nivu a jehož oblažující záři neodolá žádné srdce. Malá ta osoba připomínala čtveračivostí gnoma, ale poetičností elfa.

Než o lásce nebylo v poměru obou ani potuchy; byl to svazek čistě přátelský.

Jednou v nedělní odpoledne seděl Vysocký ve svém pokojíku, pohlížeje chvílemi do knihy veršů před sebou a chvílemi otevřeným oknem do pěkné krajiny, omezené v pozadí lesnatými vrchy. Tu spatřil na cestě, vinoucí se k zámku, otevřený městský povoz, v němž bylo viděti pána a dámu. Když se povoz přiblížil, seznal Vysocký, že sedí v něm obstárlý muž a sličná dívka, oba naprosto mu neznámí. Olga, která se procházela právě parkem, zočivši hosty, spěchala jim vstříc na cestu. Povoz se zastavil a neznámá dívka vletěla v rozpjatou náruč Olgy, s níž se přátelsky celovala. Také starý pán sestoupil a všichni tři ubírali se pěšky k zámku, v živém hovoru a smíchu.

Věřím v jakousi předtuchu lásky. Někdy vznáší se již kolem pouhého obrysu hlavy, jejíž tváře jsme

dosud nezahlédli, nějaký tajemný nimbus, který nám opřádá srdce kouzelnou mocí. Tak již pouhá silhuetta neznámé stačila, aby v duši Vysockého, v tu chvíli vhodně naladěné krásou jarní krajiny a čtením veršů, zachvělo se neurčité sladké vzrušení. A když se dívka přiblížila tou měrou, že viděl zřetelně její postavu a tvář, když k němu náhodou také pozvedla krásné hnědé oči, tu bylo rozhodnuto. Co jím hnulo, že se až zachvěl, nebyl pouhý obdiv nad její krásou, nýbrž první záchvat mocnějšího citu.

Báj o ženě, stvořené z žebra mužova, chová v sobě snad hlubší význam. Zdá se mi, že v každé duši mužské spočívá obraz ženy, ozdobený veškerým půvabem, po němž tato duše touží. Ten obraz zůstává někdy po celý život pouhým snem, pouze duševní vidinou, v níž kochá se oko do sebe vhroužené. On míhá se pak duší básníkovou, když pěje své písně nejvzletnější, duší malířovou, když snaží se zachytiti alespoň stín jeho krásy bledými barvami na vzdorném plátně, snad i duší každého muže, když povznáší se z prachu všednosti v čistší, světlejší oblasti. Ten obraz zůstává mu v duši, i když kráčí životem po boku jiné ženy. Ale jsou lidé, jimž bůh ve snu vyjímá obraz ten z hrudi a tvoří z něho podobu skutečnou, ve které pak soustředěno jest všechno, co jeví se jim ve světě žádoucím.

Tak stalo se Vysockému. Nechť vytýkal jiný cokoli kráse Gabriely Sezimové, jemu byla náhlým vtělením všeho krásného, o čem dosud snil, jedinou „perlou ve skořepině světa".

Na chvilku jen okázal se mu dole spanilý obličej, než zmizel v průjezdu zámku; ale Vysocký ne-

mohl se dlouho probrati z opojného dojmu. Stál v okně s okem do prázdna upřeným, jako v rozkošném ustrnutí. Pak zdvihl knihu, která se z ruky byla vysmekla, a zrak jeho přeletl znovu první sloku milostné písně, kterou před tím v poetické sice náladě, ale s klidnou myslí četl.

Když tichá hvězda večerní
nad olšemi se třepetá,
duch letí s touhou do dáli,
kde za horami, úvaly
má krásná růže rozkvetá.

A jakby byla duše má
do srdce zvonu zakleta,
vzkaz lásky těmi hlaholy
tam přes hory a přes doly
k mé sladké růži zalétá.

Před chvilkou pročetl tyto řádky chladně a pomyslil si, že jsou to verše nehrubě zdařilé. Leč nyní mluvilo mu k srdci každé slovo podivnou mocí, ta všední „krásná, sladká růže“ budila v něm roj nejvábnějších představ a prosté rýmy zněly čarovnou hudbou báječných zvonů. Bezděky pronášel hlasem vroucím, s okem rozníceným:

tam přes hory a přes doly
k mé sladké růži zaletá.

Ale všechny tyto city byly vzrušením nejasným, pro které sám neměl jména. Chodil rozčilen pokojem, vyhlédal pátravě z okna, sahal po klobouku a zase jej odkládal, až konečně opustil pokoj, sešel do přízemí a s čile tlukoucím srdcem stanul před

bytem ředitelovým, jakoby upjatě naslouchal nebo jakoby váhal, má-li vejíti dovnitř. Po chvilce sebou trhnul a vyšel kvapně do parku. Obcházel zámek, ale držel se v povzdálí za křovinami. Chvílemi zastavoval se a prohlédal mezerami listí dychtivě k oknům přízemí. Jaro bylo v plném květu. Jako sněhové a růžové obláčky mísily se tu a tam kvetoucí větve s čerstvou zelení listů. Tu onde zářily z trávy tulipány, jejichž ohnivě pestré květy nezdály se ještě nikdy Vysockému tak nádhernými a krásnými jako dnes.

Leč náhle ozvaly se v sadě veselé hlasy a nežli se Vysocký rozhodl, má-li vyjíti společnosti vstříc nebo jí uniknouti, zahledl jej malý jeho žák a přichvátal k němu volaje: „Pane Vysocký! Pane Vysocký!" V patách za ním přikvapila Olga a zabavila Vysockého k sesílení výletní družiny, která se skládala z rodiny ředitelovy, obou hostů a hospodářského příručího. Pražané chtěli se pokochati procházkou v nedalekém lese.

Oba staří páni zabrali se do politiky a příruči snažil se poctivě býti dámám vzorným kavalírem. Vysocký naproti tomu osvědčil se slabým společníkem. Vyhýbal se stykům s dámami a dával pouze nejnutnější odpovědi na otázky, kterými jej Olga časem pokoušela; negalantnost svoji maskoval chatrně péčí o malého svěřence, s nímž konal pilné botanické studie.

Ale přes to vše přinesl onen den Vysockému rozkoše dosud nepoznané. Nikdy nezjevilo se mu dříve jaro v takovém divném půvabu. Víla kráčela před ním lesem a rozšiřovala kolem sebe pohádkové svity v hebkém jarním listí, po sivých a bě-

lavých kmenech, po čerstvě zeleném mechu; kam vstoupila její noha, vyrůstalo kvítí tak báječně krásné a zářivé, že se zdálo Vysockému téměř znesvěcením, jmenovati je zvědavému žáku střízlivými latinskými názvy.

Dostali se do těsného údolí, jímž ve spoustě kvetoucích vodních bylin zvolna proudil široký potok; břehy jeho spojovala spuchřelá, omšená lávka. Vysoké rozložité stromy halily toto místo v hustý soumrak, jímž spoře jen kmitaly se hravé kotoučky světla jako division pršky zlatých penízků. Za potokem byl vtesán do skály malý výklenek, v němž stála neúhledná, kamenná soška bohorodičky. Uschlé vínky lesního kvítí visely na ní a ležely u jejích nohou.

„Zde musíme i my složiti pobožné mostné,“ pravila Olga. „Pánové, pomáhejte nám sbírat.“

A zatím co staří pánové a ředitelka se synáčkem dále napřed kráčeli, uvily slečny dva malé věnce. Olga položila svůj k nohám sošky; Gabriela zdvihla se na špičky a s uzarděním zavěsila svůj dar na zvětralou korunu bohorodičky. — —

Druhý den bral se Vysocký touž cestou do lesa, nesa pod pažím knihu, z které však nepřečetl ani řádky. U lávky před skalní kapličkou poseděl dlouho v myšlenkách a před návratem dopustil se svatokrádeže; sňal s temene sošky polozvadlý vínek a položil jej opatrně mezi listy knihy. — —

Ještě několikrát přijeli Sezimovic návštěvou do Třemšína; každá tato návštěva byla ovšem pro Vysockého velikou událostí, ač při tom Gabrielu někdy jen z daleka uviděl a jindy sotva několik obyčejných frází s ní promluvil. Tím jsou vyčerpány chudé zevnější dějiny jeho lásky, o níž neměl předmět

jeho tužeb ani tušení. Za oněch návštěv nenaskytla se hrubě ani vhodná příležitost, aby projevil své city, a snad by to byl ani nedovedl: z daleka již působil na něho zjev Gabrielin jako zkameňující zrak v pověsti — arci ne hrůzou, ale mocnou rozkoší ochromoval všecky jeho síly, pudě toliko srdce k bouřlivému tlukotu.

Gabriela nevšímala si ho téměř. A jaké povzbuzení mohl čerpati ze svých poměrů? Sběhlý student, písař, potulný domácí učitel, člověk bez budoucnosti, bez uhlazenosti a společenských ctností — jakého se mohl nadíti úspěchu? Ostatně, tato myšlenka kmitla se jen z dáli v jeho duchu. Nezabýval se poměry skutečnými. Byl z povah, které žijí více uvnitř, než ve světě zevnějším. Ideál, jenž se mu vtělil v Gabriele, dlel již dávno před tím v duši jeho a nabyl nyní jen určitější tvářnosti; podoba tato dlela i dále v jeho nitru, viděl ji tam ustavičně, kochal se její krásou, a když skutečná Gabriela před ním se zjevila, zdálo se mu, že to vystoupila z jeho duše táž postava nehmotná, étherická, světelná, jež rozplynula by se dotknutím v čirý vzduch. I slovo „láska“, zdálo se mu, že zkaluje nedůtklivý ten obraz.

Za to stával se jeho poměr k Olze den ode dne důvěrnějším a dospěl naposled k dokonalé, formální smlouvě přátelské. Bohužel stalo se tak teprve v době, kdy krásná episoda Třemšínská schýlila se k nenadálému konci.

Ředitel změnil náhle své pedagogické náhledy a oznámil Vysockému, že pošle syna do jakéhos ústavu ve francouzském Švýcarsku. Snad působila na toto rozhodnutí sympatie k Rousseauovi — snad

také vliv paní ředitelové, před jejíž hrdou tváří nemotorný, zasmušilý vychovatel nedošel milosti. Vysocký o tom nepřemýšlel a klidně přijal výpověď.

V jeden z posledních dnů svého pobytu v zámku vyšel si na procházku do lesa. Okolí hodilo se zcela k náladě jeho nitra. Půvabná krajinka, s níž se loučil, byla naplněna podzimní tesknotou. Mroucí listí odívalo hvozdy šatem rozmanitých, malebně pomíchaných barev. Krok Vysockého šelestil závějemi spadlého lupení. Viděl povadlé květy, sežloutlou kapradinu, mrtvé chrousty, rozcuchaná prázdná hnízda ptačí.

Došel k potoku, jehož proud byl rovněž naplněn opadalým žlutým a červeným listím, a posadil se k omšené lávce před skalním výklenkem s hrubou soškou bohorodičky.

Zabral se v myšlenky. Posléze vyňal z náprsí knihu a rozevřel ji na místě, kde uložen byl mezi její listy uschlý vínek lesního kvítí. Díval se naň chvíli okem zamženým a vtiskl pak políbení na suché jeho lístky.

V tom uslyšel šelest lupení a když se ohledl, spatřil Olgu, letící k němu přes lávky nohou sylfidy.

S jasným smíchem zastavila se před ním.

„Ah, tedy vínek! Jáť myslila, že jste vstoupil do spolku pobožných lidí a že v rozjímání před touto soškou líbáte svaté jméno v modlitební knize. Vínek! Uvadlý, sežloutlý vínek. Drahá památka — na koho asi?“

Vysocký mlčel, překvapen nenadálým jejím příchodem.

Dívka přemítala, prstíkem žertovně si ťukajíc do čela.

„Cos mi napadá. Zde meškali jsme jednou na výletě s pražskými hosty. Tehdáž byly zde dva věnečky uvity a položeny na sošku bohorodičky. Můj to není — můj byste tak vroucně nelíbal. Oč tedy, že urval jste sošce na památku zvadlý vínek — Gabriely!"

Plamenný ruměnec pokryl tvář Vysockého.

„Ah, nikoli —!" zakoktal.

„Nelžete! Nezapírejte! Pohleďte mi do očí!"

Něžná postava vztyčila se před ním, zdvihajíc hrozebně prst a hledíc upjatě do jeho tváře.

Vysocký sklopil v rozpacích oči.

„Vidíte! Uhodla jsem. Tedy Gabriela. Gabriela Sezimova. A neprozradil jste to dosud ani slovem ani pohledem. Neuznal jste ani mne za hodnu, abych sdílela vaše tajemství. To není pěkné. Teprve ten ubohý vínek promluvil za vás. Tedy krásná Gabriela — zpovídejte se přec!"

„Nuže, ano," pravil tiše Vysocký. „Ale nemluvme o tom —"

„Jakže? Nemáme hovořit o tom, co je vám nejdražší? Či snad nejsem hodna mluvit o té spanilé Gabriele, s tím bledým snivým obličejem, s tím velkým hnědým okem, které vás tak okouzlilo?"

„Ne, ne, mluvme o něčem jiném —"

„Snad o mně? Vidíte, měla bych se vlastně hněvat. Byla jsem tu dlouho před Gabrielou — proč pak jste se nezamiloval do mne? Když ona se objevila, bylo arci pozdě. Před tím sluncem ztratila jsem se kdesi v dáli jako matný, mizivě bledý, sotva viditelný měsíček. Ale jsem velkomyslná. Na-

bízím se ještě za prostřednici mezi vámi a svou vítěznou sokyní. Mohu pro vás mnoho učinit. Jsem její přítelkyní a mohu na ni snadno působit ve váš prospěch. Budu jí donášeti vonné lístky — a chcete-li, vyznám jí třeba za vás vaši horoucí lásku."

„Jste krutá, slečno. Týráte mne přespříliš. Ale mluvme nyní vážně. Zvěděla jste mé tajemství — slibte mi, že o něm nikomu nepovíte. Slibte mi, že zvláště jí ani slovem city mé neprojevíte. Moje prosba je snad bláhová, snad se činím před vámi směšným; ale nemohu jinak. Slibte mi to, prosím snažně."

Olga cítila v jeho hlase, viděla v jeho očích, že ta prosba vychází z duše.

„Pravda, že nechápu toto tajemnůstkářství," pravila zvážněvši. „Uznáte také, že bude plnění toho slibu pro mne krušným úkolem. Ale přes to vše vyhovím vaší žádosti. Kladu toliko jedinou podmínku: abyste i vy mně navzájem něco slíbil."

„Vše, co mohu vůbec splniti."

Olga pokračovala v patrné tísni: „Nechci mnoho... Chci jen, abyste mne zachoval v paměti... abyste mi dopřál v srdci svém... Nelekejte se, nehodlám urvati božské Gabriele ani píď té svatyně!... ale snad tam zbude přece nějaké místečko pro... věrnou přítelkyni."

„Slečno!" pronesl jen s pohnutím vychovatel a chopiv se její ruky, vtiskl vřelé políbení na něžné prsty.

„Snad je žádost moje podivná," mluvila Olga dále a řeč její byla směsí žertu a vřelé vážnosti, „ale což na tom! Jsem odjakživa nepřítelkou tak zvané slušnosti. Naše společnost pořídila si šablonu řád-

ně vychované, vzdělané a způsobné dívky. Do té šablony vpravují rodiče nadějnou dcerušku a v ústavech dokončuje se živoucí výrobek, do tuctu podle jednoho vzorku. Vychází pěkně vysoustruhovaná a olakovaná loutka, jež umí břinkat na piano, odříkávat hezké fráze, nejlépe v nějakém cizím jazyku, podle předpisu se usmívat, zardívat, klopit oči a způsobně se pohybovat na parketách salonu. Ovšem postřehneš při každém tom pohybu řídící nitku, která vede do ruky přísné matinky nebo guvernantky nebo ředitelky ústavu nebo nejvýše do nějakého dobrého špatného románu, z něhož slečna čerpala mimořádné poučení. Jen příroda, přirozenost nemá podílu na těchto živých modních výrobcích. Kdykoli se octnu mezi nimi, pociťuju vždy palčivou choutku vysmáti se z plna hrdla drátkové jejich způsobnosti a deptat před nimi do prachu zákonník tak zvaného dobrého tonu."

Vysocký neubránil se úsměvu při pohledu na drobnou postavu, dupající útlou nožkou rozhorleně do žluté trávy.

„Smějte se! Vím přece, že se mnou souhlasíte. Dávno poznala jsem ve vás duši spřízněnou. Jsme spolubojovníci; ale mně přidělil osud místo meče jen tupou dřevěnou hračku. Můj život poplyne klidně a hluše všedním, střízlivě upraveným řečištěm. Ztrávím mládí za plotnou a nad punčochou, při knize a pianu, na nicotných zábavách, a na konec dostanu se solidně pod čepec nebo rozmnožím — nedej, bože! — armádu kousavých starých panen. Což mohu činit já? Ztropit si leda tu a tam nevinné šašky z venkovské honorace nebo pohoršit nějakým přestupkem ničemné slušnosti areopag úřadnických pa-

iček. Ale vy! Jak jsem vás po prvé spatřila — víte tehdá, když jste se tak neslavně potýkal s kapouním křídlem — hned jsem zpozorovala kolem vaší uhlazené hlavy cos jako světélkování nových myšlenek. Hned jsem poznala, že nepatříte mezi dvorné panáky, kteří se tak dobře hodí k oněm loutkám ženského pohlaví, ani mezi drsné sobce, kteří odmítajíce zevnější brus, postrádají zároveň i vnitřní šlechtilosti a kráčejí světem bez vyššího cíle, jedině za hrubým požitkem. Vy jste člověk, s nímž mohu mluviti jinak než tím prázdným hlaholem, jenž nazývá se u nás vybranou a snad i duchaplnou zábavou. Vy jste rovného se mnou smýšlení, ale ducha vyššího — vy nebudete jen mluvit, ale i jednat — bojovat — vím to jistě. Nuže, popřejte mi účastenství v tomto boji, arci účastenství jen trpného, z povzdálí; nezapomeňte, že zůstavil jste zde, v tom hluchém zákoutí přítelkyni, u níž každá vaše zpráva dojde vřelého uvítání a porozumění, a přejte, abych navzájem ve svých malicherných zápasech mohla u vás vyhledávat účasti a posily."

„Přeceňujete mne," pravil Vysocký chvějícím se hlasem. „Nejsem hoden těchto vřelých slov. Nejsem hrdinou, který vychází do boje za velké myšlenky. Jsem člověk dobré vůle, ideí snad povznešených nad obyčejný brak, ale slabých sil a skrovné odvahy. Zápasil jsem dosud jen o hmotný byt, o kus chleba. Společnost lidská nevyslala v nuznou celu samotáře bytost, která by ji byla prozlatila září krásy a šlechetnosti — tu spatřil jsem vás, vy jste se přátelsky sklonila ke mně i poznal jsem, co netušených vděků spočívá v obcování s duší světlou a spanilou. Vroucně děkuju vám za vše, za tuto chvíli.

Cítím teď odvahu k životu novému, sílu k činům — jako mocný talisman beru s sebou do boje vzpomínku na tento den — na vaše přátelství — —“

„Zabředli jsme trochu v sentimentálnost,“ přerušila jej Olga; „nemyslíte? Takovým tonem rozmlouvají snad milenci; ale ku přátelskému svazku, tuším, stačí upřímné stisknutí ruky.“

Vysocký stiskl vřele pravici, kterou mu podala.

„Spolek náš je tedy navždy spečetěn na posvátném místě,“ pravila Olga, vztahujíc ruku k sošce ve výklenku skalním.

Ubírali se lesem nazpět k zámku. Mlčeli. Dech jeseně, jenž kolem vanul sežloutlým listím hvozdu, kladl se jako jemný stín na jejich obličeje.

„Není třeba, abychom si dopisovali,“ pravila jen cestou Olga. „Vy jako rytíř krásné Gabriely nesmíte si ani dopisovati s jinou dívkou. Nevím kromě toho, jak byste zařídil korrespondenci, aby se listy vaše bezpečně dostávaly do mých rukou. Vzpomínejte jen někdy na mne, jako já budu dlíti myšlenkami často u vás. Ostatně doufám, že se brzy opět uvidíme.“

A když vycházeli z lesa, prohodila s úsměvem: „Jestli nás tu někdo zahledl, stane se moje pověst první žertvou našeho přátelství.“ —

Vysocký vrátil se z Třemšína do Prahy, obohacen jsa nejen láskou a přátelstvím, nýbrž i úsporami ze slušného praeceptorského platu. Dokud tyto stačily, kul velkolepé plány; ba na několik dní pohroužil se také v pilné studium, jakoby pomýšlel zcela opravdově na přípravu k zanedbaným zkouškám. Ale když se chýlil skrovný kapitál ku konci, řítily se po řadě skvělé budovy jeho záměrů, o stu-

diích nebylo řeči a jednou uznal s povzdechem, že by bylo na čase, aby zaklepal opět u dra. Hubatky.

V době největší tísně potkal jej na ulici strýc hlásný. Vysocký, zabrán v neutěšené myšlenky, byl by bez mála vrazil do rozšafného starce.

„No, no, pro samou filosofii už lidí nevidíme," zvolal strýc, vztáhnuv proti němu ruku.

Překvapen stanul Vysocký a pohledl rozpačitě do bodré tváře s vyholenou bradou a prosivělými licousy. Na první ten pohled seznal, že posupné vrásky, v něž hlásný čelo stahoval, byly jen líčeným zbytkem hněvu, který z duše dobromyslného starce dávno již se vytratil.

„No, jak se daří ve světě páteru Vyklouzovi?" pokračoval strýc s přetvářenou jízlivostí. „Mohli jsme již někde sedět v pěkné kaplance a dočkávat se v bázni boží nějaké tučné fary —"

„O tom darmo mluvíte, strýčku," odsekl Vysocký podrážděn. „Nelituju svého kroku ani dost málo. Jednal jsem, jak mi velely mé zásady."

„Láry fáry! Zásady! Zásad se člověk nenají. Boj se boha a měj se dobře — to je má zásada. Ostatní nestojí všechno za dýmku tabáku. Ale tobě knihy popletly hlavu — No, neškareď se, Pavlíčku! Co se stalo, stalo se. Nemluvme o tom více a nechme hněvy stranou. Zde moje ruka! A nyní pojď se mnou a povídej, co jsi všechno tropil."

Vysocký, ubíraje se podle strýce, vypověděl mu stručně své osudy. Dodával všemu barvy co možná světlé a s líčenou veselostí prohodil na konec, že vstoupí opět někam do kanceláře.

„Pěkná věc!" mínil hlásný. „K tomu nebylo potřeba tolik studií, abys dělal na konec ledajakého

škrabáka. Poradím ti něco moudřejšího. Sebeř své věci — bez toho je uneseš asi pod paždím jako pravý filosof — a přestěhuj se ke mně na věž! Nemám sice mnoho na zbyt —“ hlásný, odkryv hlavu, poškrabal se v řídkých prošedivělých vlasech, pečlivě od ucha přes lysé temeno sčesaných — „ale tolik mám přece, abych tě mohl na nějaký čas pohostit — spokojíš-li se chudou naší kuchyní a jedním z mých kumbálků. Ale za to budeš mít nahoře čistý vzduch a svatý pokoj a jestli se pořádně do toho obuješ, připravíš se tam na zkoušky hračkou. A pak se vysměješ všem škrabákům na světě.“

Vysocký odměnil strýce vděčným pohledem, ale namítal: „Děkuju vám upřímně. Ale byl bych vám za obtíž — nejste boháč a máte sám s rodinou málo místa —“

„E což! Snad nebudeme spolu dělat okolky? Děkuju... prosím... to by tak bylo. Zkrátka: přestěhuješ se ke mně. Odbudeš-li zkoušky, staneš se za krátko professorem a pak mi můžeš oplatit všechno na mém Jeníkovi. Myslím, že v něm vězí nějaký onačejší chlapík nežli je táta. A nyní pojď hned se mnou, podívat se na svoji budoucí klícku. Beztoho jsi u nás již nebyl věčnost.“

Volky nevolky musel Vysocký doprovodit strýce na Hradčany. Stoupaje za ním po točitých schodech věže, zpomněl si, s jakou dychtivostí tudy stoupával co studentík. U zvonů učinil zastávku.

„Ah, již ti nestačí nohy!“ posmíval se hlásný. „Nu, počkej, za krátko půjde se ti nahoru jako po rovině. Či chceš pozdraviti staré známé, Sigmunda s Václavem? Nu, na těch se nic nezměnilo. Na ty píšou leda blázni křídou svá jména, zatím co

nám ubohým smrtelníkům čas ryje do čela brázdu za brázdou.“

Vysocký neposlouchal řeči strýcovy, stanuv u okna zvonice. Nemohl se ani odtrhnouti od velebného obrazu, jejž mu skytala kamenná spousta chrámová, divukrásně rozčlánkovaná v nesčetné ozdobné oblouky, pilíře, vížky a růžice, křižujíce se, propletající se, strmící lehce do modrého vzduchu.

„Snad nejsi také jako ti zbrklí cizinci, kteří nám tady kouty vymetají?“ žertoval hlásný. „Směšná to cháska! Pravím ti to arci jen v důvěře — neboť nesmíme si kazit výdělek. Ale směšní jsou a to hodně. Já ovšem také uznávám, že je v pořádku... umění... krásná vyhlídka a toto ono. Zastavím se, podívám se a řeknu: pěkné! a jdu dále. Ale takový pán přešlapuje tu kolem celou hodinu, zastavuje se před každým pilířem jak o křížové cestě, může si krk a oči vykroutit, mlaská jazykem — áááá! Ach, to je krása! To je umění! A tamhle! A tohle!... A některý se dopachtí až ke mně nahoru, rukama si drží kolena, sotva dechu popadá, ale zevluje dolů jako u vytržení. A co vidí? Haldu střech a věží a trochu polí... Z dola, ze starých zámeckých schodů viděl by mnohem krásnější divadlo — ale za to mořil se lezením na věž...“

Podobnými výlevy krátil synovci krušnou další cestu k orlímu svému hnízdu. Konečně vystoupili na kamennou pavlač věže a než mohl Vysocký zachytiti zrakem obraz města, hluboko dole se míhající, vstrčil jej hlásný do svého příbytku. Prošli síňkou do malé, nízké světnice, nepravidelně rohaté, což zavinil mnohranný půdorys hořejšího přístavku věže, jehož část zaujímala. Středem jizbičky

procházel od podlahy do stropu, jako čtyrhranný sloupec, hrubý, dřevěný obal nějakého přístroje, vedoucího zdola od hodin vzhůru do báně věžní.

Skrovný nábytek vyplňoval tuto místnost, kdež hezkých dvé dítek, hošík a děvčátko, radostně otci poskočilo vstříc, ale shlednuvši neznámého hosta, rychle se uteklo za sukni starší sestry.

Tato poznala bratrance a pozdravila jej ostýchavě. Od času, kdy ji Vysocký naposled spatřil, vyrostla nápadně, ale přece byla posud děckem. Postava její vytáhla se značně do výše, avšak tvary zůstaly útlé a také tvář jemného obrysu, řekl bych lehce toliko nastíněná, s prosvitavou téměř pletí, jenom slabým nádechem červánků zdobenou, zachovala si nevinný výraz dětský. Celá postava měla do sebe cosi vzdušného.

„Blaženko, Jeníčku, strašpytlové, vylezte přec a přivítejte svého bratrance!“ volal strýc. „A ty, Stázo, přines chléb a máslo a tu láhev s police!“

Zatím co dívka odešla pro tyto věci do zadní světničky, sloužící zároveň za kuchyni, dovedl hlásný synovce ještě do třetí místnosti, jež doplňovala skrovné jeho obydlí. Byla od obou ostatních oddělena, majíc zvláštní vchod ze síňky. Ale porovnal-li jsem studentský pokoj u Kavků s klecí Bajazetovou, mohl bych tento prostor přirovnati leda k posadě, v níž krmila obě dítky z báchorky žena lidojedova. Byl ještě těsnější a nižší. V jedné z nepravidelných, hrubě pomalovaných stěn bylo jediné okno, obrácené k Malé Straně. Komůrku tuto vyplňovalo několik kusů vetchého nábytku a rozličné haraburdí.

„Trochu skrovný byt, ale pro filosofa snad právě nejlepší,“ žertoval hlásný. „Zbytečné hampa-

rátí odklidíme, a bude tu místa dosti. Máš i zvláštní vchod — čeho si přeješ víc?"

Když se vrátili do světnice, stála tam již na stole vedle chleba a másla mnohoslibná láhev. Hlásný oprášil a prohledl ji zálibně se všech stran a seškrabuje pečeť, hovořil s okem lesknoucím se předtuchou blízkého požitku: „Nemysli, že je to ledacos. Dostal jsem ji od známého lokaje. Ó, zde odpadne pro nás leckdy kůstka s bohatých tabulí!"

S uctivou obřadností, jíž si zároveň prodlužoval blahou chvíli očekávání, zavrtal rezavý šroub do zátky, stisknul láhev mezi kolena a vytahoval opatrně zátku, při čemž se celý jeho obličej skřivil úžasným způsobem.

Zlatý mok zaperlil se ve dvojici prostých kalíšků.

Hlásný otřel dlaní kalíšek a pozoroval jej bystře proti světlu. „Jiskru má..." A mhouře oči, blížil pozvolna obrubu číšky k vyšpouleným, zašpičatělým rtům.

Nejprve pouhé dotknutí se vláhy lemem rtů, pak malý doušek, pak ještě jeden větší — rty se rychle pohybovaly, jazyk pracoval okoušením nápoje, až pak starý muž, dokonalý obraz uspokojeného labužníka, oči s radostnou vděčností k nebi povznesl a nadšeně zvolal: „Pan Ignác se vyznamenal! Ááá! je to vínko — co? Tomu se říká: pane! Ale teď si nejprve přiťukněme na stálé zdraví a tvé budoucí professorství!"

Ve chvíli na to poskytovala světnice hlásného hezký obrázek rodinné idylly. Jeník a Blaženka, spřátelivše se rychle s bratrancem, seděli mu na kolenou, zatím co Stáza, u okna stojíc a bleďoučkou

tvář majíc jasně ozářenu zapadajícím sluncem, modré oči ven kamsi do dálky upírala; hlásný pak, pohodlně natažen v otřené staré lenóšce a posrkávaje blaženě víno, vykládal synovci svou samorostlou filosofii: „Vidíš, není mi tady zle. Mám se svou službou potíž všelijakou, ale jsem spokojen. Vykonám-li své a mám-li k božímu daru nějaký slušný doušek, nestarám se o svět a sedím si tu jako baštonský král. Ó, zde nahoře naučí se člověk přemýšlet o ledačem. Slyšíš zdola šumot jako hučení vzdáleného jezu. Hrčí tam tisíc skvostných kočárů, řinčí tisíc nákladních vozů, v kostelích znějí nábožné písně, v krčmách bohopusté vřískání a láteření, učenci přednášejí, dryáčníci vyvolávají, lidé rozmlouvají, hádají se, naříkají, výskají — a zde nahoře slívá se to všechno v jediný šumot, ne mnoho silnější nežli bzučení včel. Pomyslíš si: A což teprve tam vysoko nad námi — co tam dolétá ze všeho hlomozu a halasu lidského? Co tam je celý ten svět se svým snažením a bažením? — Nebo zahledíš se odsud do hloubky — kníže, žebrák — sotva je rozeznáš — dva směšní trpaslíci. Co jsme všichni dohromady? Kam sahá náš rozum? Víme jen, že jsme na ten svět postaveni — jeden na dno hluboké šachty, druhý na špičku věže — jeden v opovržení, druhý ve slávě — a na konec je to jedno. Pravím: Dělej každý své, raduj se z toho, co máš, a nelam si hlavu marným staráním a mudrováním. Hleď, tak se dívám shora na svět a směju se jeho pošetilostem jako moji sousedé, ti kamenní chrliči na pilířích sv. Víta!“

Vysocký přestěhoval se skutečně na věž a zapředl se tam do studií. Zprvu jevil se mu strýcův

návrh bizarním, než brzy našel v něm zalíbení. Z ruchu života, jenž okazuje mu dřívější nevlídnou tvář, z ulic, kde vyhýbá se známým, kteří naň pohlížejí jako na ztracenou existenci, unikne na čas do výše nepřístupné, v nerušený klid a samotu, mezi nebe a zemi, kde jako stylita může hovořiti jen s oblaky a vlastní duší.

Také připomenutí zkoušek padlo na úrodnou půdu. Uznal, že jest čas, aby nahradil zanedbané a získal si konečně pevné postavení životní.

Zapředl se tedy do studií, avšak pozvolna začala tu šedivou přízi nauk obraznost hustěji a hustěji protkávati svými duhovými vlákny a mnohdy, začav pilným probíráním nějaké vědecké otázky, ocitl se z nenadání uprostřed pestroskvoucích vidin rozhárané fantasie. K tomu přistoupila stará, bláhová myšlenka, která nyní častěji než kdy před tím bušila na jeho skráně: nejednou odkládal knihy, jimiž se měl obírati, a sahal po vědeckých spisech z oborů naprosto rozdílných, hloubal nad fysikou, zoologií, anatomií nebo kreslil podivné přístroje nebo pokrýval archy řadami bůh ví jakých výpočtů. Bývá tak, že nejživěji vystupují před námi neplodné jiné představy, máme-li všecku mysl soustřediti na jednu užitečnou práci.

Studie Vysockého šly klopotně ku předu. Poznával s hrůzou, jak mnoho zapomněl a zanedbal; cítil, jak nesnadno se opět vpravuje v soustavnou duševní práci. Ale přece napínal úsilí, přemáhal nechuť...

Spouštěl se jen zřídka s výsosti své do ulic města. K výletům takovým volíval nejraději soumrak. Vycházel si často do vzdáleného předměstí,

křižoval tam v okolí jednoho domu a pohlížel přes ohradu spustlého sadu, holými větvemi stromů v jedno osvětlené okno, kde zamihl se časem mezi bílými záclonami stín dívčí postavy. Uchystala-li mu náhoda na těchto výletech setkání s Gabrielou, vyhnul se mu odbočením do stínu nebo za některý roh, ale pak ji sledoval v povzdálí věrně jako stín, až zašla do domu.

Konečně dopřálo mu pozvání na ples Třemšínský nořiti se v rozkoš její blízkosti, kochati se pohledem na ni po celou noc.

Zde, sedě ve stinném rohu taneční síně, dotkal teď v míhavých upomínkách dosavadní pásmo svého života.

Seděl zde hodnou dobu nepovšimnut a zapomenut, až za jedné přestávky tance Olga s Gabrielou obcházejíce sálem přiblížily se k jeho křeslu. Stalo se tak jistě návodem laškovné jeho přítelkyně. Přistoupily k němu tak náhle, že v komickém uleknutí s křesla vyskočil. Krev shrnula se mu k srdci, před očima dělaly se mžitky.

„Vy netančíte, pane Vysocký?" oslovila jej Gabriela.

Byla to první slova, která k němu splynula s těchto rtů. Zvuk jejich zněl mu jako nebeská hudba. Cítil v jejich lahodném tonu zvláštní laskavost, která mu prochvěla srdce blahem.

„Ne — bohužel — jsem špatný tanečník," odpověděl rozpačitě.

„Křivdíte si zajisté ze skromnosti."

„Ó, pan Vysocký se bojí dam," škádlila jej Olga.

„Tomu nevěřím. Bavil se s tebou před chvílí a myslím, že výborně.“

„Chodil se mnou, poněvadž jsem ho mocí zajala, poněvadž jsem ho k zábavě donutila...“

„Moje přítelkyně je zlomyslná, není-li pravda?“

A takovým hluchým tokem proudil dále žertovný rozhovor. Leč pro duši milující mění se nejvšednější fráse na drahém rtu ve skvostné, vzácné perly. Vysocký, účastně se hovoru pouze nutnými, krátkými odpověďmi, vnímal s rozkoší každé její slovo, jakoby v sobě chovalo divy krásy a vtipu.

Ve sladkém zmatku sledoval polet andílků, kteří na bílém vějíři třepotali se hrou spanilé ruky, a pohlížel chvílemi nad ně do sličné, přibledlé tváře, z níž přívětivě k němu pozíraly snivě přistřené, zářící oči. Bylo v tom pohledu kouzlo dosud nepoznané, které jím slastně zachvívalo od hlavy k patě.

„Ach, bože, naše limonáda je ohrožena!“ zvolala pojednou Olga, upírajíc oči ke dveřím sálu.

Z těch vynořil se tříbarevný sluha, nesa v rukou tác s několika štíhlými sklenkami. Pozorovali jsme již, jak lokaj ve styku se strážcem ověnčeného sudu na chodbě obrňoval se tím větší vážností, čím růžověji se barvil rozmar jeho soudruha; nyní vzrostla veselost tohoto zajisté již v rozpustilost, neboť vyčouhlá postava lokajova byla přímo velebně vztýčena, brada vysoko nad stojaté cípy límce vypjata a tvář hrozně opravdová — ale při tom zdvíhal nad potřebu nohy, jakoby překračoval neviditelné překážky, a v rukou měl jakési chvění, které se jevilo povážlivým kolísáním podnosu a nepokojem štíhlých sklenek, ťukajících o sebe a kolébajících se, jakoby také byly zachváceny taneční horečkou.

Vysocký rychle popošel k němu a zmocnil se podnosu; lokaj, sproštěn z nenadání břemene, opřel se zády o stěnu a hleděl za únoscem tupě, s nejasným výrazem udivení a nevole.

Vysocký však ubíral se krokem svižným nazpět k dívkám. Slova a pohledy, jež blahem naplnily jeho srdce, vlily zároveň lehčí, ohnivější krev do jeho žil. Ta tam byla dřívější tíseň pohybů, hlava směle se vypjala, i tváře se zaruměnily; cítě Gabrielin zrak na své postavě, nevědomky dodával tělu ušlechtilé kavalírské držení a nesení. Oči plné vlhkého lesku na tvář její upíraje, bral se k ní jako rytíř, kráčející pro cenu vítězství ke královně svého srdce.

Již stanul před ní, uklonil se s jasným úsměvem, otevřel ústa ke dvornému pobídnutí; ale v tom — bůh ví, jak se vše sběhlo — lehký výkřik — cinkot a řinkot — limonáda prší na všechny strany — štíhlé sklenky se potácejí, řítí střemhlav s podnosu — a v příštím okamžiku stojí Vysocký ve směšném ustrnutí nad limonádovým jezírkem a kupou skleněných střepů. A s nimi rozpadla se mžikem v trosky jeho krátká kavalírská sláva i čarovná budova nedávných blahých snů. Před očima se mu zatmělo — nejasně zahledl jen sněžný krajkový šátek, jímž Gabriela odskočivši stírala vláhu s růžových šatů — slyšel jen výkřiky, mnohohlasý smích.

Osudná limonáda! Démon škodolibý nastrčil mu ji, aby přes ni upadl s vrcholu blaha nazpět v ponížení, jen ještě hloub ve svou nicotu. Jiný byl by se lehce přenesl přes malou nehodu a byl by vmísil svůj smích do veselí ostatních; ale Vysocký stál tu v úplném zničení a tím dovršil svůj směšný pád. Všechna jeho nemotornost vrátila se v tom

okamžiku; s čelem svěšeným, s prázdným podnosem v ruce, pohlížel ztrnule do spousty na podlaze. Bylo mu, jakoby stál ukován na pranýři, bezmocný terč sterých úsměšků — před ní!

Komický ten výjev budil skutečně obecnou veselost. Se všech stran mířily úsměšné pohledy na sklíčenou postavu. Hlasitě smáli se pánové, shluknuvší se kolem. Smály se ctihodné gardedámy a mrkaly na sebe, jakoby chtěly říci: Čekaly jsme, že něco podobného vyvede! I trojbarevný lokaj, odloupnuv se namahavě od stěny, zmírnil vážnost svého obličeje a učinil posuněk, jehož význam byl asi: Vždyť jsem to věděl!

Úsměv, který by Vysockého byl spasil, neobjevil se na jeho tváři. Smích diváků měnil se v posměch. Smáli se nyní jen tiše, ale uštěpačně ne příhodě s limonádou, ale jemu samému.

Neslyšel slova Olgy, která mu přispěla na pomoc nějakou žertovnou poznámkou. Pohledl jen kradmo na Gabrielu i zdálo se mu, že postřehl pohrdlivý úsměšek na krásném rtu.

Po chvilce spatřil, kterak dr. Blanda blíží se k ní graciósním krokem, nesa obratně tác s novou limonádou. Viděl, jak před ní hrdou, kadeřavou hlavu dvorně uklání, jak ona s díky přijímá štíhlou sklenku; zahledl také, jak doktor stranou po něm úsměšně zamrknul okem, jak se zaleskly běloskvoucí jeho zuby v krutém, vítězném úšklebku...

S čelem svěšeným vykradl se Vysocký z taneční síně.

V předním pokoji sklesl jako zdrcen na sedadlo a pohroužil nad stolem hlavu do dlaní. Bylo zvláštní, jak tragicky naň účinkovala nepatrná,

směšná nehoda. Leč nikoli nehoda o sobě. Ale způsob, jakým se choval po ní! — Představil si v duchu opět celý výjev: jak tam stál za terč výsměchu, figura komická ve své nejapné ztrnulosti, ve svých nemotorných rozpacích... A před ní!

Ne, zde není pro mne místa! Pryč odsud! Pryč ze společnosti lidí!

Vzchopil se a kráčel spěšně ke dveřím. Než cestou střetl se s Olgou, která vyšla z vedlejší místnosti.

„Což?"

„Odpusťte, slečno, jest čas, abych se dal na cestu."

„Ale, ale, divný člověče, snad vám neurvala rozmar ta nešťastná limonáda?"

„Gabrielo!" zvolala, zahlednuvši přítelkyni v sousedním pokoji.

Gabriela vyšla s doktorem Blandou. Vysocký pohledl na ni s obavou a studem; než ani nejslabší stopy posměchu nebylo na její tváři a krásné oko zíralo naň stejně snivě a lahodně jako dříve.

„Považ si," obrátila se k ní Olga, „pan Vysocký chce nám prchnout — a jistě jen proto, že rozbil několik sklenic a polil tvé šaty."

„To není možné. Na mých šatech není již ani skvrnky. A taková malicherná, obyčejná nehoda... ne, tomu nevěřím."

„Trápit se pro takovou lapalii — quelle idée!" vpadl doktor. „K vůli té trošce — neobratnosti... Opravdu? To je skvostné! To je vlastně nejsměšnější při všem!" A smál se z plna hrdla.

Vysocký nevšímal si toho jizlivého smíchu. Lpěl zrakem i celou duší na Gabriele. Tonul opět

v kouzlu mocných očí. Zářivý její pohled rozptyloval všechny chmůry jeho nitra — rozjasnilo se tam jako zázrakem. Nechápal nyní sám, jak si mohl zoufati pro takovou malichernost. Usmál se všemu.

Ó, jak nepatrné vánky dovedou rozbouřiti hladinu lásky! Nyní stoupala z černé propasti opět zářivá vlna k nebesům a šuměla mu opojně blaženou hlavou.

„Zůstanete ještě, není-li pravda?" ptal se medový hlas.

„Velíte-li, slečno —"

„Což třeba rozkazu? Nestačí žádost?"

„Jen prosím, nebeřte nic do ruky!" vtipkoval zase doktor. „Máte dnes patrně nešťastný den. Jsou ostatně lidé, kteří mívají za jistých okolností z pravidla neštěstí. Nechci vás k nim ovšem počítat. Nemám také na mysli onu známou historku z galanthomů... o tom člověku, který přišel po prvé do lepší společnosti... k nějaké hostině... o tom ubruse — c'est drôle..."

„A znáte vy historii Gressetova papouška?" zeptala se Olga doktora Blandy.

„Gresset — papoušek —?"

„Četla jsem tresť té rozmarné básně v nějakém literárním díle. Myšlenka je hezká. Jeptišky jakéhos kláštera chovaly si pro ukrácení dlouhé chvíle papouška. Byl nejen krásné podoby a skvělého peří, nýbrž vynikal i jemnými způsoby a všelikými ctnostmi, které si osvojil v obcování s dobrými jeptiškami. Pochytil od nich také množství krásných, sladkých slov, ba i zbožných průpovědí. Zkrátka byl to roztomilý papoušek a stal se jejich radostí i pýchou. Pověst o něm pronikla až do jiného vzdále-

ného kláštera a jeptišky tamnější žádaly snažně, aby jim zázračný Vert-Vert byl zapůjčen. Ač nerady, vyhověly přec majitelky papouška jejich žádosti. Avšak cesta do druhého kláštera vedla přes moře a Vert-Vert přeměnil se v obcování s hrubými námořníky úplně: pozbyl jemných spůsobů, zapomněl ušlechtilé řeči a přiučil se nepěkným ytipům, posměškům, nadávkám, bezbožnému klení a všelikým jiným ohavnostem. A když se konečně ocitl na cíli své pouti, v kruhu jásajících jeptišek, nemohoucích se dočkati vzácných jeho kousků, rozvázal takovým spůsobem, že jeptišky ruce nad hlavami spráskly a zděšeny se rozprchly."

„To je konec?"

„Konec již určitě nevím. Tuším, že byl Vert-Vert s hanbou poslán nazpět a není pochybnosti, že mu kázeň klášterní vrátila bývalé jemné spůsoby a krásné průpovědi. Papoušek zůstane papouškem."

„A —? Co s tím zde?" tázal se doktor, upjav na Olgu bystře oči.

„Co — co —? Hm, — že jsou na světě méně všední a snad i lepší historky než ona o člověku s ubrusem. Nic více!" odvětila po chvilce Olga vesele.

„Jaké máš nápady, Olgo!" smála se Gabriela.

Ale doktor se jaksi zakabonil a cupal si chvíli neklidně krásné, černé kníry.

Za chvíli odvolal Sezima dceru do vedlejšího pokoje a také doktor se vzdálil.

„Pan Sezima pomýšlí asi na odjezd," pravila Olga a po chvilce doložila rychle: „Hleďte, právě mi napadlo, jakým spůsobem bych se vám nejlépe odměnila za to, že jste pozvedl alespoň cíp závoje

se své minulosti. Jest patrno, že nemůžete domů pěšky. Jízda na zadním výstupku saní, jež odvezou domů pana Sezimu a jeho dcerušku, není sice příliš pohodlná, ale přes to vím určitě, že dáte místu onomu najisto přednost před pohodlným sedadlem vedle pana tajemníka. Nuže, postarám se o to, aby vám připadlo ono vzácné místo — o něž se arci nikdo z ostatních nebude příliš dráti. Sáně doletí střelou do Prahy: snadno tedy snesete svízele této jízdy a možná dost, že si budete přáti jejich prodloužení. — Avšak hleďte! Doktor sešel se opět s Gabrielou — a jak živě se baví spolu! Doktor staví na odiv všecku svou roztomilost. Tváří se sice, jakoby neviděl, že je pozoruju; ale vím dobře, že je tato zvláštní roztomilost odvetou za Gressetova papouška. Chce mne za trest učiniti žárlivou. Mne — žárlivou! Ha ha!"

Za řeči byli došli ke dveřím sálu a mohli skutečně pozorovati, kterak tam dr. Blanda s Gabrielou, sedíce vedle sebe, tvoří skupinu, v níž by každý byl tušil ohnivého nápadníka, vroucně se kořícího ženě zbožňované. Olga mohla se smáti, a snad šel jí ten smích od srdce; jinak Vysocký. Vlna lásky, nedávno tak nadějně stoupající, opět jej vrhala do propasti. Viděl na drahém obličeji zář, jakou tam dosud nespatřil, a pravil sobě: Před chvilkou hleděly na mne ty oči laskavě — ale což to bylo proti pohledu, jímž nyní oplácejí něžnou pozornost doktorovu!

„Slyšte," navrhovala žertovně Olga, „což abychom i my jim navzdor zahráli podobný zamilovaný výstup! Přikloňte se blíže! Zde mohu vás i vzíti za ruku — nepronikáť sem přísné oko mé matin-

ky, mocné jeho protektorky. Ale takhle se nesmíte tvářiti — toť jako byste se klonil nad čerstvě naříznutý citron a nikoli nad rameno té, kterou máte zbožňovat!"

Na štěstí pro Vysockého změnil celou situaci pan Sezima, prohlásiv nyní oficielně, že musí pomýšleti na odjezd, „ač jest mu opravdu těžko odervati se od této milé společnosti a zábavy."

Všechny jednající osoby shrnuly se poblíže něho.

Avšak ještě i teď zůstal doktor v rytířské službě slečny Gabriely, ba dovršil svou roztomilost k ní nabídnutím a prosbou, aby směl zaujati čestné místo v zádi kocábky, která ji ponese sněhovým mořem k domovu.

„Ó, to místo jsem právě zadala panu Vysockému," prohlásila Olga.

„Pan Vysocký přenechá mi je laskavě výměnou za sedadlo v mých saních, vedle přítele Hvězdného."

„Nikoli!" Olga rozhodně na to. „Mám vážné příčiny, abych nepřipustila výměny takové." A stranou pošeptala Vysockému: „Ať se třeba domýšlí, že vzbudil opravdu mou žárlivost — jen když jsem vám zachovala slíbenou odměnu."

Dr. Blanda musil ustoupiti, prohodiv jen kousavě, že má on zase vážné příčiny k obavě, aby nestihla sáně panstva Sezimových nemilá nějaká nehoda. Pan Vysocký má dnes nešťastný svůj den a může je snadno s sebou strhnouti v nějakou léčku potměšilého osudu.

Vysockého dotkla se málo tato poznámka; za to tím bolestněji dojal ho stín, jejž dobře postřehl na tváři Gabrielině v okamžiku, kdy Olga zmařila

dvorné nabídnutí Blandovo. Avšak i tento bolestný dojem zaplašen byl po chvíli v průjezdě přívětivým pohledem, kterým jej Gabriela znovu obdařila, a laskavými slovy, jimiž litovala svízelů, jež bude mu snášeti na sedadle tak nepohodlném.

Sáně rozjely se vichrem do noční, nyní úplně jasné krajiny. Někdy za jarní noci, když jasné světlo měsíčné postýlá půdu stříbrolesklým bělem a také stromy květem obsypané zářivou bělostí vynikají z šerého vzduchu, zdává se, jakoby májové krajině divem byla vrácena tvářnost krásné noci zimní. Vysockému dálo se nyní opačně: pod bílým třpytem na zemi tušil nejkrásnější roucho vesny a jíní na větvích stromů podél cesty měnilo se mu v tisíce bělostných, svěžích, rozkošných květů. Starý pan Sezima podřimoval ve svém kožichu; Gabriela tiše dumala; Vysocký němě trčel za nimi a situace jeho na úzkém výstupku saní byla způsobilá, aby mu připomněla útrapy, jaké za dob roboty a karabáčnictví ubozí poddaní snášeti musili na dřevěných oslech neblahé paměti. Avšak tato představa ani z daleka nezavadila o jeho mysl; naopak bylo mu nevýslovně blaze v té zvláštní posici, těsně za snící krásnou hlavičkou, ukrytou v jemně huňatém límci kožíšku a pod bašlikem, jehož hedvábný střapec chvilkami, prudkým letem saní povznešen, šlehal zanícené jeho tváře.

V některé vzdálenosti za nimi letěly sáně, v nichž byli měkce uvelebeni dr. Blanda a Hvězdný. Doktor hovořil k soudruhovi s ohledem na kočího francouzsky, ač dobře věděl, že Hvězdný vládne jen chatrnou znalostí této řeči světové. Vždyť měl

hovor jeho spíše účel monologu, jímž ulevoval duši naplněné rozličnými dojmy dnešního plesu.

„Ten poměr začíná mne již trochu mrzeti" — byla asi tresť samomluvy — „a kdybych se řídil v podobných věcech jen hlasem citu a nálady, věru že by dnešním dnem nespůsoby té dívky převážily její krásu a sklonily mé rozhodnutí na jinou stranu. Ať by si třeba hledala náhradu v tom rytíři smutné postavy, s nímž se dnes po celou noc zabývala spůsobem věru pohoršlivým! Jak prospěšně odráží se od jejích nespůsobů vzorné, jemné chování slečny Sezimovy. Stálo by za úvahu — — Avšak prozatím nechme stranou oblaky a držme se pevné, praktické půdy . . ."

II. Třetí zpěv „Noci".

Zatím co pan Sezima s Gabrielou vstupovali do plesové síně Třemšínské, procházel se „ťukací duch", který před odchodem jejich z domova na stěně pokoje vládu svou ohlašoval, místnostmi o mnoho skvělejšími. Ne sice tělem. Smrtelná jeho část křižovala skrovným panickým pokojem, kde panoval úžasný nepořádek: spousta knih a papírů kupila se v neladu na psacím stole a válela se po všech částech prostého zařízení, ba tu a tam i na podlaze. V oblacích hustého tabákového dýmu, jenž celou prostoru naplňoval, nejistě míhala se postava mladého muže, kolem něhož za rychlé chůze z rohu do rohu pokoje fantasticky poletovaly cípy strakatého, ošumělého županu.

Ale duch toho muže toulal se prostorami báječné krásy a nádhery. Nacházel se v paláci východním, v ohromné skvostné síni, kterou mu čaroděj Fantasus teprve dopola zbudoval z bělostného a pestrého mramoru, slonovinou a drahým kamením vykládaného cedrového a sandelového dřeva, celých ohromných kusů amethystu, lazuru a růžového křišťálu, ze štíhlých sloupů a tvarem podkov rozklenutých, uměle se splítajících oblouků, z látek drahocenných, protkaných zlatými a stříbrnými nápisy z koranu . . . A do této síně, na všechny strany otevřené, vnikal mezi tlupami sloupů s vůní rajského kvetoucího sadu stříbrný svit měsíce, jenž v zápasu s různobarevným světlem ozdobných visutých lamp vůkol rozpoutával kouzelnou hru fantastických polosvětel a polostínů . . .

Mezi tyto divy uvedla Otokara sama Noc, velebná postava v šerém, hvězdami protkaném rouše, s jasným srpem luny nad černým, bělostnými a ruměnnými květy máku protkaným mračnem kadeří. Usadila jej k sobě v ebenový člun, na němž duhokřídlý Sen řídil měnivě pestrou plachtu, a tak odrazivše od šedých břehů prózy, pluli do zlatých krajů poesie.

Ano, Otokar byl poeta, byl slavený spisovatel, jehož plody, sametem a zlatem vyfintěné, tvořily vynikající ozdobu našich salonů. Ovšem, kdo takové mistrovské dílo knihařského umění do rukou bral a probíral se libě šustícími listy drahého, krásného papíru, neměl ani zdání, jak málo tvůrčí rozkoše a jak mnoho krušných okamžiků autorových skrývá se za leckterou z těchto hladkých stránek, jejichž čistý tisk tak úhlednými verši a odstavci vábil ke

*

čtení. Kdo si představuje tvořícího básníka asi jako ptáka, jásajícího z jara ve skrýši svěžích lupenů, uprostřed haluzí, obsypaných bělostným, zářivým květem, dýšícím nejsladčí vůní, užasl by nad ovzduším, z něhož vylétaly zpěvy Sezimovy. Avšak i ten, koho nezarazí básnická dílna, naplněná místo květného pele dusným prachem a místo sladké vůně štiplavým tabákovým dýmem, zavrtěl by mnohdy hlavou nad způsobem, jakým Otokar sloužil své Muse. Byla to časem robota, horší trýzně nevolnické, kdy ve lhůtě odměřené lopotil se v potu tváře za určitým počtem archů, poháněn bičem neúprosného závazku.

I v tuto chvíli vznášel se nad ním takový bič. Napsal první zpěv veliké básně „Noc", rozpočtené asi na dvanácte zpěvů, a k žádosti jednoho redaktora svolil, aby začátek hned byl otištěn, další zpěvy pak že dodávati bude od čísla k číslu.

Začátek „Noci" vzbudil dle ujišťování přátel obecnou sensaci. Také druhý zpěv, hladce a v čas dodaný, došel žádoucího úspěchu.

Ale nad třetím začal Otokar trpce litovati, že souhlasil s uveřejněním nedopsaného díla. Právě třetí zpěv míhal se v duchu jeho nejskvělejšími barvami; jím, doufal, že najisto uchvátí obecenstvo. Noc, ukázavši pěvci v předcházejících zpěvích jiné části své tajemné říše, měla jej nyní uvésti do báječného sídla lásky žhavé, ale přec čisté, nejvzácnějším třpytem báchorkovým ozářené a nejvroucnějším dechem poetickým prodchnuté, té lásky, jejíž kouzlo vane teplou nocí mladého léta, v záludném stříbrosvitu měsíce, hrajícího s tajemnými stíny rozkošného sadu, kde tisíce matně zářících ka-

lichů květných vydychují opojnou vůni. Fantasií Sezimovou tísnil se roj nejvábnějších obrazů; ale po celý týden snažil se marně zachytit věrný odlesk některého z nich na čekajícím papíře. Kdykoli se na něm několik řádků objevilo, vždy mizely po chvíli zase pod klikatinou rázných škrtů. Zatím vynořoval se každý den ve dveřích obličej ubohého redaktora, jednou poděšený, podruhé vážně kárající, tu zas úpěnlivě žebronící, zkrátka vyčerpávající celou zásobu svých výrazů; i sazeč přicházel si každého jitra i večera pro rukopis — marně!

A dnes byla nejposlednější lhůta. Slavnou přísahou zavázal se redaktoru, že mu rukopis přinese do schůzky přátel, která se toho večera odbývá v jistém hostinci.

Přivstal si časně ráno. S potěšením shledal, že je v náladě znamenité. V čistém jasu, s jemným pelem vzácných barev vznášejí se před ním výjevy třetího zpěvu. Po svědomité rozvaze zvolil pro své sídlo lásky tvary a barvy čaruplného Východu, a jeho fantasie tvořila dnes v pravdě s orientálním vzletem a žárem. Bohužel, ztrávil několik hodin tím, že jí pouštěl volně uzdu a že se kochal v jejích těkavých, stále se měnících výtvorech.

Posupná tvář redaktorova, protrhnuvší to duhové pásmo vidin, připomenula mu konečně, že je nejvyšší čas, aby se také chopil péra.

Schvátil je rázně a brzy podařilo se mu vystrojiti ebenový člun, na němž v průvodu Noci a Snu do poledne šťastně přistál ku břehu pohádkové východní říše. Odpoledne pohřížila jej silná černá káva na hodinu v pravé východní „kêf“, v ono líně sladké nazírání v pestrou hru lahodně vzru-

šené obraznosti. Pak se vzchopil znovu a jal se spřádati určitý obraz kouzelného paláce lásky. Prožluklé přípravy na ples Třemšínský vyrušily jej několikrát z této důležité práce, že musel opětovně prudkým klepáním na stěnu zjednávat si potřebný klid.

Oddechl si z hluboka, když konečně otec a sestra odjeli.

Nyní může v nerušeném klidu budovati svůj vzdušný palác. Rostou sloupy, rozpínají se oblouky, oslňující nádhera zažíhá se vůkol — drahé kamení a vzácné dříví, zlaté nápisy, různobarevné svity a stíny, třesavé obrysy palem, lunojasná jižní noc, vůně plamenných růží, vše to, co jsem shora slabě nastínil, snoubí se v určitě, ale přece s étherickou jemností ohraničený celek, jehož odlesk ukládá se na papír uhlazenými, třpytnými slokami.

Leč nyní... Jako zářící perla ve skříni drahocenné odpočívá v lůně těch krás kněžna paláce. Podoba rajská snesla se k zemi na valném, duhově se vlnícím oblaku nebeských motýlů — z jejich křídélek safírových, smaragdových, rubínových zdá se utkán širý, drahý koberec, z jehož vln hrouží se tělo, jakým jen z ohně a vzduchu stvořená Péri rozpaluje šíleným žárem srdce démonů a loudí slzy obdivu na zlaté řasy andělů. Z její hrudi svítí ozdoba jako slunce křišťálové — či jest to čaroskvoucí pavouk báje, číhající uprostřed zlaté pavučiny, kterou rozpředl po luzných údech? Jako krůpěje nebeské rosy, jako báječné mušky, uvízlé v pavučině této, kmitají z ní perly a modrým, zeleným, červeným ohněm prosvítají rozseté drahokamy. A pod něžným turbanem hedbávným, s jehož sněžných řas přívěsky drobných démantů srší jako světlušky do

čarovné noci kadeří, pod tím turbanem, jehož záhyby spíná safírovým zobcem fantastický pták, vzpínající nad ním duhové křídlo — —

Běda! Tvář, jejíž úchvatná krása již již svítala tvořícímu duchu, pobledla rázem, zhasla, rozplynula se v beztvárnou mlhu....

Darmo snažil se Otokar přivolati ji nazpět. Roznícená jeho skráň chladla, obraznost chabě svěsila perutě.

Potřebí osvěžiti ji k novému letu douškem z černého kastalského pramene.

Otokar vyřítil se do kuchyně tak prudce, že Mařena v leknutí upustila okované, uvnitř svatohorskými obrázky polepené víko svého kufru, v němž právě počítala své skrovné úspory.

„Mařeno, uvařte mi silnou, černou kávu!"

Služka hleděla na něho jako bez myšlenky svými bledě modrými zraky.

„Což neslyšíte? Silnou, černou kávu chci."

„Hned, milostpane."

Sezima vrátil se do svého pokoje. Na další práci nebylo prozatím pomyšlení, již proto, poněvadž Mařena v kuchyni protivné vrzání kávového mlýnku doprovázela cituplným přednesem písně: „Když jsem k vám chodíval přes ty lesy..."

Četl tedy jen a opravoval dosti skrovné začátky zpěvu, jež se dotud na papír snesly. Štěstí, že tu již zachytil obraz kouzelného paláce; neboť při zvucích, jaké z kuchyně zaznívaly, byl by se najisto sřítil v smutné rozvaliny.

Konečně přinesla Mařena kávu.

Prodlévala v pokoji, přešlapovala kolem něho,

„Chcete něco?“ optal se jí, srkaje temnou, obrazoplodnou vláhu.

„Snad je dost silná?“

„Dost, dost.“

„Ale vždyť neusnete, mladý pane,“ pokračovala s úsměvem, hledíc naň přívětivě.

„Nechci spáti,“ úsečně odpověděl.

„Kávu tak pozdě na noc!“ vedla svou dále Mařena. „Můj nebožtík otec —“

„Prostoduché to stvoření chce patrně se mnou rozpřísti zábavu,“ pomyslil si básník. „To by se mi právě hodilo!“

„Jest hodně pozdě,“ přetrhl její řeč. „Jste již ospalá?“

„I božínku, nejsem,“ odpověděla s uzarděním, rovnajíc si řasnatý červený šátek, křížem uvázaný přes bujná ňadra. „Budu ještě šít —“

„Dobrá. Asi za hodinu odejdu do hostince. Pak mi provětráte pokoj a můžete si lehnout. Klíč od bytu mám; ostatně nepotřebuji ničeho. — Jděte, Mařeno, — musím psáti. A poslyšte... nezpívejte tam v kuchyni; vyrušuje mne to z práce.“

Dívka mlčky odešla, patrně uražena.

Konečně ji tedy zbyl s krku. A nyní rychle, nazpět do říše obraznosti!

Na oblaku z motýlích křídel, nad rouchem ze zlaté pavučiny, pod bílým turbanem s démantovými přívěsky, zpola obetkán průzračnou vlnou muselínu, září mu vstříc onen kouzelně krásný obličej, vábně okrouhlá lunojasná tvář, něžný důlek brady — Ó hrůza! obličej Mařenin! Její prostá tvář dere se tvrdošíjně pod ten zářivý turban místo čaro-

jemných tahů vzdušné Péri! Střízlivě pohlíží naň bledě modrýma očima a ničí rázem všechnu illusi.

Není, pravda, ohyzdná. Spíše pěkná. Zvláště smích jí sluší hezky.... Stěží přemohl Otokar umíněnost pobloudilé fantasie, která chtěla dále stopovati skromné vděky kuchyňské víly.

Vrátil se k vidině v paláci; ale znovu a znovu rýsoval se pod turbanem všední obličej Mařenin — ba již i její kyprá ňadra vzdouvala zlatou pavučinu s křišťálovým sluncem a její jadrná, začervenalá ramena dobývala se z jemnořasých, stříbrotkaných rukávů...

Marné úsilí: Má báječný sad, kouzelný palác, třpytný, zlatem a drahým kamením obsypaný úbor kněžny — ale kde je půvab, jenž by zanítil žárem srdce satanů a slzy radostné vyloudil z očí andělů? Kde je zosobnění té lásky žhavé, ale čisté, úchvatné a opojné, jejíž kouzlo dýše ze stříbrných stínů teplé noci za vůně květů a tlukotu slavičího? Nadobro zmizela nálada, potřebná k tomu, aby věrně postihl vůdčí myšlenku třetího zpěvu.

A ručičky jako posedlé chvátají po ciferníku — zoufalý obličej redaktorův zarývá mu do srdce vyčítavé zraky — bič, neúprosný bič svistí nad utýranou hlavou.

Mařena v kuchyni připomíná mu hřmotěním, že ohlášená hodina dávno již minula. A jen asi hodina zbývá do času, kdy se přátelé z hostince obyčejně rozcházejí; sklíčený redaktor vzdal se bezpochyby již naděje, že nešťastný spolupracovník slibu dostojí.

Otokar chytil se rukama za hlavu. Než v tom osvítila jej spasná myšlenka. Zpěv o lásce dnes již

nenapíše; a kdyby jej nakrásně uveřejniti chtěl na dvakráte, musel by dnes alespoň ještě obraz kněžny důstojně doplniti a nějakou stránku v příslušné náladě připsati — ale k tomu zmořený duch jeho nestačí. Pomůže si takhle: Nechá plavbu v ebenovém člunu, vylíčení paláce, dokreslí obraz bytosti na motýlím koberci několika lehkými črty — obličejem — snivou lunou mezi temnými mračny kadeří — a vloží jí do ruky třeba obrovský, nádherný vějíř, na němž míhati se budou při každém kyvu a obratu jiné kouzelné obrazy, nebo čarodějnou hůlku, která každým máchnutím promění obraz celého okolí.... Bude to zosobnění — báchorkového kouzla noci. A nějaké slušné dokončení toho báchorkového zpěvu nechá si do čísla následujícího. Lásku pak zobrazí ve zpěvu čtvrtém. Což na tom, že „Noci“ jeden zpěv přibude.

Nezbylo mu času, aby déle o vhodnosti této změny přemýšlel. Dal se bez meškání do práce a za půl hodiny provedl skutečně svou novou myšlenku. Však byl již nejvyšší čas.

Prudce mrštil pérem na stůl, svinul neobjemný rukopis, odhodil župan, vjel do kabátu a svrchníku a vyřítil se z pokoje. Skleněnými dveřmi kuchyně uviděl, jak si tam Mařena před zrcadlem česá bohatý bledohnědý vlas, a zahledl jen letem, kterak obrátila k němu tvář se svým hezkým úsměvem.

Byl již dole na posledním schodu, když zaslechl shora její hlas: „Mám ráno zaklepat na dvéře, mladý pane?“

„Ne!“ houkl v odvět a trhnul rázně zvoncem na domovníka. Domovní dvéře byly ovšem již dávno zavřeny.

Jakož se stává obyčejně v podobných případech, spal domovník právě dnes dubovým spánkem. Sezimovi nezbylo než dotápati se temnotou podzemní k jeho bytu a zabušiti mu pěstí na dvéře.

Za nějakou chvíli dostal se šťastně na ulici. Mrazivý zimní vzduch osvěžil mu horké skráně. Umrzlý sníh skřípal mu pod nohou kvapně kráčečející; šosy zimníku, jejž ve chvatu nechal rozepjatý, zmítaly se na všechny strany.

Jsou-li ještě přátelé pohromadě? Není-li hostinec již zavřen? Nebyl. Jasná zář pronikala na ulici tropickým rostlinstvem okenních jeho záclon. Hostinský u výčepu odpověděl k jeho dotazu, že jsou páni v zadním pokoji ještě pohromadě.

Jakmile se Otokar objevil na práhu dotčeného pokoje, kde v oblacích tabákového dýmu nejistě se míhala rozjařená společnost, vítající jej halasem, vyletěla mu z toho přímraku vstříc vyčouhlá postava přítele redaktora.

„Neseš?“ vyrazila ze sebe hlasem, chvějícím se radostnou nedočkavostí.

„Nesu.“

„Chvála bohu na výsostech!“ zaplesal redaktor a objal přítele u vděčném pohnutí.

„A hodně?“ vyzvídal pak dále.

„Ne příliš mnoho. Ostatně, uvidíš; poshov jen, co si ohřeju ruce.“

Promnul si červené mrazem prsty a svlékl zimník.

Sáhl do jeho kapsy, pak do kapsy kabátu, do druhé, znovu do zimníku — náhlé uleknutí změnilo jeho tahy.

Ztracen! Drahocenný rukopis ten tam! Otokar stiskl čelo do dlaní a zahleděl se ztrnule do prázdna s výrazem chmurného, upjatého přemýšlení.

Redaktor, jenž pozoroval jeho konání s rostoucími obavami, vyjádřil konečně jednu, méně hrozivou z nich: „Zapomněl's to doma?"

„Ne, nezapomněl," odtušil temně Sezima. „Vím určitě, že jsem zastrčil rukopis do kapsy — do této kapsy. . . Ale běžel jsem — svrchník měl jsem rozepjatý — není pochyby, že jsem to vytrousil někde cestou!"

„Tak! To je pěkné nadělení!" zvolal redaktor, jehož nejhorší obava se stala strašnou jistotou. „A zítra ráno musí býti vše na kvap vysázeno a vytištěno! Ale snad tě paměť mýlí — snad jsi nechal rukopis přece doma?"

„Ne, nenechal. Pamatuju se, jak jsem ty papíry složil, jak jsem je zastrčil do svrchníku —"

„A snad jsi je přece nechal na stole. Vím, jak to bývá. Někdy bychom přísahali, že jsme to ono učinili — a mýlíme se přec. Ostatně, musím rukopis mít! Nezbývá ti, než abys došel ještě jednou domů a přesvědčil se. A kdyby ti byl skutečně cestou vypadl" — chytal se tonoucí redaktor stébla — „není nemožné, že bys jej na ulici našel. Noc je teď jasná, lidí venku málo — a kdo by zvedl takový papír!"

„A kdyby jej zvedl, zahodil by jej po přečtení prvního verše," prohodil s vážnou tváří špatný vtipkář společnosti, která se skupila v rozmarné náladě kolem zoufalé dvojice.

„Pojď, doprovodím tě!" vybídl redaktor roz-

hodně Otokara, který po jeho příkladu právě svléknutý svrchník mlčky zase oblékl.

Přeslechnuvše sarkastické přání dobré noci, jehož vtipkář narážkou na titul ztracené básně použil k chatrné slovní hříčce, vyšli z hostince. Bylo skutečně jasno jako ve dne. Pohlíželi cestou bystře na chodník, pokrytý sněhem nedávno napadlým, jehož bělost ovšem poněkud stěžovala hledání ztracených papírů. Prošli nazpět celou cestu až k obydlí Sezimovu, ale rukopis nenašli.

Otokar, který byl soudruhovou řečí trochu zviklán u víře ve spolehlivost své paměti, vyburcoval znovu domovníka a chvátal s posledním paprskem naděje do svého bytu.

Po hodné chvíli vrátil se k redaktoru, jenž netrpělivě venku přecházel, se zdrcující zvěstí, že marně celý svůj pokoj prohledal.

Redaktor zaťal zuby a zamáchal prudce rukama.

Co teď?

„Vidíš, co z toho pochází, když odkládáš práci na poslední okamžik,“ vyčítal trpce příteli. „Teď abys šel domů a napsal tu věc znovu. Ráno si pro ni přijdu anebo bys mohl dodati rukopis sám do tiskárny. Jiné pomoci není.“

„Ujišťuji tě, že jsem dnes již naprosto neschopen nějaké kloudné myšlenky.“

„Ale věc, kterou jsi již napsal!“

„Nic naplat. Nesvedl bych to.“

„A co mám tedy učinit? Mluv! Vynechat pokračování tvé básně? Bude to skandál! A mimo to abych teď v noci upravoval nějaký jiný rukopis! Spoléhal jsem na tebe určitě. Ostatně — tvé pokra-

čování vynechat! Ne, ne — ta myšlenka jest mi hrozná!"

„Hledejme ještě jednou," poradil nesměle Otokar. „Nyní jest jisté, že jsem rukopis cestou vytrousil. A napadá mi, že jsme jednou ulicí nešli po té straně, po které jsem šel dříve k hostinci."

Redaktor máchl nevrle rukou, ale kráčel přece mlčky s přítelem. Pátrajíce znovu bystře po chodníku, došli z předměstí nazpět do zmíněné ulice.

Vstříc ozýval se jim po přestávkách rázný zvuk, jenž oznamoval blízkost ponocného, tlukoucího za pochůzky pádnou holí na zamčené dvéře krámů. Brzy se také zjevila jeho nemotorná postava v huňatém kožichu.

Když jej hledající přátelé minuli, vzkřikl za nimi: „Hej!"

Obrátili se. Viděli v úzké mezeře mezi chlupatou houští čepice a kožichu baňatý zarudlý nos a dva ježaté, jíním postříbřené kníry.

„Hledáte něco, pánové?" ozval se chraptivý bas.

„Ztratil jsem nějaké papíry," odpověděl Otokar rychle, oživen zábleskem nové naděje.

„Do čtvrtky složené — dva tři archy, he?" tázal se dále ponocný.

„Ano! Ano!"

„Ah, o těch bych věděl. Člověk leckdy lecos nalezá. Ale zřídka pořádnou věc. Loni na svatou Barboru — padl tehdáž pořádný mráz jako dnes, brr — jdu tak po chodníku — jdu — a najednou — tu máš —"

„Máte snad ty papíry?" vskočil mu do řeči redaktor, hoře dychtivostí.

„Ty papíry? Já? Já ne, ale pan Čáp, totiž —"

„Pan Čáp?"

„Nu, ano, pan Čáp. Myslím, že se jmenuje Čáp. Šel jsem právě kolem, když ty papíry zdvíhal. Povídám: Tisícovky, pane doktore? Pan Čáp na to: Hm, tisícovky! a zatřepal mi tím před očima a strčil to do kapsy. Pan Čáp mnoho řečí nenadělá. Tisícovky! Člověk nenajde ani šesták. Ačkoli — loni na svatou Barboru —"

„A kdy tudy šel?" tázal se netrpělivě Otokar, hledě dolů dlouhou ulicí. —

„Teď. Před chvilkou —"

„Snad byste ho ještě dohonil?"

„Dohonit? Pana Čápa? Ó, ten má nohy — ten bude již bůh ví kde."

„A znáte ho dobře?"

„I božínku, znám. Jakž bych neznal pana Čápa!"

„Řekl jste, že je doktor."

„Totiž, je-li doktor, nevím. Já mu dávám tu poctu rozumíme. Ostatně vypadá skoro po doktorsku."

„A víte, kde bydlí?"

„To na mou věru nevím. Znám ho jen tak z ulice. Ale tamhle" — ponocný napřáhl hůl směrem ku blízkému hostinci — „najdou ho páni jistě. Když mi tak zatřepal těmi papíry před očima a vstrčil je do kapsy, zasmál jsem se a povídám: Na skleničku, pane doktore? A on, že musí ještě někam na Staré město, ale na zpáteční cestě že se tamhle zastaví, že tam čekají na něho známí. Chodívá tam často —"

„Jak vypadá?"

„Vysoký, ramenatý, má dlouhatánské nohy a takovou hlavu — inu, pravý čáp."

„Děkujeme."

Po několika krocích vrátil se rozvážný redaktor znovu k ponocnému, vytáhl navštivenku, napsal na ni pod svítilnou několik řádků tužkou a podal ji zároveň se slušným zpropitným huňáčovi. „Pro všechno," pravil; „kdybyste se s panem Čápem náhodou setkal, odevzdejte mu tento lístek."

„Odevzdám. Paměť mne sice již trochu opouští; ale na tohle nezapomenu."

Potěšeni ubírali se přátelé k hostinci.

„Zdá se, že prožluklý rukopis přece dostaneme," mínil redaktor. „Chodí-li ten pan Čáp častěji do oné hospody, znají ho tam asi také podle jména. Ne-li, pomůže ti popis jeho osoby nebo jej dle něho poznáš sám. Možná také, že potká ponocného a pozná z navštivenky, kam má vrátit rukopis. A nepřijde-li do hostince, dozvíš se tam snad jeho byt a můžeš si ráno k němu dojít. To je dobrých možností dost. Avšak podle všeho setkáš se s ním najisto v hostinci. Zbytečné jest, abych tam čekal s tebou. Nic jiného nelze beztoho učinit. Ale spoléhám se na jisto, že polapíš toho tajemného čápa, který nese v zobáku dítko tvé Musy, a že rukopis časně ráno dodáš do tiskárny."

Rozloučili se a Sezima vešel do hostince, z něhož se ozývala vřískavá hudba. Byl to hostinec nižšího řádu, jehož rozlehlou místnost s jakousi honorační světnicí vzadu plnila velice míchaná, z části již povážlivě rozjařená společnost.

Sedl si hned u dveří a když mu sklepnice po

delším čekání přinesla pivo, zastavil ji otázkou, zná-li pana Čápa.

Zavrtěla hlavou.

„Chodívá sem častěji — je tuším doktor —" pomáhal Otokar její paměti.

„Pány, kteří zde bývají častěji, znám všechny jménem; ale Čáp nechodí sem žádný."

„Takový vysoký, ramenatý, dlouhonohý —" pokračoval Otokar a při poslední známce usmál se bezděky.

Sklepnice pohledla naň bystřeji a pravila s nuceným úsměvem rozhodně: „Ne, k nám nechodí žádný pan Čáp."

Vyšpoulila ret, hodila hlavou na zad a odešla k jinému stolu.

Otokar se zarazil. Jeho naděje rázem zbledla. Jméno tedy neznají. Mrzel se na sebe, že nežádal na ponocném popisu zevrubnějšího. Vysokých, ramenatých, dlouhonohých lidí je příliš mnoho; měl se ptáti po jiných ještě známkách a zvlášť po šatě. Teď byla věc ztížena. Uvažoval, má-li vyhledati znova ponocného; ale bůh ví, kam ten již zašel, a než by jej vyhledal, mohl by propásti pana Čápa. Rozhodl se tedy, že zůstane, a utěšil se myšlenkou, že nepřichází v tu pozdní dobu již mnoho nových hostů a že pozná mezi nimi dle onoho popisu přece pravého. Třeba jen dávat bedlivý pozor.

Rozhledl se po jizbě. Na klenutém, začazeném stropě leskla se vlhkost. V oknech visely špinavé záclony s mazanicí křiklavých barev, představující fantastické krajiny s čínskými zvonkovými věžemi, strakatými papoušky a jinou vhodnou i nevhodnou stafáží. Ostatně tvořil jedinou ozdobu jizby malý

dřevěný Bacchus, sedící jízdmo na soudku, který zavěšen byl nad vchodem; bůžek i soudek zářily kdys živými barvami, po nichž zbývaly nyní jen matné, mouchami znešvařené stopy.

Jako horské mlhy převalovaly se světnicí husté oblaky čpavého tabákového dýmu, z nichž probíraly se neurčitě obrysy zadnějších hostů. Společnost představovala strakatinu lepších a chatrnějších oděvů, sprostších a jemnějších obličejů. U nejbližšího stolu vynikala z tlupy rozjařených pijáků obtylá postava se zeleným kloboukem, sešinutým na stranu tak hluboko, že schlípený jeho lem zakrýval i jedno oko oduřelého, šarlatově ruměnného obličeje s mosaznými kroužky v uších. Člověk ten, jehož rozjařenost přecházela již pomalu v nepříčetnost a otupělost, zdvíhal se každou chvilku namahavě ze židle, kolébal se s nohy na nohu, luskal nemotornými prsty, mlaskal těžkým jazykem a blabole rozličný nesmysl, rozpínal občas těžká, chvějící se ramena, jakoby chtěl v číré rozkoši obejmouti celý svět...

Skřípavé vrznutí obrátilo zrak Otokarův ke dveřím. Nic! Nějaký malý tlustý mužík.

Pozornost Sezimovu přivábila nyní k sobě družina hudebníků kolem hrubého stolu u kamen. Zvláště ve dvou shledal originální typy. Jeden s přitloustlou, začervenalou, hladce oholenou tváří, který delikátně objímal mohutnou basu a vrzal se zápalem po bručících strunách, klátě při tom stále hlavou, že jeho černé, žíňovité, uprostřed rozčísnuté vlasy prudce poletovaly tu na jednu, tu na druhou stranu. Druhý ve starosvětském skořicovém kabátě pískal na svůj nástroj s vážnou jakousi resignací, nemrkaje ani brvou, hlavu maje bez pohnutí sklo-

němu nad sežloutlými partesy. Všechno na něm bylo úzké a táhlé: postava, ruce i krk, táhnoucí se vzadu tenkým, dlouhým sedlem od staromodního límečku s vyčnívající tkanicí k podivné příčesce řídkých, prošedivělých vlasů, i hlava sama, i bezbarvý obličej s tvářemi hluboko vpadlými, s ostrými hranami a hlubokými rýhami, ale nejvíce nos. Starý ten muž honosil se důstojným soupeřem onoho slavného nosu, jemuž věnoval rozmarný básník celou knihu epigramů. Když někdy hudebník zvolna pozvedal hlavu, trvalo to věru dosti dlouho, nežli se z tajemných nížin na odiv vynořilo zakončení toho nosu, zakončení, kteréž mělo ještě dodatek v podobě jakéhos originálního, houbovatého přírostku, či spíše přívěsku — neboť rozkolébal se povážlivě při každém pohnutí hlavy. Arci zvedal ji šumař skoro jen tehdá, když chtěl z kulaté tabatěrky obsloužiti svůj zajímavý nos, kterýž — jak se zdálo — vedle pískacího nástroje tvořil jediný předmět jeho péče. Celá podoba měla elegicko-komický ráz.

Hle, jaké zvláštní figury! pomyslil si Otokar. Probudil se v něm spisovatel. Pravil k sobě, že by snad neškodilo, ponořiti se jednou hlouběji do všedního toho proudu a vynésti odtud něco perel, které se dozajista skrývají na jeho dně.

Nové vrznutí obrátilo jeho pozornost ke dveřím. Zase nic! Pan Čáp nejde!

Sklenice byla dopita. S druhou poručil si Otokar také pečeni z chudého jídelního lístku. Pro starosti s „Nocí“ zapomněl docela na večeři a žaludek ozval se teď důtklivě o své právo.

Sklepnice vyhověla dosti váhavě jeho žádosti.

Když byl žaludek upokojen, pokračoval Oto-

kar — nepouštěje však z paměti liknavého pana Čápa — ve svých realistických úvahách. Ano, taková zákoutí jistě chovají mnoho vděčných látek. Třeba s nich jen odstraniti špínu, prach a čad, které odstrašují od nich povrchního pozorovatele.

Zrak jeho utkvěl na sklepnici, usednuvší na chvilku v rohu jizby. I ta zdála se mu zjevem zajímavým. Shledal nyní, že je tvář její nejen pěkná, ale též dosti ušlechtilá. Bylo v ní cosi dumného, jakýs lehký stín tesklivosti, jímž se nápadně odlišovala od svého okolí. Málem byl by ji přirovnal k leknínu, kvetoucímu uprostřed temné, hnijící bažiny. Usmál se sice sám odvážné svojí myšlence; ale po chvíli namítl proti tomu úsměvu, že silná duše může si zachovati ušlechtilý vnitřní květ a pel i v takovém nepříznivém ovzduší.

Měla skutečně ve svém zevnějšku a chování něco, čím lišila se valně od obyčejných Héb pozemských. Ta štíhlá postava jemného, skoro vzdušného útvaru, ty lehce nastíněné tahy přibledlého obličeje, z něhož tím mocněji vynikaly černé, dumavé oči — obraz takový hodil se málo do hrubého rámu, jejž tvořily učazené stěny krčmy s oním sešlým, špinavým Bacchem v průčelí. A když lehce kráčela pustou směsí pijáků, nesouc hlavu tak hrdě, shlížejíc na ně téměř útrpně, vyhýbajíc se plaše těsnějšímu styku: tu připomínala (přídavkem: Z daleka ovšem! ukrotil sám Otokar bujný vzlet své obraznosti) zajatou Marii Antoinettu uprostřed zhýralé chátry. Odpověděla-li úsměvem k oslovení některého hosta, byl to jen úsměv z milosti, plachý motýl, který sotva přiletěv, zase odletěl, neuloupiv z jemného květu jejích rtů ani špetku cudného, dumného pelu.

Zvláště oko, které právě na tichého pozorovatele upírala, působilo naň dojmem zvláštním. V temné jeho hloubce byla sladkost, ale zároveň jakási přísnost, vedle tesklivosti jakási tajemná výčitka. A chvílemi tkvělo na něm ztrnule...

Otokar se zarazil. Bylo mu teď nápadno, že číšnice tak často a někdy tak bádavě na něho pohlíží. Hlavou jeho kmitlo podezření.

Otokar Sezima náležel, jak bylo již pověděno, k lidem slavným. Sláva má jako všechno na světě vedle jasných i stinné stránky. Na příklad: Muž slavný jest — jak jeden spisovatel praví — „věcí veřejnou", k níž každý osobuje si právo. Pro jednoho může býti právě tato okolnost příjemná: mnohý může si libovati v této veřejnosti své osoby, může jako herec ociťovati se ve svém nejmilejším živlu, když tisíc očí upřeno jest na jeho podobu, stopuje každý jeho pohyb a výraz. Pro jiného jest naproti tomu ona veřejnost stinnou stránkou slávy. Má pro něho spíše příchuť pranýře.

K tomu druhu patřil Otokar. Ale jeho starostlivost v tomto směru byla trochu přepjatá. Veřejný zřetel nespočíval na něm tou měrou, jak se domníval. Podobizna jeho byla sice vyvěšena ve výkladních skříních knihkupců, ale osobnost jeho byla přece jen známa poměrně úzkému kruhu. Jemu však se zdálo, že při každém kroku na místo veřejné stává se terčem nějakého pozorujícího oka. K tísni, kterou mu tato téměř chorobně utkvělá představa působila, přispívalo — třeba doznati — trochu marnivosti. Obával se stále, že si něčím zadá před oním pozorujícím zrakem, že poruší a zkalí představu, jakou pozorovatel o něm chová.

Jako všude v hostincích a kavárnách, byl se rozhledl i zde, v této krčmě, starostlivým zrakem po hostech, nečíhá-li mezi nimi takový pozorovatel. Ale rozhled ten jej upokojil. Zde v této prosté a z části sprosté společnosti byl as duchový obor, v němž sláva jeho zářila, oblastí úplně neznámou. Ani v zadní světnici, vlastně jen odpaženém jednom rohu šenkovny, bez zvláštního východu, nebylo nic podezřelého.

Avšak nyní — ty zvláštní a vytrvalé pohledy zajímavé číšnice! Kdykoli na ni popatřil, ať tratila se třeba kdesi v mlhavém pozadí, vždy setkával se s jejím zrakem, namířeným přímo na jeho tvář. Není-li možné, že jej poznala? Že pozoruje původce knih, které čítala? Ovšem, že je to možné. Její celý zjev nejen neodporuje, ale nasvědčuje domněnce, že ve chvílích prázdně, kterých jí dopřává nedůstojné povolání, utulena kdesi v koutek této pro ni nehostinné jizby vine k sobě těšitelku knihu, která ji z dusného a rmutného okolí povznáší do čistého, jasného světa, kam bytost její náleží.

Toto vysvětlení zvláštní její pozornosti nebylo sice Sezimovi příjemným, ale přidalo novou příznivou črtu k obrazu bledé číšnice.

Za těchto pozorování a dum vznášel se stále v pozadí jeho duše hrozivý stín, myšlenka na ztracený rukopis a úzkostlivé očekávání pana Čápa, přerývaje zhusta pásmo příjemnějších představ a obraceje zřetel jeho ke dveřím, jimiž měla vzejíti spása. I nyní vytrhly jej opět skřipotem — ale ani tenkráte nezjevil se spasitel. Otokar pohledl na hodiny. Shledal, že ukazováček jejich urazil od jeho příchodu do hostince již pořádný kus cesty. Liknavost pana

Čápa byla v skutku již povážlivá. Možná, že ani nepřijde, že uvízl v jiném hostinci, nebo že již dlouhé jeho nohy klidně odpočívají pod peřinou. Možná, že onu poznámku o známých, kteří prý v tomto hostinci na něho čekají, učinil jen tak, aby ponocnému vůbec něco odpověděl, nebo že řekl něco zcela jiného, než jim obmezený a povídavý huňáč vypravoval. Možnosti tyto otevřely před Sezimou znovu děsivou vyhlídku. Nedostane-li rukopis přece! Co si počne redaktor? Co řekne čtenářstvo přetržení jeho básně? Chvíli oddával se těmto mučivým představám, ale pak se pustil s nimi v zápas. Nuže ano — pravil k sobě — stane-li se tento případ, bude to nepříjemné, ale nikoli hrozné. Redaktor si nějak pomůže. Čtenáři budou sice do příštího čísla vrtěti hlavou, ale pak bude vše napraveno. Ba, věc přinese mu i výhodu: možnost, aby bez porušení zachoval původní rozvrh své básně. Zkrátka, celá tato episoda bude působiti několik dní traplivě, ale pak zmizí beze stopy a po čase vzpomene si na ni leda s úsměvem.

Vyšinuv se na toto povznešené stanovisko, oddal se Otokar zase s větším klidem svému dřívějšímu pozorování a dumání.

Hle, tam chví se zase v oblacích dýmu ušlechtilá číšnice — „jako víla jezerní mlhou", s úsměvem si opět zabájil Otokar. A temné, dumné oči jsou zase upřeny na jeho tvář s výrazem tajemným. Obráží se v nich sympatie? úcta? obdiv? Ten výraz mohl by se někdy nazvat i přísným, bádajícím v hlubinách jeho duše. Je to pohled sfingy.

Bezděky urovnal si vlasy. Bývaly již obyčejně rozcuchané a dnes způsobily v nich třetí zpěv „No-

ci" a věci, jež následovaly, nelad přímo hrozný. A také na vousech jevily se v podivných cípech a fantastických chumlech sledy rozčilené ruky. Úpravě svého zevnějšku nevěnoval vůbec Otokar zvláštní pozornosti. Neměl k tomu ani pokdy. Každý šat na něm za krátko sestaral a utržené knoflíky a podobné věci byly maličkosti, kterých si nevšímal ani on, ani hrubě sestra jeho Gabriela — která se přidávala k náhlędu, že vyšší duch nemá zapotřebí obalu úzkostlivě upraveného po všedním vkusu.

Když mu odnášela číšnice opět sklenici, byl překvapen řadou čárek na dně dřevěného podstavku. Nikdy nepil tak rychle. Ovšem byl omluvou také vzduch světnice, horký k zadušení a přesycený štiplavým kouřem tabákovým. Bohaté krůpěje potu stály Otokarovi na čele.

Číšnice zjednala sice čerstvému vzduchu venkovskému nějaký průchod do světnice, ale osvěžující ten proud zasáhl právě jeho hlavu; chvíli mu to přinášelo příjemný pocit občerstvení, ale později uznal přece za dobré, pokrýti hlavu kloboukem. Nebylo to nic nápadného ve společnosti, kde si nechávala dobrá třetina hostů klobouk nebo čepici na hlavě.

V jednom rohu jizby seděl mladík v ošumělém oděvu a bezvýrazného, všedního obličeje. Číšnice mu přinesla pivo — a hle! usadila se po jeho boku. Usmála se i na něho a začala s ním nějaký hovor. Obrátila při tom hlavu k místu, kde Otokar seděl, ba okázala tím směrem i přes rameno prstem. A mladík zahleděl se na Otokara upřeně, možno říci drze.

Výjev ten znepokojil a rozladil Sezimu velmi. Byla tam zajisté řeč o něm. Snad řekla číšnice

mladíkovi, kdo jest host u dveří, a onen zevluje nyní tupě na vzácného ptáka.

Ještě více byl rozmrzen, když viděl, že mladík zase k sousedovi svému něco promluvil a že i tento s jakýmsi podivným úsměvem týmž směrem se zadíval. Snad bude za nějakou chvíli terčem pro podobné pohledy celé té zajímavé společnosti.

Odvrátil prudce obličej na jinou stranu a tu —

A tu pojednou utkvěl vytřeštěným zrakem na postavě, vynořivší se z tabákového dýmu, jenž plnil zadní světnici jako hustá mlha horská tajemnou jeskyni. Nápadně vysoké nohy, na nich poměrně krátký, ale rozložitý trup, veliká hlava s trochu bizarním a posupným obličejem, s hustým vlasem v týle, a celkem čapí typus tak význačný, že mžikem problesklo Sezimovou duší: pan Čáp!

Ale vystoupení toužebně žádané osoby bylo tak náhlé a z této strany neočekávané, že zůstal Sezima na okamžik ve ztrnulé nehybnosti. Jako bleskem prolétla mu jen hlavou myšlenka, že ani přes veškeru bedlivost za svých realistických studií přece propásl jedno otevření dveří a sice právě to, kterým přibyl očekávaný spasitel do hostince. V zadní světnici ho pak ovšem neviděl, poněvadž úzký otvor jejích dveří objevoval jen maličký úryvek shromážděné tam „honorace", nadto téměř neviditelný v dýmové chmuře.

Když se z ustrnutí probral a s židle vyskočil, stanul již pan Čáp, přeměřiv několika dlouhými kroky nevelkou vzdálenost honorační světnice ode dveří, za práhem šenkovny.

„Pane Čápe!" vyrazil ze sebe Otokar, ale odcházející host zavřel za sebou dvéře, volajícímu právě před nosem.

Otokar chopil se rychle kliky, ale v tom ucítil na ruce křečovité stisknutí něčích prstů a v ucho mu zalehlo pronikavé vzkřiknutí: „Ohó! To se nepodařilo!"

Dumná sklepnice byla se náhle proměnila v rozkacenou lvici a skočivši Sezimovi v zápětí, uchvátila rámě jeho silou, jakou by nikdy nebyl tušil v této útlé, bělounké ruce.

Otokar obrátil se s úžasem. Stála tu hrozivě vzpřímena, z oka jí sršely blesky; bledými tvářemi prošlehla plamenná červeň a celý obličej byl proměněn prudkým hněvem.

Její soudruh z rohu stál vedle ní s posupným a posměšným pohledem, s rukou hrozivě napřaženou, a ostatní hosté kupili se spěšně kolem zajímavého výjevu.

„Co — co chcete!" vykoktal Otokar, ztrnulý překvapením.

„Peníze! Peníze chci!" zněl ostrý hlas hněvivé číšnice a dlouhý, rafijovitě natažený prst ťukal prudce na roh blízkého stolu. „To by dovedl každý poručit si večeři, vypíti tolik piva a pak se jen poroučet nebo vlastně ani neporoučet! Ale u mne se to více nikomu nepodaří. Dvakráte již stala se mi taková škoda; ale teď si dávám dobrý pozor. Dobře jsem měla panáčka na očích. Jen peníze chci; nic více!"

Otokar byl nenadálým obratem tak ohromen, že chvíli nemohl ze sebe vypraviti ani slova. V jakou to hroznou prósu proměnily se rázem poetické jeho představy! Takové tedy bylo vysvětlení oněch tajemných pohledů Sfingy! Před chvílí obával se, že ušlechtilá, cituplná dívka v něm poznala slavného

muže, domníval se, že pohlížela na něho se sympatií, snad s obdivem — a ona to zatím praobyčejná sklepnice, o své peníze starostlivá, střežila podezřelého hosta! Myšlenka, že vůbec mohl vzbuditi podezření, jakoby byl sprostým šejdířem, ohromila jej nejvíce; stál tu tak zmaten, že opravdu vypadal jako podvodník při činu přistižený.

Teprv po chvíli vzpamatoval se tou měrou, že mohl ze sebe vypraviti: „Ale, jak můžete — Ale, což jsem chtěl odejít?“

„A klobouk! A svrchník!“ namítla vítězně sklepnice a kolem rtů jejích objevil se posměšný úšklebek, jenž vymazal poslední vábnou črtu z její tváře.

Otokar, pravda, ve své rozčilenosti opomenul i svrchník svléknouti, ač bylo v hostinci dusné horko.

„Chtěl jsem vyjíti za panem Čápem,“ zamumlal.

„Hleďme, za panem Čápem!“ posmívala se sklepnice pohrdlivě. „A zatím tu ani žádný Čáp nebyl. Teď odešel jen pan ředitel Volavka! Však mi byl ten pan Čáp, po kterém jste se ptal, hned podezřelý. A potom jsem dobře pozorovala, jak jste číhal ustavičně na dvéře — sedl jste si hned u nich, abyste neměl daleko. Ó, známe to. Ale teď bych prosila o své peníze!“

Otokar byl nyní zase překvapen zprávou, že vlastně pan Čáp ani nebyl panem Čápem; ponocný smíchal si bezpochyby tato dvě pojmem blízká jména anebo si dokonce k dlouhonohému pánovi jméno Čáp prostě přimyslil právě tak jako doktorství. Tedy pan Volavka! Měl by za ním vyběhnout, aby ho ještě dohonil. Trhl sebou bezděky, ale pohyb ten měl jen za následek, že číšnice vztáhla znovu prsty po

jeho rameně. Bylo to zbytečné; neboť Otokarovi napadlo ihned, že už je asi Volavka bůh ví kde.

Sáhl do kapsy pro tobolku, pak rychle do druhé — Ale dnes zapřísáhlo se všechno proti němu. I tobolku buď cestou zároveň s rukopisem vytrousil nebo doma zapomněl.

Tím dosáhla jeho tíseň vrchole.

„Zapomněl jsem —" koktal ve smrtelných rozpacích.

„Někde v cizí kapse!" odsekla sklepnice a pustila nyní volně uzdu své rozhořčenosti. Urážky nejhoršího druhu sypaly se na jeho hlavu. A sám Sezima musel uznati, že jí k tomu celý sběh okolností dává plné právo.

„Ale což pak nevypadám jako slušný člověk?" vzpříčil se ještě nesměle.

„Inu arci!" zvolala číšnice posměšně a změřila jej od hlavy k patě pohledem, před nímž se jistě studem zarděla každá skvrna jeho oděvu a strachem zachvěla každá smutně svěšená nitka, toužící marně po ztraceném knoflíku.

S hlavou malomocně svěšenou snášel nový příval urážek a zoufalá jeho mysl lapala zimničně po spasném laně, které by mu pomohlo z této propasti ponížení. Poslati někoho do svého bytu — ale kdož ví, zdali by se tam našla jeho tobolka, otec s Gabrielou jsou asi posud v Třemšíně a služku by přece nemohl, ještě k tomu snad bez výsledku, požádat o půjčku... Poslati k některému příteli, vyburcovati jej ze spánku — ale což kdyby náhodou nebyl ještě doma nebo neměl právě peněz! Věc by se tím ještě zhoršila... Snad by stačilo oznámiti těmto lidem své jméno, svůj stav — Ne, ne! Po tomto

výstupu, po těchto urážkách nemůže, nesmí to učinit! Jak by snížil své jméno před touto chátrou a jakému posměchu by se vydal, kdyby zpráva o dnešní příhodě pronikla v širší kruhy!

Slovo „strážník", jež vyniklo z pustého láni jeho trýznitelky, zasáhlo jej novou drtící ranou.

„E, strážníka nechte stranou!" ozval se někdo z tlupy. „Ať vám nechá v zástavě hodinky nebo něco jiného a jde po svých!"

Hodinky! Otokar si dosud na tuto užitečnou okrasu nikdy ani nevzpomněl.

Zahanbující nedostatek hodinek, který se jevil mlčením jeho, byl ovšem další přitěžující okolností.

„Svlekněte mu svrchník," poradil milosrdný host.

Svrchník. Ano, toť bylo konečně spasné slovo! Otokar se podivil, že mu nenapadla tato tak obyčejná, tak jednoduchá pomoc. Byl by shodil třeba i kabát, jen aby se dostal pryč, daleko pryč odtud.

Ale v tom prodrala se zástupem hostí, zevlujících škodolibě na pohnutý výjev, rozložitá postava s širokým, hladce oholeným, téměř pivoňkově zářícím obličejem a vztáhla k Sezimovi začervenalou ruku, která by objemem svým snadno byla zahanbila nejmohutnější rytířskou rukavici.

Tím byla pozornost diváků odvrácena od domnělého šejdíře na novou osobu, jež zasáhla do zajímavého výstupu. Z úsměvných obličejů vyzíralo, že byla v kruhu tom známa a oblíbena.

K úsměvu vyzývala ostatně již svým zjevem. Svou bachratostí a nemotorností, hlavně pak pitvornými posuňky, v jaké muž ten s oblibou stahoval houbovitě kypré tvary obličeje. Mrkal očima, na-

fukoval tváře, špoulil masité rty, křivil tahy nejrozličnějším způsobem, tu jakoby si chtěl dodati vážné důstojnosti, tu plačtivě, tu potměšile, tu k výrazu poloblbé tuposti — ale každý takový posuněk rozplynul se příštím okamžikem v široký, čtverácký smích, svědčící, že byl onen výraz pouhou šprýmovnou grimassou.

A podobné kejkle prováděl také se svým hlasem: i ten přecházel stále stupnicí kazatelských, urputných, něžných, plačtivých odstínů k základnímu žertovnému tónu.

Tento člověk vztáhl tedy mohutnou ruku k Otokarovi a dávaje si vzezření rozhorleného mravokárce, vyrážel z nadulých tváří na sklepnici přísné výčitky: „A takhle jedná křesťanská panna! Hleďme krásnou, hodnou slečnu Karolinu! Lidi svlékat v takové sibiřské zimě a mluvit hned o šejdířích, o zlodějích! Dejme tomu, že je tento pán člověk zcela pořádný — a já, znalec lidí, vám pravím, že je pořádný — dejme tomu, že zapomněl peníze jen doma — což se může státi každému z nás — jářku: co pak, zlatoušku? Co pak, zhorka nakvašená krásotinko?“

Mohutná ruka šermovala jí výhrůžně před očima, ale na tváři karatele byl již dávno široký, čtverácký smích.

„Ale vždyť ani nedutá, vždyť je na něm vidět, že se přiznává — marně by se chtěl také vytáčet, kde mluví všecko proti němu,“ bránila se sklepnice, jejíž bojovný zápal byl však patrně trochu ochlazen.

„Že nemluví?“ káral ji znovu obrance Sezimův. „Že je v rozpacích? Mnohý z nás by na jeho místě

právě tak vypadal. Octnul se v podobném postavení snad poprvé ve svém životě. A pak — vždyť jste ho ani hrubě k slovu nepustila! A jak jste mluvila? Což kdyby na vás zítra podal žalobu pro urážku na cti, he? Tak se nejedná v podobném případě, holubičko! Nýbrž —"

A vypjav důstojně čelo, nafoukl tváře a pravil slavnostně k Sezimovi: „Jsem Dominik Pavlát, svého zaměstnání obchodník moukou. A mám čest —?"

Ruka a smějící se tvář vyjádřila zdvořilou otázku.

Náhlý ten dotaz uvedl arci Sezimu v novou tíseň. Jméno své říci nechtěl. Chvilku klopil přemítavě oči; pak pronesl tiše: „Bo— bořita."

„Pan Bořita. Studující?"

„Ne. Mám studia odbytá. Jsem spisovatel." Podruhé nechtělo se mu již do lži.

Komický byl účinek toho slova na Pavláta. Zdvihl prst vysoko nad hlavou, vznesl také oči jako u vytržení k nebi a vyrazil ze sebe přitlumeně a táhle: „Ááááá, spisovatel. Spisovatel, panno Karolino, spisovatel!" dodal vítězoslavně.

Tón blouznivé úcty, jakým slovo „spisovatel" pronášel, působil nakažlivě na ostatní. Všichni pohlíželi s jakýms úžasem na člověka neobyčejného povolání a sama sklepnice byla zaražena.

„Spisovatel!" opakoval ještě jednou s důrazem Pavlát. „Spisovatel má v hlavě jiné věci, nežli aby myslil na tobolku a podobné trety!"

Otokar, jenž nabyl příznivým obratem věcí opět klidu a rozvahy, vysvětlil nyní stručně, jak se vše sběhlo. Dodal, že nemá sklepnici za zlé, poněvadž

se všechny okolnosti spikly, aby potvrdily její podezření.

Pavlát kýval po každé větě toho vysvětlení prudce hlavou a zvolal teď: „Ale neměla hned urážet, mluvit o policii, svlékat kabát! Teď odvolá své urážky — a bude všechno v pořádku."

Otokar přednesl své vysvětlení přesvědčivým tonem pravdy a všichni obrátili se nyní na jeho stranu, strženi také rozhodným přisvědčováním moukařovým. Též slova „rukopis" a „redakce", s nimiž neurčitě spojovali vznešené představy, přispěla k tomuto účinku.

„Ale můj požadavek! Kdo mi zaplatí mé peníze?" ozvala se Karolina skoro nesměle.

Pavlát vztáhl prst ku předu a šinul jej zvolna dlouhým obloukem nazpět ku svým prsům, k nimž sklonil zároveň hluboko hlavu.

„Já!!" pravil důrazně. „Já ručím — já platím — já slavím dnes narozeniny své tety —"

Otokar vzhledl k němu udiven. Smích ostatních poučil jej, že v tom vězí nějaký žert.

Avšak Pavlát pokračoval vážně: „— narozeniny své tety Brigity a tento pán — pan spisovatel Bořita — vyhoví zajisté mé snažné prosbě a přisedne do kruhů přátel, s nimiž zde skromně oslavuju onen památný den."

„Děkuju vám srdečně, pane, za velikou službu mně prokázanou," pravil Otokar tonem upřímné vděčnosti. „Ale další laskavosti vaší přijmouti nemohu. Pil jsem již příliš mnoho a musím domů. Zítra vrátím vám s opětovnými vřelými díky peníze, kterými jste mi laskavě z tísně pomohl, a prosím, abyste mi za tím účelem udal svou adressu."

Avšak Pavlát nechtěl o vrácení peněz ani slyšeti a boubelatá, hladká jeho tvář, podobající se vskutku obličeji dětskému ve zvětšeném formátě, vzala na sebe komické vzezření rozmazleného děcka, když natahuje moldánky.

Otokar vida nezbytí podrobil se. Že mu nebylo při tom volno, snadno lze si pomysliti. Ačkoliv situace pozbyla dřívějšího příkrého rázu, spočíval příznivější obrat přece na pouhé důvěře těchto lidí v jeho pravdomluvnost; zůstal na něm zajisté ponižující stín a leckterý z nich pokládal jej asi posud za sprostého šejdíře. Byl by měl nejraději tuto místnost hodně daleko za sebou. Také smyšlené jméno, které si přidělil, budilo v něm obavy před možnými nemilými zápletkami.

Kromě toho nebylo příjemné dáti se častovat člověkem úplně neznámým; ale člověk ten mu skutečně pomohl z povážlivé tísně i bylo těžko zamítnouti jeho žádost.

S těžkým srdcem usedl tedy ke stolu, kde hostil moukař své přátely, několik prostých řemeslníků, kteří patrně již notný počet džbánků na počest tety Brigity vyprázdnili.

Mezi nimi vynikal krejčí s dlouhou kozí bradou a s rozježeným vějířem vlasů nad čelem, který potřásl Otokarovi několikráte pravicí a pravil mu s vážným pohledem: „Těší mne, opravdu mne těší velice, že mi náhoda popřála seznámiti se s vámi osobně. Spisy vaše znám již dávno a čtu je vždy s opravdovou rozkoší. Je v nich tak něco — tak — řekněme zkrátka: tak od srdce k srdci. Ovšem do našich kruhů literatura mnoho neproniká — bohužel —!“ A krejčí mrknul po sousedech svých po-

hrdlivým okem, dávaje tak na srozuměnou, že v něm nalézá Otokar zde jedinou spřízněnou duši.

Sezima přijal tyto poklony rozpačitě; rozpomínal se marně, těší-li se náhodou skutečně některý český spisovatel jménu, které si bezprávně přisvojil.

V tom chopil jej moukař za rameno s důtklivým vyzváním: „Ale píte přece, pane Bořito! Vždyť se upejpáte jako nevěsta. A takhle se nesmíte kaboniti při oslavě dne, který dal světu tak rozšafnou a dokonalou ženu, jakou je moje teta. Či hněte vás ještě ten výstup se sklepnicí? Nebo vás trápí ztráta toho rukopisu —? Ah, počkejte, vždyť znám pana Volavku, vždyť bydlí nedaleko ode mne. Jestli tedy vaše papíry našel, máte je už jako v ruce. Můžete si k němu ráno dojít."

Toto sdělení rozjasnilo rázem tvář Sezimovu. Tedy přece nebyla trampotná jeho výprava marnou! Nekřesťansky draze je sic tento výsledek zaplacen — ale jen když dostane svůj rukopis!

„Opravdu?" zvolal radostně. „Znáte tedy byt pana Čápa —?"

„Pana Volavky? Ovšem. Počkejte, napíšu vám hned jeho adresu. Máte-li snad tužku a kousek papíru —"

Otokar sáhl rychle do menší náprsní kapsy kabátu a pojednou vyskočil, jako dotknut elektrickou ranou. Nešťastná tobolka objevila se v jeho ruce. Zastrčil ji v dnešní své roztržitosti na místo nezvyklé, kde ji nikdy nemíval — a v zoufalé oné tísni ani na to nepomyslil, aby prohledal také tuto podřízenou kapsu. Nyní teprve proměnila se jeho situace nadobro.

„Hle, tu ji mám!“ vzkřikl radostně a při pohledu na tobolku dosti slušně nadu̇řelou zmizela se všech obličejů kolem poslední stopa předsudků, které se posud v duších skrývaly. I sklepnice, stojící právě na blízku, pohlížela na ni zahanbena.

„Tak, a nyní zaplatím!“ zakýval Otokar na pokořenou odpůrkyni.

Než Pavlát zadržel jeho ruku. „A to by bylo pěkné,“ mluvil tónem uraženého. „Snad námi teď pohrdáte! Již jste přijal mé nabídnutí a nyní nesmíte své slovo vzíti zpět. Já platím!“

A když se Otokar ještě zpěčoval, doložil s bodrým úsměvem: „Ostatně, chcete-li mermomocí platit, nechte to až do kavárny. Zde nalívají už poslední pivo a nám neuškodí, zajdeme-li si ještě na čaj. Musíte s námi!“

„Nu, budiž!“ pravil Otokar po krátkém váhání. V nynějším radostném rozjaření svém byl by objímal celý svět. Všechny příhody dnešní noci jevily mu teď pouze veselou tvář komického dobrodružství, jež nezanechá ni nejmenší nemilé stopy. Redaktor obdrží rukopis, s touto společností vícekrát se asi nesejde, a také jméno jeho zůstane úplně nedotknuto dnešním pokořujícím výstupem.

Zastal se i velkomyslně sklepnice, když jí Pavlát za souhlasu ostatních znovu začal čísti ostré levity.

Z hostince odebrala se celá společnost do jedné větší kavárny, jež bývá po celou noc otevřena. Při čínském nektaru dospěla tam přátelská známost v úplné, vřelé sbratření. Škrobené „vy“ zaměněno sladkým, důvěrným „ty“ a všichni ujišťovali se nezrušitelným přátelstvím až do smrti. Pavlát vylíčil

*

Otokarovi dopodrobna své obchodní a rodinné poměry, a když Otokar potvrdil jeho domněnku, že je dosud svobodný, nabídl mu moukař bez okolků svou dceru Justýnku, k jejímuž jménu připojil celou litanii vnad a cností. Stěží podařilo se krejčímu vyprostiti spisovatele z otcovských drápů, aby jej odškodnil zábavou o předmětech vznešenějších; bohužel zmocnila se ho neustupná škytavka, tak že nemohl žádný ze svých originálních literárních úsudků řádně ukončiti, až posléze přestal na opětovném důrazném prohlášení, bije se při tom pěstí do prsou: že je Bořita největším českým spisovatelem.

Také Otokar byl dosti sdílným ku svým novým přátelům. Dozvěděli se ulici předměstí, kde bydlí, a rozličné podrobnosti z jeho domácnosti i z jeho duševní dílny; jen stěží zdržel se, aby nezrušil tajemství svého dnešního pseudonymu.

Když chtěl Bořita platiti, zamrzel se nad sdělením číšníka, že tento pán — číšník ukázal na Pavláta, potměšile se smějícího — celý řád už vyrovnal.

Pavlát vytáhl veliké baňaté hodinky a sděliv soudruhům, že jsou již bezmála tři hodiny, obrátil se k Sezimovi: „Bratře, domů již nemůžeš. Odtud máš hezký kus cesty; jedva bys tam na předměstí došel a do postele se uložil, už abys pomýšlel zase na cestu do města, nechceš-li pana Volavku zmeškati. Vstává časně a v osm chodívá již z domu. Nejlépe uděláš, když půjdeš se mnou. Bydlím několik kroků odtud a tři čtyři hodiny můžeš si přece pospat. To je z nouze dobré... Půjdeš tedy k nám!"

„Ne, ne, děkuji," bránil se Otokar. „Jakž bych mohl v takovou hodinu — do cizí domácnosti — —"

„Jaká cizí domácnost? U mne jsi doma; vždyť patříš jako nastávající ženich k rodině," řekl Pavlát položertovně, polovážně. „A nepříležitost nezpůsobíš pražádnou. Mám zvláštní pokojík pro hosty — postel vždy přichystanou — bude tam jen trochu studeno — ale pod peřinami se zahřeješ. Dostaneš se tam, aniž kdo z našich bude míti nejmenšího tušení, že k nám zavítal milý host. Ráno na vlas o sedmé hodině tě probudím — jsem spolehlivější než budíček — a v půl osmé můžeš již zaklepati u pana Volavky."

Otokar namítal ještě ledacos, ale Pavlát nepopustil a konečně pomyslil si Sezima: S pánem bohem! Nechť tedy dokončím svou dnešní Odysseu noclehem v neznámé domácnosti! Po všech těch dobrodružstvích zbude mi leda zítra bolení hlavy a na dlouho veselá upomínka!

Po mnohém objímání rozloučili se s ostatními a dostali se šťastně do bytu moukařova. Pavlát měl klíč od domu i od svého bytu a takž nemuseli nikoho buditi. V síni zul si moukař boty a požádal hosta, aby kráčel co možná tiše. „Abychom nezkazili našim překvapení, až spatří ráno z čista jasna neznámého nocleháře," pošeptal mu.

Vešli tedy po tichu do hostinského pokoje, Pavlát rozsvítil, odestlal na rychlo postel a dav hostovi dobrou noc, odkradl se do své ložnice.

Otokar octnul se tedy samoten v útulném oddělení neznámé rodinné archy. Prostor, jímž se prozatím rozhlížel, mluvil rozhodně ve prospěch celku. Podlaha jako křída, stěny a nábytek bez poskvrnky, sněhobílé záclony v oknech, sněhobílé peřiny — sice jen prosté zařízení prostředních měšťanských tříd,

ale třpytící se vzornou čistotou. Byla to skutečně milá, přívětivá světnička. Na stěně několik laciných, ale čistě vydrhnutým sklem vesele shlížejících obrazů, onde zrcadlo jako křišťál, obklopené širokolistým svěžím břečťanem, který se k němu pjal z lesklého kořenáče, na stojanu pod ním umístěného — Otokar ulekl se až, když pohledl do té zářivé plochy. Spatřilť tam kolem obličeje, zarudlého a rozháraného noční pitkou, divoce rozcuchané vlasy a pustě schumelené vousy — pravou protivu dokonalého pořádku, panujícího v okolní prostoře.

Chvilku naslouchal. Odnikud nebylo slyšeti ani šelestu. Pavlát bezpochyby již ulehl a celá rodina pohřížena je v hlubokém spánku.

Tiše přistoupil ke stolku, na němž byly skupeny lesklé lastury a pestré porcelánové figurky. Uprostřed leželo tlusté kožené album s pozlacenou sponkou. Bezděky ji odemkl a začal si prohlížeti podobizny. Usmál se nad prvním listem, s něhož pohlížela naň široká tvář Pavlátova, zachycená v okamžiku, kdy se chtěla povznésti k důstojné vznešenosti, ale uvízla v půli známého toho kroku, který je odtud ku směšnosti. Druhý list představoval rozšafnou paničku, podobnou Rettigové, jak bývá vyobrazena v čele své kuchařské knihy. Jistě paní Pavlátová. Následovala podobizna ctihodně staré, více než štíhlé dámy s podivně stočenými kadeřemi na vpadlých skráních a s celým typem ostrých starých panen. Bezpochyby výtečná teta Brigita, jejíž narozeniny pomáhal dnes tak důkladně oslavovati. K ní řadilo se na čtvrtém listě vyjevené děcko v košilce, se šňůrou korálků kolem krku. Pak viděls

malé hezké děvčátko s vyvalenýma očima, s velikou pannou v náručí. Za ní s ostýchavě nakloněnou hlavou štíhlá dívčina ještě v krátkých šatech, ale v pannu již dospívající — Ahá! Tuť znázorněn vývoj jednoho a téhož poupátka — zajisté slečny Justýnky. Otokar prohlížel znovu tyto tři fotografie a pravil si, že je ten vývoj mnohoslibný. Dívčina na třetí podobizně byla již roztomilou růžinkou. A zde vedle — ah, již dokonalá krásotinka! A jak jemné tahy! Neřekl bys, že je v nich nějaké shody s prostými rysy prvních tří podobizen.

Otokar dlel chvíli zálibným pohledem na obraze svěží, hezké dívky a zavřel pak album. Tuhlyť mu prsty zimou, která se ostře hlásila v pokojíku dávno netopeném. Sáhl ještě po knize ozdobně vázané, která zdobila roh stolku, a shledal v ní s příjemným překvapením — svou vlastní sbírku veršů. Zvláštní náhoda, že právě tato kniha přivítala ho zde, bezděčného hosta na zapřenou. Otokar měl dostatečnou dávku samolibosti, aby mu tento rys dovršil sympatické vzezření útulného pokoje.

Svlékl se a vklouzl pod peřiny. Chvíli ještě otřásal se zimou a jektal zuby, než se konečně dostavil blahodárný účinek ohromných duchen, naditých štědře měkkým peřím, jež bylo snad sedráno do výbavy slečny Justýnky. Znovu se mu představila hezká její tvář, jež — právě tak jako pokojík — nemálo ještě získala přítomností jeho sbírky básní. Byloť zřejmo, že z členů rodiny, které mu před chvilkou album představilo, jen ona mohla býti čtenářkou těchto veršů. Pak ještě kmitla mu hlavou myšlenka, kam že ho dnešní bouře zavála! A příštím okamžikem zjevil se mu již v míhavých

obrysech dřímoty obludný čáp na tenounkých, závratně vysokých nohách s posupně šklebivým lidským obličejem, jehož nos se dloužil v nekonečný ostrý zobák. Prchal před touto nestvůrou, která se za ním hnala klapajíc hrozivě strašlivým zobákem, a možná, že nalezl před ní útulek v okouzleném křišťálovém paláci, kde seděla na zářivém trůně princezna Justýna, s knihou jeho veršů v ruce... Jisto jest, že za krátko tvrdě usnul.

Když se Otokar probudil, rozlévalo se již ranní světlo přívětivou ložnicí. Povypjal tělo, ale dravá zima zahnala jej zase do příjemného úkrytu pod peřinou. Těžká hlava byla obestřena neurčitou tísnivou chmurou. Rozhledl se vůkol — neznámé okolí jej překvapilo. Teprve po chvilce upjatého přemýšlení přivolal do paměti pestré pásmo příhod, které jej zavedly do tohoto cizího pokoje. Ale vše jevilo se mu zpočátku jen mlhavě jako divoký sen, z něhož se probouzíme, a nedotýkalo se hrubě jeho mysli.

Teprve znenáhla nabývaly představy určitějších rysů, a pomyšlení na ztracený rukopis, na pana Volavku vyburcovalo jej z klidu. Rozhledl se po hodinách; ale v pokoji žádných nebylo. Ze světla soudil však, že sedmá již minula.

Chtěl vyskočiti z postele, když se tu v sousedním pokoji ozvaly kroky a hlasy. Slyšel měkký hlas dívčí, prozpěvující po tichu veselý popěvek a po chvilkách někoho oslovující něžnými výrazy, z nichž Otokar snadno uhodl, že se dívka baví s kanárkem, jehož klec po ránu bezpochyby zásobí čerstvým semencem a cukrem.

V duši Sezimově oživla hezká dívčí tvář, kterou

před usnutím v albu prohlížel. Padla jako sluneční paprsek do chmur, valících se těžkou hlavou. S úsměvem rozpomněl se, že mu Pavlát při čaji svou výbornou dcerušku zadal, i pravil k sobě, že začne den dosti příjemně poznáním sličné, byť efemérní nevěsty.

Příjemnou náladu, způsobenou zvonkovým popěvkem, zakalil brzy zlozvuk dvou jiných hlasů.

„Ne, ani slova již neřeknu," zněl jeden, hodící se dobře k domnělé podobizně tety Brigity. „Budu mlčet jako pěna. Beztoho jen hrách na stěnu házím. Celou boží noc! Člověk jeho stáří a postavení, otec dospělé dcery! Povalovat se od večera do rána po krčmách a bůh ví kde ještě, při karbanu a jiných pěkných zábavách, s ledajakou čeládkou, za kterou snad ještě platí a která ho svádí ke všemu špatnému! Jak to může skončit? Jen záhubou jmění a zdraví, světskou hanbou... Inu, já mlčím, na moje slova se nedbá a stará opuštěná osoba je v domě jen pro posměch. Však tu již dlouho nebudu. A snad si potom Pavlát s lítostí vzpomene na starou Brigitu a bude ji špendlíčkem hrabati ze země —"

„Jen až se vrátí, však mu řeknu své mínění!" vpadl do plačtivého toho závěrku druhý hlas, tlumočící asi hněv paní Pavlátové. „Přála jsem mu od srdce, že musil z postele, sotva že si ulehl. Ztěžka si dovedl oči promnout. Ta ranní procházka ho asi málo potěšila. A ráda bych viděla, jak mu tam jdou pytle od ruky — možná dost, že se s leckterým svorně na zem uložil. Však se od nich dnes rozeznává jen tou drahou lidskou duší."

A v podobných chvalozpěvech střídaly se oba hlasy dále. Otokar poznal z nich, že nezačíná jitro

v tomto domě tak příjemně, jak se mu před chvilkou jevilo. Ba, zmocňovala se ho zlověstná předtucha. Moukař tedy nejen že ho nevzbudil, ale odešel někam z domu, nepředstaviv ho své rodině. Snad se o něm domácím ani nezmínil. Snad na něho v rozespalosti dokonce zapomněl anebo již ani neví, co v noci tropil a že si s opičkou hosta domů přivedl.

Nezbude mu asi, než aby sám rodině se představil. Po slovech, jež právě z vedlejšího pokoje zaslechl, neslibovalo představení to mnoho příjemnosti. Zvláště rozhořčená poznámka tety Brigity o ledajaké čeládce, která pana Pavláta kazí a vyssává, byla povážlivým úvodem k nastávajícímu obřadu. Sezima s radostí by se byl vzdal i poznání slíbené hezké nevěsty, jen aby mohl odtud nepozorován vyváznouti.

Avšak jaká pomoc! Musí projíti tou trnitou ceremonií a sice co nejrychleji, má-li ještě — možno-li to již vůbec — zastihnouti Volavku. A kdož ví, znají-li dámy Pavlátovy byt tohoto pána. V noci zapomněl radostí nad tobolkou šťastně nalezenou úplně na adresu, kterou mu Pavlát chtěl již napsati.

Zdvihl se na loži; ale znovu zarazily jej hlasy z vedlejší světnice.

Paní Pavlátová vylévala prozatím hněv svůj na Justýně a nějaké nové osobě, patrně služce. Prohlásila, že nařídila již nejméně desetkrát, aby jistou skříň přenesly do hostinského pokoje. Skončila rozkazem, aby přenešení to ihned bylo provedeno. Věci se skříně že netřeba sundat — je lehká — jen aby ji nesly opatrně — tak!

Ozýval se šramot, kroky blížily se ke dveřím

hostinského pokoje... Už tedy opravdu nemají tušení o hostu, kterého jim Pavlát nadělil.

Příjemná situace!

Otokar uznal za dobré zůstati klidně v posteli, s peřinou po krk vytaženou, nehýbati ani brvou a očekávati s resignací, co se bude díti.

Paní Pavlátová, za níž viděti bylo ostrohrannou tvář a podivně stočené kadeře tety Brigity, otevřela obě křídla dveří, dívajíc se stále nazad, nesou-li služka s Justýnou dobře drahocennou skříň. Nesly ji vskutku opatrně; služka držela ji po jedné straně, kráčejíc obezřele pozpátku k otevřeným dveřím, Justýnka pak nesla druhou stranu, shlížejíc upjatým zrakem úzkostlivě na rozličné ozdobné nádobí, figurky a jiné trety, které stály na vrchní ploše skříně.

Otokar hleděl přímo do její tváře, obrácené k hostinskému pokoji. Nebyl sice v tu chvíli naladěn ku příjemnému studiu ženské krásy, ale přece ocenil mžikem milý půvab, spočívající v tom mírně podlouhlém, pěkně vykrojeném obličeji jemných tahů, s nádechem krásné červeni na lících a s něžnými, ohnivými rtíky, teď úzkostlivě sevřenými. Celku tomu přidával ještě zvláštní pikantní kouzlo bílý moučný prach, následek jejích styků s živností otcovou, který vdechnut byl na měkké, lehce skadeřené vlasy jako pudr na příčesce rokokových dam.

Povznesla krásné, jiskrné oči a v příštím okamžiku ozval se výkřik, provázený řinkotem a cinkotem, jenž vyvolal opět jiné tři výkřiky zděšení. Skříň vypadla nosičkám z rukou a sklenice, šálky,

figurky řítily se na podlahu, kde měnily se namnoze v kupy střepů.

Okamžik upíraly se všechny zraky ztrnule na tuto spoustu. Pak začaly se sypati z úst obou starších ženštin nejprudší důtky a výčitky na hlavy mladších; ale pojednou umlkly. Zraky jejich obrátily se směrem, kterým se upíraly oči nepohnuté Justýnky, a v hostinském pokoji zjevilo se jim otevřenými dveřmi netušené divadlo. Ze sněhobílých peřin vyzíral tam pracizí obličej, obklopený divoce rozcuchanými vousy a vlasy.

Chvilku působil na ně jako tvář Medusina. Pak vřítila se statná postava paní Pavlátové do hostinského pokoje a za ní stanul na prahu posupný zjev tety Brigity. Tváře obou jevily úžas, nevoli, zvědavost a hrozbu. Ale v příštím okamžiku napadlo jim snad, že jejich pohodlné ranní nedbalky nehodí se pro cizí mužské oči; neboť sotva že vykoktal Otokar cosi o pozvání páně Pavlátově, obrátily se obě bílé podoby na útěk a zmizely pojednou jako dvě strašidelné vidiny, při čemž zapadly za nimi dvéře s hlomozem, který naprosto odporoval zákonům zdvořilosti.

Host mohl konečně vyskočiti z postele a na rychlo učiniti svou toilettu. Také v sousední světnici ozývaly se zvuky, nasvědčující, že dámy upravují svůj zevnějšek ku přijetí nenadálého hosta; než k těmto přípravám družily se projevy, které mu neslibovaly příliš laskavého uvítání. Jako břitké, jedem napuštěné střely pronikaly z tlumeného hovoru za dveřmi jednotlivé hlasité zlomky jako: „Ještě ke všemu to!“ „noční můry“, „do pořádného domu“ a podobné do srdce bezděčného po-

sluchače. Přímo na jeho sluch vypočten byl také žalostný nářek paní Pavlátové nad rozbitou krásnou caraffinou, nad bezhlavým Napoleonem a jinými zkaženými rodinnými klenoty; při každém oznamovala jeho vzácnou krásu a drahocennost nebo jméno milovaného dárce, jehož památka činila předmět, nyní zničený, nenahraditelnou posvátnou relikvií.

Přes to vše a jakkoli pospíchal, neopomenul tentokrát Otokar pečlivě upraviti huňatý rámec svého obličeje a věnovati také oděvu svému bedlivější pozornost než jindy.

Konečně byl hotov a zaklepal na dvéře. Ač uslyšel toliko nepřívětivé zamručení, vstoupil odhodlaně do jámy lví.

Ve světnici poněkud chudobněji než hostinský pokoj, ale stejně čistě zařízené padl zrak jeho především na milý obrázek. U okna, pod klecí s kanárkem, seděla známá již krasavice s nějakou prací v ruce. Proud světla, vlévající se do pokoje houští hortensií, fialek a balsamín, prosycoval veselým jasem nakloněnou hlavinku s laciným pudrem na měkkých kadeřích, se stopou slzy pod okem, které nyní zvědavě a rozpačitě na vstupujícím utkvělo.

Kromě ní byly v pokoji ještě obě starší dámy, ustrojené již do svých obyčejných domácích obleků. Jako Jeremiáš na zříceninách Jerusalema stála tu paní Pavlátová za stolem, na němž byly skupeny smutné trosky pestré nádhery, zdobivší před chvílí osudnou skříni. Teta Brigita, s jakousi mantilou rezavé barvy, splývající jen do polovice hubených ramen, s nemotornými kostěnými brejlemi na špičatém nose, tyčila se v bojovné posici u kamen a

vítala vcházejícího hosta svým nejostřejším pohledem.

Také Justýna se zdvihla a odložila práci na okno.

Otokar se uklonil a vypravil ze sebe několika trhanými slovy, že vyhověl naléhavému pozvání pana Pavláta — kterak lituje, že způsobil nepříležitost a že se bezpochyby stal i bezděčným původcem tak veliké škody.

Jediná Justýna opětovala jeho poklonu a vzhledla k němu přívětivě nad ruměncem, jímž se zapálila až po samé oči. Teta vypjala se jen ještě výše a sňavši okuláry, pronikala hosta pohledem, který mu vyčítal mravní jeho nicotu a rozhodně odpíral absoluci. Paní Pavlátová pohodila hlavou spůsobem, který se podobal spíše všemu jinému nežli zdvořilé pokloně, a zamračená její tvář neosvětlila se ani špetkou přívětivosti. Zahučela cosi, čemu naprosto nebylo rozuměti.

Nastala trapná přestávka. Otokar cítil, že v tom hrobovém mlčení čtyři inkvisitorské oči zpytují jeho zevnějšek a bodají ho svým hněvem a snad i opovržením.

Pestrá kukačka dřevěná, sedící na starosvětských hodinách, smilovala se nad ním. Přerušila tísnivé ticho svým chraptivým ku-ku. Zakukala osmkrát a připomněla tím hostovi, že je nejvyšší čas, aby chvátal k panu Volavkovi.

Když své zpěvné sólo harašivým zvukem ukončila, otázal se Otokar po panu Pavlátovi a připojil, že ho volá osmá hodina za nutnou záležitostí.

„Pavlát není doma,“ drsně odvětila rozhněvaná panička, pohledla ostře na cizince a na chvilku

se zamyslila. Ještě jeden ostrý pohled — a pak doložila: „Pošlu pro něho. Prosím" — kypré rty propustily to „prosím" jaksi neochotně, — „posaďte se na chvilku."

„Ah, lituji —" bránil se Otokar — „měl jsem býti na vlas v osm hodin na jistém místě. Musím se opravdu již poroučet —"

Pavlátová pohledla naň ještě ostřeji. „Ó, jen se posaďte," řekla rozhodně. „Bude tu co nevidět. A pak by bylo pěkné — bez snídaní —"

Poslední slova zněla po všem předcházejícím spíše jako ironie a řeč paní Pavlátové neměla vůbec ani nejmenšího přídechu zdvořilosti.

Toto zdržování mělo patrně jiný účel a Sezima neminul se asi daleko pravdy, když si pravil, že za tím vězí černé podezření. Po včerejším dobrodružství byl nakloněn uvěřiti, že činí na lidi dojem uprchlého trestance. Ostatně, zde mělo podezření i dostatečný věcný základ. Byl těmto damám docela cizí a Pavlát jim o hostu ničeho neřekl — což aby byl pobudou, který se vloudil, použiv nepříčetnosti Pavlátovy, nebo jinak do bytu a třeba si již v kapse odnáší nějakou drahocennost na památku?

Což měl dělat? Posadil se a čekal jako na trní.

Pavlátová odešla ze světnice, teta vyšourala se za ní. Za chvilku vrátily se obě a teta usedla si do ošumělé kožené lenošky u kamen, odkud bodavé zraky neodvratně na hosta upírala, kdežto Pavlátová zašla do hostinského pokoje a dlouho tam cosi šukala. Vše to nasvědčovalo nedávné domněn-

ce Sezimově. Panička přehlíží své drahocennosti a Brigita jej zatím hlídá.

Skutečnou růží uprostřed tohoto trní byla mu Justýna. Již pohled na její krásu byl útěchou a milým osvěžením. Jako v živlu spřízněném vesele zářila mladistvá, čilá hlavinka v jemných paprscích jitřních; bylo by k ní patřilo ještě jaro, zde jen povzdálí naznačené spoře kvetoucím, trpasličím sadem v okně. Avšak i trochu zimy hodilo se k ní dobře; bělost, zářící venku s osněžených střech a nadechnutá v pomoučené její kadeře, kontrastem ještě zvyšovala půvab májově čerstvého obličeje se živým ruměncem na tvářích a s jiskřivým úsměvem v oku. Zvláště k bílému nádechu vlasů vracela se básnická obraznost Sezimova stále a stále; byl jí motivem nad jiné vděčným, z něhož předla pásmo půvabných představ. Zmizela světnice s ohněm v kamnech; miniaturní zahrádka v okně proměnila se v rozlehlý nádherný park s barokně přistřiženými stromy a keři, s ohromnými vásami a divně zkroucenými antickými sochami, ale plný čerstvé zeleni a rosných květů, svěžího ranního dechu a májové vůně; z toho vhodného rámce pak vyzírala ona dívka v okně s pudrovým jíním v kadeřích, leč zároveň v malebném květovaném oděvu krasavice z minulého století, který se tak výtečně hodí k jemnému, pikantnímu tomu obličeji... A rokoková pastýřka zírá k němu soucitně, ba možno říci vřele...

Přelud zmizel... Zůstala z něho jen ta hlavinka a jak se Otokarovi zdálo, i ten pohled. Justýna, sedící opět u okna se svou prací, byla obličejem napolo k němu obrácena a pohlížela k němu kradmo z pod mžikajících řas.

Konečně obrátila k němu zcela tvář, v uzardění pohledla na něho s přívětivým úsměvem a zeptala se: „Spalo se vám u nás dobře —?"

Pokládala za slušné přerušiti trapné ticho? Zželelo se jí opuštěného hosta?

„Ó výborně!" odpověděl Otokar s vřelým pohledem. „Měl jsem arci spánek jen krátce vyměřený —"

„Přišli jste hodně pozdě?" pravila Justýna s laškovným úsměvem.

Teta naproti tomu skřivila rty k posunku ošklivosti a drtila hosta přísně kárajícím pohledem.

„Skoro již ráno," usmál se Otokar. „Ale nemyslete proto, slečno, že náležím k nočním ptákům a že mám na svědomí nevyspání vašeho pana otce... Vše stalo se pouhou náhodou..."

Teta Brigita potřásla hlavou a usmála se trpce.

„Scházíte se asi častěji s mým otcem? Jste snad pan Živný?" tázala se dívka dále.

„Včera sešli jsme se poprvé. Jsem — jsem —" na štěstí vzpomněl si Otokar ještě včas na pseudonym, pod nímž se v noci Pavlátovi představil — „Bořita, Otokar Bořita — spisovatel." Žarděl se při té částečné lži.

Brigita stáhla pohrdlivě ústa a zakývala několikrát prudce hlavou, jakoby chtěla říci: Vždyť jsem si myslila, že něco takového!

Na Justýnu působil titul hostův opačně. Bylo patrno, že jím Otokar před ní velmi získal. Vztýčila živě hlavu a zvolala: „Ah, spisovatel! — Bořita — škoda! nečetla jsem od vás dosud ničeho. — Povězte mi, prosím, jak se vám líbí Sezima?"

Otokar sebou trhnul a pronesl zajíkavě: „Sezima? — Hm — hm —“

„Ano, Sezima. Z části je váš soujmenovec: Otokar Sezima. Hleďte, mně se líbí velice. Přečetla jsem jeho sbírku již několikrát. Některé jeho básně umím nazpamět. Je v nich jakási zvláštní, tajemně krásná hudba. Na příklad v jedné — má tuším nadpis: Jitro — zdá se vám, že sedíte kdesi na mezi, zlaté paprsky laškují se zlatými klasy, celý kraj tone ve zlatě a světle, na obzoru lehounké modravé stíny hor, a v čerstvém zlatém vzduchu zní cosi jako tichý, lahodný hlahol svátečních zvonů — ten hlahol proznívá celou básní, tu jako nejasně z daleka, tu zase blíže, zřetelněji, a když dočtete, zvoní vám ještě dlouho v duši...“

Tato prostá chvála nevinné dívky — při větší protřelosti nebyla by takto velebila před spisovatelem jiného spisovatele — uvedla Otokara v radostné vytržení. Naplnila ho větším blahem, než sáhodlouhý pochvalný referát v kterémkoli časopise. A jak zvláštního půvabu nabývala jeho báseň v těchto svěžích malinových rtech! Zdálo se mu, že nyní nalezl v oné básni něco, co v ní ani sám netušil, tajemné kouzlo, jež do ní vložil nevědomky, a které mu teprve jemně vnímavá tato dívka přivedla na vědomí.

Justýna jevila se mu teď nevýslovně krásnou s tím purpurem zanícení na tváři, s tím vlhkým leskem vzrušeného citu v očích.

Jak rád by byl nyní strhl závoj svého pseudonymu!

Zapomněl v tu chvíli na ztracený rukopis, na Volavku, na nevlídné hostitelky — na všechno...

Zavrznutí dveří uvrhlo jej opět do drsné skutečnosti. Paní Pavlátová vracela se upokojena ze své obhlídky v hostinském pokoji.

Teta Brigita, která jazyku svému nepřirozeně dlouhý klid uložila, oslovila ji s posměšně slavnostním důrazem: „Pan Bořita — spisovatel."

Máchla při tom směrem k Otokarovi kostnatou rukou, zdola nahoru, a vyjádřila pohledem i hlasem dosti zřetelně ironický úštěpek.

Paní Pavlátová tentokrát — snad poněkud usmířena výsledkem své revise — poctila hosta skutečnou lehkou poklonou. Bohužel poslala zároveň Justýnu do kuchyně. Z pokoje zmizel veselý sluneční paprsek; zůstaly tu nevlídné chmury.

Domácí paní usedla za stůl a s těžkými vzdechy probírala se ve zříceninách ozdobného nádobí. Vybrala trup a hlavu porcelánového Napoleonka a pohrávajíc s těmito smutnými troskami, mluvila jako k sobě: „Mému ty noční toulky nesvědčí. Takový starý člověk měl by zůstati večer v rodině a pořádně se vyspat. Kazí si zdraví, utrácí peníze a škodí své dobré pověsti — —"

Při tom tiskla prudce hlavičku s dvourohým kloboukem k tělu v historické uniformě, jakoby chtěla tím úsilím sloučiti rozdvojené části.

Ač na hosta nepohlížela, cítil Otokar dobře dvojitý hrot její řeči a významné hry s rozbitou figurkou.

Na chvilku zasvítil sluneční paprsek znovu mezi chmury. Justýna přinesla kávu s domácím pečivem a postavila snídaní před hosta s přívětivým, laskavě pobízejícím úsměvem. Ale hned na to vyzvala ji matka, aby se odebrala dolů do krámu.

*

Pavlátová pobízela jej sice, aby sáhl hodně hluboko do schránky cukru, avšak sama kapala mu do kávy pelyněk svých dalších úvah o zpustlém choti, v čemž jí teta Brigita vydatně pomáhala.

Na štěstí ozvaly se brzy na chodbě hřmotné, hápavé kroky a ve dveřích objevila se obšírná postava Pavlátova.

Moukař vstoupil všecek posněžen svým životním živlem a udeřil se hned na prahu pěstí do čela.

„Jsem to člověk!“ zvolal. „Zapomněl jsem jako na smrť, že mám v domě hosta. Teprve když jsem spatřil služku, jak pro mne přichází, projelo mi pojednou mozkem: Ty's to pěkně vyvedl! Moje hlava, moje hlava!“

„Těžko míti v hlavě rozumnou myšlenku — po takovém hýření až do božího rána. Je to věru hanba!“ ulevila si paní Pavlátová.

Manžel obrátil se k ní s vážnou tváří a kývnul hluboko hlavou.

„Vždyť z takového života lidé skutečně přicházejí o rozum. Znala jsem sama člověka, který se tím připravil do blázince,“ ozvala se od kamen teta Brigita.

Pavlát otočil se zase k ní a se stejnou vážností učinil před ní ještě hlubší poklonu.

„Zase začínáš se svými fraškami?“ vybuchla paní Pavlátová, rozlícena jeho němým kýváním. „Měl bysi se stydět. Hleď, co pochází z takových nepořádků!“ A vztáhla prst před sebe na stůl.

„I podívejme se!“ žasl komicky moukař. „To je střípků! Štěstí, že se rozbilo jen těch několik skleniček a panáčků!“

A nežli mohla manželka nešetrnou poznámku novým výbuchem hněvu potrestati, obrátil se spěšně k Sezimovi, potřásl mu rukou a pravil hřmotně: „Dobré jitro! — Jak jste se vyspal? — Spolehlivý budíček jsem také, není-li pravda?“

„Odpustíte —“ řekl Otokar vstávaje. „Mám již nejvyšší čas, chci-li zastihnouti pana Volavku.“

„Ah, pana Volavku! I na to jsem zapomněl. Ovšem, ovšem, nejvyšší čas. Počkejte, dovedu vás k němu. Snad ho přec ještě polapíme. Ale nesmíme již ztratit ani minutu. Pojďte!“

Otokar se dovtípil, že je pružinou moukařovy ochoty také touha, aby co nejdříve vyváznul z bouřlivého dnes domácího vzduchu. Byl hned hotov k odchodu.

Pavlát dopřál mu sotva času, aby se damám mlčky uklonil; vystrčil jej téměř ze dveří. Sám pak zvolal s prahu do pokoje: „S bohem, drahoušku!“ poslal špičkami prstů ke kamnům políbení a zavřev rychle za sebou, táhl hosta ke schodům.

„V takové dni je pro nás ubohé manžely nejlepší — čerstvý vzduch,“ pravil k Sezimovi.

Na ulici minuli moukařův sklad, z něhož poslala jim přívětivý pozdrav Justýna, zářící tam uprostřed pytlů a moučných spoust jako první jarní kvítek z posledních sněhových závějí.

Cestou sdělil moukař soudruhovi, že zná pana Volavku jen z daleka.

Brzo došli k domu, v němž bydlel únosce rukopisu.

V průjezdě stál domovník s mrzutou tváří mezi dveřmi svého brlohu.

„Nevíte, je-li pan Volavka doma?“ otázal se ho moukař.

Domovník zakabonil se ještě více, chvilku mlčel, pak pokrčil prudce rameny a prohodil s trpkým úsměchem: „Pan Volavka není nikdy doma.“

Pythický tento výrok tazatele arci neuspokojil.

„Neodešel ještě z domu? Musíme s ním mluvit,“ pravil naléhavě.

Domovník chopil se jakéhos kabátu a rákosky a vyraziv krátce: „Nevím! Podívejte se nahoru!“ vybouřil ze záhybů kabátu oblak prachu.

„V druhém poschodí?“ otázal se ještě moukař nevlídníka.

„V třetím, na pavláčce — jediné dvéře v pravo!“ zaznělo z oblaku prachu a rákoska začala prováděti po kabátě vzteklý rej.

Vystoupili — moukař dosti namahavě — do třetího poschodí.

Pavláčka — dvéře v pravo — mýlka nebyla možna. Na levo čtli ke všemu u dveří nějaké jiné jméno.

Na první pohled se zdálo, že je pan Volavka dokonalý pedant. Nad prostým přístrojem k čištění bot přilepena byla cedulka s nápisem: „Žádá se, aby každý svoji obuv pečlivě očistil“. Naproti tomu svědčilo rezavé zvonítko o nepořádnosti; drát byl stržen a jako ironie vypadala cedulka, přilepená na osiřelé rukojeti, s čerstvě napsanými slovy: „Račte jen lehce zatáhnouti“.

Na dveřích nebylo jména. Za to byla tam na oškubaném a zašpiněném kousku papíru čitelná slova: „Přijímám návštěvy jen od 12—2 hod. s poledne“.

„Tu to máme!“ zvolal moukař; ale hned doložil: „Nevídáno — zaklepeme přece; však není tak velmožný pán.“

Zaklepali. Sezima tvrdil určitě, že zaslechl uvnitř kroky. Zaklepali znovu; avšak čekali marně na ohlas.

Sáhli na kliku. Bylo zamčeno.

Opakovali klepání. Neboť i Pavlátovi se nyní zdálo, že slyší v bytu nějaký šramot.

Ku konci zabušil moukař mohutnou pěstí na dvéře a když i potom bez výsledku čekali, vyzval soudruha: „Nic naplat! Pojďme! Buď není skutečně doma anebo se k němu dostane jen zámečník.“

Nerad vydal se Otokar na zpáteční pochod. Slyšel zcela zřetelně ony kroky v bytě — již byl jist, že rukopis dostane — a teď odchází s nepořízenou. A ke všemu si pravil, že byl někdo přece uvnitř — ale proč by se pan Volavka tak ukrýval, že by jej nevyburcovala ani hromová pěsť Pavlátova?!

Když sešli do průjezdu, vystrčil domovník hlavu ze svého brlohu a otázal se jich s potměšilým úsměvem: „Nu, dostali se tam pánové?“

„K ďasu dostali!“ lál moukař. „Buď není doma — nebo je hluchý — nebo je skutečně tak veliký pán, že přijímá návštěvy jen od 12. do 2. hodiny, jak to má napsáno na dveřích.“

Domovník zasmál se nyní hlasitě a od srdce.

„Arci, od dvanácti do dvou — v ty hodiny totiž nebývá nikdy doma!“

„Jak že?“ zvolal moukař udiven. „A proč má lidi za blázny?“

„Pánové bezpochyby neznají pana Volavku?"

„Znají — neznají. Znám jej z hostince, z ulice. Vypadá přec jako rozšafný člověk, který si netropí z lidí neslušné žerty."

„Vypadá — vypadá..." Domovník se zarazil a zamračeně pohlížel stranou; než po chvilce zamáchl rukou a pravil tišším hlasem: „E, co! Jaké pak ohledy! Ať si konečně vyvádí jiným co chce... ale v domě... člověku, který jej obsluhuje a který se protlouká s nouzí živobytím... člověku, který má ženu a děti! Zadarmo běhat každý den po půlnoci do studeného průjezdu — zadarmo boty cídit, šaty prášit, posluhovat — snídaní vařit — a ještě vlastní, trpce vydělané peníze ztratit... Že prý po prvním! A zase po prvním! Za čtrnáct dní, za týden, zítra... a pořád nic. Již toho mám po krk!"

„Pan Volavka je vám něco dlužen?" otázal se Pavlát, jenž začínal chápati všecko.

„Komu pak by nebyl —?" vyrazil domovník s hořkou ironií; ale rozmyslel se, že snad zašel před cizími příliš daleko, a ptal se klidně: „Máte snad u něho také nějakou — nějakou pohledávku?"

„Pohledávku?" opáčil moukař se smíchem. „Pohledávku zrovna ne; ale hledáme něco —" A s pomocí Sezimovou vysvětlil mu účel jejich návštěvy.

„Papíry —? v kapse —?" opakoval domovník. „Ah, k vůli těm nemuseli jste nahoru."

Před tím byl zavřel dvéře svého brlohu a rozmlouval s pány v průjezdě. Nyní vešel do své komůrky a vrátil se s kabátem, do něhož nedávno tak nelítostně rákoskou bušil.

„Nebyl ráno ještě dobře při smyslech — nechal všechno v kapsách —, i tobolku, ovšem prázd-

nou — a já jsem si toho všiml teprve dole," vysvětloval a sáhl do kapsy kabátu. „Papíry jsem našel jen zde — snad jsou to tyhle?"

„Ah, ano!" zvolal Sezima a vztáhl po nich spěšně ruku.

Byly to archy stejného papíru jako jeho rukopis a právě tak složené. Ale sotva do nich zběžně nahledl, pravil v nemilém sklamání: „Ne — to nejsou mé papíry."

Moukař vzal mu je z ruky a hledě do nich, četl polohlasitě: „Slavný c. k. — exekuční zájem — pro pohledávku... Ah, to je arci divná báseň!"

„Tedy exekuce — nu vidíte, pánové, sami," horlil domovník, přijímaje nazpět papíry. „U něho nenajdete nic jiného. A lituju každého, kdo proti němu soudně zakročí. Má jen zbytečné útraty. A ještě si z věřitelů blázny dělá, jak jste viděli nahoře."

„Ale jsou-li to opravdu ty papíry, které včera na ulici zdvihl!" ozval se Sezima nesměle.

„Jiných domů nepřinesl," tvrdil domovník. „Vždyť vám pravím, že nechal v šatech i tobolku. A kromě těchto listin není zde žádného papíru. Papíry, které zvedl, byly patrně tyto listiny, jež mu asi z kapsy vypadly — nechtěl přece nechati svou hanbu na ulici."

S nepořízenou odcházel Otokar z domu. Jeho dobrodružná plavba za rukopisem skončila tedy ztroskotáním všech nadějí.

Napolo jen slyšel útěchy moukařovy a jeho mravokárné úvahy o panu Volavkovi, který by přece jakožto ředitel neměl tropiti takové skandály. „Ředitel — ovšem, ale bůh ví čeho," doložil pro

sebe. „Za našich časů znamená takový titul pramálo."

Po několika krocích se rozloučili. Pavlát zval srdečně nového přítele, aby jej brzy opět navštívil. V duchu Sezimově zamihla se svůdně hezká hlavička s moučným pudrem v kadeřích; ale hned za ní vyvstaly jako dvé posupných mraků obličeje paní Pavlátové a tety Brigity. Poděkoval za laskavé pozvání, ale v duchu si řekl, že nezabloudí as nikdy více do zámku víly, kterou střeží takoví dva draci a před níž hned na první vystoupení dobyl tak málo rytířské slávy.

Když přišel domů, oznámila mu služka, že tam byl již třikráte nějaký pán, v němž Otokar ihned tušil nešťastného redaktora. Tvářil prý se velmi mrzutě a naposled řekl, že přijde za půl hodiny ještě jednou. Bude tu tedy za chvilku.

Sezima přijal tuto zprávu s malou radostí.

Gabriela byla mimo nadání již nejen ustrojena, ale i svěží tváře a nálady, jakoby byla výborně spala celou noc. Jen lehký stín kolem snivě zamlžených očí byl půvabnou stopou nočního plesu.

Nepořádného bratra přivítala jen položertovným: „Aj, vida, zůstane-li pán jednou bez dohledu! Zdá se, že konáš ke své „Noci" důkladné studie. Víš-li pak, že je skoro devět hodin?"

„Otec ještě spí?" otázal se Otokar.

„Šťastnou náhodou ještě spí. A poprosíš-li mne slušně, zůstanou před ním tvé noční studie zatajeny, čímž tě uchráním dlouhé přednášky o škodlivosti nočního hýření."

Otokar zabručel cosi a odešel do svého pokoje. Avšak zima zahnala jej brzy do salonu. Tam

praskal již v kamnech veselý oheň a rozléval nevelkou prostorou příjemné teplo. Gabriela seděla na pohovce a četla Pavla Kocka.

Salon byl dosti pěkně zařízen, ale tu a tam jevil se leckterý malý nepořádek a také prachu dopřáno bylo dosti bezpečných zátiší, kam asi po dlouhou dobu nevnikl nepřátelský smeták. Na stole, jejž pokrývala krásná těžká látka s některými bledými skvrnami, leželo několik skvostně vázaných knih, vybraná ukázka z nejlepších domácích spisovatelů a cizích klassiků.

Gabriela, dočetši právě kapitolu, vzhlédla přes knihu na bratra a prohodila: „Ještě za tmy vybouřil mne tvůj redaktor. Trhl zvoncem jako na poplach. Nemá věru pojmu o slušnosti. A Mařeně, která mu otevřela, nechtěl živou mocí uvěřiti, že jsi nepřišel domů. Pak zde byl ještě dvakrát a počínal si jako divoch. Mne si hrubě ani nevšiml, když jsem při jeho třetím vpádu vyšla za služkou do předsíně. Máš to pěkného —“

Hřmotný hlahol zvonce přerušil její řeč.

„Dozajista zase on!“ zvolala Gabriela. „A jistě že vrazí zrovna do salonu.“

Skutečně ozvalo se hned na to prudké ťuknutí na dvéře a redaktor vešel kvapně, všecek rozčilen. Hodil jen ledabylo hlavou ke Gabriele, která vyšustila kolem něho s nepatrným němým úklonkem do předsíně.

Tvář redaktorova byla němou, hroznou otázkou.

Otokar sklopil před ní oči s obličejem bídného hříšníka a krče rameny, pravil nejistým hlasem: „Nic! Nic!!“

Pak vzhlédl skroušeně a bázlivě, aby přijal svůj ortel s tváře ubohého redaktora. V té jevila se nejráznějšími črtami divoká zoufalost a ústa otvírala se právě k bouřlivému proudu krutých výčitek, když v tom venku zavzněl podruhé zvonec a za chvilku ozval se hlas Gabrielin: „Ah, pan Vysocký! Jaká návštěva!"

„Odpusťte, slečno, že přicházím v tak časnou hodinu," omlouval se příchozí. „Nutkala mne k tomu jistá, snad důležitá záležitost — s vaším panem bratrem —"

„Ah, prosím, jen vstupte sem," zvala Gabriela přívětivě. „Bratr má sice nějakou návštěvu, ale myslím —"

A již otevřela dvéře, jimiž vstoupil nový host do salónu.

„Pan Vysocký — chce s tebou mluvit," představila jej dívka bratrovi a zmizela opět z pokoje.

Otokar pozdravil poněkud udiven hosta, kterého posud neznal.

„Tento pán odpustí," omlouval se Vysocký před redaktorem, jenž potřásl jen hlavou, pohlížeje na něho jako nepřítomen duchem a cupaje si v rozčilení zcuchané vousy. „Má záležitost bude odbyta několika slovy. Přicházím jako poctivý nálezce, který přináší panu Sezimovi ztracenou, zajisté drahocennou věc. Vždyť jsou to jeho vlastní verše."

Při tom vytáhl z kapsy svrchníku zmačkané papíry a podával je Sezimovi.

Avšak redaktor, jehož obličej při slově „nálezce" mžikem zaměnil zoufalý výraz bleskem nové naděje, přiskočiv, zmocnil se jich sám, rozbalil je

nedočkavě a pohlednuv do nich, vykřikl radostně: „Vyhráno! Nešťastný zpěv je nalezen!"

Otokar přistoupil k redaktorovi a vztáhl po papírech ruku, jako by nechtěl uvěřiti radostné zprávě, dokud se nepřesvědčí vlastním zrakem. Ale redaktor dal mu jen nahlednouti do rukopisu, nepouštěje papíry z rukou pevně sevřených, jakoby se bál, aby mu potměšilý nějaký zloboh znovu neurval drahocenný klénot.

Vysocký vysvětloval zatím Sezimovi: „Svezl jsem se z Třemšínského plesu s vaším panem otcem a se slečnou. U domu jsem vystoupil a šel dále pěšky. Cestou zpozoroval jsem ve sněhu nějaké papíry. Zdvihl jsem je a pohlednuv při jasném svitu měsíce na titul, napsaný v čele prvního archu, poznal jsem, že držím v rukou část vaší básně. Později při světle prohledl jsem rukopis zevrubněji a shledal, že nalezené papíry obsahují třetí, dosud neotištěný zpěv básně, kterou uveřejňujete ve „Věnci". Napadlo mi, že jste asi rukopis ztratil cestou do redakce a že by vám ztrátou jeho mohly vzejíti nemilé rozpaky, poněvadž příští číslo „Věnce" vyjde zítra —"

„Ah, nevíte ani," vpadl mu redaktor do řeči, „jakou službu jste prokázal nám oběma. Já jsem totiž ubohým redaktorem „Věnce". Zde vidíte malou ukázku mých redaktorských trampot. Kdybyste nebyl šťastnou náhodou rukopis tento nalezl, byl by se zítra na mou hlavu svezl hněv sklamaného čtenářstva, hledajícího marně pokračování Noci."

„A já sám byl bych náležel k těmto nespokojencům," pravil s úsměvem Vysocký. „Šťastná ona náhoda dopřála mi však, že jsem netoliko mohl pře-

čísti třetí zpěv o den dříve a v rukopise, nýbrž i osobně poznati autora, jehož spisy mi připravily nejednu příjemnou chvíli.“

Otokar, zapýřiv se trochu, odmítl nesrozumitelným nějakým slovem a skromným posunkem lichotivou poznámku.

„Odpusťte, pánové,“ ozval se znovu redaktor, strkaje rukopis do kapsy. „Musím pospíšiti do tiskárny, kde čeká již sazeč jako lev řvoucí hladem. Ještě jednou srdečné díky, pane! S bohem, Sezimo! Zapřísahám tě: dej se ještě dnes do čtvrtého zpěvu! Měj stále na paměti osudy třetího!“

Radostně vzrušený redaktor vyrazil ze salonu tak prudce, že se jen náhodou vyhnul srážce s Gabrielou, jež právě vstupovala.

Zavřela za ním s nepříznivým pohledem a přistoupila s laskavou tváří k Vysockému.

„Promiňte, že vás na chvilku vyrušuji.“

„Ó, naše záležitost jest již vyřízena,“ pravil Vysocký.

„A ještě jsem vám ani nepoděkoval,“ omlouval se Otokar. „Prokázal jste mi skutečně velikou službu.“

A podal mu přátelsky ruku, kterou Vysocký upřímně stiskl.

Zatím byla Gabriela spěšně přistoupila k pohovce, zdvihla odloženého tam Kocka a zastrčila jej rychle do zásuvky blízkého stolku. Nyní obrátila se k Vysockému.

„Prosím, sedněte si přece,“ zvala jej přívětivě, ukazujíc na pohovku, a když usedl, obrátila se na bratra: „Pan Vysocký ti prokázal nějakou službu?“

„Zcela nepatrná věc," pravil Vysocký. „Našel jsem náhodou rukopis —"

„Rukopis, na němž mi velmi mnoho záleželo," doplňoval horlivě Otokar, „rukopis básně, který jsem ztratil včera večer cestou k redaktorovi a jehož marným hledáním jsem ztrávil celou dnešní noc. Tato honba za falešnou stopou byla strakatým pásmem dobrodružství, kterými bych tě mohl výtečně pobaviti, kdybych se nebál, že si utržím posměch."

„Opravdu?" divila se Gabriela. „A jak jste jej našel?" obrátila se k Vysockému.

„Sestoupiv zde u domu se saní, kráčel jsem zvolna k městu. V tom upoutaly nějaké papíry na zemi mou pozornost — zvednu je a pohled na první stránku mne poučuje, že to část básně vašeho pana bratra, jejíž začátek jsem četl ve „Věnci" —"

„A našel jste ji daleko od domu?"

„Nedaleko. Pouze několik kroků."

„A proč jste nás nezavolal? Stáli jsme ještě hodnou chvíli před domem. Otec shledával zpropitné pro kočího a pak jsme museli hezky dlouho zvonit na domovníka."

Vysocký zarděl se do krvava. Byl patrně ve velikých rozpacích.

„Bylo to za rohem," pravil po chvilce nejistým, zajíkavým hlasem. „Myslil jsem, že jste již zašli do domu —"

„Za rohem? Ale vždyť jste nám řekl, že půjdete přímo, alejí... A mně se zdálo, než jsme vešli do domu, že jsem vás po chvilce skutečně zahledla ještě v aleji... Patrně jsem se tedy mýlila... Vaše domnělá postava byla již hezky daleko..."

Při tomto dodatku pohledla však bystře a pátravě do jeho rozpačité tváře.

„Šel jsem skutečně — nějaký kus alejí — ale pak jsem se obrátil a zamířil nazpět k postranní ulici, odbočující u vašeho domu, abych si tudy nadešel —“

„Do Rybářské ulice?“ vmísil se do rozmluvy Otokar. „Ovšem že. Jinak byste byl rukopis nenašel. Tou ulicí jsem šel do schůze k redaktorovi. — Ale musím vám ještě zvlášť poděkovati, že jste k vůli mně zkrátil svůj ranní spánek. Byl byste snad probděnou noc nahradil dopolednem —“

„O nikoli. Spánku jsem se vzdal již napřed. Bydlím až na Hradčanech a do svého bytu nemohl jsem se před jitrem dostati.“

Maje takto šťastně za sebou tajemné úskalí, které mu způsobilo před tím tolik rozpaků a které obeplul nedosti šťastně, vyprávěl Vysocký již klidnějším a pevnějším hlasem, kterak ztrávil ostatek noci procházkou po městě, pak čtením rukopisu a novin v jedné větší kavárně, která bývá otevřena až do rána.

Za té řeči pohlížel však úkradkem po Gabriele, sedící stranou na ozdobném vycpaném křesle, potaženém červeným, trochu vybledlým sametem. Dívka klonila hlavu v zamyšlení. Nebyly to zřejmě myšlenky nepříjemné. Lehký, sotva patrný úsměv obechvěl její rty; vznesla k němu znovu pátravě oči a sklopila je hned zase s jemným uzarděním. Vysockému vstoupila opět krev do tváří. Avšak nepocítil již dřívější trapné rozpaky, nýbrž tíseň jiného druhu, při níž se zachvělo srdce jeho divným blahem. Přemýšlela snad Gabriela o záhadných

okolnostech nálezu, které tak chatrně vysvětlil, a domyslila se pravého rozřešení? Uhodla, že blouznivý ctitel jen k vůli ní vrátil se z aleje, ovšem když z dálky vyčíhal, že zašla s otcem již do domu, že k vůli ní dlouho obcházel v třeskuté zimě kolem domu toho a že zabočil do postranní ulice jen k vůli jistému oknu, jehož ozářený čtverec, arci se spuštěnými záclonami, viděti bylo odtud přes ohradu spustlého parku, pletivem ojíněných a posněžených větví —?

Ach, nikoli! Jakž by pomyslila na takovou zpozdilost!

V tom ozval se z venčí nějaký hučící a naříkající hlas, v předsíni zašustěly kroky a zaznělo rázné: „Gabrielo!“

„Ach, tatínek se již probudil,“ řekla dívka a povstala.

Ale v tom již otevřely se dvéře a starý pan Sezima zavolal do salonu ještě rázněji: „Gabrielo!“ Objevil se na prahu v nemotorných bačkorách, bez kabátu, bez vesty, s vykasanými rukávy košile a se spoustou mýdlové pěny na rukou, jež byly tápavě zdviženy, a v širokém obličeji s nafouklými tvářemi, divně skřivenými rty a přimhouřenýma očima, což ve spolku s výrazem hněvu a žalosti činilo dosti komický dojem, který se ještě zvýšil náhlým přechodem k posunkům překvapení, omluvy a mrzutě zdvořilého pozdravu, když spatřil z nenadání hosta. Hned na to zmizela komická tvář jako chvilkový přelud opět za dveřmi, které se rychle zavřely, a v předsíni bylo znovu slyšeti hápavé kroky a slabé jen broukání vzdalující se bouře.

„Hledá se bezpochyby nějaký ručník," vysvětlovala dívka s úsměvem. „Odpusťte na okamžik!"

A odešla z pokoje.

Zatím co mladý Sezima snažil se pobaviti hosta zběžným náčrtkem své noční Odyssey, vypouštěje arci všechny ponižující neb jinak závadné okolnosti, pohlížel Vysocký snivě na opuštěné křeslo, na jehož vyřezávaném opěradle, odchodem dívky rozhoupán, dosud lehce se zachvíval ozdobný, bohatý střapec jako třáseň jehněd, jichž dotklo se na odletu roucho lesní víly. Pak rozhlížel se v opojení salonem. Neviděl žádný z oněch malých nepořádků a prachových asylů; všechno skvělo se jen krásou a dýchalo poetickým kouzlem. Vždyť bylo vše posvěceno denním pobytem sladké bytosti, pozlaceno dotknutím jejích čarovných prstů. Ssál s rozkoší do duše všechny ty předměty až po nejmenší hliněnou figurku na skříni. Praskot ohně v kamnech vypravoval mu divokrásnou pohádku.

Gabriela se vrátila. „Všechno zase v pořádku," oznamovala žertovně.

Vysocký vstal. „Promiňte, že jsem tak dlouho zdržoval —"

„Ach, již chcete odejít?" bránila dívka. „Toužíte přece již po zdřímnutí, není-li pravda? A domů máte ještě takový kus cesty."

„Ó, nemám vskutku ani pomyšlení na spánek!"

„Opravdu? Ale přece hlavu plnou růžových snů, které vám budou oslazovati celý dnešní den a snad řadu následujících — přiznejte se! Bude vás obletovati něžná vidina havraních kadeří... Ó, nemyslete, že jsem vás nepozorovala v reji plesovém, ačkoliv jste se držel ode mne co nejdále!"

Pohrozila mu žertovně prstem.

Vysocký odpověděl pohledem, jímž netoliko vyvracel její domněnku, ale zároveň jí vyprávěl mnohem více. Lehce uzardělá sklopila na chvilku oči.

„Posaďte se alespoň ještě na okamžik," prosila pak a odkvapila znovu z pokoje.

Vrátila se s ozdobně vázanou knihou.

„Ah, vždyť jsem si myslil, že neušetříš pana Vysockého svým hrozným památníkem!" přivítal ji bratr.

„Hrozný jen proto, poněvadž jsem i na tobě, lenochu, s nouzí vynutila několik řádků. Škoda, že se nazýváš básníkem. Pan Vysocký není tak blaseovaný a neúčinlivý jako ty."

„Ale nejsem bohužel poeta," namítal Vysocký. „Nesvedu ani jednoho poctivého veršíku."

„Jsem naopak přesvědčena, že píšete krásné verše — krásnější nežli můj bratr. Ostatně... nechcete-li... můžete napsati něco prósou."

„I tím pokazím vám zbytečně jeden z těchto krásných listů," pravil Vysocký pohlížeje do památníku, jejž z rukou majitelky přijal a otevřel na místě, kde blýskal se doktor Blanda nějakou duchaplnou francouzskou sentencí.

„Nebo něco nakreslete — Zkrátka učiňte cokoli — jen budu-li míti také jeden lístek od vás."

„Není již pomoci," mínil Otokar. „Musíte se také zapsati ďáblu. — Ale snad nechceš, aby se pan Vysocký pachtil s tím missálem až na Hradčany!"

„S missálem! Toť přece památník velmi skromný. Ostatně — pravda —"

„Ne, ne! V tom není nejmenší obtíže; ani ho neucítím," řekl spěšně Vysocký a vpravil památník, dosti objemný, namahavě do kapsy.

„A přinesete jej sám, hodně brzy," těšila se Gabriela. „Alespoň máme pojištěnu opětnou vaši návštěvu."

„Ano, budete vždy vítán," dodal Otokar, pohlížeje mu srdečně do očí. V duši jeho, vhodně naladěné vrácením drahocenného rukopisu, ujala se skutečně přátelská sympatie k nálezci; zalíbil se mu svými způsoby i celou osobou, v níž Otokar shledával jakousi příbuznost se svou vlastní bytostí.

„A s památníkem se příliš nepárejte," radil mu ještě. „Bylo by škoda času. Můžete opsati čtyři řádky z první knihy veršů, která vám přijde pod ruku."

„Mlč! Pan Vysocký nepotřebuje cizích křídel. A teď si zrovna přeju, abyste mi napsal přece jen verše, vlastní verše... Dokažte tomu hrdopýškovi, že není básníkem pouze ten, kdo posílá svou poesii v tlustých knihách do světa a visí ve skříních knihkupců."

„Já jsem nejméně povolán, abych se pokusil o takový důkaz. Ale poněvadž z této vzácné společnosti zde" — Vysocký ukázal při tom s povzdechem na skvostně vázané básníky po stole, jimž záviděl v duchu, že asi často spočívají v jejích krásných rukou a že spanilou duši její na svých křídlech vznášejí do jasnějších oblastí — „poněvadž z vašich slov poznávám, že milujete nejvíce verše, učiním také několik kroků na Parnas, ačkoliv napřed vím, že brknu při každém nehorázně. Alespoň vás pobaví směšné kaprioly nemotorného lezce."

Vstal a měl se k odchodu.

Než tu zadržel jej zase starý pan Sezima, který vstoupil úplně již ustrojen do salonu. Jeho tvář vybrala se z mydlinek čistá a zářící jako Venuše ze své pěny, není-li to příliš smělé porovnání.

„Buďte vítán!" pozdravoval starý pán hosta, podávaje mu přátelsky ruku: „Již zase na nohou? Ovšem, ve vašich letech nebýval jsem jiný — ráno z jednoho bálu rovnou na pole a večer hajdy na druhý! Kde jsou ty časy?! Nyní pokládám za trest nebes, že mi pro hříchy mé mladosti pověsila na krk takové tancechtivé rejdidlo!"

Ostatní provázeli poslední, nedosti salonní slova povinným úsměvem.

„Krásné potěšení pro našince," pokračoval pan Sezima, „proseděti celou noc a dívati se, jak vy mladí třeštilové hopkujete v kole nebo pokukujete za růžové vějíře — mně je stokrát milejší vějíř z karet, ovšem slušný, takhle škýz u palce a pak hezky řadou —"

„— až k pagátlu," doplnil Vysocký žert.

„Aj, vy znáte taroky?" otázal se starý pán živě.

„Jen povrchně. Jsem slabý hráč."

„Ó, známe takovou skromnost! Vida, vida! Domníval jsem se, že řád tarokářů již vymřel. Mezi známými neshledal jsem ani jediného. Abych se mohl alespoň jednou za čas na ty zamilované obrázky podívat, musil jsem si v potu tváři vycepovati spoluhráče doma — a ještě se mi hrubě nezvedli: Otokar počítá místo taroků slabiky a Gabriela dělá veliké milosti, nežli vůbec přisedne."

„Snad by pan Vysocký nezamítl časem partii?" mínil mladý Sezima.

„Anebo bychom si zahráli ve čtyřech," navrhla Gabriela. „Pravil jsi, že by mne hra ve čtyřech více bavila — a dle tvého popisu zdá se to hledání neznámých spojenců vskutku zajímavější. Ráda bych kvarteto doplnila."

„Hm — hm —" váhal otec. „Pravda! Pan Vysocký mohl by někdy přispěti — není-li mu líto času na takovou všední, duchaprázdnou zábavu," dodal s lehkým přídechem ironie.

„Pokládal bych si za čest — kdybych — Obávám se jen, že souhru spíše pokazím. Jsem opravdu slabý hráč."

„Ujednáno," přetrhla Gabriela omluvy Vysockého. „Můžeme snad učiniti začátek příští neděli, odpoledne. Pan Vysocký přinese mi zároveň nazpět památník se svými verši. Doufám, že lhůta dostačí?"

„V neděli — odpoledne —" rozmýšlel se pan Sezima. „Počkejme! Nu — třeba. Je-li totiž panu Vysockému libo —?"

Host se uklonil.

„Tedy v neděli!" tleskla Gabriela v ruce. „Těším se již upřímně na vychválenou hru ve čtyřech, na tajemné volání krále." — —

Vysocký kráčel k domovu v radostném vzrušení. Poesie i prosa spojily se, aby mu otevřely hrad zakleté princezny, k jehož oknům posud jen z dálky v beznadějné touze pohlížel. Ztracená báseň — taroky — jak podivné, nerovné to spřežení, jež poskytla mu náhoda ku vjezdu do kouzelného sídla štěstí.

III. In excelsis.

Vzhůru! vzhůru! proznívá stále dějinami lidstva. Vzhůru! touží duch jednotlivce. Vzhůru k moci, slávě, bohatství, vznešenosti, k vrcholům poznání, krásy a dobra, k ideálům! Jak burácí do výše dychtivý tlum, jaké hemžení nesčíslných křídel, jaký vichr usilovných rozmachů, jaké překotné závodění — a co Ikarů leží dole na zemi, roztříštěných, rozedraných, pochroumaných, hrozících bezmocnou pěstí do zrádného modra, vzhlédajících zoufale k nedostižné výsosti, sledujících s trpkou resignací nebo s krutou závistí vzlet šťastnějších soudruhů, kteří sloní své perutě v zářivém étheru a snad příštím okamžikem také rozdrceni dopadnou k jejich nohám!

Vzhůru! V pošmourné budovnici středověké stojí vážný mistr nad blanou pergamenu, počrtanou pletivem střízlivých čar. Zrak jeho vznáší se od nárysu, zalétá úzkým okénkem na spoustu tesaných kamenů venku, jasní se a jiskří se tajemným zápalem: v duchu vyrůstají před ním hrdé kamenné kmeny, vysílají lepé kamenné větve, kmeny pnou se výše a výše, větve spojují a proplétají se hustěji a nádherněji, báječné stromy vyhánějí štíhlé výstřelky, otvírají toužebně nebi vstříc čarovné kalichy kamenných květů, kamenné úponky oživují se rejem pitvorných zvířat, jež s nedostupné výše s pošklebkem zírají na trpasličí pokolení lidské; výše ještě vzrůstá ohromný kamenný hvozd pilířů, lomených oblouků, fiál a křížových kytek, obrovský dóm strmí v úchvatné velebnosti do závratných

výsostí, ukazuje stem fiálových prstů k nebi, jemuž jest zasvěcen, tíhne sterým obloukem k nekonečnosti a zdá se nořiti v nevystihlé taje nadpozemské dvojice převysokých věží, v jejichž nitru hnízdí kovoví pěvcové toho kamenného lesa, hlaholící do šírého kraje mohutnými hlasy: Gloria in excelsis Deo!

Takový obraz spatřil starý mistr duchem radostně nadšeným. A sen jeho stával se skutkem, velebný dóm vzrůstal zvolna do výše — ale ach! uprostřed hrdého vzletu sražen byl tvůrce nelítostnou smrtí s některého oblouku do propasti — ubohý Ikaros, nedospěvší velkolepého cíle. Na místo, odkud se sřítil, vstoupil jiný a vzlétal dále, snad mohutnýma ještě křídloma, avšak rozdílným směrem; nový mistr gótiky věžil a klenul nehotový trup výše ve vkusu a duchu jiné doby. A snad i toho zastihl los Ikarův. Snad zůstavil chrám navždy nedokončený — nebo vznesl se s šíje klesajícího orla ještě střízlíček ku krátkému, chabému letu a nad mohutnými, velebnými tvary staré gótiky umělkoval a piplal gótický barok své divné, přepěknělé hříčky.

Když smavá renaissance opanovala svět, kolik chmuřilo se na ni nehotových gótických kolosů, tu s jedinou sirou věží, tu s nedokončenou lodí nebo pouhým kůrem, tam teprve v polovici zamýšlené výšky, a vítězná sokyně oblepovala a pokrývala je svými nesourodými tvary, ač jestli nevolila zůstaviti je jako ponuré zříceniny budoucím dobám.

Na Ikara vzpomínám také bezděky, hledím-li na věž svatovítského chrámu. Zvolna, však hrdě a směle stoupala k nebesům, již se blížila k výši, kde hodlala majestátní své téme ozdobiti strmým

diademem kamenných květů; než pojednou uvázla v letu, místo důstojné koruny pokryl jí hlavu chudý krov šindelový a i ten byl jí urván zhoubným požárem, vršek její s části se sřítil, s části byl stržen, sklesla nazpět se své výše, ztrnula v polovici vzletu, k němuž se kdysi chystala, a na zkomolený trup nasadil pozdější věk ledabylo cizí hlavu: nemotornou loggii a nesourodou báňovitou střechu.

Avšak stoupejme již tím nešťastným velikánem po těsných, tmavých schodech vzhůru k jinému Ikarovi; projděme za několik minut dílo mnohých, mnohých let, několik fásí gótiky a vstupme konečně upachtěni do nemístné renaissance, ve vzdušnou loggii, z níž malou síňkou dostaneme se do obydlí Vysockého. Dal jsem již dříve čtenářům nahlednouti do toho kumbálku a doplním nynější jeho tvářnost jen několika črtami. V nízké, těsné prostoře, jejíž půdorys má podobu čtverce s useknutým jedním rohem, tedy vlastně nepravidelného pětihranu, tlačí se rozviklaný stolek, židle, železná postel a věšák se skrovným oděvem — celé zařízení. Na stolku a na špinavé podlaze válí se spousta zaprášených knih a papírů. V jednom koutě stojí několik jednoduchých fysikalních přístrojů. Pochybnou ozdobu stolku tvoří preparovaná kostra nějakého ptáka s křídloma jako k letu rozestřenýma. Druhý živý okřídlenec, všední kanárek, hopkuje u okna ve visutém drátěném žaláři, jenž poměrně sotva je těsnější, než tato věžní světnička pro svého obyvatele.

Vysocký sedí u stolku nad otevřenou knihou. Ale zrak jeho upírá se přes ni v otevřené okno. Jest již začátek jara. Nebe usmívá se svěžím blan-

kytem a paprsky sluneční vnikají veselým proudem do světničky. Než mladý muž nevěnuje pozornosti příjemným těmto zjevům. Jeho mysl jest zaujata obrazy ještě vábnějšími.

Ráj, před jehož domněle nepřestupnou ohradou dosud jen toužebně vzdychal, stal se mu plně přístupným. Přinesl Gabriele památník s několika slokami vlastní invence, které přijala s velikou pochvalou; bratr její prohlásil je dokonce za „dráp lví" a povzbuzoval jej horlivě, aby se obrátil na dráhu literární. Otokar přilnul vůbec k Vysockému upřímným přátelstvím, které tomuto otvíralo domácnost Sezimových — nehledě ani ku prosaickým tarokům, jež mu získaly přízeň starého Sezimy. V přízni té byl arci zahalen hrot, někdy dosti citelně vynikající: starý pán shlížel totiž s výše své praktické usedlosti poněkud útrpně a nevážně na mladého muže bez postavení, bez budoucnosti, se spoustou převrácených názorů v rozcuchané hlavě. Dosud neodpustil ani svému synovi, že pohrdnuv mnohoslibnou dráhou právnickou, oddal se nevděčnému povolání básnickému — a Otokar měl přece již slavné jméno, jehož odlesky i na otce padaly, aniž se musel obávati budoucnosti, kterou mu slušně pojišťovala otcova zámožnost. Kdežto Vysocký!..!

Ale zamilovaný host dbal málo hrotu onoho a přijímal s radostí blahosklonná pozvání na tarokovou partii. Kolik slastí mu přinášelo takové odpoledne, v útulném salonku, kde v kamnech praskal vesele oheň, naproti Gabriele, jejíž krásná tvář se na něho laskavě nebo čtveračivě usmívala nad hrstí pestrých listů, jejíž hnědé oči v tajemném srozumění k němu vzhlížely, když se mu poštěstilo „vyvolati"

jejího krále. Vějíř karet jest sice málo příhodnou hříčkou pro anjelskou ručku; ale Vysockému nepřekážel nikterak v milostném blouznění.

Ačkoliv se tyto besedy neodbývaly příliš často a Vysockému posud nikdy se nenaskytla příležitost, aby byl mohl s Gabrielou promluviti volně o samotě, projevil jí svými pohledy všechno neb alespoň více, než by si byla troufala vyřknouti ústa, i domníval se, že vyčetl navzájem z pohledů a z úsměvů jejích odpověď, která jej opojovala blahem.

Cíl, k němuž před nedávnem ani nejsmělejší jeho myšlenka vzlétnouti si netroufala, kynul mu nyní, z mlhavé sice dálky a z oblačné výše, ale míhal se v těch mlhách přece zřetelně a jevil se dostupným. Dostupným ovšem po dlouhé a klopotné cestě, na níž se staví chodci vstříc množství úporných překážek. Avšak láska dodávala mu chuti a sil k zápasu s nimi. Především horlivé studium, studium pro chléb, pro pevné postavení! Se zdvojenou pílí zabral se do příprav ke zkouškám.

Bohužel stenčil nový poměr k Sezimovým, který jej tak mocně ku práci pobádal, s druhé strany zase čas, jejž mohl studiím věnovati. Nutil ho, aby dbal pečlivěji svého zevnějšku, a sváděl ho k rozličným výdajům, které nemohl ubírati ze skrovného platu strýcova. Vždyť tížila Vysockého i skromná výživa, kterou mu strýc hlásný tak ochotně poskytoval. Jednou zaklepal tedy bývalý písař znovu u dra. Hubatky a byl přijat na polodenní práci; přehubeným výnosem toho zaměstnání uhražoval své toilettní a jiné, mimořádné potřeby. —

Zastihli jsme jej v okamžiku, kdy zlaté sny odloudily ducha jeho od šedivé nauky.

Kanárek zatípal jako steskem. Vysocký propustil jej z vězení a hleděl snivě na veselý jeho polet světničkou. Ptáče usedlo na vrchol věšáku. Pán jeho, probrav se náhle z dum, zašel zvolna v tu stranu, avšak nikoli, aby kanárka zahnal; neboť, i když ptáče příchodem jeho zaplašeno jinam odlétlo, zůstal před věšákem a po krátkém váhání sáhl do kapsy kabátu tam visícího. Ale rychle vztáhl nazpět prázdnou ruku, jakoby se jinak byl rozmyslil, a přisednuv zase ke stolku, obemknul čelo pevně oběma dlaněmi, jako člověk, který se usilovně snaží soustřediti těkavé myšlenky k jediné, namahavé duševní práci.

Kanárek v letu zafrčel křídlem kolem hlavy čtoucího. Byl to zlý jeho démon, jenž vypůjčil si něžné tělo ptačí, aby jej opoutal svým záhubným kouzlem. Vysocký, uslyšev šelest křidélka, vypjal zase hlavu, zadíval se za letícím zlatouškem, pak opět na ptačí kostru před sebou a podruhé vstal od knihy. Další jeho konání těžko nazvati přecházením po světnici, neboť k takovému přepychu nebylo zde naprosto místa; obcházel spíše do kolečka jako zajatý dravec úzkou klecí. Konečně zastavil se znovu před věšákem a vyňal tentokrát odhodlaně z kapsy kabátu dosti tlustou, z brusu novou knihu, na kterou asi obětoval citelnou část měsíčního příjmu.

Položil ji na onu, z níž před chvílí studoval, a rozřezávaje nedotknuté posud archy, prohlížel zběžně stránku za stránkou. Kdo by byl nahledl přes jeho rameno, byl by poznal ihned spis o větroplavbě. Bylť obsah nové knihy protkán množstvím vyobra-

zení, která znázorňovala nenáhlý rozvoj tohoto odvětví vědy.

Hned první stránka byla ozdobena vignetou, představující let báječného Ikara ke slunci, jež mu za krátko nelítostně roztaví vosková křídla. Na druhém obrázku viděls Portugalce Guzmana, an se zdvíhá před královským dvorem do povětří pomocí prvního balónu, dřevěné to kostry papírem potažené — první ten pokus spadá do první polovice předešlého století a vynesl odvážlivému badateli žalář inkvisice, z jejíchž spárů bezbožný kouzelník jen stěží vyváznul. Jiné obrazy znázorňovaly první Montgolfiery a Charlièry rozmanitých, namnoze dobrodružných tvarů, vyfintěné různými okrasami po vkusu a nevkusu svého věku, vznášející se nad hlavami četného diváctva v rokokovém kroji.. Nescházel tu ani nesmyslný, poloválcovitý, polokulovatý balón, jímž původce jeho, smělý Pilâtre de Rosier, strašlivý pád si uchystal a dlouhou řadu katastrof větroplavbou způsobených zahájil. Do minulého století náležely ještě dva další znázorněné výjevy: Francouz Le Normand, spouštějící se s výše pomocí roztažených deštníků, a krajan jeho Garnerin, činící pokus, aby unikl padákem z vysoké pevnosti, v níž byl od Rakušanů uvězněn.

Za tím byla vyobrazena řada nejnovějších balónů až po Nadarova úžasného „Obra“ s rákosovou dvoupatrovou lodí. Následující kresby znázorňovaly nezdařené pokusy řízení balónu pomocí vesel a plachet, Petinovu navrženou vzducholoď o čtyřech balónech, Giffardův válcovitý balón s parním strojem, kormidlem a šroubem.

Spis dotýkal se pak některých novověkých Ika-

rů z minulého a začátku nynějšího století, kteří chtěli poletovati vzduchem bez pomoci balónů. Vložené illustrace představovaly jejich marné pokusy. Zde vidíš na příklad francouzského zámečníka Besniera, an letí přes údolí, maje na ramenou vodorovně upevněná dvě bidla, jež opatřena jsou na obou koncích rámci tafetem potaženými a vypadají jako křídla větrného mlýnu; pohyboval jimi z předu rukama a vzadu nohama pomocí provazů, kterýmiž byly tyto u kotníků se zadním koncem bidel spojeny. Ale do výšky vznésti se neuměl; lítal jen s výšin šikmo dolů. Na jiném obrázku jeví se ti vídeňský hodinář Degen, sedící ve vzduchu na krátkém bidle, jehož každý konec nese polovici složitého přístroje, jako dvé fantastických křídel přiléhajícího k ramenům vynálezce, který strojem tím na jakous podnožku šlapaje pohyboval, ale nezdařeným pokusem v Paříži jen hlučný smích diváctva utržil.

Na to přecházela kniha k novějším návrhům toho druhu. Vysocký převracel dotud spěšně listy, zdržuje se jen leda na okamžik při obsahu jejich jako při věcech známých neb nezávažných. Nyní začal čísti volněji, s napnutou pozorností.

Ale v tom byl vyrušen kroky na věžních schodech a za chvíli objevila se na kamenné pavlači před jeho oknem postava, která jej velmi překvapila. Spatřil mdlý, leč namahavým zlezením věže silně uzardělý obličej pana Kavky, který z hluboka si oddychoval a strakatým šátkem spocené čelo otíral. Postavil se pak do výklenku loggie a setrval chvíli bez hnutí, jakoby se oddával požitku vzácné vyhlídky.

Vysocký arci pochyboval, že by takový poeti-

cký záchvat byl vyvábil rozšafného muže sem do závratné výše. Avšak co jiného? Jaké řízení by mohl míti na věži? Vtírala se jediná pravděpodobná domněnka, že přichází navštívit svého bývalého podnájemníka, jehož nynější byt někde vyzvěděl. Ale za jakým účelem? Jen k vůli přátelskému shledání? Návštěva tak lopotná byla by věru důkazem upřímné náklonnosti.

Vysocký chtěl vyjíti někdejšímu dobrodinci v ústrety, ale v tom uslyšel v předsíňce povědomé kroky strýcovy. Oknem pak zahledl, jak pan Kavka v témž okamžiku svůj bezvýrazný a nyní též zase bezbarvý obličej od výklenku pavlače obrátil a k obydlí hlásného zamířil. V předsíňce patrně na sebe vrazili.

„Ah, pan Kavka!“ ozval se strýcův hlas, jevící překvapení a to asi nemilé překvapení.

Pan Kavka zakašlal několikrát a vyrazil pak ze sebe svým nevinně zlostným způsobem: „Ale je to zpropadená výška, skoro jako Čim — či Chim — Chimborasso — Za takové lezení uctivě děkuju.“

Hlásný něco zakoktal.

„Nu, přicházím stran té záležitosti —“ pokračoval pan Kavka. „Zítra je, příkladně, poslední lhůta — neodkladná — musel bych, jak sám uznáte, podat žalobu s příslušenstvím — et cetera!“

Vysocký viděl takořka skrze stěnu, jak pan Kavka prudce ramenem pohodil a v živém zapýření své bleděmodré, zamlžené oči na hlásného vytřeštil.

Tento pravil v patrných rozpacích: „Vejděte na chvilku dále — pane Kavko — semhle —“

Kroky obou mužů a zaskřipnutí dveří věstily posluchači, že zašli do světnice hlásného.

Krátka rozmluva obou osvítila Vysockému jako mihnutí blesku skryté jejich poměry. Poznal především, že strýcovo hmotné postavení jest ještě chatrnější, nežli se domýšlel. Pokud starce znal, přiměla ho zajisté jen krušná tíseň, aby vyčkal ostrou upomínku a hrozbu žalobou. Dluh vypadal mimo to jaksi povážlivě: poslední, neodkladná lhůta — nutné podání žaloby — to všechno mělo směnkovou příchuť. A tím byl zároveň poodhalen tajemný závoj s povolání páně Kavkova. Vysocký věděl, že není řemeslníkem ani obchodníkem a že není také zaměstnán v žádném takovém závodě. Věděl dále, že není zřízencem žádného peněžního ústavu ani žádné právnické kanceláře. Jakou roli měl tedy v nepříjemné záležitosti hlásného? Úlohu sprostého lichváře, jenž se vydrápal až sem do větrných výsostí za ubohou obětí!

A tento člověk míval vždy tak nevinné, prostoduché vzezření! Tomuto člověku je zavázán vděčností! Vděčností? Za opatřené místo? Vždyť si tím pan Kavka pomohl k penězům, které mu byl podnájemník dlužen. Ale ne, ne! Nesmím se dopustit křivdy! napomínal sám sebe Vysocký. Věc není ještě dokázána. Jest tu jen podezření — ovšem silné podezření. Ta chladná, obchodní stručnost upomínky! Ta právnicko-neprávnická „žaloba s příslušenstvím“ — vše mluví rozhodně v jeho neprospěch.

Vysockého mrzel šeredný stín, jenž padl tak náhle na postavu dosud sympathickou. Ale nepoměrně více hnětlo jej poznání tísně strýcovy. Dobrý muž pomáhal mu tak obětovně, podporoval jej téměř

otcovsky, sám sklíčen jsa nouzí, — ba, k vůli němu zabředl snad do krušné této situace!

Vysockému napadlo, aby zašel do světnice hlásného a sám věc mezi ním a Kavkou zprostředkoval. Ale zavrhl ihned tuto myšlenku. Znal strýce a věděl, že by mu takovým zakročením spůsobil trapné pokoření. Musí se spíše tvářiti, jakoby nebyl z rozmluvy v předsíňce ničeho zaslechl.

V tom zaslechl opět zavrznutí dveří a hlas strýce, jenž nemilého hosta ke schodům doprovázel.

„Zítra ráno — najisto!“ zaznělo tam ještě a hlásný vrátil se do svého příbytku.

Vysocký chtěl pospíšiti za panem Kavkou — ale i tentokrát se jinak rozmyslil.

Po chvíli vešel do světnice hlásného. Byla větší nežli kumbálek Vysockého, avšak přece jen velmi skrovná. Její vzezření jsem čtenáři již dříve vylíčil.

Hlásný stál tu zamyšlen, s hustými vráskami na čele, a prudce si škubal prosivělé licousy, čímž obyčejně prozrazoval vnitřní bouři.

Pohledl zachmuřeným zrakem na vstupujícího, sáhl po čepici a zabručev: „Podívám se trochu k panu Ignácovi!“ odešel ze světnice.

Vysocký usedl si do staré ošumělé lenošky a Jeník s Blaženkou zaujali své oblíbené místo na jeho kolenou.

U jednoho z malých oken světničky — měla dvě — stála sestřenice, hlavu majíc opřenu o dlaň a zírajíc na velebnou spoustu strmých pilířů, směle rozepjatých oblouků, ozdobných kružeb, fiál a křížových kytek, na posvátný kamenný les, do něhož shlíželo vysoké toto okénko. Dlívala zde nejčastěji a

ztápěla mnohdy po celou hodinu snivý zrak do toho moře kamenných divů.

„Stázo!" zavolal ji bratranec.

Obrátila se k němu od okna, ale v jejím obličeji nebyl odlesk blahé dumy, jakou v ní obyčejně ono divadlo vzbuzovalo; smutné oči byly vlhké a jemná, bledá tvář jevila stopu slzy.

„Pláčeš? Co se ti stalo?" otázal se překvapen Vysocký.

„Ach! tatínek má nějakou velikou starost," odpovídala dívka chvějícím se hlasem. „Byl včera již nějak divný, zasmušilý a osopoval se na mne, což nečinívá nikdy. A dnes dopoledne bylo ještě hůře: chodil prudce po světnici, máchal rukama a někdy zadíval se ztrnule na prázdné místo. Ke mně choval se ještě nevrleji nežli včera. A před chvilkou byl zde nějaký člověk a upomínal jej o nějaké peníze — byla jsem vedle v kuchyni, ale slyšela jsem to dobře — ó, v tom vězí něco nedobrého!"

Vysocký pokusil se několika slovy, aby rozptýlil obavy mladé sestřenice, a pohroužil se pak sám do trudných myšlenek.

Obě dítky tahaly jej za vousy a žebronily o pohádku; ale bratranec odkázal je ku Stáze. Poněkud neochotně opustily jeho kolena a přitulily se k sestře, jež usedla na stoličku pod oknem. Zatím co se rozpomínala na pohádku, ustupoval v jejím obličeji stín žalu a péče výrazu jemné snivosti. Sylfida ulétala z hrubé skutečnosti do vzdušného rodného živlu.

Vypravovala dětem báchorku, kterou si vyžádaly — pověst o jednom z nestvůrných chrličů na boku svatovítského chrámu. Vyšperkovala příběh,

jejž slyšela od otce, po svém vlastním prostém způsobu.

„Bylo tomu dávno, velmi dávno. Tehdáž bylo místo, kde nyní sedíme, ještě vysoko v nedostupném, prázdném vzduchu. Nebylať ještě vystavěna tato věž, a nedokončený chrám i prostor kolem něho hemžily se kamenníky a zedníky, kteří mohutné kameny přitesávali, vzhůru vytahovali a tam skládali ve štíhlé pilíře a švižné oblouky.

Za té doby žila dole v městě, nedaleko hradu, chudá vdova se dvěma syny. Mladší z nich byl ztepilý jinoch vzácných vlastností srdce i ducha. Každý, kdo jej poznal, zamiloval si ho na první pohled a matka vzhlížela k němu téměř jako k modle.

Tím zahnízdil se ještěr závisti v nitru staršího. Ptal se, proč každý jen bratra pochvalami a láskou zahrnuje, kdežto on, starší, stojí stranou nepovšimnut, zanedbán, odstrčen. Bylo arci přirozeno, že zrak lidí raději prodléval na ušlechtilé postavě a krásném, přívětivém obličeji onoho, nežli na hranaté podobě a nepěkné, pošmourné tváři druhého; že těžko bylo hleděti na tohoto laskavě, když on sám pro každého míval jen zpurný, nevlídný pohled; že nesnadno bylo přilnouti k němu láskou, když povahou a chováním budil spíše odpor každého. Ale zaslepený mladík nedával si takovou odpověď, nýbrž zanevřel pro domnělou nespravedlivost hluboce na bratra, na matku, na celý svět.

Vyčítal v duchu sourozenci, že jej okrádá o lásku matčinu, a každé jeho vyznamenání pokládal za příkoří sobě učiněné. Dával mu záští své ustavičně na jevo, ubližoval mu kde mohl, a mírnost, s jakou

bratr ústrky jeho snášel, nítila v něm jen více sžíravý plamen nenávisti.

Konečně zbaven byl mladší bratr těchto útisků. Vznešený příznivec přijal jej do svého domu a postaral se o vyšší jeho vzdělání, aby časem dosáhl důstojenství kněžského. Jakkoliv se matka těšila štěstí synově, nesla přec bolestně odloučení od něho a s rozjasněným obličejem vítala každou jeho návštěvu v chudém příbytku jako blažící jarní paprsek po dlouhé chmuře zimní.

Vznešenější budoucnost, kynoucí mladšímu bratru, přinášela závisti staršího novou potravu. S nechutí jen bral do rukou nástroje řemesla, k němuž byl určen, a trávil raději celé dny s nekalými soudruhy v pustých krčmách, kde zvonily cínové poháry, chřestily kostky a proklínání mísilo se s divokými písněmi. Počínal si, jakoby nemoha postihnouti dobrých vlastností bratrových, chtěl vyniknouti aspoň v jejich opaku, v surovosti a prostopášnosti. A když ubohá matka, číníc mu výčitky, mladšího syna jako zářící vzor před oči mu stavěla, tu mnohdy rozlícen surovým láním jí odpovídal, ba nejednou i ruku na ni vztáhl.

Výjevy takové podkopaly zdraví staré ženy. Ulehla, zachvácena těžkou chorobou. Ale nezdárný syn ani v té době nezanechal pustého života. Když opět jednou po noci prohýřené k nemocné se vrátil, vytýkala mu znovu trpkými slovy všecku nešlechetnost; on vyslechl ji mlčky, s tlumeným hněvem, neboť ostýchal se přece vzdorovati churavé dřívějším neurvalým způsobem.

V tom otevřely se dvéře a do světničky vešel jako anděl spásy mladší bratr, v pěkném oděvu,

zářící krásou a dobrotou, nesa nemocné matce léky a různá občerstvení, jež byl nakoupil ze svých úspor. Ale již pouhý zjev jeho působil na churavou jako zázračný lék: vráščitou líc opustila chmura nevole a lítosti, vpadlé oko zalesklo se blahem a zvadlé ruce vznesly se roztouženě příchozímu vstříc: „Buď vítán, drahý můj synáčku! Pojď, miláčku, pojď na mé srdce! Ty's jedinou mojí potěchou na tomto světě!"

Tu překypěl tlumený vztek staršího syna. Jako smyslů zbaven uchopil kladivo vedle něho ležící a s výkřikem: „Zhyň, licoměrný padouchu! Ty — ty's příčina všeho mého neštěstí!" udeřil bratra tak prudce, že rázem jako podťatý strom, s temným zaúpěním na podlahu klesl. —

Zatím co nešlechetník, sám ztrnuv nad ohavným činem, vytřeštěné oči na tělo nehybné upíral, vypjala se zoufalá matka poslední silou na loži a zachroptěla zmírajícím hlasem: „Ó, běda, miláček můj mrtev — mrtev! Jdu za ním a tebe proklínám, bratrovrahu! Kletba mateřská budiž tvým odkazem, provázej každý tvůj krok, plaš spánek od víček tvých a zaburácej nad tebou v hodině poslední! Kletba — kletba — kletba!"

Proklatec zastřel si zděšen obličej a vyřítil se z domu. Prchal jako běsy štván ulicemi, ven branou města, a těkal celý den bez klidu jako Kain polem a lesem. Teprve za soumraku vrátil se do města, puzen mocí neodolatelnou na místo hrozného činu. Za temna vplížil se do domu a stanul v nevýslovné úzkosti před prahem světnice, jejíž dvéře byly otevřeny. Spatřil tam uprostřed hořících svíček prostou rakev a v ní rubášem oděnou, kvítím ozdobenou

mrtvolu své matky. Její rozbrázděný, jako z vosku utvořený obličej byl k němu obrácen: zdálo se mu, že zraky nebožčiny hrozivě na něm utkvívají a zsinalé rty že se pohybují, jakoby šeptem opakovaly ranní strašlivou kletbu. A nad ní klečel miláček její s očima, v nichž se třpytily slzy, s rukama v modlitbě sepjatýma, hlavu s měkkými vlnami světlých kadeří na prsa ukláněje — krásný v hlubokém bolu svém jako zjevení jiného světa.

Bylť toliko na chvíli omráčen ranou bratrovou a mohl ještě potěšiti matku v poslední hodince; udělila mu vroucí požehnání mateřské a zemřela tiše v jeho náručí.

Zvrhlý syn netroufal si vejíti do světnice, kde ležela mrtvola. Nepozorován vyšel opět z domu. Dojmy osudného toho dne otřásly jím, ale nepolepšily ho; propadl již nadobro moci zlé. Kdykoliv uslyšel jméno bratrovo, zuřivě zaťal pěstě a zaskřípal zuby; styku s ním se vyhýbal — snad v bázni před svou vlastní nešlechetností, před tím běsem šílené záště, jejž ukrýval v temné duši. Nenávist ta neochabla, ale spíše vzrostla smrtí matčinou; připomínal si, že ještě umírajíc svolávala všechno požehnání nebes na svého miláčka, kdežto staršího syna s prokletím vrhala do propasti věčné záhuby. Hrozná ta chvíle stále vznášela se před ním. Vídal ty mroucí oči, hněvivě na něho upřené, tu kostnatou ruku, hrozivě k němu vztaženou, a slýchal každé slovo strašlivé kletby. Snažil se násilím zaplašiti děsnou vidinu, utopiti svou paměť a všechny myšlenky v opojném nápoji, v kalu všelikých neřestí. Rok od roku klesal hlouběji.

Jednou procitl na dláždění, na rohu ulice z pu-

sté mrákoty, do které jej uvrhla noční pitka. Rozhlédl se tupým zrakem a spatřil před sebou vážného muže s podlouhlou, ušlechtilou tváří, nad níž se klenulo vysoké, čisté čelo a s níž dole splývaly protáhlé, krásné vousy. Byl to mistr Petr Parléř, stavitel chrámu svatovítského.

Zastavil se před bídníkem a pokáral jej přísným, ale přec laskavým hlasem: „Nestydíš se stavěti lidem na odiv svou nevázanost a spustlost? Protahovati sobě na potupu a ostatním na pohoršení zde po blátivém dláždění tyto mohutné svaly, které by mohly vykonati tolik užitečné práce? Vstaň a pojď za mnou! U mne najdeš díla dosti a za řádné přičinění slušnou výživu. Jestli tě nepřízeň osudu uvrhla do tohoto kalu, pojď za mnou a poznáš, kterak i nejbídnější kámen, jejž odkopla noha lidská, na pravém místě státi se může platným členem velkolepého celku a přispěti k oslavě nebeského Pána!"

Bystré, jasné oči Parléřovy, zářící vážně a zároveň přívětivě pod tenkým, ladně rozklenutým obočím, působily na pijáka takovou mocí, že bezděky vstal a mlčky kráčel za ctihodným vůdcem.

Parléř dovedl ho na staveniště chrámu a dav mu na místě jeho hadrů slušnou kamizolu s hustou řadou knoflíků a koženou zástěru, vykázal mu práci. Z počátku nešla sice novému dělníkovi hrubě od ruky. Ale brzy zachvátil i jeho ten čilý, odměřený ruch, který vůkol oživoval mravenčí hemžení pracovníků, jež jako členy velikého těla ovládal jediný duch, bystrý duch Parléřův, dovršuje tím složitým živým strojem velkolepé, nesmrtelné dílo, jehož začátek mu zůstavil Matyáš z Arrasu, první stavitel chrámu.

Ba, nový dělník vynikal za nedlouho pilností nad ostatní. Vzteklým skoro úsilím tesal do balvanů, až z nich kamenné zrní jiskřivým deštěm tryskalo, rád hmoždil se s nejtěžšími břemeny a nejhorlivěji pracoval tam, kde bylo největší nebezpečí, skákaje lehce jako v tanci po vrátkých prknech nad propastí, vystupuje volně jako kamzík na strmé hrany, s nichž nejslabším vysmeknutím nohy hrozil pád do závratné hlubiny. Chtěl tím divokým bušením, tím krušným namáháním, tou hrůzou nebezpečí ukrotiti dravou saň, která stále skrývala se v jeho nitru.

Na pohled stal se novým, spořádaným člověkem; ale v hloubi duše nosil dřívější bouři. Když časem uprostřed pilné práce ruku s kladivem spustil a vytřeštěný zrak do prázdna upjal, netušil nikdo, že vidí před sebou zsinalou tvář umírající matky a že mu hřímá v duši strašlivá její kletba. A také zlý duch nenávisti k lepšímu bratru ovládal stále jeho srdce. Nezažehnalo jej posvátné dílo, nezaplašily jej křížové kytky, jež ruce nešťastného vztyčovaly na strmé pilíře kamenné.

Jednou pracoval opět horlivě na boku chrámu. Tu ozval se z dola cinkot zvonců a hlahol nábožné písně. Kolem chrámu bral se slavný průvod církevní. Zedníci pokleknuvše, ustali v díle a také on ponížil bezděky koleno. Viděl dole vlající pestré korouhve, bělorouchá děvčátka s vínky ve světlých kadeřích, žáčky v komžích, kříže, kývající se kaditelnice, z nichž valily se vzhůru kotouče vonného dýmu. A hle! z bělavých těch oblaků vynořila se ztepilá postava mladého kněze, v rouše zlatotkaném, s velebně zářící svátostí v rukou, se zbožným zanícením v ušlechtilé, krásné tváři, k níž pozírali zástu-

pové kolem s posvátnou úctou a s obdivem jako k obličeji světce... Dělník nahoře poznal v něm svého bratra.

Zlý duch, dřímající v jeho útrobě, procitl rázem a zachvátil jej pekelnou mocí. Dělník sevřel zuřivě těžký kámen, jejž choval právě v ruce, a napřáhl rámě k bezbožnému, zločinnému hodu. Ale v tom pronikla všechny jeho údy ledová hrůza, vlasy zježily se vysoko na hlavě a ruka s kamenem ztrnula ve svém rozmachu. Bezbožník zkameněl. I byl tam ponechán za výstrahu příštím věkům a posud trčí nahoře z boku chrámového, ve své kamizole s hustou řadou knoflíků, ve své zástěře, s rozježenými vlasy nad čelem, s těžkým kamenem v napřažené ruce."

V tom zavzněl z předsíňky potlesk a hlas: „Výborně!" Všichni pohledli překvapeni ke dveřím, jež hlásný nechal otevřeny, a spatřili za nimi nového hosta, v němž poznal Vysocký mladého Sezimu. Vyskočil mu v ústrety, zatím co vypravěčka báchorek, do krve uzardělá, rychle vyklouzla do vedlejšího kumbálku, sledována malým svým posluchačstvem.

„Jaký nctušený milý host!" vítal Vysocký přítele.

„Zabloudil jsem na Hradčany," vysvětloval Sezima, „a ten obrovský kamenný prst kýval mi tak svůdně k nebesům, že jsem neodolal a vyšplhal se nahoru, abych opět jednou pohledl na svět s orlí perspektivy a zároveň navštívil přítele v poeticky vznešeném, závidění hodném bydlišti. Zpráhlá moje obraznost beztoho potřebuje osvěžení. A toho se jí zde dostalo. Nejprve mne potěšila velkolepá vyhlídka, ačkoliv dnes nepřející mlhy zastírají vzdálenější obzor, a když jsem pak potichu vstoupil do

předsíňky, stal jsem se nezvaným posluchačem pohádky, trochu starosvětské sice, plné nešlechetnosti a bázně boží, ale přece jen poetické. A kam se poděla sličná vyprávěčka?"

„Jest plachá jako pravá dcera vzduchu," odpověděl s úsměvem Vysocký.

„A kdo jest to dítě výsostí?" tázal se Otokar šeptem dále a pohrozil soudruhovi žertovně prstem: „Příteli — příteli —!"

„Moje sestřenice — trochu víc než dítě a trochu méně než panna. Ale prosím vás —"

„Vás! Což jsme to škrobené slovo nedávno, tuším že již asi po třetí, neutopili v pěnivém poháru?!"

„Nuže, prosím tě, posaď se tu někam — zvláštní pohodlí ti ovšem nabídnouti nemohu."

„Je zde poněkud těsno," mínil Sezima, rozhlížeje se pokojíkem. „Ale za to vyhlídka!"

Vysocký se trochu zarděl. Nebylo mu patrně příjemné, že bratr Gabrielin seznámil se s chudobným jeho příbytkem.

„Přiměřené pro takovou kavčí domácnost," pravil. „Ostatně, zde jest náš přijímací salon. Což teprve —"

„Což teprve? Tvůj panický pokojík, není-li pravda?" —

„Ano. Ten by se hodil spíše panicům z Liliputu," potvrdil Vysocký váhavě, čině si v duchu výčitky, že sám ještě s nejchoulostivější částí skromného příbytku se vytasil.

„Zajisté mne tam uvedeš," řekl Otokar. „Dopřeješ mi, abych nahledl v nejtajnější tvou svatyni."

„To sebezapření mi uspoříš; vždyť se tam ani oba najednou nevejdeme," zpěčoval se Vysocký.

„Napínáš vskutku mou zvědavost. Pojďme tam hned. Tudy snad?“ A básník zamířil k poboční místnosti.

„Nikoli — nuže, pojďme!“ poddal se Vysocký a vyšel s hostem do předsíňky; neuvedl jej však do své ložnice, nýbrž vstoupil s ním prozatím na pavlač.

„Dnes je obzor vskutku poněkud zamlžen,“ prohodil, upíraje oko do dálky.

„Avšak i ten omezený rozhled je znamenitý,“ deklamoval Sezima. „Viz jen Prahu pod námi, tu lesklou řeku a po obou stranách tu různobarvou, různotvárnou spoustu střech a věží, štítů a bání! Viz jen tu Malou Stranu pod naší nohou! Tu sivorudou krabatinu žlábkovaných střech, ty rozmanité výstupky a štíty s barokními sochami a vázami, ty zahradní pavilonky v copovém vkusu! Ó, mně mluví mile k duši ten podivný vkus našich pudrovaných dědů!“

Vysocký neubránil se úsměvu. Otokar jevil poslední dobou zvláštní nadšení pro vše, co souviselo s časem třírohých klobouků. Zápal ten vyšlehoval každým okamžikem a také v jeho „Noci“, která se zatím šťastně dovlekla k pátému zpěvu, objevil se z čista jasna, jakožto nová úchylka od původního plánu rozkošný zámek z oné doby, v jehož jasně osvětleném sále kořili se pestří kavalíři s třírohými kloboučky pod paží květovaným dámám ve vysokých, sněhovým pudrem zářících příčeskách, a kolem něhož v luzném šeru vzdychající párky toulaly se řadami fantasticky přistřižených stromů a keřů kolem ohromných váz a pseudoantických soch, při

snivém šepotu vodotrysků, spřádajících umělé paprsky své se stříbrnou záplavou měsíčních svitů.

Nyní udeřil Vysocký přímo na pramen rokokového toho nadšení náhlou otázkou: „A což s krásnou dcerou moukařovou tě posud náhoda nesvedla?“

Znal z opětovného vypravování přítelova, alespoň ve hlavních rysech, noční jeho dobrodružství s Pavlátem, a dovtípil se, že ona libůstka Sezimova úzce souvisí s moučným pudrem na kadeřích krásné Justýny. Dovtípil se tím spíše, poněvadž z různých projevů básníkových poznal, že pomoučená ta hlavička utkvěla ostře v jeho paměti a že se rád i často v duchu s ní zaměstnává.

Otokar byl chvilku zaražen nenadálým dotazem, ale pak zvolal živě: „Ach, ovšem — sešel jsem se s ní, opravdu sešel! Je to dosti pěkná historka, a chceš-li, sdělím ti ji po způsobu peripatetickém, krátkou procházkou tímto vzdušným ochozem, který poskytuje vskutku příjemnou promenádu.“

Zapálil si doutník a obcházeje volně s přítelem loggií kolem věže, vypravoval takto:

„Onehdy v neděli vylákalo mne mladé jaro za bránu, na malý výlet do K. Výletníků bylo v té straně ještě málo; většinou potkával jsem toliko studentíky, kteří v prvním botanickém zápalu plnili svá plechová zelená pouzdra fialkami, podléštkami, sasankami a podobnými vzácnými druhy.

Zavítal jsem do výletního hostince, vyhlédajícího z lesa jako myslivna. Mohu ti jej vřele doporučiti. Stoly nebyly ještě venku; pozvali mne do svého obydlí. Ve světnici, která sloužila zároveň za kuchyni, usadil jsem se za jediný stůl, jejž pokryli čistým květovaným ubrusem. Poručil jsem si

kávu. Byla výborná. Ale největší půvab té svačiny tvořily pro mne obě konvičky a šálek. Nepatřily patrně k obyčejnému nádobí pro hosty, nýbrž byly asi vzácnými rodinnými kusy. Jejich stará, hezká fasona líbila se mi velice a něžné, pestré jejich obrázky, znázorňující pastýře a pastýřky v rokokovém kroji, unesly mne rázem v dobu, do níž v duchu tak rád se zatoulám.

Hostinský neobtěžoval mne hovorem ani nadpotřebnou pozorností. Mohl jsem se tedy volně zapřádati do kouzla minulého století. Obraznost, mile rozjařená také znamenitou kávou, tkala mi pestrolesklým předivem do vzduchu poetický onen svět, a musím ti svěřiti, že v té rozkošné hodince vzklíčily první zárodky k pátému zpěvu mé „Noci". Ovšem dovedl jsem pérem zachytiti jen slabý stín toho, co tehdáž zářilo přede mnou. Stává se mi tak obyčejně.

Konečně připomenul jsem si, že prodlévám příliš dlouho nad prázdným šálkem. Zaplativ, odebral jsem se do lesa.

Kráčím hrbolatou stezkou, všecek ještě zabrán do svého blouznění.

Pojednou slyším odkudsi táhlé, pronikavé volání: „Pane Bořito! Pane Bořito!"

Drsný ten hlas rozfoukl pavučinové přástvo mých vidin. Kráčeje dále snažil jsem se schytati opět potrhané zlaté nitky.

Ale hlas houkal znovu, ještě silněji: „Pane Bořito! Pane Bořito!"

Nyní obrátil jsem se nevrle k zarostlé stráni, odkud se ozývalo to lesní hýkadlo.

Mezi stromy spatřil jsem nemotornou postavu

— moukaře Pavláta. Stahoval zrudlý, houbovatý obličej v posunek zoufalosti a v ruce drže vlající strakatý šátek kapesní, střídavě stíral jím bohatý pot s čela a kýval na mne.

Nyní teprve jsem poznal, že volání platilo mně. Připomněl jsem si falešné jméno, kterýmž jsem se v osudné noci poprvé Pavlátovi představil.

Za ním zahlédl jsem na stezce, táhnoucí se po zarostlém úbočí, zapýřenou hezkou tvář jeho dcerušky. Vedle rýsoval se mezi kmeny fantastický klobouk, který mohl patřiti jen tetě Brigitě, a řídkou první zelení pestřila se směs jiných oděvů, věstících další ještě společnost. Můžeš si pomyslit, že mi navzdor Justýně setkání to nebylo valně příjemné.

Chtěl jsem vyváznouti prostým smeknutím klobouku a přívětivým pozdravem z dálky; ale moukař valil se s hůry ke mně jako lavina, i nezbylo mi, než popojíti mu vstříc. A když jsme se střetli, sevřel Pavlát bez okolku mé rameno železnou rukou a táhl mne vzhůru ke společnosti, žvástaje nepřetržitým proudem: „Jaká radost! Již jsem se obával, že jste ohluchnul za tu dobu, co jsme se neviděli. Vidím vás tam dole — šel jste jako pravý básník, celý zabrán do myšlenek — volám, volám, div si plíce nevykřičím — ale pan Bořita nic. Byl jste pořádně zahloubán do svých snů, či jak tomu vy páni literáti říkáte. Kdož by se byl nadál!“

Nahoře opětovala Justýna přívětivě můj vřelý pozdrav a paní Pavlátová s tetou Brigitou poněkud chladně mou zdvořilou poklonu. Na to představil mi Pavlát neznámou část společnosti; byla to nějaká spřízněná rodina, skládající se z celého zástupu dorostlých i nedorostlých členů s přívěskem v po-

době skromného starého mládence, domácího přítele.

Mne představil moukař navzájem jako proslulého spisovatele pana Bořitu, „s nímž se seznámil zvláštním způsobem.“

„Kterým se nemůžeš příliš chlubiti,“ podotkla ostře paní Pavlátová.

„Nevím, proč. Nevinná hospodská příhoda, která se skončila tím, že jsem pana Bořitu na zbytek noci uhostil pod svojí střechou a že netušený noclehář ráno, za mé nepřítomnosti nenadálým svým objevem celý dům poplašil,“ vysvětloval delikátně moukař.

Chtě nechtě musil jsem rozmnožiti pestrý průvod, jehož cílem byl nedaleký mlýn.

Cestou mluvilo se o krásné povětrnosti, o výhodách a nevýhodách jara, o kašli a rýmě, o prostředcích, jimiž lze vylouditi blahodárný pot, o čaji, o Číně a divných jejích obyvatelích.

„Měla jsem také dvě velmi hezké čínské figurky, Číňana a Číňanku, které se na sebe usmívaly a proti sobě kývaly hlavami; podnes lituju, že se rozbily,“ prohodila tu paní Pavlátová s povzdechem a se zvláštním přízvukem, kterému jsem rozuměl, vzpomínaje na osudný pád jisté skříně.

Dostihli jsme mlýna. Není z počtu těch, které si z bývalého povolání zachovaly pouhé jméno jako vnadidlo na blízké měšťáky, jimž idyllický opar toho názvu oslazuje trpké požitky výletnické restaurace. Onen mlýn je spravedlivý mlýn, jenž půvabné lesnaté údolí dosud naplňuje veselou hudbou svého sivého kola pod omšeným, malebně rozbitým přístřeškem. Učinil dotěrným městským nadšencům pro

mlýnskou poesii jen malý ústupek v podobě prostých kolů a prken, tvořících u mlýnice jakousi besídku a vedle v zahradě několik lavic a stolů, za nimiž dostane se jim za drahý peníz stejně pochybného občerstvení jako v jiných záměstských hostincích.

Ale v tuto dobu byl jako zakletý mlýn pohádky, v němž hospodaří toliko neviditelné bytosti. Teprve po delším marném volání a hledání dopadli jsme uvnitř nějakého pomoučeného gnóma, který nám chtěl ihned zase uniknouti sdělením, že domácí kamsi odjeli a že nejsou na letní hosty dosud ani zařízeni. Než Pavlát nezřekl se tak snadno naděje, která ho sílila cestou ku mlýnské selance. Jeho silné ruce a hrozivé posunky zadržely plachý zjev a vynutily z něho přiznání, že může posloužiti chlebem a sýrem, snad i trochou mléka.

Mléka! Spodní ret Pavlátův stáhl se tak hluboko, kam až stačil jeho pružný obličej. Avšak co činit? Nutno se posilnit, byť jen chlebem a vodou.

Starší pánové a paničky usedli do besídky a Pavlát posmíval se vlastní nevrlosti celou stupnicí žalostně směšných posunků. Krůpěj útěchy poskytl mu starý přítel vyhlídkou na příští zastávku a starou pravdou, že čím větší žízeň, tím sladší pak její uhašení.

Mladší část průvodu, k níž počítal se také ještě pan Rozkošný, zmíněný domácí přítel, těžila zatím z poetických stránek mlýnské samoty. Bavila se pohledem na mohutné šedivé kolo pod malebnou stříškou a toulala se blízkým lesním paloukem, sbírajíc modrá, bílá a zlatá očka procitlé země.

Pan Rozkošný, hubená postavička s utkvělým ruměncem v suchém obličeji, rozplýval se galant-

ností k oběma dcerám přátelské rodiny. Usmíval se sladce a volil cukrová slova. Jako sentimentalní jinoch sestavoval pro ně výmluvné kytice a tvářil se jako blažený vítěz turnaje, když mu navzájem sasankami ozdobily dírku kabátu a staromodní klobouk.

Snažil se zatáhnouti také Justýnu v okruh svého mocného kouzla, ale tu hájil jsem si statečně. Přidružil jsem se k ní hned cestou do mlýna a také nyní držel jsem se stále po jejím boku.

Krátký rozhovor mi prozradil, že jest duševní její obzor dosti úzký. I ona literární znalost, která mne při prvním setkání tak mile překvapila, byla pouze nahodilá. Její rozhled v písemnictví obmezuje se na pestrou hrstku knih, které se jí bez volby do rukou dostaly a mezi nimiž náhodou moje básně dovedly se vlouditi v srdce nezkušené čtenářky. Jest dívka přirozeně bystrého a krásného ducha, ale skrovného vzdělání. Nemohla lepší dary své rozvinouti v moučném ovzduší všedního krámku, kteréž se klade jako jíní na tu něžnou květinu.

A přece mne zajala, přiznávám se, prostou svojí krásou a přirozeným vděkem ducha. Na lásku však nemysli ani zdaleka. Dal jsem ti již nahlédnouti ve svůj vnitřní život.

Víš, co jmenuji láskou. Že s tím slovem spojuji představu nejvyššího, co má život lidský; vezdejší rozkoš, která se vznesla až k nejzazší hranici pozemskosti a setkala se tam s čistou slastí nebeskou. Objetí obou, polibek nebe a země. Propasti a hory vzedmutého moře, v němž kmitají se odlesky hvězd. — Avšak nechme třpytných slov, která povídají tak málo! Jestli jsem kdy poznal pravou lásku, zasvitla mi v prvním jaru žití z očí

jediné ideální podoby a ulétla s ní nad blankyt, zanechavši mi jen upomínky a hrstku hřbitovního kvítí..."

Sezima se na chvilku odmlčel a svěsil hlavu.

„Jisto jest, že ona Fornarina nepodobá se ani z daleka mému ideálu. A pak — ten oživený pytel mouky, ačkoliv snad také dobroty, jenž se nazývá jejím otcem! Její matka, nemluvě ani o tetě Brigitě! Nikoli, taková stafáž nehodí se naprosto do mého obrazu lásky.

Ale přes to vše — Justýna se mi líbí jak náleží. Chtěl bych se státi jejím důvěrným přítelem nebo třeba i ctitelem ve všedním smyslu slova. Chtěl bych šířiti její obzor a vzbuditi její duši, tu dřímající zakletou princeznu, k novému, krásnějšímu životu. —

Rozmlouval jsem s ní o květech, o básních a nabídl jsem se, že bych ji zásobil poutavou četbou.

„Byla bych vám velmi povděčna," odvětila. „Mívám v obchodě mnohdy dlouhou chvíli."

„Zdržujete se tam často?"

„Více nežli v pokoji nahoře. Někdy celý den od rána do večera."

„A nezazlíte mi tedy, dostavím-li se jednou k vašemu pultu s nákladem neobchodních knih?"

„Budete mi vítán. Přijďte jen brzy!" řekla tiše.

V tom ucítil jsem na tváři vláhu. Nebyla to snad slza radosti, nýbrž zcela obyčejná krůpěj, padnuvší s hůry. A z hustých chmur, jimiž nebe z nenadání se zatáhlo, dopadla na mne druhá, třetí, a již spustil se řádný déšť.

Pan Rozkošný, připomenuv si bezpochyby známé přísloví o jarním dešti a starých mládencích, zapomněl rázem veškeré galantnosti a jako chou-

lostivá krůta bázlivě ubíhal z té záplavy ke mlýnu. Za ním prchala tam v žertovném poplachu opuštěná dvojice krasavic. Také bratr jejich, ostýchavý mladíček, vzpružil se k nemotornému poklusu. Poslední dostihla Justýna v mém průvodu ochranné besídky.

„Vždycky loudavá!" přivítala ji matka. „Hle, tvé nové šaty jsou celé promoklé —"

„Ach, bože!" přerušil ji manžel s povzdechem, „že nás to zastihlo právě v té zlořečené poustce!"

„Však bude za chvilku po všem," těšil ho starý soudruh.

„Malá přeháňka," přisvědčil tomuto, jako ve všem, domácí přítel.

Ale zdvojenému ujištění navzdor lilo se z mračen bez ustání. Spousta čerstvé jarní vláhy padala šumivě k zemi, pokrývala potok a hladinu rybníka nesčetnými bublinami a bubnovala jednotvárnou, leč příjemnou svoji notu na krovu besídky, na štěstí vodovzdorném. Mne kolébala ta hudba v milé snění, a svěžest, vonně dýchající z koupele mladé přírody, táhla se také v mou duši.

Opačná byla nálada starších členů společnosti; posuzovali situaci s hněvem, nářkem nebo šibeničním humorem. Pan Rozkošný, maje límec kabátu pečlivě vyhrnutý, chtěl sice novou roztomilostí dřívější svůj poklesek napraviti; ale cukrové jeho žerty měly trpkou příchuť tajené mrzutosti.

Dívky s lehkomyslností mládí smály se potichu ne jeho žertům, ale jemu samému, a vyhledávaly vůbec jen humoristické stránky malého dobrodružství.

Pavláta přešla konečně trpělivost i prohlásil: nenajde-li zde nějaký povoz, že se bude raději brouz-

dat blátem a deštěm, než by zůstal jen minutu déle v té nevlídné pustině. Odebral se do mlýna.

Naděje, že by tam sehnal povoz, byla arci skrovná. Ale vyhlídka na cestu deštěm zjevila mi pojednou zvláštní půvaby. Rozumí se, že pozvu pod svůj deštník Justýnu. Ručka její vklouzne pod mé rameno, pružné tílko úzce přitulí se ke mně, a s naším tichým hovorem bude se mísiti příjemné bubnování deště na plátěnou střechu.

Při té příležitosti odložím také před Justýnou svůj pseudonym, který se mi stává již nepohodlným a hrozí možností nemilých zápletek.

Fantasie malovala mi ten obrázek čím dále svůdněji. Jediné, co jej poněkud kalilo, bylo neblahé tušení, že jest některé žebro mého deštníku pochroumáno. Avšak utěšil jsem se tím, že mohu zůstati pozadu a obrátiti porouchanou část na svou stranu.

Přál jsem si opravdu, aby Pavlát nepochodil. A tak se i stalo. Vrátil se v průvodu zmíněného mlýnského skřítka, jenž vykládal, že domácí v pryčce odejeli a sotva před nocí se vrátí, košinový vůz že je ve správce a že by ani nemohl na vlastní vrub —

„Zaplatíme a půjdeme!" přetrhnul rozhorlený Pavlát jeho výklady.

A maják, zářící jeho žízni, ač z mlhavé dálky, nevlídnými spoustami vod, rozjasnil jeho náladu tou měrou, že začal znova žertovati.

„Nuže, vydáme se na pochod!" pravil, paroduje hlasem a posunky nějakého velícího generála. „Nejprve však přehledneme zbraně a uspořádáme voj."

Přehlídka zjistila, že z nás mužských každý deštníkem jest ozbrojen. Aby snad strategie vůdcova

mé výpočty nezhatila, přistoupil jsem hned k Justýně a nabídl jí okázale svůj průvod, jejž ochotně přijala.

Pavlát to spozoroval a schválil. „Mládež půjde po dvou napřed,“ velel dále, „a my těžká kavalerie vzadu.“

Spozoroval jsem hned, že je toto sešikování pochybené. Dva deštníky starších pánů nestačily k záštitě tří usedlých dam a tří nejmladších, nedospělých členů spřízněné rodiny. Aby se mi tedy nedostalo nějaké posily od „těžké kavalerie“, vystoupil jsem rázně do deště před verandu, a Justýna, rozumějíc mému pohledu, popošla za mnou rychle až k samému okapu. Jediný deštník vzpíral se chvilku mým záměrům. Vzdoroval mému úsilí, nechtěje se mermomocí otevříti. Konečně — konečně zkrotil jsem jeho vzdor rázným nátlakem — ale hned na to rozlehl se za mnou mnohohlasý bouřlivý smích. Neblahé moje tušení bylo daleko předstiženo skutečností. Co se před zraky diváků rozestřelo, byly již toliko žalostné relikvie deštníku: ne jedno žebro, ale celá kostra byla zborcena a rozrušena v pustou směs centrifugálních trosek, kterou dříve, když byl deštník zavřen, již jen vetché plátno drželo pohromadě: nyní byl mým prudkým úsilím i ten milosrdný závoj na několika místech zároveň protržen a k tomu ke všemu vypadlo z těch trosek a cárů — celé klubko modrých nití a rozplétalo se při každém pohybu deštníku, zůstavši kdesi nahoře viseti koncem nitě jako had na větvi stromu. Bůh ví, jak se tam dostalo! Snad užila kdysi Gabriela mého deštníku, zasluhoval-li ještě toho názvu, za schránku svého pletiva!

Zatím, co jsem na osudné nadělení s ustrnutím pohlížel, oddávala se společnost v besídce nenuceně svému veselí, k němuž paní Pavlátová přidala sarkastický osten poznámkou, „že mívala na skříni porcelánovou figurku s deštníkem v podobném směšném postavení."

Probrav se konečně z ustrnutí, hleděl jsem zahanben vtěsnati opět nešťastné trosky v potrhaný obal, což se mi teprv po chvíli jakž takž podařilo.

Pan Rozkošný, který byl před tím svou záštitu jedné z obou spřátelených slečen nabídl, přenechav druhou ostýchavému bratru jejímu, přispěl mi nevítaným způsobem ku pomoci. Rozestřev vítězoslavně svůj bezúhonný, důkladný deštník, nabídl se také Justýně za ochránce, upozorňuje, že může pod plátěnou svojí střechou dobře dva andílky pohostiti. Deštník jeho měl vskutku rozměry neobyčejné. Justýně nezbývalo, než přijmouti jedno rámě obstárlého kavalíra.

Svitla mi ještě naděje. Zeptal jsem se pomoučeného chasníka, který se bavil v pozadí verandy pohledem na výpravu deštníkové karavany, nemůže-li mi snad za slušný peníz prodati nebo proti složení ceny zapůjčiti nějaký sebe starší deštník, je-li jen trochu k potřebě. Chasník se rozmýšlel a odešel pak do mlýna.

Brzy jsem nápadu svého litoval. Zadní voj byl již sešikován — paní Pavlátová přijala jedno děcko spřízněné rodiny do náručí —, když se objevila pojednou v rozpočtu Pavlátově veliká, osudná mezera. Stranou stála teta Brigita ve své rezavé mantile a fantasticky květnatém klobouku, patrně na oka-

mžik něma nevolí nad bezohledností, s jakou se pomíjí při celém uspořádání ctihodná její osobnost. Pak uvolnila si hlasem sípavým, v němž střídal se hněv s lítostivým vzlykáním: „Tak! A já zde mohu zůstat nebo jíti deštěm! Což je o mne, starou osobu! Dostanu-li z toho smrt, uženu-li si — —“

„Pro Pána!“ zvolal Pavlát, udeřiv se pěstí v čelo, „na hlavní osobu jsme zapomněli. Naše milá Brigita!“

V tom objevil se chasník, přinášeje mi sešlý, ale z nouze ještě dobrý deštník.

„Ejhle, pomoc v bídě největší!“ zaradoval se moukař. „Pan Bořita ujme se laskavě naší drahé tety — nuže, tedy v před!“

Což mi zbývalo? Zaplatil jsem deštník, rozestřel jej mlčky nad Brigitou, dosud se durdící, a vydal se s ní do bezedného bláta. Před sebou, již hodný kus cesty napřed, viděl jsem pod objemným deštníkem šťastného pana Rozkošného, k němuž s každé strany útulně se tiskla švižná postava dívčí. Smáli se a laškovali... Můžeš si představiti můj rozmar. Poněvadž jsem v tu chvíli málo dbal o rovnováhu deštníku, zasáhla vydatná prška rezavou mantilu a její majitelka přiblížila se těsněji ke mně. Abych ještě těsnějšímu sblížení zabránil, naklonil jsem plátěnou střechu nad ni tak daleko, že jsem sám sebe vydal nadobro dešti. Ale teta Brigita spatřovala v tom zvláštní úslužnost a nabyla tím ztracené dobré míry; ba, smířila se i se mnou a v odměnu zavěsila se bez okolků na mé rámě... Dovedeš si představiti, s jakými pocity jsem vlekl vzácné břímě, svými ostrohrannými tvary důvěrně ke mně přitu-

lené, hlubokým blátem a nekonečným deštěm! Byla to šeredná parodie mých nedávných krásných snů! A zůstal jsem jejím rytířem nejen až k majáku obou starých pánů, kde učiněna krátká zastávka, ale marně sháněn povoz, nýbrž až k domu Pavlátových...

Z toho poznáváš zajisté, že jsem neměl při svých setkáních s krásnou Justýnou dosud velkého štěstí."

Umlknutím přítelovým vytržen byl Vysocký z myšlenek. Slyšel z vypravování velmi málo. Jeho myslí táhly zatím jiné představy a dumy. Přemítal o dluhu hlásného. Vzpomínal, jaká spokojenost dýchala z řečí strýcových, když tehdáž načínal páně Ignácovu láhev, a vyčítal si, že jeho příchod porušil rovnováhu skrovné, ale šťastné domácnosti. Pochyboval, že strýc u pana Ignáce najde pomoci. Pravil sobě, že jest jeho, Vysockého, svatou povinností, přispěti strýci v této tísni. —

A v tom, zahýbaje s přítelem kolem rohu věžní chodby, spatřil strýce, an se vrací od pana Ignáce. Úplný nezdar psán byl zřetelně v jeho chabě svislém, zasmušilém obličeji.

Sezima pokračoval ve vzdušné procházce, která se mu patrně zalíbila, a v hovoru: „Toť historie mého prvního jarního výletu. A příští neděli — — Ach, vidíš, jaký jsem zapomětlivec! Mám ti zítra psáti, abys rozmnožil náš výletní sbor, a teprve teď mi napadá, že si mohu uspořiti obtížné psaní. Slyš tedy: Na příští neděli smluvil se jakýs doktor Blanda s mým otcem, že uspořádají společný výlet do Třemšína. On vezme s sebou nějakého přítele a s naší strany půjdeme všichni. Gabriela domlouvala mi totiž tak dlouho, až jsem přislíbil, že půjdu

také; ale zároveň mi uložila, abych získal i tebe za účastníka. Pojď s námi! Prosím o to netoliko jménem jejím, ale i k vůli sobě; bez tebe byl by mi onen výlet svrchovaně protivným. Učiníš mi to zajisté k vůli a připojíš se k nám v neděli."

Vysocký zachvěl se radostným pocitem slyše, že si přeje Gabriela, aby se výletu účastnil. Odpověděl po krátkém váhání: „Je-li to vašim vhod — připojím se rád — ač moje přítomnost málo přispěje k zábavě."

„Výborně!" radoval se Otokar. „Ale teď mi konečně ukaž své sanctissimum."

Vysockému nezbývalo, než uvésti přítele do trpasličí komnaty. Zatím co ten maličkosti její se podivoval, prohlašuje však zároveň, že by za ni přece rád vyměnil své prosaické nízké bydliště, slyšel Vysocký venku vrznutí dveří a strýcův hlas: „Vrátím se až k večeru!" Ubohý strýc nemá poklidu! Trmácí se znovu s věže, aby sháněl bůh ví kde po městě potřebnou sumu. Vysocký byl v té chvíli rozhodnut.

Když mu Otokar podával ruku na rozloučenou, prohlásil, že ho doprovodí do města, že má dole nějaké řízení.

Před odchodem zašel do světnice hlásného a ptal se Stázy, zaslechla-li, o jakou sumu pan Kavka jejího otce upomínal.

„O sto padesát zlatých, tuším," odpověděla. „Slyšela jsem, jak řekl: Musíme míti celých sto padesát zlatých -- můj pán nemůže déle čekati —"

„Můj pán — že řekl?"

„Ano. Mluvil několikrát o svém pánu, ale jméno toho pána jsem neslyšela."

Tím nabyla věc nového světla a s pana Kavky zmizel šeredný stín. Nebyl tedy sám lichvářem, nýbrž jen příručím nebo asi lépe běhounem nějakého vydřiducha a zasluhoval — chuďas — spíše politování než odsouzení. —

IV. Pan Perlsee.

Dole v městě rozloučil se Vysocký s Otokarem před starým domem, z jehož šindelové střechy vystupoval někdejší jeho příbytek, studentský pokojík paní Kavkové. Chtěl především o záležitosti strýcové promluviti s panem Kavkou, zastihne-li ho náhodou doma. Ale nezastihl: podkrovní byt byl zamčen a v domě mu řekli, že paní Kavková odjela k venkovským příbuzným na návštěvu a pan Kavka že zdržuje se doma jen velmi málo, což věděl ostatně pan Vysocký již z dřívější doby.

Šel tedy přímo za svým cílem. Nedoufal beztoho, že by pan Kavka chtěl a mohl nakloniti svého čistého chlebodárce k poshovění.

Již na věži vysvitla mu hvězda, slibující pomoc. Nyní kráčel odhodlaně za ní. Zářila mu stále zřetelněji v podobě hladce oholené, zarudlé, poněkud trudovité tváře s výrazem bodrého epikurejce. Byla to hvězda z Východu, jak svědčil již znamenitý její nos a poeticky zakuklené jméno M. Perlsee. Tento pán vstoupil v poslední době mezi mandanty dra. Hubatky a po několika návštěvách již obcoval s kancelářským personálem jako dlouholetý známý. Znal jména písařů a jejich vzájemné vztahy, rozuměl kancelářským vtipům a v dobách, kdy musil

čekati na vstup do sanctissima dra. Hubatky, s jiným mandantem rokujícího, snažil se baviti okřívající na chvilku personál rozličnými šprýmy a denními klepy. Některým ťukal již i důvěrně na rameno a potřásal si s nimi při odchodu rukama, což ale nevadilo, aby po zmizení jeho nemluvili o „staré lišce", o „pijavici" a nekladli jej bez okolků do cechu lichvářů.

Vysocký zvolil z ostatních, které poznal ve své kancelářské praxi, právě tohoto, poněvadž doufal, že bude s ním jednání nejsnadnější.

Ostatně, nepořídí-li mimo nadání zde, pokusí se jinde. Byl pevně odhodlán nasaditi všechny páky, aby si zjednal větší sumu peněz, kterou zaokrouhlil na dvě stě zlatých. Sto padesát pro strýce a padesát pro sebe: potřebovalť nutně peněz na nový oděv a jiné věci, aby se mohl se ctí účastniti nedělního výletu.

Z dopisů a záhlaví žalob, které opisoval, znal adressu pana Perlseea. Našel v odlehlé ulici dům s tabulkou „M. Perlsee" u přízemního bytu, jehož okno zdobil zlatý nápis „Comptoir". Zaklepal a na rázné „Herrrrein!" vstoupil do malé místnosti, zařízené jako obchodní písárna. Pult za sloupcovým ohražením byl prázdný, ale z vedlejší otevřené místnosti, zařízené jako soukromý byt, vystoupila statná postava pana Perlseea, v otevřeném županu, s fesem na hlavě a s dlouhou dýmkou v ruce.

„Hle, hle, pan Vysocký!" přivítal přátelsky hosta, podávaje mu ruku. „Ale pojďte dále! Necháme jen dvéře otevřeny; jsem právě samoten v obchodě."

Pokoj, do něhož pan Perlsee hosta uvedl, byl ne právě vybraně, ale pohodlně a útulně zařízen. Na

pohovce a vycpaných sedadlech leckde skvrny; na vyřezávaných dvou skříních dosti prachu; v koutě na stojanu několik různě vyfintěných dýmek; ve výklenku na polici několik lahví a sklenic; na stěnách zakouřené laciné obrazy, představující milostné, z části až kluzké výjevy; na stole talíři se zbytky nějakých zákusků, dopitá sklenka a polo vyprázdněná láhev s vínem, jehož oheň zřetelně šlehal z tváře pana Perlseea, více než obyčejně zářící rudou záplavou.

„Tak! Prosím, sedněte si!" vybízel pan Perlsee. „A především, musíte si se mnou přiťuknout."

Vzal s police druhou sklenku a naplniv obě rudou vláhou, podal jednu Vysockému.

„Snad se nebudete upejpat! Což máme na světě kromě takových požitků? Kdo nemiluje víno, ženy a — ne, zpěv nemiluju, leda písničky chansonett. Nuže, na vaše zdraví a na moje!"

Vysocký upil trochu. Pan Perlsee vyprázdnil sklenku na jeden doušek a pomlaskávaje rtoma pravil: „Přicházíte s něčím od pana doktora, není-li pravda?"

„Ne," odpověděl Vysocký rozpačitě. „Přicházím v — osobní záležitosti."

„V osobní záležitosti?" Pan Perlsee pohledl udiven na hosta. Měl veliké oči a vypuloval je časem způsobem až ustrašujícím.

„Dostal jsem se... do tísně," vysvětloval Vysocký zajíkavě, „z níž mi pomůže... toliko půjčka. Potřebuju dvě stě zlatých a to ještě dnes."

„Dvě stě zlatých!" povzdechl pan Perlsee a vypoulil znovu oči. Pak se zadíval upjatě na podlahu a bafal na prázdno z vyhaslé dýmky.

„A tu jsem vás chtěl požádat," pokračoval Vysocký, „abyste mi obnos ten zapůjčil, třeba na kratší dobu a na vyšší úrok. Byl bych vám za to povděčen."

„Milý pane Vysocký, jak rád, jak ze srdce rád bych vám pomohl! Ale —" pan Perlsee vytáhl ramena do výšky. „Někdy mám v pokladnici peněz, že nevím, co s nimi, a někdy zase... Vy máte stálé postavení u pana dra. Hubatky?"

„Písařem nehodlám zůstati. Jsem filosof; odbudu brzo zkoušky a zjednám si pak pevné místo. Mám u sebe doklady —"

„Ó, těch by nebylo třeba. Věřím vám úplně. Poznám hned, na koho lze spolehnouti. Umím dobře čísti v lidských tvářích — umím a někdy se přece šeredně omýlím. Jako na příklad: představil se mi nějaký pan Volavka. Na první pohled řekl jsem si: na tom můžeš domy stavět! I aby do toho... Pěkné domy! Ten chlapík mi vám provádí kousky... že nevím někdy, mám-li zlostí z kůže vyletět nebo mám-li se smáti. Jaktěživ jsem nepoznal takového ptáčka! Nu, přijdu s ním co nevidět k panu doktorovi. — Ale... abychom se vrátili k vaší záležitosti... Jest mi opravdu líto, velice líto, že... Kde pak bydlíte, pane Vysocký?"

„Skoro v oblacích," zažertoval trpce Vysocký, který již poznával, že zde nepořídí. „Na Hradčanech, na věži."

„Na zámecké věži?" Pan Perlsee zvětšil své oči způsobem báječným.

„Ano. Mám tam strýce hlásného."

Pan Perlsee ještě vytřešťoval oči; ale tvář jeho se oživila. „Hlásného? Snad hlásný Peterka?"

„Týž. Je můj strýc s matčiny strany."

„Ale toť zvláštní. Právě váš strýc je mi také dlužen. Poslal jsem tam dnes Kavku s upomínkou. Že prý zítra. Uvidíme! Uvidíme! Prosím vás, domluvte mu sám, řekněte mu, že ty peníze zítra musím míti! Vždyť vidíte, v jaké jsem tísni. Ani vám nemohl jsem vyhověti. Sháním, kde co mohu."

Nyní byl zase Vysocký překvapen. Jaká náhoda! Tedy pan Perlsee jest právě ono strašidlo, které dnes ubohého strýce tak děsivě obletuje!

„Věděl jsem, že má nějaký naléhavý dluh," pravil, „ale jméno věřitele jsem neznal. Chtěl jsem právě pro něho sehnati ty peníze, arci bez jeho vědomí, a náhoda přivedla mne k jeho věřiteli —"

Tvář lichvářova se opět rozjasnila. „Ah, vy sháníte pro něho ty peníze! To je hezké, opravdu hezké. Zřídka bývá, aby synovec takto se staral o strýce. Za nynějších časů je to zvláštní úkaz." A vypoulený jeho zrak vzdával hold obdivu neobyčejné ctnosti Vysockého.

„Strýc mi poskytuje byt — zachoval se ke mně velmi šlechetně —"

„A vy mu chcete prokázati svou vděčnost — Ale přes to je vaše jednání vzácné. Taková obětovná láska mezi příbuznými jest za našich nesrdečných dob bílou vlašťovkou. Srdce okřívá, setkáme-li se s podobným krásným úkazem." Moralisující tento ton stával se peněžníkovi již nepohodlným; neboť zabočil náhle ve svůj obyčejný, epikurejsky žertovný způsob a pravil, mrkaje očima: „Avšak malou odměnu své obětavosti jste si přece vyhradil. Váš strýc je mi dlužen toliko sto padesát zlatých —"

Vysocký se zapýřil. „Mám některá nutná vydání —“

„Toť vaše věc, co hodláte učinit s onou padesátkou — zcela vaše věc!“ chlácholil pan Perlsee a s cynickým poněkud úsměvem zajiskřil očima, jakoby se před ním byl zamihnul rej luzných dívčích postav, polonahých, zpitých nevázanou rozkoší, s kalíšky perlící se vláhy v útlých ručkách...

Pak položil Vysockému obě ruce na ramena a pravil bodře: „Hleďte, vaše jednání se mi zalíbilo. Poznal jsem ve vás řádnou, ušlechtilou povahu. Chci pro vás učiniti, co mi jen možno. Vezmeme dluh vašeho pana strýce — je to vlastně dluh jakéhos lokaje, Ignáce — na příjmení si nevzpomínám — ale přesvědčil jsem se, že člověk ten, sejmeš-li s něho livreji, která patří jeho vrchnosti, nemá na sobě ani při sobě ničeho, praničeho, zač bych jej mohl popadnouti; musím se držeti hlásného, který se za něho zaručil. Vezmeme tedy oněch 150 zl. — vám vyplatím hotově padesátku nebo i více, je-li vám libo — k tomu připočteme úroky z celého obnosu napřed — a směnku na všechno podepíšete vy s panem strýcem a dotčeným lokajem —“

„Ne, nerad bych, aby se zaručoval strýc a vůbec kdo jiný za můj dluh. Podepíšu spolu směnku na dluh strýcův a lokajův, ale na oněch padesát zlatých — více nechci — i s úroky za celé dvě stě vydejte, možno-li, směnku druhou, kterou podepíšu sám. Snad vám stačí pouhá moje osoba za tento obnos —“

„I jejich úroky chcete vzíti na sebe?“ zvolal pan Perlsee s úsměvem. Chvilku škrabal se v přemýšlení pod bradou a pak máchl rukama. „Buďsi!

Učiním, jak si přejete. Napíšu zvlášť směnku na vaši padesátku a připočítám úroky z dvou set na čtvrt leta — vám budu počítati nejmírnější — řekněme padesát — Oho! — Ne, již jsem řekl — Buďsi! — Spokojím se s tím pakatelem — směnka vaše tedy bude zníti na rovnou stovku. Spokojen?"

Vysocký, trochu sice zaražen, přikývl mlčky.

„Zítra ráno mi přinesete obě směnky podepsané, já vám vyplatím vašich padesát zlatých a věc bude v pořádku. Ale nyní musíme ještě vypiti litkup."

Nalil sobě znovu a dolil sklenku hostovu.

„Pan doktor Hubatka se nedoví o ničem —?" podotkl ještě Vysocký rozpačitě.

„I toť se rozumí samo sebou. Byl bych sám proti sobě," ujišťoval pan Perlsee horlivě.

Když vyprovázel hosta přední místností, otevřely se zlehka dvéře a jako stín vklouzl pan Kavka. Zočiv se svým chlebodárcem Vysockého, vytřeštil naň překvapen oči. Vysocký jej pozdravil; pan Kavka potřásl hlavou a cosi zabručel.

„Aj, vy se znáte?" divil se pan Perlsee.

„Bydlíval jsem u pana Kavky," vysvětloval Vysocký.

„Ó, pan Kavka byl asi přísný domácí," mínil s úsměvem lichvář; bylo patrno, že rád pouštívá svému humoru uzdu na újmu příručího. „Pan Kavka je vážný pán — umí se tvářiti jako nějaký rada vrchního soudu."

Smích lichvářův uvedl pana Kavku, kterého patrně mrzelo, že jeho důstojnost trpí těmi žerty před bývalým nájemníkem, do nemalých rozpaků. Zašed za sloupcové ohražení, přehazoval bez účelu nějaké

zápisní knihy na pultu, z povinnosti nuceně se usmíval, házel prudce ramenem, vyrážel ze sebe pološlasné „nu“ a „hm“ a upjal posléz z ohnivého ruměnce své bledě modré oči jaksi úzkostlivě na Vysockého.

Tento se poroučel a zaslechl ještě za dveřmi hlas lichvářův: „Sečtěte dnešní položky, pane Kavko, a pak mi doskočte pro doutníky!“

Lituje v duchu pana Kavku, ubíral se Vysocký k domovu. Jinak byl v náladě příjemné. Zdar výpravy a víno lichvářovo plnily mu hlavu jasnými obrazy. Věděl nyní také, že strýc k vůli němu se nezadlužil; tím svezlo se veliké břímě s jeho duše. Třeba arci pomýšleti na splacení dluhu; zjedná si nějaký vedlejší výdělek a nabídne dru. Hubatkovi práci celodenní. Studie tím arci utrpí — než, co škodí! Pílí možno vše nahraditi...

Dostihnuv svého obydlí, očekával Vysocký venku v chodbě, opřen lokty o zeď v otevřeném výklenku loggie, netrpělivě návrat hlásného. Stál tam dlouho, pohlížeje s tichým požitkem na obraz Hradčan a Nového světa, na zelenou širokou krajinu za nimi, s rozptýlenými bílými domky a vesničkami. Již zapadlo slunce; krajinou rozkládal se soumrak, kužele a báně vzdálených hor zjevily se v záplavě večerní jako lehce na obzor nadechnuté růžové silhuety: tu konečně ozval se na schodech hřmotný krok hlásného.

„Strýčku!“ zvolal Vysocký.

„Co chceš?“ tázal se hlásný nevrlým hlasem, z něhož poznal synovec, že byla výprava starcova bezvýsledna.

„Perlsee počká ti ten obnos další čtvrt leta, bez úroku."

„Jak že? Ty víš --?"

„Vím." A Vysocký vypravoval hlásnému všechno, pomíjeje toliko mlčením svůj zvláštní dluh a převzaté úroky.

„Děkuju ti, Pavlíčku," pravil stařec v radostném pohnutí. „Tím spadl mi s prsou centnýřový balvan. Je po starostech. Pan Ignác mne ujišťoval, že dostane za tři týdny peníze, a pak se rázem vyprostíme z drápu toho vydřiducha."

Ten večer byl hlásný vesel, a než nastoupil své obchuzky kolem věže, našel ještě kdesi láhev vína a přinutil synovce, aby s ním popíjel a naslouchal výlevům jeho samorostlé věžní filosofie.

V. Slunci vstříc.

Jako sen, božský krásný sen jeví se Vysockému ona rozhodná chvíle.

Třemšínský výlet míhá se nejasně jeho duchem. Jako mlhou stíhá jednotlivé výjevy té zábavy: archaeologické výklady pátera Tykala, bezděčné humoristické kousky pana Růžka, literární půtky obou ušlechtilých Otokarů, Sezimy a Hvězdného, vítěznou eleganci a duchaplnost dra. Blandy, kterému jedině od nevázané Olgy snášeti bylo časté ústrky, za které se mstil více než zdvořilým obletováním Gabriely, že až Vysockému mnohý žhavý osten vnikl do srdce...

Ale pak... Zřetelně leskne a vlní se před ním v husté zeleni stromu a rákosí obšírný rybník u sta-

rého mlýna, samotáře, snícího v ukryté lesnaté kotlině. U břehu rybníka houpají se dva prosté, stářím šedivé a zelenavé čluny. Do jednoho vstupuje dr. Blanda s Olgou a chtě dokázati svou veslařskou hbitost, odráží se mocným tepem vesla ode břehu. Brzy je daleko uprostřed vody a vesluje rychle ku břehu protějšímu. Vysocký však veze Gabrielu zvolna v druhé lodici kolem rákosí tam, kde bujné stromoví břehu a blízkého ostrůvku, dosahujíc bez mála k sobě vypjatými větvemi, tvoří nad vodou přirozené stinné klenutí. Plují tím pološerem, z něhož po stranách září bílé květy střemchy a bezu. Sladká vůně je ovívá. Rozkošný zde klid. Jen ptáče frčí s větve na větev, jen párek něžných perlových motýlků laškuje kolem žlutého pobřežního květu. Toliko vzdech vyklouzl ze rtů sličné podoby, sedící v zádi člunu s čelem snivě opřeným o dlaň a nořící druhou ruku bezděky do průhledné vláhy, která se laškovně vlní mezi bílými, útlými prsty.

V tu chvíli sklonilo se před ní koleno Vysockého a z jeho třesoucích se rtů zazněla tiše osudná slova. Promluvil je jako v bezvědomí; bez jeho vůle vytryskla z přeplněné duše. Bylo jich jen několik, ale projevila vše.

Gabriela se chvěla a rděla, ve sladkém zmatku zastřela si tváře rukama — ale pak svezla se jedna na klín — Vysocký ji uchopil jemně — nebránila se, nýbrž opětovala vřelý jeho stisk — a žhavé polibky pokrývaly měkkou, sametovou pleť té milostné ručky...

Teprve volání Olgy a dra. Blandy je vzpamatovalo. Gabriela sebou trhla, jakoby se náhle probouzela ze sna; Vysocký s povzdechem chopil se vesla.

*

Vypluli ze stinného chobotu, a když dostihla lodice protějšího břehu, kde odpočíval již v husté trávě druhý pár, vyskočil Vysocký na zemi a pomohl Gabriele z člunu, při čemž stiskl znovu ohnivě její chvějící se ruku.

Z řečí Olgy a dra. Blandy poznal Vysocký, že nespozorovali onen výjev pod stinnou klenbou stromovou. Zůstane jeho a Gabriely sladkým tajemstvím. Pohledl do jejích očí; s nevýslovnou rozkoší četl v nich, klopících se nad lící žhavě uzardělou, to tajné srozumění.

A pak oddělil se od společnosti. Musel do samoty, do hlubokého lesa, aby ulevil bouři svého nitra. Klesl na mech, přitiskl k zemi srdce bouřlivě tlukoucí a skrýval do vřesu rozpálené tváře, vydávaje ze sebe nesouvislá slova. Pak zase vyskočil a s jásavým výkřikem zamávl kloboukem k nebi.

Náhoda zanesla jej na této potulce do známého lesního údolíčka s vetchou lávkou a zvětralou soškou bohorodičky ve skalním výklenku. Bezděky klesl před ní na kolena a sepjal ruce; ale nemodlil se. Měl vidění. V ohromné oblakové bráně kupily se velebné postavy svatých a světic, vypadajíce navzdor jasnosti své jen jako stíny v oslňující nebeské záři, vlnící se nesčíslným rojem andělských hlaviček kolem lahodně vznešené podoby rajské královny, pod jejíž hvězdnou korunou se klonil snivý, milostně bledý obličej rysů, Vysockému tak známých...

Jako sen jevila se mu teď na věži ona chvíle v lodici. Ale tisíce zlatých nitek, jež následující doba přidala do příze onou chvílí začaté, dokazovaly mu každým dnem, že byla blahou skutečností.

V jisté dni týdnu, z večera, kdy již soumrak rozkládá se ulicemi, stává náš hrdina u průjezdu jednoho domu, z jehož prvního patra se ozývají zvuky piana a zpěv mladistvých, svěžích hlasů. V určitou hodinu nastává utišení nahoře, ale průjezd plní se za to šumným ruchem, šelestem hopkujících nožek, opozdilými trylky, smíchem a hovorem zvonkových hlasův a v příštím okamžiku vyhrnuje se na ulici pestrý roj svižných postav dívčích, s notami neb ozdobnými mapkami hudebnin pod paží. Jedna, ztepilá mezi nimi jako palma, odbočuje k nedočkavému čekateli a podává mu něžnou ruku s jemným uzarděním a tichým pozdravem. Provází ji cestou k domovu; přináší jí nejkrásnější květy, jaké našel v košíku prodavaček; mluví k ní chvějícím se hlasem slova zvuku mnohdy všedního, která však mají hluboký a spanilý význam ve slovníku lásky; blažen je kývnutím její hlavinky, jejím krátkým pohledem, slůvkem, jež někdy sklouzne z růžových rtíků jako perlička, plná tajemného kouzelného lesku. U domu v předměstí loučí se s ní, tiskna výmluvný polibek na její teplou ručku.

A když po takové výpravě dostihuje vrcholu svého nebetyčného majáku, jaký podivný, čarovný život rozkvétá v těsné vězní komůrce! Co krásy a poesie chová širý svět, všechna chví a skví se kolem Vysockého skrovným prostorem, jehož stěny se rozstupují v nedohledné dálky. S rozkoší hledí v ohromné, pruhledně safírové vlny mořské, slyší jejich slavný šum, skřípot rahen, chechtot racků; velkolepá katedrála vzpíná nad ním své sloupy, oblouky a klenby, mystickým polosvitem zní velebná hudba varhan; tu zase tropický les, protkaný přebujnou

směsí lian, okouzluje ho čarokrásou svých smaragdových listových vějířů, svých kvetoucích báječných plamenů, svých okřídlených rubínů, safírů a diamantů: houšť karafiátů, jiskřících se rosou, kosmaté větve posněžených jedlí, křišťálové tůně se zlatým rámcem kvetoucích blatouchů, slzící oči gazelí, pestrý ruch vlašského karnevalu, skleněné zámky báje na slepičích nohách — tisíce jiných obrazů míhá se a víří bdící hlavou a neklidná ruka pokrývá zatím papír nerovnými řádky, bezděky navlékajíc perly myšlenkové na zlaté nítě veršů.

Vysocký stává se, nevěda jak, básníkem. Vrstva papírů s rýmovanými řádky vzrůstá z nenadání na jeho stole; leckterý z těchto listů vkládá se do knihy, kterou pak Vysocký o příští večerní schůzce s významným pohledem podává milované dívce, aby v ložnici své z půjčené knihy vylovila a pročetla tu veršovanou zpověď blouznivé duše.

Jak jinak jeví se nyní všeliké předměty Vysockému i v denním osvětlení! Všechno vůkol jest omládlé, zjasněné, usmívavé a krásné — vždyť není celý svět než velikým zrcadlem, v němž obráží se půvab milované tváře.

Bloudě jednou takto městem, potkal Otokara, tvářícího se jaksi mrzutě a nesoucího pod paží břímě knih. Jal se přede vším oprašovati jeho rukáv a záda.

„Snad nejsem pobílen?“ zeptal se Otokar nevrle.

„A jak! Plný mouky!“ odpověděl Vysocký s úsměvem. „Pro tebe je to arci zlatý prach tvého Eldorada.“

„Nu ano," pravil Sezima. „Byl jsem v obchodě u Pavláta. Přinesl jsem jí nové knihy a odnáším přečtěné! Víš-li pak, že jsem u ní dosud Bořitou? Ale nezruším naschvál svůj pseudonym. Uslyším aspoň jeden upřímný, nepředpojatý úsudek o svých pracích. Považ si, kritisuje mne a to někdy dosti ostře. Právě dnes ztepala konec jedné mé básně, nevědouc arci, že stojí autor ubohé básně před ní. Jsem žádostiv, co řekne mé „Noci". Až bude v časopise dokončena, dám jí vázaný ročník Věnce."

Mohu podotknouti, že „Noc" dočkala se již zpěvu šestého, který však dosud nezhostil se kouzla baroku, jemuž pátý tak bez obrany podlehl.

„A víš-li pak," pokračoval Sezima, jemuž nevrlost pro nedávnou kritiku zvolna mizela, „že jsem dobyl u Pavlátů nového vítězství? Kdykoliv se v obchodě u Justýny objevím, zavlají na blízku jistě podivné vlasové zátočky a rezavá mantila. Teta Brigita jakoby na příchod můj číhala. A chová se ke mně s laskavostí, jakou bys nikdy nehledal v těch měřicky ostrých úhlech a hranách její bytosti."

„Šťastný člověče!" usmál se Vysocký.

Na rozchodu káral jej Otokar: „Celou věčnost jsem tě neviděl. Proč k nám nepřicházíš? Naším hostem bývá nyní jen doktor Blanda — a ten mi není hrubě po chuti."

Vysocký se při slově „Blanda" zarazil a mračně zadumal; ale po chvilce pohodil hlavou a škubl pohrdlivě rtoma...

Jasné nebe Vysockého zakalilo se mráčkem jen v dobu, kdy dospěly obě směnky k placení. Pan Ignác slíbených peněz nedostal a Vysocký staral se v nynějším blaženém opojení tak málo o podobné

prosaické věci, že ho zastihl předvečer platebního dne v úplné nemajetnosti, neschopného ani, aby zaplatil úroky za nové čekání.

Ale když večer doprovodil Gabrielu a vracel se s jejím sladkým: „Dobrou noc!“ k domovu, rozprchly se všechny stíny starostí a v jeho přesvědčení zakotvila se jistota, že pan Perlsee za připsání nových úroků obě směnky bez okolků na další čtvrt leta prodlouží.

Umínil si jen, že dojde ještě dnes k panu Kavkovi, který bude teď večer zajisté doma. Poradí se napřed s ním v té záležitosti.

Zastavil se tedy v podkrovním obydlí. Otevřela mu paní Kavková. Když spatřila bývalého nájemníka, spráskla ruce nad hlavou a zvolala s jemnou výčitkou: „Vzpomněl jste si přece na nás? Pozdě — ale přece! Buďte nám srdečně vítán! Hleďte, pan Sobička vzpomněl si od vašeho odchodu dvakráte na nás. Jednou mi psal — musíte si pak to krásné psaní přečíst — rozplakala jsem se nad ním — a jednou nás navštívil osobně. Ach, z toho se stal člověk! Mohla jsem na něm oči nechat. Hezký byl vždy jako panenka; ale teď má zároveň něco tak vážného a přece milého do sebe — ruce samý prsten, těžký zlatý řetízek u vesty, rukavičky, v ruce blýskavý cylindr — Inu, pán! K zulíbání človíček!“

Když svému nadšení pro pana Sobičku ulevila, uvedla hosta kuchyňkou do pokoje. „No, můj bude míti radost!“ pravila přede dveřmi.

Pan Kavka, zaujímaje tam již v županu a domácí čepičce náležitou slavnostní posici, vítal hosta vztaženou rukou a vlídným úsměvem.

„Á — pan Vysocký! Buďte vítán! Sedněte si u nás, pane Vysocký!“

„Semhle, prosím,“ vybízela matrona, přinášejíc vycpané sedadlo s vetchým povlakem.

„A co semhle?!“ utrhl se na ni manžel po svém známém způsobu. „Sedněte si na pohovku, pane Vysocký! Tak! A jak se vede? Co nám, příkladně, nesete?“

Vysocký objasnil několika slovy účel své návštěvy.

Pan Kavka vyslechl jej s velikým neklidem, a když host skončil, máchl prudce rukou. „Ne, to nemůže být! To nemůže být!“ zvolal jako podrážděn.

Vzchopil se a pobíhal světnicí, že cípy strakatého županu divoce za ním poletovaly, opakuje stále: „Ani pomyšlení! To nemůže být!“

„Ale snad by pan Perlsee ty směnky přece prodloužil,“ osmělila se namítnouti matrona.

„Bez úroku?“ zahřměl na ni manžel s potupným úsměškem. „Bez úroku? Ani pomyšlení! Což ty tomu rozumíš! Zůstaň si při svých modlicích knížkách a při své tabatěrce, rozumíš? Neprodlouží, bez úroku neprodlouží! povídám já a punctum!“

„Snad přece, přimluvíš-li se — pan Perlsee váží si mého velmi,“ obrátila se těšivě k Vysockému.

„Mlč! Pro boha tě prosím, mlč!“ durdil se na ni pan Kavka. „Chop se své punčochy a nech pana Perlsee s pokojem! Pan Perlsee má dobré srdce, ale v takových věcech je neuprosný. S prázdnýma rukama k němu nemůžete. Ví, že jsme spolu známí; bylo by to i pro mne, příkladně, mrzuté.“

„Ale já nemám v tu dobu žádných peněz a do zítřka si sotva tolik opatřím,“ namítl host.

Pan Kavka vypoulil na něho sklenné, modré oči a vytáhl prudce ramena. Pak usedl do lenošky a sklonil hlavu do dlaní jako v hlubokém přemýšlení.

„Vidíte, pane Vysocký," kárala jemně paní Kavková, „neměl jste se zaplésti do takových věcí. Panu Sobičkovi posílali také málo z domova, ale vycházel vždy pořádně. Ještě si kupoval všelicos hezkého na sebe. Býval vždy jako z kastlíku. Do toho jste se neměl zaplésti! Býti v daremných starostech, platit nekřesťanské úroky — —"

„Úroky! Úroky! Kdož půjčuje peníze bez úroků!" rozzlobil se zase pan Kavka. „O to se nejedná. Jde tu o pořádek. Pan Perlsee nemůže přece úroky stále jen připisovat —"

„Nevíte tedy žádný prostředek?" otázal se Vysocký stísněným hlasem.

„Prostředek?" Pan Kavka vyskočil a chvátal mlčky do kouta, kde stál starý prádelník. Ruce starcovy se třásly. Vytáhl zásuvku, hrabal se v jejím obsahu, našel otrhanou knížku, vyňal z ní dvě padesátky, jednu zastrčil opatrně nazpět mezi listy a s druhou blížil se k hostovi. Zatřepetal před ním padesátkou a zvolal: „Toť jediný prostředek! Zaplatíte panu Perlseeovi úroky a basta!"

Vysocký pohlížel překvapen na peníze, které se octly v jeho ruce. Paní Kavková hleděla střídavě na něho a na muže a začala si utírati zástěrkou oči.

„Vy mi tu padesátku půjčujete?" ptal se Vysocký s pohnutím.

„Půjčuju — proč bych nepůjčil?" odpovídal pan Kavka s lehkým ruměncem. „Je tak lépe, než abyste se zítra příkladně objevil u pana Perlseea

s holýma rukáma. Prozatím se bez ní obejdu. Můžete mi ji splácet po částkách."

„Přijímám ji tedy a děkuju vám srdečně, pane Kavko," pravil Vysocký hlasem, jenž vycházel z pohnutého srdce. „Buďte ubezpečen, že ji splatím co nejdříve — ne-li jinak, několika částkami svého měsíčního služného."

„Hm, hm," mumlal pan Kavka s přívětivou tváří. „Máme dnes teplo, co? Na zítřek — myslím — že se chystá k dešti —"

Když opustil Vysocký u vděčném pohnutí ty dobré lidi, pálily ho jejich peníze na prsou. Ale pomyslil si, že je dozajista brzy oplatí. Bylo mu, jakoby měl kdesi veliký poklad, jenž se v nejhorší tísni otevře kouzelným slovem. Zdálo se mu, že je ozbrojen čarovnou silou, kterou zmůže všechno. Cítil všemohoucnost lásky...

Nazejtří přijal pan Perlsee úroky a po krátkém váhání prodloužil směnky; zároveň však prohlásil, že příště musí být najisto splacen i kapitál.

VI. Obrat.

Rumpál, který dopravoval každodenní větší potřeby do výsostí věže, přinesl jednou i psaníčko Vysockému. Bylo z Třemšína.

Náš hrdina přelétl několik řádků, v nichž jej prosila Olga o krátkou rozmluvu zítra odpoledne v sadech u letohrádku Belvederu.

Když se dostavil v určitou hodinu do sadů, čekala tam již filigranská postava, chvějící se jako elf mezi květinami. Zočila ho a chvátala mu vstříc.

Její černá očka nehrála obyčejnou veselostí a také tvář byla jaksi bleda.

Stiskla mu na uvítanou vřele ruce. „Díky, že jste přišel. Mám mnoho na srdci a komu bych to svěřila nežli — svému příteli?!"

Noviny, které přinášela, byly vskutku překvapující.

„Můj poměr s doktorem Blandou je skončen. Obratný ten pán začal se opatrně vysmekávati, vyzouvati a použil konečně nejbližšího příkrého výstupu se mnou, aby rozerval nadobro sítě, nepříliš růžové, v nichž se mu znechutilo. Již po delší čas rozestíraly se po něm odjinud hebčí a pevnější.

Vím, že jsem měla moc držeti ho pevně ve svých poutech. Mohla jsem toliko přijímati jeho dvornosti způsobem dobře vychované dívky, mohla jsem se obmezovati na obvyklé fráse, při nichž se oči zdvořile usmívají a srdce mlčí. O srdce mu nešlo.

Ale vy mne znáte. Okazovala jsem mu hned z počátku své pravé smýšlení a sama uvolňovala pásky, jimiž se z dovolení a přání mých rodičů ke mně připoutával... A ještě později, když jsem ho již napolo odpudila a jiná moc na něho začala působiti, ba i ve chvíli, kdy mi již dával nadobro výhost, mohla jsem jej zadržeti skrovným ústupkem. Jediné slovo odvolání, prosby, lítosti a byl by ležel znova u mých nohou. Byl by se vrátil ochotně s marnivou radostí, že konečně přece zvítězil.

Ale nechtěla jsem. Poměr ten byl mi již nesnesitelný. Sama jsem mu dala meč do ruky, aby rozťal všeliký svazek mezi námi. Roztržka naše byla z dobré polovice mojím dílem.

Jsem tedy volna a doktor Blanda navštěvuje domácnost Sezimových —"

Vysocký sebou trhl a zbledl.

„Vím," řekl po chvilce, „že doktor Blanda chodí do toho domu, ale vaše domněnka je bezpodstatná."

„Domněnka, že nachází v Gabriele náhradu za mne?"

„Ó, nevyslovujte ani tato slova," zvolal Vysocký rychle. „Možná, že Blanda chová takové záměry, ale Gabriela —"

„Chcete říci, že chovala se vždy k němu odmítavě? že přijímá jeho dvornosti se stejnou ledovostí jako já?" pravila Olga s hořkým úsměvem.

„Vím, že doktor účelů svých nikdy nedosáhne!" zvolal Vysocký rozhodně, s planoucím zrakem. „Tato jasná bytost jest nedostupna jeho nízkým chtíčům. Ano, svěřuji se vám, že Gabriela dala mi již nahlednouti do křišťálových hlubin své duše, nestojím již ostýchavě opodál, mezi námi nastalo důvěrné sblížení —"

Překvapena vzhledla k němu Olga a zachvěla se. Bleda zašeptala třesoucím se rtem: „Ach, vy jste — jí vyznal —?"

Vysocký mlčel.

Olga sklopila hlavu a hleděla v temném zamyšlení k zemi. Seděli vedle sebe na lávce pod skupinou starých stromů, mezi nimiž se otvírala vyhlídka na Prahu.

Po chvilce přejela si dívka dlaní čelo a rozjasnila obličej. Pak přejela hebkou ručkou jemně i zamyšlené čelo Vysockého, jakoby odtud zaplašiti chtěla stín, a stiskla mu obě ruce.

„Odpusťte mi," mluvila srdečně a dětsky lichotivě. „Prohřešila jsem se na vás. Zapomeňte, co jsem řekla. Gabriela jest anděl! Uložte mi pokutu za ono utrhání. Již se nehněváte, není-li pravda?"

Vysocký pohledl na ni v úsměvu jasným zrakem a hladil její ruce.

„Nuže, vše je vyrovnáno," švitořila dívka dále. „A nyní vám povím druhou novinu, smutnější, než byla roztržka s Blandou. Můj otec byl dán z nenadání na odpočinek. Má sice dosti svého jmění, ale přece loučí se nerad s dosavadním oborem činnosti a ještě bolestněji bude pohřešovati matka postavení, kde mohla jen rozkazovati a hráti sobě, byť v malém okruhu, na svrchovanou vládkyni. Avšak pro mne má nastávající změna i světlé stránky. Přistěhujeme se do Prahy a mně otevře se snad působiště zdárnější činnosti. V Třemšíně bych byla nadobro zakrněla. A pak budu blíže vás. Budeme se častěji stýkati a časem navštívím vás i na věži. Jak se na to těším!"

Mnula si dětinsky ruce.

„A rcete mi, jaké vy máte záměry! Víte, že jsem ve vás již dávno poznala hrdinu, chystajícího se do boje za velké myšlenky. Nuže, povězte: již je meč naostřen a štít vyblýštěn? Mohu se státi vaším skromným panošem, držeti uzdu bujného oře, jenž řehtá bitvě vstříc?

Ubohý hrdina! Jemu se nezdálo o činech a zápasech. Meč rezavěl v pochvě a hlava klonila se v neplodných snech milosti, opojena vůní čarovných růží, jimiž ověnčila svého vězně mocná kouzelnice. A přece — v tu chvíli cítil bujarou podnikavost, sílu, vykonati věci nesmrtelné.

S čelem vztýčeným, s leskem nadšení v očích mluvil dívce zbožně naslouchající o velkých záměrech, jaké se rodí v horující duši mladistvé. — —

Po rozchodu s Olgou ochladlo jeho nadšení. V nitru zachytil se zárodek trapných pochybností a vzmáhal se každou hodinou.

U večer stál netrpělivě před průjezdem, z něhož měly za chvilku vylétnouti zpěvné včelky. Konečně zabzučely v průjezdě a z roje družek zamířila k němu ztepilá postava.

„Vždy věrný," zašeptala s úsměvem, podávajíc mu ruku.

Přinesl jí dnes kytičku sněhobílých, červeně skvrnitých karafiátů.

„Mluvil jsem odpoledne s Olgou," začal Vysocký po chvíli. „Sdělila mi, že doktor Blanda dal Třemšínu výhost a dochází pilně k vám."

Gabriela střelila po něm se strany bystrým pohledem.

„Ano, chodí k nám," pravila krátce. „Či nemáme ho snad přijímati?"

„Vám je zajisté nejlépe známo, co máte činiti," odvětil Vysocký s lehkou trpkostí.

„Aj, snad žárliv? Snad mám zatarasiti svůj práh všem hostům?"

„Ó, nikoli! Nejsem oprávněn a nechci obmezovati nikterak vaši volnost. Zdá se mi jen, že právě doktor Blanda —"

„Co máte proti doktoru Blandovi?" vyrazila ze sebe Gabriela, staví krok a hledíc na průvodce svého vyzývavě.

Vysocký neodpovídal.

„Doktor je muž vzdělaný, uhlazený, duchaplný —" horlila dívka.

„A krásný," podotkl Vysocký hořce.

Gabriela se zasmála a tím jakoby se byla vzpamatovala. „Ach, vy žárlivý Othello! Hleďme, jak vás rozbouřily nevinné návštěvy doktora Blandy. Což si tak málo duvěřujete? Ach, zaplašte takové zbytečné, nicotné stíny!"

Tato slova a ton, jakým byla pronešena, sňala s duše Vysockého rázem všecku tíhu. Uchopil ručku její a přitiskl ji vřele ke rtům. Ucítil ve své lehký stisk její dlaně.

„Díky, Gabrielo," pravil vroucně. „Děkuji z hloubi duše. Dovol zároveň, aby dnešním dnem zapadlo navždy škrobené to vy, které se tak málo hodí mezi nás."

Dívka mlčky se usmívala.

Zatím co Vysocký další chuzí nadšeně k ní hovořil, trhala v myšlenkách z kytičky karafiátů sněžné, rudé kropenaté pýří a pouštěla je na dláždění.

„Hle, jak rozkošně září dnes hvězdy!" pravil opojen Vysocký, okazuje nad temné štíty domů. „Svítí se z čistého modra jako drahokamy —"

„Co nám po těch studených třpytech tam!" zvolala Gabriela jako ze sna a odhodila do bláta poslední květné pýří z oškubané kytičky. —

Když Vysocký po dvou dnech znovu čekal před prujezdem, vyšla Gabriela v pruvodu dvou družek. Nepohledla ani stranou, kde čekal. Štěbetala horlivě s přítelkyněmi, vedouc se s nimi pod paží.

Vysocký stál chvíli zaražen. Snad zapomněla? Snad má s družkami nějakou nutnou rozmluvu?

Předpokládá, že ji bude následovati, a na rohu se s nimi rozejde.

Šel pozdálečí za dívkami. Ale družky Gabrielu neopouštěly; zdálo se, že je zadržuje při sobě, že je přemlouvá, aby ji provázely dále. A hezká trojice švitořila s živými pohyby rukou, smála se zvonivě.

Provázely ji až k bytu a kynuly za ní rukama, až v domě zmizela. Cestou Gabriela ani jednou se neohledla.

S těžkým srdcem vracel se Vysocký domů. Co se stalo? Tisíce trapných domněnek křížily jeho hlavou...

Příště čekal opět marně. Opět bránil mu průvod obou přítelkyň přiblížiti se k ní. Měl noc plnou mučivých myšlenek a příšerných snů. Srdce mu rozdíraly děsivé obavy; nemohl pochopiti, co se děje.

Z rána umínil si, že dojde k Sezimovým; aby s Gabrielou promluvil. V poslední dobu tam nedocházel: k čemu stýkati se s ní před svědky, v poutech etikety, když mohl s ní téměř ob den volně rozmlouvati v důvěrném téte-à-téte?!

S tlukoucím srdcem zaklepal u Sezimů. Služka mu oznámila, že starý pán ve svém pokoji píše a slečna že mešká s panem doktorem Blandou v saloně.

V tom otevřely se dvéře salonu a jimi vyhledla úsměvná tvář Gabriely. Zarazila se trochu; úsměv zmizel z jejích rtů. „Ach, pan Vysocký," pravila rozpačitě. „Račte jen vstoupiti!"

V salonu stál dr. Blanda v účinné, jako pro fotografa nastudované posici, aristokratickou bělostnou rukou lehce opřen o hranu stolu.

„Ach, pan Vysocký!“ pozdravil s vysoka příchozího, jedva k němu obrátiv obličej.

Gabriela vyzvala s chladnou zdvořilostí nového hosta, aby se posadil. Vyhýbala se při tom jeho zrakum.

Doktor poctil Vysockého, prohlížeje si nehty pečlivě pěstované, dalším oslovením: „A propos! Dověděl jsem se, pane Vysocký, že píšete v kanceláři dra. Hubatky. Mohli byste tam opisovati slušněji. Onehdy dostali jsme z vaší kanceláře dupliku, kterou bylo třeba studovati jako staroassyrský nápis. Ovšem, za těch bídných několik zlatých měsíčního platu nemůžete kalligrafovati, není-li pravda?“

Smál se při tom sarkasticky, metaje stranou k sedadlu Vysockého pohrdlivé pohledy přes bezednou propast, která se šklebila mezi bídným mundantem a prvním koncipientem nejpřednější kanceláře advokátské v městě.

Bavil se pak s dívkou a Vysocký seděl zde nepovšimnut, s peklem v prsou. Marně snažil se zachytiti jediný pohled Gabrielin. Konečně vysvobodil jej z trapného postavení starý pan Sezima, který se ujal zanedbaného hosta rozprávkou o počasí, o politice a na konec blahosklonně ho pozval, aby přišel opět jednou na partii taroků.

Brzy poroučel se Vysocký. — —

Následovaly strašné dni a noci. Našemu hrdinovi bylo jako plavci, jenž potácí se na klesajícím vraku v rozkaceném moři. Nad sebou vidí jen zkázonosná, kovová mračna a kolem nestvůrné vlny, hrozící pohltiti rázem tu hrstku vrátkých prken, jež chová celé jeho jmění, všechno, co poutá jej k životu, — zahubiti to všechno i život sám. A přece

ještě doufá, vyhlédá po spasném zásvitu, napíná zoufale poslední síly. I Vysocký vzpřimoval se ještě ze své beznadějnosti. Ne, není možné, aby bylo všemu konec, aby bylo navždy ztraceno, co již objímal blahou náručí! Nemohly býti lží všechny ty sladké pohledy, ty stisky rukou, ta srdečná slova!

Jednoho večera opětně zašel před známý průjezd. Spatřil uvnitř v osvětleném schodišti — doktora Blandu. Jako žhavý meč projel ten pohled jeho srdcem.

Přitiskl se za dvéře protějšího domu. A po chvilce spatřil, jak milovaná dívka, zavěšena lehce na rámě doktorovo, po boku jeho na ulici vystupuje, jak se rychle rozhlíží a nespatřivši toho, jehož se bezpochyby obávala, s rozjasněným obličejem těsněji k rytíři svému se přituluje.

S krvácejícím srdcem, všechny démony žárlivosti v duši, plížil se povzdálí za sličným párem, probodán každým pohledem, jejž vyměnili, ďábelsky mučen jejich důvěrným šepotem a tichým smíchem, než mu konečně zmizeli v předměstském domu. Vyprovodilť ji Blanda až nahoru do bytu.

V noci psal Vysocký třesoucí se rukou, s rozpálenou hlavou dlouhý dopis. Všechna muka svého srdce složil tam tklivými slovy a žádal úpěnlivě o jistotu v hrozných těch pochybnostech, o krátký jen ortel, ať již třeba smrtnou ranou dopadne na jeho hlavu.

Druhý den obcházel kolem domu Sezimových, číhaje na Otokara. Přítel se konečně objevil.

„Brachu, jak vypadáš!" zvolal. „Jsi nemocen? Měl bysi se poradit s lékařem. Již jsem tě zase věčnost neviděl. Kde stále vězíš? Stal jsi se také vele-

bitelem té nové hvězdy, toho meteoru, fenomenu, jímž dosáhlo nejvyššího vrcholu naše písemnictví?“

Na vysvětlenou musím podotknouti, že vyvstal poslední dobou Sezimovi mocný, vítězný sok. Objevil se nový básník, jehož neobyčejný vzlet rázem oslnil, uchvátil všechno čtenářstvo. Časopisy šuměly bouří nadšených pochval; všude v kruzích přátel literatury mluvilo se o novém zjevu s opravdovým zanícením. Jaký div, že Otokar, který se dosud v plné slávě slonil jako král na prestolu domácí poesie, pokládal triumf nového oslavence za svůj pád! Z každé pochvaly, onomu vzdávané, vybíral si pro sebe ústrk, pohanu, odkopnutí. Vyčítal obecenstvu nespravedlivost, předpojatost pro všechno nové, nevděčné zavrhování starého. Nevýslovnou trpkostí naplňovaly jej dithyramby, jimiž vynášela vznětlivá mládež nového miláčka; v té bouři potlesku slyšel zároveň zuřivý sykot, jímž urážejí klesIou veličinu. Dříve, jak jsme viděli, nedbal zevnějších cetek slávy; nyní dotýkalo se ho bolestně, když ve výkladních skříních spatřil podobiznu šťastného soka nad podobiznou svojí nebo po pravici její...

„Je směšné,“ pokračoval Otokar, „jaká horečka náhle všechny uchvátila. Uznávám, že je ten člověk talent znamenitý, řekněme třeba velikán, ale oni mluví a píší, jakoby do něho v literatuře naší zela čirá prázdnota a jakoby tu vedle něho nebylo ničeho, praničeho. Jen u něho je všechno veliké. Vyfintí svými tretami myšlenku, kterou my jsme dávno před tím vyslovili, třeba i krásněji, a co tu hned křiku: Jaký z brusu nový, genialní nápad!

Hleď — i Justýna. Přinesl jsem jí knihu onoho velikána, právě vyšlou — ani jsem jí sám před

tím nečetl — a druhý den rozplývá se chválou a cituje hned jednu báseň — to prý ještě nikdy nečetla!

Tu jsem se již nezdržel. Tak? — pravím — a moji báseň ‚Osamělý mlýn‘ jste nečetla — v té je přece na vlas stejná myšlenka —

Jakže? Vaši báseň? Ejhle, konečně jste se prozradil. Jste přece Sezima!

Bylo po mém pseudonymu! Útoku na čest mé básně neodolal. Justýna již před tím mluvila o nápadné mojí podobnosti se Sezimou, jehož obraz viděla u knihkupce; ale já jsem zapíral. Nyní konečně je rouška stržena — a jsem tomu povděčen. Kdož ví, do jakých nemilých situac by mne byla ještě zapletla!

Ovšem stálo mne dosti práce, než jsem dosavadní svůj pseudonym u Pavlátů slušně vysvětlil. Štěstí ještě, že je starý s tetou Brigitou vždy na mé straně. Ona deštníková episoda přinesla mi přece něco dobrého.

Justýna nyní přímo hltá knihy a mám v ní bystrého soudce a rádce, věř mi, lepšího, nežli je naše řemeslná kritika, ke které jsem ztratil poslední špetku vážnosti. Justýna mě aspoň povzbuzuje — uznává s upřímným nadšením, co je opravdu krásného v mých pracích. Ačkoliv — abych ti zpříma řekl — mně se již poetická činnost znechutila. Až dopíšu „Noc“ (Otokar si z hluboka vzdechl, neboť měl před sebou ještě sedm zpěvů), pověsím své varyto na hřebík. Poesie se již přežila. Myšlenky, obrazy, forma — všechno jest již otřepané, všechno se jen opakuje, pouhá virtuosnost přestavuje, sestavuje, obrušuje, pozlacuje, osvěcuje novými bengálskými

zářemi staré, dávno známé věci. Třeba hledati cestu jinou. Ale pro mne již ani to není. Slyším v duši jen hlas: Pryč! Pryč z toho nezdravého ruchu, někam do samoty, v tichý venkovský koutek, pěstovat zeleninu a slepice — toť by byl konec nejmoudřejší!"

Když si konečně Otokar důkladně ulevil, vytasil se Vysocký se svou žádostí. „Chtěl jsem tě poprosit o přátelskou službu — abys odevzdal toto psaní své sestře."

„Ty, ty!" pohrozil mu žertovně Sezima. „Ale máš-li, brachu, nějaké zámysly, obávám se, že's přišel pozdě. Doktor Blanda je u nás vařený pečený."

„Dnes je také nahoře?"

„V tu chvíli ne — ještě ne. Nu, tvé psaní bude řádně odevzdáno. Neboj se!" — —

Pošta přinesla Vysockému odpověď. Třesoucí se rukou roztrhl obálku a přeletěl dychtivým zrakem následující řádky:

Pane Vysocký!

Osud nás rozlučuje.

Budu vždy ráda vzpomínati na příjemné okamžiky, které jsem ve společnosti vaší zažila.

Mé srdce zachová věrně váš obraz, ač nepříznivé okolnosti staví se mezi nás.

Přeji vám chuti a síly, abyste se domohl ve světě řádného, čestného postavení — v němž jedinem můžete dojíti svého cíle.

Gabriela.

Vysocký byl ohromen. Zachvěl se — list vypadl mu z rukou. Zdvihl jej a pročítal znovu — ston vydral se z jeho prsou. Všechno, všechno ztraceno!

Vyšel na kamennou pavlač, ochladil si rozpálené skráně vánkem výsostí, zadíval se do šeré dálky, jakoby hledal zásvit spásy. Udeřil se pěstí v čelo. Snad to příšerný sen! Možno-li, aby všemu bylo konec, aby jasná ta bytost poklesla do bláta nízké všednosti, aby mu chladnokrevně, nemilosrdně probodla srdce — po onom krásném večeru karafiátů a hvězd, kdy poprvé mezi nimi zaznělo sladké „ty" milenců?!

Zapadal do mrákotné propasti a přece zadržoval se ještě zoufale vratkého okraje. Znovu a znovu opakoval si slova: ‚budu ráda vzpomínati' a ‚mé srdce zachová váš obraz' a hledal v nich těšivý význam. ‚Přeji vám chuti a síly, abyste se domohl ve světě řádného, čestného postavení — v němž jediném mužete dojíti svého cíle.' Svého cíle — jakýž to může býti cíl, nežli spojení s ní? Snad nutí ji otec k poměru s Blandou — a Gabriela, zůstávajíc Vysockému v srdci věrna, doufá v budoucnost a zapřísáhá jej, aby napjal síly k boji s nepřízní osudu, aby si pevným, čestným postavením zjednal možnost ucházeti se o její ruku...

Ale tu viděl ji zase v duchu, jak se vedla s doktorem v onen večer, tak důvěrně k němu přitulena, tak veselá a laškující. Vzpomněl si na chladnou lhostejnost, s jakou ho naposled přijala. Naděje jeho mizely. Obyčejné fráze — zvolal — obyčejné, hluché fráze, jimiž mi osladila číši smrtícího jedu!

Tak potácel se, s dusivou tíhou v čele a na srdci, mezi zoufalstvím a matnými zásvity naděje. —

V tuto dobu spiklo se všechno proti němu. Nadešla také lhůta, poslední lhůta, kdy musel být splacen požadavek pana Perlseca. A panu Ignácovi zase naděje selhaly. Hlásný neměl ničeho. Vysocký stěží uplatil ze svého služného padesátku pana Kavky.

V této tísni padl zrak Vysockého na verše, jež kupily se na jeho stolku.

Chvíli váhal; pak zvolal trpce: „Nechť si jdou na veřejný trh, do prachu všednosti jako všechno! Co s nimi teď?“

Napsav na tu vrstvu papírů titul a nemožný nějaký pseudonym, spěchal k nakladateli.

Nakladatel přivítal teskným pohledem bledého mladého muže s rozcuchaným vlasem.

„Prosím, sedněte si! Čeho si přejete?“

„Chci vám nabídnouti do nákladu své básně.“

„Bá- ásně?“ protáhl nakladatel, jehož obava se uskutečnila. „Básně? Ach, lituju již napřed. Ostatně dle neznámého jména soudím, že jste dosud ničeho nevydal — snad ani po různu v časopisech?“

„Ne.“

„V tom případě škoda každého slova dále, a kdybyste přinášel hymny andělské. Přišel jste v nepravou dobu. Nemohu se již odvážiti ani na slavná jména. Povím vám upřímně: Vydal jsem knihu předního našeho pěvce — kritika byla u vytržení — a kniha odpočívá mi na skladě! Naše obecenstvo klade, čte-li vůbec, ve svých rozpočtech četbu na místo poslední. Nemá pro ni smyslu. Pište mu tragicky nebo humoristicky, romanticky nebo naturalisticky, pište lehce nebo provádějte divy umění —

tím hůře! Škoda práce! Kde máte naše čtenářstvo? Rolník čte kalendář a leda noviny. Měšťanstvo o nic více. Úřadnictvo odbírá nějaký německý zábavný časopis a kritisuje co nejpřísněji obsah a drahotu domácích, které na hrstku svého čtenářstva konají třeba zázraky. Učené panstvo obmezuje se na cizí odbornou literaturu. Studující a venkovští páni učitelé by snad odbírali, ale zůstávají nám namnoze dlužni. A spolky? Spočtete na prstech ty, které podporují skutečně a vydatně písemnictví. Leckde utvoří se čtenářský spolek, spolek na podporu literatury — a dopíše nakladatelům, aby mu vzhledem k ušlechtilému účelu přenechávali knihy zadarmo nebo za poloviční cenu! A pak podporuje v místě, kde by měly míti naše spisy slušný počet odběratelu, třicet lidí literaturu tím, že čte zadarmo nějaký časopis a několik knih... Písemnictvím jsme se probudili k novému životu; ale brzy nastane otázka: proč chceme vůbec žíti, když nedbáme o životní podmínku samostatného vzdělaného národa — o pěstění své řeči a literatury?"

Vysocký se poroučel a večer vykonal ve své komůrce veliké auto-da-fé. S hořkým smíchem pohlížel, jak vrstva listů, do nichž vdechl tolik nadšení a vroucího citu, mění se v šerý popel a smrdutý dým. —

Druhý den zaklepal se zoufalou resignací u pana Perlseea. Pan Kavka, obrátiv se od svého pultu, upřel na vstupujícího své bledě modré oči s úzkostlivým očekáváním.

Zároveň vynořil se z vedlejšího pokoje pan Perlsee. Vypadal dnes jaksi mrzutě. Na Vysockého se hrubě ani nepodíval. Polo odvrácen, vztáhl

k němu jen ruku a pravil suše: „Ah, pan Vysocký přichází vyplatit směnky!"

„Bohužel, nemohu je — vyplatit," koktal Vysocký. „Přicházím s prosbou, abyste je laskavě — prodloužil — ještě jednou — naposled."

Pan Kavka sebou trhl a sklonil jako zdrcen hlavu hluboko k pultu.

Pan Perlsee obrátil se prudce k Vysockému a vyvalil na něho dokořán oči.

„Jakže!" zařičel hněvivě. „Prodloužit? Což jsem vám neřekl, že musím dostati dnes všechno, všechno do krejcaru? Budu snad věčně prodlužovat, co? Mám toho již po krk. Samé ztráty a ke všemu ještě posměch! Poznal jsem pěkné ptáčky. Jako ten hamižný podvodník a padouch, ten Volavka! Konečně myslím: teď ho máš v pasti! Byt vypátrán — exekuční výměr v ruce — liška v brlohu — tu máš: prázdná podlaha, holé stěny — a dost! Ani židlice! Ani postel! Ani mizerný zuvák! Nic, pranic! A uprostřed té prázdnoty stojí chlap vykrmený a spokojený, směje se, až se za břich popadá, a ukazuje na podlahu: Jen dále, pane Perlsee, račte se u nás posadit! — Ďas aby vzal všechno! Celý obchod vyhodím do povětří!"

„Alespoň na měsíc —" ozval se dlužník.

„Ani na den!" řádil lichvář. „Nepřinesete-li dnes do večera peníze, podám zítra ráno žalobu. Poroučím se!"

Obrátil se k Vysockému urážlivě zády. Ten ocítil se na ulici, hoře studem.

A měl dnes vypíti do dna jedovatou číši. V kanceláři čekala na něho výpověď. Je prý nepořádný

(zanedbal v opojné době lásky několik hodin) a roztržitý.

Byl omráčen tolika ranami najednou. Všechno trhá se mu pod nohama. S pustou hlavou bloudil ulicemi. Když se setmělo, zamířil bezděky do předměstí. Nebe bylo zachmuřené, beze hvězd, jak olověné.

Dostihl známého domu, zabočil do postranní ulice na místo, odkud tolikrát přes ohradu malého sadu, mezerami větví stíhával v osvětleném okně obrysy drahé postavy. Ohrada je sbořena; místo ní kupí se zde stavivo; parček ubírá se cestou všech předměstských zahrad. I stromy jsou již poraženy. Žádná větev neclonì mu povědomý, ozářený čtverec.

Vidí v něm zřetelně poprsí Gabriely a vedle ní opírá se loktem o rám okenní doktor Blanda. Rozeznává jasně jeho tvář, k dívce obrácenou. A také Gabriela obrátila se k němu, ruce jejich se objaly a rtové jejich střetly se v dlouhém políbení...

Vysocký na chvíli zkameněl. Pak zaúpěl, zaryl si nehty do prsou, tloukl hlavou o zbylý roh ohrady. Nyní bylo po všem na vždy. Čirá tma, propast vůkol...

Jako liticemi bičován, nedbaje lijáku, který se spustil s mračen, prchal odtud v šíleném kvapu. Doběhnuv na Hradčany, pádil a klopýtal ve tmě jako zběsilý vzhůru po schodech věže, až dostoupil upocen loggie. Chladný vzduch výšin ovanul ho mrazivě — zatřásl se od hlavy až k patě — a jektaje zuby, klesl ve své komurce bez vědomí na chudobné lože.

VII. Nemoc.

Náš hrdina leží na své železné posteli v těsné vězní komurce. Tepny rozpálených jeho skrání pracují horečně, bohaté krůpěje potu pokrývají bledé čelo pod rozcuchaným vlasem a duch prohání se divoce pestrou směsí vířících obrazů.

Zatoulal se v podivnou krajinu. Malované lepenkové jedle obstupují ho zeleným lesem, z něhož strmí šedivé papírové skály. A na jedné vypíná se romantický rytířský hrad se zubatou zdí, štíhlou, okrouhlou věží a červeným praporem na cimbuří. Z hradu vychází po padacím mostě malebný, nádherný pruvod: rytíři v lesklém brnění, s vlajícími chocholy na přilbách, dvořané a dvořanky v sametu a hedbávu, posetém zlatými hvězdami a květy, spanilá princezna se zlatou korunkou a lehounkým, stříbrotkaným závojem. Všechno to dvořanstvo je Vysockému známo z dávných, dávných dob dětských. Ty dřevěné postavy pohybují odměřeně rukama i nohama a otvírají též ústa, sestrojená z pohyblivých kousku dřeva; ale z nich dere se jejich vlastní hlas, tenounký a tak příjemný, že se zdá posluchači hudbou stříbrných zvonku. Zraky jejich třpytí se jako hvězdičky životním ohněm. Žádné dráty a nitky nejeví činnost ukrytého principála; loutky jsou prodchnuty vlastním skutečným životem. Jsou právě takové, jakých si stokráte přával bláhový hoch, jaké křepčily kolem něho, když usínal na okované truhle ve vozíku otce komedianta.

Živé ty loutky sestupují se kolem něho a princezna odestírá úplně závoj pod zlatou korunkou.

A hle! tvář její není malované dřevo: je to skutečný, živý obličej, přibledlý, líbezný, s čarovnýma hnědýma očima... Rozpíná po ní toužebně náruč — ale pojednou řítí se k němu se všech stran ty figurky jako posedlé: máchají rukama, koulí divoce očima, klapají pohyblivými ústy, slyší chřestot dřevěných jejich údů, před očima blýskají se mu plechové meče rytířů, ocitá se v šíleném reji klapajících loutek —

Mizí všechno. Místo lepenkových jedlí obklopují ho skutečné stromy, zakrslé jabloně, klonící k záhonům vonného, stobarevného kvítí husté větve, jejichž kyprou zelení svůdně prohlédají veliké, běloruměnné plody, blyštící se ranní rosou. Větve ty se rozhrnují a z rámce svěžích listů vyzírá vážně laskavý, bílými kadeřemi ovroubený obličej strýce faráře...

Jaká nová proměna! Kolem všechno bílé, oblaka sněhu chumelí se vzhůru, hustý sníh poletuje vzduchem, stříbro jíní blýská se na holých stromech. A tím bělem a třpytem letí Vysocký na zadním stupátku divotvorných saní, vlajících směsí drahých kožešin a pestrých látek, s táhlým, podivně zahnutým krkem fantastického, chocholatého ptáka v předu, s párem bílých koní, jejichž hřívy samy podobny jsou letícím závějím sněhovým a na nichž zvoní množství stříbrných rolniček jako podivně krásná zvonková hra. Cítí před sebou v tom obalu kožešin a pestrých látek bytost nejdražší. Sáně letí s větrem o závod -- rolničky zvoní jako na poplach -- a kolem prchají střelhbitě pojíněné stromy, městské domy i vesnické chaty, lidé. A lidé ti staví se s podivným smíchem. Rozeznává v přeletu

doktora Blandu, pana Perlseea, pátera Tykala, Růžka, Kafku, doktora Hubatku — a všichni jsou jaksi pitvorně proměněni, všem pohrává tváří ohyzdný úšklebek. A v tom cítí, jakoby mu cosi sedělo na krku. Spatřil po obou stranách krku dvě huňaté nožky — povzhlédá nad sebe a vidí nakloněný, šklebivý obličej šeredného pitvora — zmítá sebou, chce střásti obludu s šíje — ale drápky její drží se pevně zježených vlasů a nad Vysockým zní vřískavé: „hohohó!" „chachachá!" Sáně unášejí ho nejprudším letem parostroje, letem blesku, všechno kolem rozplývá se v chumelivá, střelhbitě prchající mračna...

Pojednou cítí, že se vznáší uprostřed prázdného prostoru. Mračna se rozptylují — nad ním, pod ním, kolem něho neobsáhlé prostranství světové. Sáně zmizely, nohy visí v prázdnu, ale na ramenou cítí silná, veliká křídla, jimiž se udržuje nad propastí. Rozpíná je, letí, postřehuje bleskotavé jejich rozmachy, slyší jejich šum. Vůkol něho září modravým nekonečným prostorem ohromné koule světů; rozeznává vrchy a doliny jako ryté ozdoby na obrovských zářivých štítech. V tom spatřil opodál v modru serafa známé, líbezné tváře a sněhobílých perutí. A hle! démon s pošklebným obličejem Blandovým vine kolem světlé podoby černé rámě a zaclání ji rudým křídlem netopýřím. Vysocký letí na pomoc — démon s divým chechtotem unáší jasnou kořist — náhle cítí Vysocký, že sprchají křídla s jeho ramenou, a střemhlav řítí se strašlivým pádem do bezedné, nedozírné propasti...

Leží na znaku, na dně vodní hlubiny. Je mu nevýslovně blaze. Nad ním vlní se průhledná, kři-

šťálová voda, jíž laškovně kmitají se zelenavé, modravé, zarůžovělé rybky jako různobarvé blesky. Bílé a zlaté růže vodních květů míhají se nahoře, na hladině nad stíny okrouhlých listů. Tu zakmitly se vodou dvě bílé, útlé ruce, sklonily se po něm lichotivě ke dnu, nad ním objevila se smavá tvář černooké víly, kolem níž havraní kadeře houpaly se vlnami jako tmavá mračna kolem měsíce, a s výkřikem: „Olgo! Olgo!" probudil se nemocný.

Otevřel oči a nad ním skutečně klonila se Olga, tak těsně, že černé její kadeře splývaly po jeho rameně.

„Ano, jsem zde!" vykřikla radostně a začala jej horoucně líbati na rozpálené čelo. „Díky bohu — ty's zdráv!" plesala zase a pokrývala znovu skráně jeho vášnivými polibky.

Vysockému bylo, jakoby posud snil. Pohledl kolem: ležel ve své těsné věžní komůrce, na své železné posteli. Ale kde se tu vzala Olga! Olga v černých smutečních šatech?

Povztyčil se trochu na loži. Cítil, že je velmi sláb.

Olga podepřela jej poduškami a mluvila rychle, tu zářic radostí, tu stírajíc slzy z černých oček: „Divíš se mé přítomnosti? Poshov jen, povím ti všechno. Jsme již v Praze. Ale ubohá moje matka nepřežila tuto změnu — leží již v chladné zemi. Sotva jsme se přistěhovali, chvátala jsem k tobě — ale jak jsem tě našla! Těžce nemocného, ležícího v bezvědomí, v horečném blouznění. Můj dobrý otec mi popřává volnosti — mohla jsem přicházeti každý den a ošetřovati nemocného přítele.

A teď jsi zdráv! Jaká radost! A hleď — tykám ti pojednou jako bratrovi — tak z nenadání mi to duvěrné slovo z duše vytrysklo a nyní se divím, že jsem ti kdy říkala vy! A líbala jsem tě také odpusť! Radost mě přemohla a pak — nač bych před tebou tajila své city! svěřím ti všechno v tomto svatém okamžiku — a pak — miluju tě, Pavle! Již dávno jsem tě milovala — snad od první chvíle, co jsem tě spatřila. Ten cit nebyl mi dříve jasný; ale nyní poznávám, a cítím v hloubi duše, že nemám nikoho na světě tak ráda jako tebe. Miluju tě! Miluju tě!"

Jako opojena tím vyznáním poklekla vedle lože a celovala vášnivě jeho ruku, kterou stěží dovedl odtáhnouti těm bouřlivým projevům lásky.

„Neboj se," mluvila rychle dále, „nežádám, abys mou lásku oplácel jiným citem než přátelskou náklonností. Vím, že nemůžeš poroučeti srdci svému. Jsem blažena, dopouštíš-li jen, abych ti tiskla ruku a mluvila ti o své lásce. To vyznání samo mě naplňuje rajskou slastí. Budu šťastna, dovolíš-li, abych k tobě přicházela, abych tě ošetřovala, abych s tebou sdílela starosti i radosti života. Muj Pavle! Drahý Pavle!"

Ovinula jej ramenem a přitulila horkou tvář s vlhkýma očima na jeho prsa. Svěží, líbezný zjev a čistá láska její prozařovaly jako jitřními paprsky pošmournou, těsnou komůrku, očisťovaly a prosycovaly jako vuní májových květu dusný vzduch, naplněný zápachem léku.

„A Gabriela?" otázal se pojednou nemocný.

„Nevyslovuj to jméno!" zvolala Olga. „Nezpomínej na ni! Zapomeň na to ukrutné srdce! Jsi

opuštěn jako já — nemáme nikoho na světě kromě sebe. Budeme spolu žíti a bojovati, nedbajíce o ten hluchý, ničemný dav. Co nám po nich? Hrdým čelem budu vzdorovati jejich klepům a úšklebkům, odváží-li se na čistý poměr náš. Budu tvojí družkou a spojenkyní. Mám dosti prostředků, abych ti ulevovala a pomáhala v zápasech žití. Otec mne, jedinou dceru svou, zbožňuje a vyplní každé moje přání. Mám i své jmění po matce —"

Vzezření Vysockého se náhle změnilo. Jakoby vzpružen zázračnou silou, usadil se přímo na loži a zhubenělá, kostnatá jeho ruka napřáhla se směrem ku ptačí kostře s rozestřeným křídlem, stojící na stolku mezi láhvičkami léků. A tam upíral se také vytřeštěný, jiskřivý jeho zrak z oživeného obličeje, roznícceného podivným ohněm.

S úžasem pozorovala dívka nenadálou změnu.

„Hle, tam, tam je spása!" volal nemocný jako v horečném blouznění. „Tam je pomoc! Nic není ztraceno. Tato chvilka navrátila mi štěstí, lásku, všechno. Konečně, konečně, v tomto velebném okamžiku seslal Bůh do mého čela spasný paprsek, po němž jsem vyhlédal a dychtil v úsilovném hledání a bádání po celý život. Konečně jest nalezen ten poslední, hlavní článek, jehož bylo třeba, aby nesouvislé údy spojily se v živé, hybné, dokonalé ústrojí. Z nenadání, rázem vyskočila ta božská myšlenka v plné kráse a zbroji z mé hlavy — v oslňující jasnosti stojí přede mnou — díky vám, nebesa, za požehnaný okamžik, jenž bleskem poznání prošlehl mé čelo!"

Jako v šílené radosti svíral si hlavu a tepal dlaněmi do skrání.

Olga v úzkosti nad prudkým výbuchem vinula se k němu a šeptajíc konejšivá slova, snažila se jemně oddáliti jeho ruce od rozpálených skrání.

„Velkolepý vynález je dovršen," mluvil Vysocký trhaně dále. „Člověk — je vybaven — z nízkého prachu — uvolněny jsou těžké okovy hmoty — podmaníme sobě říši vzduchu — na pevných křídlech vzlétneme do jasného étheru —"

Unaven a seslaben prudkým záchvatem, zvolna klesal nazpět na lože. S tváří mizel horečný žár, oči se zavíraly. Hlas jeho vyzníval tichým, nesrozumitelným šepotem. Olga urovnala pečlivě podušky pod jeho hlavou, pokryla opatrně jeho prsa a konejšila ho tichými, něžnými slovy, až se nadobro utišil a usnul jako děcko při ševelu mateřské ukolébavky. —

Vysocký se zvolna pozdravoval. Přecházel již po své komnatce, vycházel i na pavlač věže. Téměř den co den přicházela Olga na hodinu a přinášela rekonvalescentu posilňující pokrmy a nápoje. Pro Jeníčka a Blaženku měla vždy nějaké pamlsky nebo hračky, jimiž si získala vřelou příchylnost obou dítek. Také se Stázou se spřátelila.

Náš hrdina zdál se nemocí jako proměněn. Chvíle ponuré zadumanosti střídaly se s okamžiky zvláštního rozjaření. Pak jevila se v jeho pohybech nápadná čilost a z očí foršel neobyčejný žár. Chápal se tužky a pokrýval papír v zimničné píli spletitými nákresy a plány nebo řadami číslic. Časem také rozpřahoval ruce a činil jimi ve vzduchu divné pohyby. Mnohdy zadíval se jiskřícím zrakem nepohnutě do prázdna a na tváři jeho jevil se pak zvláštní výraz, jakýsi podivný ztrnulý úsměv.

Jednou v takové chvíli navštívil ho starý hlásný. Usadil se na postel vedle něho a za řeči prohodil: „Máš, Pavlíčku, štěstí i ve svém neštěstí. Ta slečna Sezimova je krasavice, jakou jsem dosud nepoznal. A srdce má opravdu ze zlata. Jak tě ošetřovala! Celé hodiny sedávala u tebe. Hochu, byl bych slepotou poražen, kdybych neviděl, že cítí k tobě více než obyčejnou útrpnost —"

Vysocký vzhlédl k němu, polo ještě v myšlenkách.

„Jen se nedívej!" pokračoval stařec. „Nezapírej, že tě má ráda. Jak o tobě mluví! Jak se na tebe dívá! A dověděl jsem se, že je bohatá. Její otec má prý pěkné jmění. — Počkej, musím ti také povědít, že Perlsee —"

„Perlsee? Na toho jsem ani nevzpomněl. Co se stalo?" zvolal Vysocký, probuzen tím jménem nadobro ze svého snění.

„Považ si, přišel sám s exekucí — nelitoval lezení až sem na věž, aby tu řádil mezi naším hamparátím — ale na štěstí přišel v dobu, kdy u tebe seděla právě slečna Sezimova. Když zvěděla, oč jde, zaplatila mu všechno na krejcar. Nechtěl jsem tomu připustiti; ale marné byly všechny námitky. Jsme nyní jejími dlužníky."

„Ach, ona je anděl!" pravil Vysocký vroucně. „Mrzí mne ovšem, že za nás učinila takové vydání. Avšak doufám, že jí všechno nahradím za krátký čas. Což je o peníze!"

„Aj, ty děláš, jakobys věděl o nějakém báječném pokladě," usmál se hlásný.

„Vím o něm," odpověděl synovec vážně a ukásegment

*

zal si na čelo. „Zde jest. Zde, v mé hlavě, odpočívá poklad, o jakém neměl svět posud tušení."

Stařec pohledl na něho starostlivě a máchl rukou. „Zase ho chytá ten fantas!" pomyslil si, znaje již podivnou utkvělou myšlenku, kterou mladý muž od své nemoci často projevoval.

Ale Vysocký pokračoval nadšeně: „Zde nosím šťastný vynález, nejznamenitější, jaký se dosud zrodil v bádavém duchu lidském. Zde kryje se veliká myšlenka, úplná a hotová již do nejmenších podrobností — nescházejí než hmotné prostředky, trochu bídného kovu, aby se oděla makavým, viditelným tělem."

Hlásný se usmíval a řekl s povzdechem: „Ale, Pavlíčku, vypuď si z hlavy ty pošetilé věci! Pocházejí jen z ustavičného sezení v tom kavčím brlohu. Měl bys již trochu dolů, do společnosti, mezi lidi —"

„Chcete říci, že se mi pomátly smysly!" zvolal Vysocký podrážděn. „Ó, je to dávná, známá historie. Zableskne-li se před lidmi nová, veliká myšlenka, na kterou nestačí slabá jejich hlava, ukazují hned s útrpným posměchem na hlavu původcovu. Kdybyste znal dějiny vzdělanosti, věděl byste, že leckterý geniální vynálezce zneuznán zahynul v bídě a posměchu. Vám jeví se směšnou a šílenou myšlenka, že byste mohl křídloma veslovat vzduchem, jako by některý váš předek byl nazval výplodem ztřeštěného mozku parní vůz nebo bleskové poselství telegrafu!"

„Jen se nedurdi, Pavlíčku," chlácholil ho stařec. „Víš, že takovým věcem mnoho nerozumím. Nemohu si pomoci, ale tohle nejde mi do hlavy — lítat! Člověk lítat! jako vrabec nebo krahulík!"

Neubránil se znova úsměvu. „Vidíš, musím se smáti, dělej co dělej! A slyš, kdybys měl na krásně pravdu, kdybys takový stroj vskutku vynašel, jaký bys z toho měl prospěch? Co dobrého by z toho pošlo? Leda že bychom si uspořili ty čertovské schody a rumpál.“

„Ó, následky mého vynálezu těžko lze přehlédnouti!“ vykládal horlivě synovec, jakoby byl přeslechl poslední nevážná slova strýcova. „Ale jisto jest, že učiní v celém uspořádání společnosti ohromný, dalekosáhlý převrat, jehož obrysů asi v tu chvíli nepostihuje nejsmělejší fantasie. Ó, přede mnou míhá se šťastnější doba, v níž dojdou splnění nejkrásnější sny velikých duchů a šlechetných srdcí! Rozpadnou se dusné žaláře, klesnou poslední okovy, jimiž člověk poutá člověka — svatá svoboda rozepne široce svá jasná křídla ve volném nebeském vzduchu. Klesnou i přehrady národů — člověčenstvo srazí se těsněji v jediném bratrském obejmutí. Zmizí nezaviněná bída hmotná i duševní, zaniknou rozpory společnosti, propasti sociální se vyrovnají. Ba tuším, že blíží se doba, o níž praví anglický básník:

Prapory se skloní tiše, zmlkne polnic divý ret,
v parlamentu člověčenstva shromáždí se širý svět;
lidé, bratři, soudělníci, ženci stále nové žni,
ruch váš jesti přislíbením nových velkých, krasších dní.“

„Nu, dělej si, co chceš,“ rozloučil se hlásný, jakoby napolo zviklán ve svém přesvědčení. „Neřeknu již ani muk. Jen ti povídám, že takové věci přesahují můj obmezený rozum.“ — —

Ani před Olgou neskrýval Vysocký svou utkvělou myšlenku. Ona hleděla ji z počátku vždy zamluviti a zaujati mysl přítelovu jinými, snadnějšími předměty. Ale znenáhla poddávala se směru jeho myšlení a naslouchala pozorněji.

Jednou, když pustil více než jindy uzdu svým velkolepým snum, pohrál bezděčný úsměv rtem něžné posluchačky.

Vysocký jej postřehl a zasmušil se.

„I ty, Olgo," pravil trpce, „i ty posměchem provázíš moje slova a nazýváš je snad v duchu třeštěním pomatené mysli?! Ani u tebe nedocházím porozumění? I ty odsuzuješ do říše báchorek veliký vynález, který byl přece tak na snadě, o nějž usilovalo již tolik bystrých, bádavých mozků? — Hleď, říkala jsi, že mne nekladeš mezi všední lidi, že vidíš kolem skrání mých aureolu velikých myšlenek — a teď, když ti zjevuji takovou myšlenku, sahající nad obyčejnost, skvělou korunu svých mnoholetých tajných prací a snah: odvracíš se s úsměvem a nazýváš mne v duchu šílencem!"

„O nikoli!" zvolala horlivě dívka. „Musíš jen prominouti neučené dívce, že se bezděky zaráží před věcí, kterou nemůže pochopiti."

„Ale věc je tak jednoduchá i jasná," namítl netrpělivě Vysocký. „Několik slov a črtnutí musí ti osvětliti všechno."

Začal kresliti nějaký složitý stroj a provázeti obrazec horlivým výkladem. Olga hleděla a naslouchala bedlivě, ale na tváři její bylo zřetelně psáno, že vniká jen málo do jádra spletité věci.

Vysocký nepozoroval toho a skončil svůj výklad povzdechem: „Hle, všechno je propracováno

do poslední tečky — zbývá jen sehnati prostředky, abych provedl svou myšlenku."

„A kolik je k tomu potřebí?" zeptala se Olga.

„Kolik?" Vysocký znovu schvátil tužku a pokryl papír zvolna, před každou položkou chvilku přemýšleje, řadou číslic, jejichž součet konečně podtrhnul silnou čarou. Mlčky položil papír před Olgu.

„Není to málo," poznamenal. „Avšak o tuto skalinu nemůže se rozbiti moje hrdá loď."

A s nadšením jal se opět rozvinovati skvělé obrazy budoucnosti. Dívka vzhlížela k němu jako zbožná žačka k velebnému věštci, ne okem úplného porozumění, ale vroucím pohledem hluboké, nadšené víry.

Když skončil, objala jeho šíji a zvolala: „Věřím ti a jsem šťastna, že mohu přispěti k uskutečnění tvé velké myšlenky. Zítra přinesu ti peníze, jichž k tomu potřebuješ."

„Ty? Ó nikoli — takovou oběť nemohu přijati. Bohdá podaří se mi nalézti jinou cestu —"

„Musíš nabídnutí mé přijmouti, musíš! Neodepřeš mi, abych byla tvou pomocnicí."

„Nuže, díky! Horoucí díky, drahá, šlechetná Olgo!"

VIII. Ikarův pád.

Jasná zimní noc rozestřela nad Prahou svůj stříbrotkaný, průzračný závoj. Jak obrovský, ostře ohraničený stín zdvíhala se mohutná věž svatovítského chrámu se svou rozmanitě prohybovanou a

lomenou bání k čistému, zářivým mákem hvězd hustě posetému nebi.

Stranou ku Hradčanům a Novému světu blikala s výsosti věže dvě světélka jak ospalé oči kamenného toho obra. Jedno svítilo z komůrky Vysockého, druhé z protějšího pokojíku druhého hlásného, svobodného mladého muže, na němž byla dnes řada noční hlídky. Strýc Vysockého již ulehl a spal tvrdě, nerušen zvukem cymbálu, který upevněn byl na dřevěném čtyrhranném sloupci, vlastně dutém truhlíku uprostřed světnice a spojen jsa s věžními hodinami, hřmotně ohlašoval každou čtvrthodinu. Stařec byl již uvyklý tomu zvuku.

Právě zavzněl opět cymbál a mladý hlásný vydal se na obchůzku kolem věže. V loggii bylo jasno jako ve dne. Kráčel zvolna otevřenou chodbou, vyhlédaje dolů na město, z jehož různotvárné, měsíčním svitem opředené spousty kamenné kmitala se četná, rozptýlená světélka. V pozadí bělal se posněžený kraj.

Na jednom místě loggie zastavila jej překážka. Nějaký dosti objemný předmět zahražoval tam chodbu a vyčníval ještě ven širokým obloukem loggie, směrem k Malé Straně. Hlásný se usmál a cosi zabručel. Znal již záhadný předmět. Synovec jeho kollegy zřídil si v tomto místě loggie celou dílnu. Mohl tak učiniti tím spíše, poněvadž nyní v zimě žádný cizinec na věž nevystupoval. Již delší čas pracoval zde způsobem, který budil z počátku zvědavost, později pohrdání a soustrast mladého hlásného. Neměl ostatně Vysockého hrubě rád, vykládaje si zamlklost a nepřístupnost jeho vůči spolubydliteli nadutou zbrklostí. Také na otázky vzhledem k záhadnému

dílu odpovídal mu podivín leda nějakým odmítavým nebo nesrozumitelným slovem.

Pokud mladý hlásný mohl souditi z pouhého názoru, byl to jakýsi podivný stroj, velmi složitě sestavený z rozličných lehounkých látek. Znenáhla se to probíralo k určitému, dobrodružnému tvaru, a když to naposled spatřil, podobal se tajemný předmět velikému, fantastickému ptáku s ostrým zobcem, širokýma křídloma a rozestřeným ocasem. Nějaká hračka velkého člověka! V nejrozumnějším případě nějaký divadelní přístroj! pomyslil si tichý pozorovatel. Jest věru hanba, že tento mladý muž, který se v poslední době vzdal všeho užitečného zaměstnání a jako zbytečný darmochleb strýce obtěžuje, že tento mladý budiž k ničemu celý boží den zabíjí takovými směšnými hračkami. A když pozoroval, s jakou zvláštní horlivostí a neobyčejně vážnou tváří Vysocký robil své bláhové dílo, při němž mu dětinská Stáza se stejnou vážností pomáhala, tu leckdy povážlivě zavrtěl hlavou a prohodil k sobě, že jest asi o kolečko víc za tím zasmušilým čelem, v té rozcuchané hlavě.

A takové myšlenky křižovaly mu i nyní hlavou, když obrátiv se u podivné překážky, nazpět kolem věže kráčel, až se opět před onou závadou octnul a zabručev: „Já bych s ním jinak zatočil!“ do svého kumbálku zamířil.

Sotva že skončil obchůzku, vyšel do loggie Vysocký. Hned na to vyklouzla i Stáza z lože a tiše, aby otce nevzbudila, odebrala se na pavlač.

Jasné světlo měsíčné ozařovalo plně tvář bratrancovu. Měla opět onen zvláštní výraz, onen podivný ztrnulý úsměv, který se za poslední doby tak

zhusta v ní objevoval. Oči zářily mocně z bledého, v bílém svitu měsíčním jako alabastrového obličeje.

Chvíli hleděl mlčky na hvězdnaté nebe, do širé lunojasné krajiny, na velebnou, hustě rozčlánkovanou hmotu chrámovou, jež dole koupala ve stříbrné záři své hojné fiály, své nesčíslné kamenné kříže a květy, své lehké, ozdobné oblouky, jejichž stíny jako tkanina jemných šerých krajek míhaly se v tom jasně ozářeném kamenném lese. I Stáza pohlížela s obdivem na ty krásy; štíhlounkou, útlou její postavu s polodětskou tváří, přitulenou k ramenu mladého muže, obklopoval svit měsíční stříbrnou glorií, že vypadala jako vzdušná, ze snivých paprsků luny utkaná podoba sylfidy.

„Jaká dnes jasná, čarokrásná noc!" pravil Vysocký přitlumeným hlasem, jímž prochvívalo mocné rozčilení. „Památná noc! Noc, v níž učiní člověk opět nový, veliký krok na dráze k velebné metě, která je vytknuta jeho pozemskému žití, kdy vyšine se opět o znamenitý stupeň výše k dokonalosti, blíže k povznešenějším bytostem, k andělům, k tajemné praduši všehomíra. Kdy odhodí okov, jenž ho poutá ku prachu země. Hleď, za chvilku budu se volně vznášeti tím stříbrným vzduchem, poletím větrem přes to moře střech a snesu se k jednomu domu, zaklepu na jedno okno. Přilétnu jako anděl — osvoboditel a žádná světa moc nevyrve ji více z mého náručí. Jak se budu smáti bezmocné zlobě těch, kteří chtěli udolati naši lásku! A na svých křídlech přinesu obnovu a obrození celé lidské společnosti. Můj vynález převrátí její shnilé, ničemné řády a

založí novou, šťastnější dobu člověčenstva. Nuže, k činu!“

Stáza ho ještě zadržela, šeptajíc úzkostlivě: „Snad bys měl přece první pokus učiniti s menší výšky... Pohleď do té strašné hloubky... Kdyby ti selhalo...“

Vysocký zasmál se drsně, skoro divoce. „Nic neselže!“ pravil rozhodně. „Všechno je vypočteno. S větší jistotou nemohl bych vstoupiti na pevnou půdu. Můj stroj je stokrát bezpečnější než loďka balonu —“

Za té řeči vyzdvihl s pomocí Stázinou fantastický stroj v otevřený oblouk loggie a umístil jej tak, že se mohl vyhoupnouti na lehké, visuté sedadlo, upevněné pod rozpjatýma křídloma divotvárného ptáka.

Se slovy: „V před! K nesmrtelnosti!“ vyšinul se s létadlem svým odhodlaně z oblouku.

Okamžik zdálo se, že se vznáší volně ve vzduchu — pak rozlehl se strašlivý výkřik — a stroj s šíleným mužem klesl rychlostí blesku do propasti...

Dvojí mocný výkřik zalehl do komůrky mladého hlásného a vzbudil také strýce.

Stařec pospíšil na pavlač a našel tam svého soudruha, držícího v náručí omdlelou Stázu...

A dole u věže na zkrváceném dláždění ležel mrtvý, zdrcený Ikaros pod svým roztříštěným samoletem.

IX. Epilog.

V davu křížů a náhrobků stojí truchlící kamenný anděl s pokleslýma křídloma a pod nohou jeho vyryto jest na pískovcovém podstavci jméno:

*

Pavel Vysocký. Na hrobě před sochou kvete vždy hojnost rozkošných květin a podstavec bývá zhusta ozdoben čerstvým věncem. Přináší jej útlá a drobná postava dívčí v černých šatech; vchází již do let staropanenských, leckterá nitka z klubíčka času a péče táhne se bílým čílkem pod vlnami černých kadeří — ale černé oko září dosud prostomile do nevlídného světa a filigranskou tvářičku možno stále ještě nazvati krásnou.

Olga zůstala věrna svému Ikarovi, jehož peruť časem v bolnosladkých myšlenkách slyší šelestěti pestrým kvítím hřbitovním.

Jednou, dvakrát za rok přichází sem stařec v jakési neúhledné civilní uniformě, podporován vysokou, štíhlou dívkou bledé, téměř průsvitné tváře. Hlásný pokleká na hrob a šeptá modlitbu, rovnaje časem sporé zbytky šedivých vlasů, od ucha přes lysé temeno sčesaných, které mu cuchá větřík. Myslí bezpochyby, že brzy také zamění své orlí hnízdo s takovým nizounkým rovem. A chvílemi zalétá starostlivým zrakem ku dceři, opřené dumavě o náhrobek Stává se den ode dne vzdušnější a jakási záhadná nemoc vypíjí její krev, zacloňuje jejího ducha. Divná síla táhne ji stále do výsot a nad propasti; tu vylézá vzhůru do báně věžní, tu vystupuje na ohradu loggie a sedá tam celé hodiny lehce a volně na některém závratném výstupku, hledíc neodvratně do strašlivé hloubky, jakoby ji tam vábila tajemná, kouzelná moc...

Někdy o dušičkách zabloudí sem také důstojný párek — pan Kavka s chotí. Dobrá matrona, jejíž černý vlas již hustě prokvetá stříbrem, ale jejíž černé oči dosud hrají bývalou čilostí, poznamená

rov třemi křížky a povzdechne, stírajíc slzu s vrásčité tváře: „Hrob má vždycky v pořádku! Sám by si ho tak nehleděl. Škoda, že neměl rozšafnost pana Sobičky — mohl snad také dosáhnoúti cti a štěstí. Chudák!“

„A co chudák!“ uškubne se na ni manžel. „Je mu tam lépe.“

Tito bývají hosté mrtvého. —

Dr. Blanda je šťasten. Dostal se ženou více, nežli se nadál. Nenadarmo vedl starý tak prostou domácnost. Jmění, jež nastřádal, poskytuje teď zeti možnost, aby se obklopil všelikým pohodlím a solidní nádherou, jak sluší na proslulého advokáta, stojícího v popředí ruchu společenského. Chlubí se chotí, jež okouzluje každého svými půvaby: Gabriela rozvila se v plnou, nádhernou růži, v majestátní, oslňující krasavici.

Otokar zvolil si skromnější štěstí. Zapomněv posléze na svůj mrtvý ideál, veplul do tichého přístavu manželství s Justýnou. Před sňatkem odpustila mu konečně i paní Pavlátová rozbitou porcelánovou nádheru nešťastné skříně. Za družbu měl Hvězdného, s nímž ho v poslední době spřátelila shoda literárních náhledů: oba žehrají na zaslepenost nevděčného obecenstva a oceňují navzájem plně své vzácné zásluhy. Otokar si libuje v míru a všednosti. Často sedává i celý den mezi pytly v obchodě. Poesie se odřekl nadobro. Od své „Noci“, která se přece dočkala šťastného konce, nenapsal ani verše. Pokusil se jen v několika ostrých kritikách. A tragický osud přítele Vysockého povzbudil ho jednou k sepsání sociálního románu. Na neštěstí dověděl se o tom redaktor Věnce a přiměl Otokara, aby mu

